6 Adımda "Borderline"

Kişilik Organizasyonunun Tedavisi

Psikiyatr & Psikanalist
Prof. Dr. Vamık D. VOLKAN

6 Adımda "Borderline"
Kişilik Organizasyonunun Tedavisi

Psikiyatr & Psikanalist
Prof. Dr. Vamık D. VOLKAN

PUSULA YAYINEVİ
PUSULA KİŞİSEL GELİŞİM, PSİKOLOJİK DESTEK,
DANIŞMANLIK ve SAĞLIK EĞİTİM MER. TİC. LTD. ŞTİ.
Kızılırmak Mah. 1443. Sok. Can Apt. No: 33/3
Çukurambar / ANKARA
Tel: 0 312 213 01 32
Faks: 0 312 213 01 33
www.pusulayayinevi.com

Editör
Selen YAĞCI

Grafik Tasarım & Mizampaj
Ayça METİN

Kapak Tasarım
Fatih ŞENTÜRK

Hazırlık
Ütopya Grafik

Baskı
Detamat - 0 312 384 47 21

BİRİNCİ BASIM
Eylül 2015 - Ankara

ISBN: 978-605-4912-14-8

© First published in the United States by
Jason Aronson Inc. Lanham, Maryland U.S.A. Reprinted by permission.
All rights reserved.

© İlk olarak Jason Aronson. Inc. Lanham, Maryland tarafından ABD'de yayımlanmıştır. Orijinal yayıncının yazılı izniyle Pusula Yayınevi tarafından Türkçe olarak yayımlanmıştır. Tüm hakları saklıdır.

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
Pusula Yayınevi'nin yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

6 ADIMDA "BORDERLİNE"

KİŞİLİK ORGANİZASYONUNUN TEDAVİSİ

Psikiyatr & Psikanalist
Prof. Dr. Vamık D. VOLKAN

Editör
Psikoterapist Dr. Cem KEÇE
Çeviri & Editör
Selen Yağcı

Psikolojik gelişimde ilerlememiş ve
ağır derecede regrese olmuş hastalarla çalışmamda
beni yüreklendirdiği ve dostluğu için
***L. Bryce Boyer**'e ithafen...*

İÇİNDEKİLER

Teşekkür 15

Türkçe Basım İçin Önsöz 17

Giriş 23

I. KISIM

1. Bölüm:
Klinik Gözlemler ve Teorik Bilgiler 27

Borderline Kişilik Organizasyonu 28

Nesne İlişkileri Kuramları 37

Bölme ve Duygu İkilemi 39

Gelişimsel Bölme 40

Savunmacı Bölme 43

Ödipal ve Preödipal: Etiyoloji Sorunu 48

Gerçek Deneyimler ve Bunların Zihinsel Temsilleri 50

2. Bölüm:
Psikoza Eğilimli Hastalar 53

Borderline Spektrumu 54

Dokuz Hasta 57

Gelişim Notları 61

Üç Tip Erken Çocukluk Çevresi 62

3. Bölüm:
Terapistin Terapötik Regresyonları ve Karşı Aktarımları 87

Analistin Geçmişi 88

Analistin Kişilik Yapısı 91

Aktarım Dışavurumları 97

Karşı Aktarım Dışavurumları 99

4. Bölüm:
İki Tür Tedavi **109**

Terapötik Regresyon 110

Saplantı Noktası 117

Şizofreni Tedavisinde Terapötik Regresyon ve İlerleyici Gelişme 119

Analistin İşlevleriyle Özdeşleşme 122

Jane'in Vakası 126

Birkaç Parametreyle Psikanaliz 131

5. Bölüm:
Altı Adımda Tedavi **133**

Birinci Adım: Bir Gerçeklik Temelinin Kurulması 134

İkinci Adım: İlk Bölme Aktarımı 139

Üçüncü Adım: Yeniden Etkinleştirilmiş ve Aktarımla İlişkili Geçiş Olgusuna Yol Açan Odaklanmış Psikotik Aktarım 144

Dördüncü Adım: İkinci Bölme Aktarımı 147

Beşinci Adım: Aktarım Nevrozunun Gelişmesi 150

Altıncı Adım: Üçüncü Bölme Aktarımı ve Sonlandırma 151

II. KISIM

6. Bölüm:
Pattie: Psikoza Eğilimli Borderline Bir Hasta **161**

Tanı Profili 162

Tedaviye Karar Verme 174

7. Bölüm:
Birinci Adım: Bir Gerçeklik Temelinin Kurulması **179**

Divanda 180

Analistin Başlangıçtaki Tepkileri 186

8. Bölüm:
İkinci Adım: Birinci Bölme Aktarımı **191**

Hastanın Yaşamını Yönetememe 192

Bağlantı Kurucu Yorumlar 194

Birinci Adıma Geçici Dönüş 196

Geçmiş ile Bugünü Bütünleştirememe 198

Sınır Koyma 199

Saldırganlığı Ehlileştirme 200

Kritik Bir Dönemeç 201

9. Bölüm:
Üçüncü Adım: Yeniden Etkinleştirilmiş ve Aktarımla İlişkili Geçiş Olgusuna Yol Açan Odaklanmış Psikotik Aktarım **205**

Rahim Fantezisi 206

Bit Hikâyesi 207

10. Bölüm:
Dördüncü Adım: İkinci Bölme Aktarımı **211**

Bireyleşme Girişimleri 212

Yorumları Duyma 215

Ayrılma-Bireyleşme Üzerinde Daha Fazla Çalışma 217

Analistin Yaşamındaki Bir Kriz 218

Kurtarma Fantezileri 221

Saplantı Noktasına Geri Dönüş 223

Analitik Olmayan Bir Aktarım 223

İkinci Bakış 225

Bit Hikâyesine Geri Dönüş 229

Analitik Olmayan Aktarımı Çözümleme 231

Çocukluk Depresyonunun Dirilişi 236

11. Bölüm:
Beşinci Adım: Aktarım Nevrozunun Gelişimi **239**

Tavus Kuşu Hikâyeleri 240

Sihirli Bir Oyuncak 246

Bugünkü Baba 247

Erotik Aktarımın Dışavurumları 248

İçruhsal Çatışmaları Somut Biçimde Çözümleme Girişimleri 250

Yeniden Bit Hikâyesi 255

Ödipal Aktarım 257

Saldırganlığı Daha Fazla Ehlileştirme 259

Çocuk Sahibi Olma İsteği 262

Su Aygırları 263

Durum Değerlendirmesi 263

12. Bölüm:
Altıncı Adım: Üçüncü Bölme Aktarımı Ve Sonlandırma 267

Bitiş Tarihine Tepkiler 268

Yas Tutma ve İçsel-Dışsal Değişimler 273

Eski Bir Semptomun Ortaya Çıkışı 274

Ebeveyne İlişkin İçe Yansıtmaları Gözden Geçirme 276

Yeni Kimlik İsteği 277

Sihirli Yastığa İlk Gönderme 278

Babayla Bir Yatağı Paylaşma 279

Nevrozdan Kurtuluş 282

Sihirli Yastıktaki Sırlar 285

Eski İmgeleri Gözden Geçirme 290

Yeni Bir Nesne Olarak Analist 293

Penisten Vazgeçme 293

Patojenik Travmayı Gözden Geçirme 295

Dış Gerçekliği Gözden Geçirme 296

Patojenik Fanteziyi Gözden Geçirme 298

Son Yas ve Kutlama 299

Ek:

Altı Adım Programı İçin Küçük Bir Kılavuz **301**

Yazar Hakkında **307**

Kaynaklar **311**

TEŞEKKÜR

Charlottesville Psikanalitik Psikoterapi Çalışma Grubu'nu, 1974 yılından itibaren 6 yıl boyunca bir araya gelen Virginia Üniversitesi'nde psikiyatri eğitimi alan ve şimdi orada asistan olarak çalışan genç psikiyatristler kurdu. Hastalarla çalışmalarının materyallerini benimle her hafta tartışarak öğrenmek, öğretmek ve keşfetmek için son derece yararlı bir saha sundular. Psikoza eğilimli borderline hastaların altı adımda tedavisi ile ilgili düşüncelerim, bu parlak genç profesyonellerle yaptığım oturumlarda şekillenmeye başladı.

Bu konudaki ilk resmi sunumumu, 3-4 Nisan 1981 tarihlerinde, Philadelphia'da Pennsylvania Hastanesi Enstitüsü'nde düzenlenen "Borderline Üzerine Diyaloglar" adlı sempozyumda yaptım. Bu tarihten sonra, ABD, Meksika, Almanya ve Finlandiya'daki çeşitli psikiyatri merkezlerinde ve tıp fakültelerinde bu konuyla ilgili pek çok sunum yaparak meslektaşlarımın çoğunun değerli yorumlarını aldım. İşte şimdi burada, Charlottesville Psikanalitik Psikoterapi Çalışma Grubu'na ve yaptığım sunumlara yararlı önerilerde bulunan meslektaşlarıma şükranlarımı iletiyorum.

Turku, Finlandiya'dan Dr. Antti Kumento'ya, ağır bir biçimde regrese olmuş (gerilemiş) bir hastasının psikanalitik tedavisine ilişkin gözlemlerini benimle paylaştığı için teşekkür ederim. Charlottesville, Virginia'dan Dr. Gregory Saathoff'a, çalışmalarından materyaller kullanmama izin verdiği için şükran borçluyum.

Son olarak, yirmi yıldır arkadaşım ve editörüm olan Bayan Virginia Kennan'a, kitabı yayına hazırladığı ve kitabı

yazarken bana sofistike bir tartışma ortamı sağladığı için şükranlarımı sunmak istiyorum.

TÜRKÇE BASIM İÇİN ÖNSÖZ

Freud'un tedavi etmeye çalıştığı kimi hastaların tipik nevrozlardan daha ağır sorunları olduğu gerçeğine rağmen klasik psikanalitik görüşe göre, sadece nevrotik hastalar psikanalize uygundur. Psikanalizin uygulanmaya başladığı günlerden bu yana çok çeşitli psikopatolojiler psikanalitik tedavinin konusu oldu. Zaman içinde, psikanalize giren eski tip "uygun vakalar"ın sayısı azaldıkça, nevrozlardan daha derin sorunları olan çok sayıda kişi psikanaliz tedavisine başvurdu. Bu şu anlama geliyordu: nevrotik hastaları tedavi etmek için tasarlanan klasik psikanalitik teknikler diğer tür zihinsel sorunların tedavisi için uygun değildi.

Bir dönem, öğretim üyesi iken psikanalitik psikoterapiye başlayanlara *"Kimi tedavi ediyorum?"* sorusunun yanı sıra *"Neyi tedavi ediyorum?"* diye sormaları konusunda ısrarcıydım. "Neyi tedavi ediyorum?" sorusuna cevap verirken, psikanalitik terapiye gelen hastanın sadece semptomlarını ve karakter özelliklerini değil, hastanın kendilik ve nesne imgelerinin doğasını da görmek gerekir. Ruhsal/içsel çatışmaları daha iyi anlamak için kişinin ruhsal yapısını gösteren bir *"iç harita"* çizmemiz gerekir. *"Psikanalitik Tedavi"* hastanın iç haritasında değişimler gerçekleştirmek anlamına gelir. Bu değişimler/dönüşümler hastanın daha önce yapamadığı psikolojik görevleri yerine getirdiğine dair klinik gözlemlerle doğrulanır.

Kişilik organizasyonunu değerlendirirken, bilhassa, iki ego işlevini göz önünde tutarız: *Ayrıştırma yetisi* (differentiation) ve *bütünleştirme yetisi* (integration). İlk kavram, bireyin kendilik imgelerini nesne imgelerinden

ayırabilme becerisine işaret eder. İkincisi ise, bireyin libidinal yatırım yaptığı kendilik imgeleri ("iyi" kendilik imgeleri) ile saldırgan (aggressive) yatırım yaptığı kendilik imgeleri ("kötü" kendilik imgeleri) birleştirmesini ifade eder. Birey, "iyi" ve "kötü" nesne imgeleri için de aynısını uygular.

Bebek ve anne arasında psikanalistlerin deyimiyle *"ego işlevleri"* gelişiminin ve *"ötekilerle"* yani nesnelerle ilişkilerinde zihinsel imgeler oluşturma becerisinin ("nesne ilişkileri") "uyumu"nun önemi, özellikle 1970'lerden bu yana bilimsel çalışmaların konusu olageldi. (Bkz. Greenspan, 1977; Stern, 1985; Emde, 1991; Brazelton ve Greenspan, 2000; Purhonen, Pääkkonen, Yppäsilää, Lehtonen ve Karhu; Lehtonen, 2001; Lehtonen, 2003; Bloom, 2010). Şunu anladık ki, bir bebeğin zihni daha önceki yıllarda düşündüğümüzden daha aktiftir. Ancak bebeğin ne kadar çok potansiyeli ve yetisi olsa da, bebeklikte kimsenin tümüyle ayrışmış bir "kendiliği" (self) yoktur; bebeğin zihni konfüzyonel bir yaratıcılık içindedir. Yavaş yavaş, çocuğun hem kendisini diğerlerinden ayrıştırma becerisini, hem içe alınmış hem de dışta olan nesneleri birbirinden ayrıştırma becerisini yavaşça nasıl geliştirdiğini öğrendik. Çocuk bütünleştirme yetisini zaman içinde geliştirir; daha önce ayrılmış karşı kendiliği ya da nesne imgelerini yeniden bir araya getirir, birbirine eklemler. Daniel Stern'in (1985) dikkat çektiği gibi, bir bebek günde dört ila altı kez emzirilir ve her emme deneyimi ona farklı derecelerde haz verir. Stern, çocuk büyüdükçe değişik deneyimlerin çocuğun zihninde "iyi" ve "kötü" olarak kategorize edildiğine işaret eder. Çocuğun bütünleştirici ego işlevleri geliştikten sonra ancak, *"ortalama"* olma kavramı ve duyusu gelişir ve duygu ikilemine tahammül etmeye başlar. Çocuğun zihninde, karşıt imgeleri bütünleştirmenin başladığı kritik kavşağa ulaşana

kadar, birbirine karşıt olan "iyi" ve "kötü" imgeleri ayrı tutan bir "*gelişimsel bölme*" (developmental splitting) vardır. Karşıt imgeleri bir ölçüde birleştirip bütünleştiremeyenler gelişimsel bölmelerini *"savunmacı bölme"*ye (defensive splitting) dönüştürürler.

Terapiste gelen kişilerde, genel olarak dört çeşit kişilik organizasyonu düşünebiliriz:

1- Nevrotik Kişilik Organizasyonu

2- Narsisistik Kişilik Organizasyonu

3- Borderline (Sınır) Kişilik Organizasyonu

4- Psikotik Kişilik Organizasyonu

İlk kişilik organizasyonuna sahip erişkin kişi, hem ayrıştırmayı, hem de bütünleştirmeyi yapabilir. Üst düzey (nevrotik) kişilik organizasyonuna sahip kişiler bütünleştirilmiş bir kendilik imgesine sahiptir. Nesne imgeleri ve içsel karşılıkları hakkında değişik şiddette karmaşa deneyimlerlerken, bunları gerçekçi düzeyde algılayabilirler. Çelişkili duyulara, düşüncelere ve algılamalara tahammül derecesi kişiden kişiye değişebilir. Bu tür bireyler gerçekliği sınama konusunda iyidir ve zihinsel çatışmalarının her iki cephesini de göğüsleyebilirler. Bunların birincil savunma mekanizması bastırmadır (repression) ve kaygıları zihinsel çelişkilerden (contradiction) kaynaklanan içsel tehlikeyi haber veren bir sinyal olarak işlev görür. Klasik psikanalitik yöntem bu tür bireyler için tasarlandı ve geliştirildi. Üst düzey kişilik organizasyonu olan bireylerin psikanalitik tedavi süreçlerinde ortaya çıkan preödipal sorunlar, kendilik/ ego yetersizliklerinden değil, çoğunlukla savunma amaçlı

regresyonlardan ve saplantılardan (fixation) kaynaklanır. Bu tür hastalar bunlarla baş eder, ödipal sorunlarla daha doğrudan karşılaşmaya başlar, ödipal aktarım nevrozu geliştirir ve sonunda bunu çözerler.

Buna karşın içsel yapısı narsisistik ya da borderline olan hastalarda en önemli aktarım gelişmesi bu hastaların kişilik yapılarındaki bozuklukları düzeltmek üzerine odaklanır ve bu tür hastaların bütünleştirme işlevlerini geliştirir. Narsisistik kişilik organizasyonu olan biri, psikanalitik literatürde *"büyüklenmeci kendilik"* (*grandiöz self*, number one olma) diye adlandırılan kişilik kısmını, değersiz gördüğü *"aç kendiliği"*nden ayırır. Bir revani tatlısı düşünelim. Bir küçük tabakta revaninin bir bölümü diğerinden tamamen ya da büyük oranda ayrılmış olsun. İlk ve büyük olan parça tam revani kıvamındadır; tadı yerindedir. Diğer parçanın üzerine ise her nasılsa sirke dökülmüştür; tadı berbattır. İki parça birbirine değmez. Böylesi bir kişilik organizasyonu olan kişi ilk parçaya sarılır. Bu parçayı idealleştirir, yüceltir. İkinci parçayı inkâr etmeye çalışır. Borderline kişilik organizasyonu olan kişinin iç dünya haritasını anlamak için ise yine revani tabağımıza gidelim. Revani tatlısı tam ortasından ikiyi ayrılmıştır. Yine bölme tam ya da kısmi olabilir. Narsisistik ya da borderline kişilik organizasyonları olan kişilerin nesne imgeleri bütünleştirilmemiş haldedir. İki parçanın birbiriyle temas halinde olduğu sınırlı alanlar dışında zihinsel çelişkilerinin iki tarafını birden göğüsleyemezler.

Psikotik kişilik organizasyonu olan kişilerin kendilik imgesi parçalanmıştır. Nesne imgeleri de parçalanmıştır. Bu tür kişiler parçalanmayı (fragmentation) temel zihinsel savunma sistemi olarak kullanırlar. Ego işlevlerindeki (gerçekliği sınama

işlevleri gibi) bozukluklara eşlik eden ilkel nesne ilişkileri çatışmaları yaşarlar. Parçalanmış kendilik ve nesne imgeleri zaman zaman bütünleşir ve sonra ayrışır ya da abartılmış ve kolayca gözlemlenebilir içselleştirme-dışsallaştırma döngüleri yaşanır.

Pratikte bu dört tip kişilik organizasyonu arasında her zaman net bir ayırım yapmak güçtür. Parçalanmış kendilik ve nesne imgesi olan biri, kısa süreliğine ya da uzunca bir süre daha üst düzey kişilik organizasyonu olan biri gibi davranabilir. Eğer kişi, kendilik imgesini, hızlı füzyon (kaynaşma) – difüzyon (kaynaşamama) ya da internalizasyon (içselleştirme) – eksternalizasyon (dışsallaştırma) döngülerine kaptırmazsa bunu başarabilir.

1987'de yazdığım *6 Adımda Borderline Kişilik Organizasyonunun Tedavisi*, yukarıda özetini yaptığım düşüncelerin ciddi olarak gelişmeye başladığı döneme rastlar. Bu kitapta borderline kişilik organizasyonu olan kişilerin psikanalitik tedavilerinde erişilmesini beklediğimiz basamakları, bir psikanaliz öyküsünü anlatarak baştan sona gözler önüne seriyorum. Kitap *"Neyi tedavi ediyorum?"* sorusuna yerinde ve derinden bir cevap olarak beğenilmişti. Bugün Türkçeye çevrilmesi beni çok memnun etti. Bu basımın Türkiye'deki meslektaşlarıma (ve hastalarına) yararlı olması ümidiyle bu önsözü yazdım.

Vamık Volkan

5 Eylül 2015

KAYNAKLAR

Bloom, P. (2010). How Pleasure Works: The New Science of Why We Like What We Like. New York: W. W. Norton.

Brazelton, T. B. & Greenspan, S. I. (2000) The Irreducible Needs of Children: What Every Child Must Have to Grow, Learn and Flourish. Cambridge, MA: Perseus Press

Emde, R. N. (1991). Positive emotions for psychoanalytic theory: Surprises from infancy research and new directions. Journal of the American Psychoanalytic Association (Supplement), 39: 5-44.

Greenspan, S. I. (1997). The Growth of the Mind and the Endangered Origins of Intelligence. Cambridge, MA: Perseus Publishing.

Lehtonen, J. (2003). Research: The dream between neuroscience and psychoanalysis: Has feeding an infant an impact on brain function and the capacity to create dream images in infants? Psychoanalysis in Europe, 57: 175-182.

Purhonen, M., Paakkonen, A., Yppasila, H., Lehtonen, J., & Karku, J. (2001) Dynamic behaviour of the auditory N100 elicited by a baby's cry. International Journal of Psychophysiology, 41: 271-278

Stern, D. N. (1985). The Interpersonal World of the Infant. New York: Basic Books.

GİRİŞ

Bu kitapta psikoza eğilimli borderline hastaların tedavisinde kullanılan *tekniği* anlatıyorum. Borderline kişilik organizasyonunu bir spektrumda görüyorum. Spektrumun en alt düzeyinde, psikotik deneyimlere ve odaklanmış, geçici psikotik aktarımlara eğilimli, psikolojik gelişimde ilerlememiş ve/veya ağır biçimde regrese olmuş hastalar yer alır. Terapötik regresyona ve sonrasında hastanın analistin bazı işlevleriyle başarılı bir şekilde özdeşleştiği, özellikle de analiz ve bütünleştirme işlevlerini özümsediği uzun ve yoğun tedavi sürecindeki ilerleyici gelişmelere odaklanıyorum. Ağır biçimde regrese olmuş ya da psikolojik gelişimde ilerlememiş kişilerin analiz sırasında regrese olmalarının, tedavide sorun yaratacak daha fazla dağınıklık ve ilkel ya da pregenital saldırganlık dışavurumlarına neden olma tehlikesi her zaman vardır. Bu nedenle de, süreci daha yararlı hale getirirken, bu olumsuz sonuçları önleyen teknikler üzerinde duracağım. Böylece, odaklanmış psikotik aktarım danışma odasına hapsedilebilir.

Tedavinin tamamı altı adımdan oluşur. Bu adımlar, hastaların terapötik süreçte birbiri ardına yaşadıkları gerçek deneyimleri yansıtır. Benim tedavi yöntemim psikanalitiktir; bu yöntemi nevrotik ve üst düzey kişilik organizasyonuna sahip hastalara uygulanan psikanaliz tekniğinden nasıl farklılaştırdığımı ayrıntılı olarak anlatacağım.

Altı adım aşağıdaki gibidir:

Birinci Adım: Bir Gerçeklik Temelinin Kurulması

Birinci Adım, tanı görüşmeleri ile bir terapötik birliktelik temelinin kurulması arasında geçen süreyi kapsar. Son derece

örselenmiş hastalardan, terapötik birlikteliği gerçek anlamda tamamlamaları beklenemez; dolayısıyla beraberliğin özüne, diğer bir deyişle, hastanın, analistin kendi tekniğine güvenine ve niyetinin sözsüz olarak da gösterdiği şekilde hastasının iyi olması için çabalamak olduğuna inanmasına dayanan temele bakmamız gerekir. Hasta içselleştirdiği dengesiz nesne temsilleri ile analistin birbirinden farklı olduğunu hisseder. Bu aşamadaki bir noktada hastanın divana uzanması istenecektir.

İkinci Adım: İlk Bölme Aktarımı

İkinci Adım, hastanın divana uzandığı ve yaşamla da genel olarak kurduğu şekilde analistle "kaotik" bir ilişki kurduğu dönemi kapsar. Bu aşamadaki *savunmacı* bölme dışavurumları ve bunlarla ilişkili ilkel savunma mekanizmaları seansları renklendirir. Kritik bir dönemeçte, hastanın karşıt kendilik ve nesne temsilleri bütünleşerek bu adımın sonuçlandığını gösterir.

Üçüncü Adım: Yeniden Etkinleştirilmiş ve Aktarımla İlişkili Geçiş Olgusuna Yol Açan Odaklanmış Psikotik Aktarım

Bu adımda, odaklanmış psikotik aktarımın ve buna bağlı karşı tepkinin ortaya çıktığı terapötik regresyonu görürüz. Hasta yeni etkinleştirilen geçiş olgusu, bulunduğu regresyon durumundan çıkıp ilerlemek için kullanır.

Dördüncü Adım: İkinci Bölme Aktarımı

Karşıtkendilikilenesnetemsillerininbütünleştirilmesine yol açan *gelişimsel* bölme bu adımdaki aktarımda ortaya çıkar.

Beşinci Adım: Aktarım Nevrozunun Gelişmesi

Bir aktarım nevrozu gelişir ve Oedipus kompleksinin, bütünleştirilmiş kendilik ve nesne temsilleri ile ilk kez deneyimlenen değişimleri gerçek anlamda belirgin hale gelir. Bastırma mekanizması büyük ölçüde ilkel bölmenin yerini alır.

Altıncı Adım: Üçüncü Bölme Aktarımı ve Sonlandırma

Altıncı Adım sonlandırma sorunlarıyla ilgilidir. Hasta genellikle yaklaşan ayrılığın bilinmesiyle birlikte yeniden etkinleştirilen ve bastırılmayan nesne ilişkileri çatışmalarını değerlendirir, gözden geçirir ve çözümler.

İlk iki adım hastanın terapötik regresyon için hazırlandığı süreyle ilgilidir. Üçüncü Adım terapötik regresyonun kendisiyle; diğer iki adım ilerleyici gelişme ve son adım da sonlandırma ile ilgilidir.

Bu kitapta bir araya getirdiğim bilgiler, yaklaşık altı yıl boyunca haftada dört kez özel tedavi uyguladığım psikoza eğilimli dokuz borderline hastayla yaptığım çalışmalardan derlendi. Hastalarımın sayısı göreceli olarak az olsa da, her biriyle kurduğum ilişkinin yoğunluk ve uzunluk dereceleri, başka hiçbir yöntemle elde edilemeyeceğine inandığım değerli veriler toplamamı sağladı. Ayrıca, çalışmalarımdan elde ettiğim gözlemlerimi, ağır biçimde regrese olmuş ya da psikolojik gelişimde ilerlememiş başka türdeki hastalar ve ileri düzeyde borderline kişilerle engin deneyimlerimle ve benzer hastaları tedavi eden başka terapistlere gözetim ve denetim yaparken edindiğim izlenimlerle genişlettim.

Kitabı iki kısma ayırdım. Borderline kişilik organizasyonunun metapsikolojisini ana hatlarıyla anlatarak başladım. Psikoza eğilimli hastalarla olan kendi çalışmalarıma geçmeden önce borderline hastalara karşı genel yaklaşımları inceledim.

Üçüncü bölümde bu tür hastaları tedavi eden analist ya da terapistlerin psikolojisine odaklandım ve uygun eğitimin önemini vurguladım. Kitabın birinci kısmının son iki bölümünde, teknik konulara değindim ve neden ilerleyici gelişmeden önce terapötik regresyonun psikoza eğilimli kişilerin tedavisinde tercih edilebileceğini açıkladım. Bu hastaların terapilerinde terapötik regresyona izin verildiğinde, hastalarda en üst düzeyde yapısal değişiklik ve ilerleme olacağını savundum.

Bir tedavi yönteminin teknikleriyle çalışan herkese, tedavinin her aşamasında gözetim ve denetim yapılmalıdır. Çatışmaların etkinleşmesi, hastanın terapistin işlevleriyle özdeşimi, aktarım ve karşı aktarım dışavurumları ve diğer süreçler tedavinin evrelerine göre farklılık gösterir. Amerikan Psikanaliz Derneği'ne bağlı enstitülerin her adayın sadece gerekli sürede gözetim değil, sonlandırma da dâhil analizin her aşamasında gözetim ve denetimden geçmiş olmasını talep etmeleri şaşırtıcı değildir. Bu doğrultuda, kendi tekniğini öğretmek ya da paylaşmak isteyen herkesin, birkaç kişiye gözetim ve denetim yapmanın dışında, en az bir hastasının tedavisinin *tamamını* anlatarak yeterliliğini belgelemesi gerektiğine inanıyorum. Kısa vaka hikâyeleri faydalı olsa da, tüm hikâyeyi anlatmaz.

Kitabın ikinci kısmında, psikoza eğilimli borderline bir vakada tedavinin altı adımı ile birlikte bir hastayla çalışırken hissettiklerimi ve düşündüklerimi anlattım.

1. Bölüm

BORDERLİNE KİŞİLİK ORGANİZASYONU

Bu kitaptaki konular çoğunlukla "psikoza eğilimli" (Gunderson ve diğerleri, 1975; Boyer, 1986) borderline hastalarla ilgili olduğundan, ilk aşamada *borderline kişilik organizasyonu* teriminin ne anlama geldiğini açıklamak yerinde olacaktır. Bu terim, psikanaliz ve psikiyatri literatüründe 1960'ların sonlarından itibaren fazlasıyla dikkat çekmeye başlamıştır. Bu kitapta, tedavilerini raporladığım hastaların hikâyelerinde bu tür ruhsal organizasyonların hangi yollarla ortaya çıktığını anlattım.

Yapısal Duruma Göre Sınıflandırma

Kernberg (1967, 1975) borderline hastanın *özgül* ve patalojik bir kişilik organizasyonu olduğunu savur ve bu tanının hastanın semptomlarına ya da büyük ölçüde fikir verici olsa bile kişilik özelliklerine göre değil, yapısal durumuna göre konulabileceğini ileri sürer. Hastaları erken egonun iki işlevine göre sınıflandırır: kendilik ve nesne temsillerini ayrıştırma ve ayrıştırılmış kendilik ve nesne temsillerini bütünleştirme. Başlangıçta libidinal dürtünün yüklendiği "iyi" ve saldırgan dürtünün yüklendiği "kötü" kendilik ile nesne imgeleri kutuplaşmış bir durumda olurlar (Jacobson, 1964). Nevrotikler ya da ileri düzeyde ego organizasyonu olanlar her iki işlevi de gerçekleştirirken, psikotik hastalar hiçbirini gerçekleştirememişlerdir.

Kernberg, borderline kişilik organizasyonu olan hastaların bu işlevlerden ilkini gerçekleştirip ikincisini gerçekleştiremediklerinden, karşıt kendilik ve nesne imgelerini ya da temsillerini ve bunlarla ilişkili duygusal durumları sentezleyemediklerini belirtir. Kernberg'in açıklamasında özellikle önemli olan nokta, borderline kişilik organizasyonu olan bireylerin bütünleştirme kapasitesinin olmayışının egoları tarafından savunma amaçlı olarak kullanılmasıdır. Kernberg bu durumu, *savunma bölmesi* olarak adlandırır ve bu tür hastalardaki baskın savunma olarak kabul eder. Bireyin gelişim sürecinde bölme doğal olarak gerçekleşir. Başlangıçta bebek libidinal dürtü ile yüklenen kendilik ve nesne imgelerini, saldırgan dürtü ile yüklenen kendilik ve nesne imgeleri ile bütünleştiremez. Bu gelişimsel bölme, çocuğun egosu yavaş yavaş bütünleştirici işlevleri geliştirdikçe ortadan kalkar. Birçok gözlemci bütünleştirmenin yaşamın 6. ayında başlayıp 36. ayı civarında tamamlandığını öne sürer. Kernberg, herhangi bir şeyin bütünleştirme becerisini engellemesi durumunda bölmenin devam ettiğini ama artık bir savunma mekanizması haline geldiğini vurgular. Borderline kişilik organizasyonu olan kişiler tarafından sıklıkla kullanılan, ilkel idealleştirme, yansıtmanın ilkel formları, yadsıma, değersizleştirme ve tümgüçlülük gibi diğer savunma mekanizmalarının merkezinde de bölme yer alır. "Böylelikle, kendilik ve önemli görülen öteki kişilerin çelişkili deneyimleri birbirinden ayrılarak ya da etkin bir biçimde uzaklaştırılarak ego, nesne ilişkileri çatışmasından korunur. Bu çelişkili ego durumları dönüşümlü olarak etkinleştirilir ve birbirlerinden ayrı tutulabildikleri sürece bu çatışmalara bağlı kaygı önlenir ya da kontrol altına alınır." (Kernberg, 1980, s.6)

Hastalarımdan biri, çelişkili deneyimleri ayrı tutma yolunu klinik ortamda sergilemişti:

> Tedavisinin üzerinden uzun bir süre geçtikten sonra seanslara 25 dakika geç gelmeye başlamıştı. Beni haftada dört gün görüyor ve divanı kullanıyordu. Onu bu durumla yüzleştirmeden önce, gecikmelerini bir ay kadar hoş gördüm. Daha sonra öğrendim ki aslında ofisimin bulunduğu binaya tam zamanında geliyor ama gelir gelmez bitişikteki lavaboya gidip orada 25 dakika boyunca zihninde benim bir "kötü" imgemi ve bununla etkileşime geçirmek üzere kendisinin bir "kötü" imgesini oluşturuyordu. Sonra kapısı ona her zaman açık olan ve onun gelmesini beklediğim ofisime giriyordu. Divana uzandığında, kendi iyi imgesinin yansımasıyla gülümser, bende de kendi iyi imgemi yansıtan hoş bir duygu uyandırırdı. Sonra da seansı (ya da nerede kaldıysa onu) başlatırdı: "...bir şey daha var, Dr. Volkan!" derdi, yeni bir "iyi" seansın bir diğerinin devamı olduğu düşüncesiyle. Benimle ilgili karşıt deneyimleri, aynı zamanda da karşıt kendilik imgesi, tamamen lavabodaki derin düşünceleriyle ilgiliydi, ofisimdeki keyifli deneyimlerinden tamamen uzaktı.

Bu kısa hikâye bölmenin klinik ortamda nasıl ortaya çıktığını örneklendiriyor olsa da, kendilik ve nesne imgelerinin bölünmesinin otomatik olarak oluşmadığı ama bu süreçte yer alan imgelerin her birinin kendine ait bir gelişimsel geçmişi olduğu ve bunların duygusal durumlarla ve infantil patojenik fantezilerle bağlantılı olduğu unutulmamalıdır. Kendisine ve bana ait imgeleri lavaboda etkinleştiren hasta, çocukluğunda annesi tarafından çok aşırı bir korumacılıkla büyütülmüştü.

Annesi erken bebekliğinden itibaren ona lavman yapmıştı ama buna kabızlık nedeniyle değil mükemmel temizlik takıntısının oluşturduğu kaygıyı yatıştırmak üzere başvurmuştu. Hasta, üzerine titreyen anne imgesi ile fiziksel olarak zorla müdahale eden anne imgesini bütünleştirememişti. Tedavim sırasında belirgin bir bölme göstermesi hiç de şaşırtıcı değildi.

Ego Savunmalarına Göre Sınıflandırma

Hastaları sınıflandırırken ego savunmaları da göz önünde bulundurulabilir. Kernberg, üst düzey ve alt düzey savunma mekanizmalarını gruplarken kesin ayrımlar yapar. Nevrotiklerde ya da üst düzey savunma işleyişi (tepki oluşturma ve ussallaştırma gibi) olanlarda bastırma merkezde yer alan baskın mekanizmadır. Borderline kişilik organizasyonu olanlar ise bölmenin merkezde olduğu ilkel yansıtmalar ve yadsıma gibi alt düzey savunmaları kullanırlar.

Psikotikler de ilkel savunma mekanizmalarını kullanırlar ama Kernberg'e göre, bunu çoğunlukla, kendilik ve nesne arasındaki sınırların daha çok parçalanmasından kendilerini korumak için yaparlar ve kendilik deneyimlerini önemli görülen öteki kişilerin deneyimleriyle bütünleştirme potansiyelleri düşer. Volkan ve Akhtar (1979) şizofrenlerde bölmenin bir savunma olarak neden belirginleşmediğini, kendilik ve nesne temsillerini yansıtma (dışsallaştırma) gibi diğer ilkel savunmaların neden uzun süreli bir rahatlama sağlamadığını, şizofrenlerin kendilerini dışsallaştırdıkları herhangi bir şeyle *özdeşleştirebilmeye* borderline hastalardan daha fazla hazır olmalarıyla açıklarlar. Psikanalitik yazılarda genellikle *yansıtmalı özdeşim* olarak adlandırılan bu süreç,

içruhsal deneyimlerini yansıttıkları nesne ile zorunlu ilişkilerini sürdürmek isteyen, sonra da yansıtılan şeyi hatırlamayı engellemek istercesine nesneyi kontrol etmeye çalışan borderline kişilik organizasyonu olan kişilerde oldukça sık kullanılan bir savunmadır. Nesneyle bir ölçüde empati kurarak özdeşleşebilirler. Hızlı özdeşleşme şizofrenide baskındır, yansıtılan şey öznenin içinde hemen hissedilir ama böyle olunca da yansıtılan şey hemen nesnenin içine döner ve bu nedenle bu yansıtmayla elde edilmesi istenen rahatlamanın sağlanması engellenir. İstenmeyen birimleri dışarıya itme ve dışsallaştırma, sonra da bunları içeriye yerleştirme hastadan hastaya değişir; şizofrenlerde belirgin bir rahatlama sağlamadığı görülürken, borderline hastalarda kaygıya karşı daha istikrarlı bir savunma sağlar. Bu süreç kendilik ve nesne imgeleri ya da temsilleri arasında kaynaşma (füzyon), kaynaşamama (difüzyon), yeniden kaynaşma (refüzyon) ile sonuçlanabilir. Kernberg'e göre, bunlar şizofrenide tipik durumlardır ama borderline kişilik organizasyonu olan hastalarda kısa bir süre ve geçici olarak ortaya çıkar. Kernberg, borderline ve psikotik kişiler arasında net bir ayrım yapar.

Volkan ve Akhtar (1979) savunma niteliklerini, son derece ilkel olmakla birlikte, kaynaşma, kaynaşmama ve yeniden kaynaşma görürler. Bazı kaynaşmalar, libidinal olarak belirlenmiş çok ilkel patojenik fantezilerle ilişkidir. Hasta çok mutlu edici bütünleşmeyi deneyimlemek için iyi nesne temsilini "yutar" ama şizofrenler gibi hastalarda, herhangi bir iyi nesne, özneyle bütünleşip bütünleşmediği fark etmeksizin, hızla kötü nesneye dönüşebilir.

Çelişkili bir biçimde, şizofrenideki kaynaşmaların çoğu saldırgan fantezilerle ilişkili gibi görünür. Hasta

korkutucu nesne imgesini bu nesneyle bütünleştirerek (nesneyi tüketerek) "öldürür" ama sonra da oluşan kaynaşma nedeniyle içinde büyük bir korku hisseder. Tatmin edici bir sonuca ulaşılamaz; bunu korkutucu birimin dışsallaştırılması izler ve hasta kaynaşma-yeniden kaynaşma döngüsünde hapsolmuş ve nesne ilişkileri çatışmalarına karşı çok ilkel savunmalar kullanıyor gibi görünür.

Ego Zayıflığı

Kernberg, borderline kişilik yapısındaki hastaları, *göreceli* güç ile birlikte egolarının zayıflıklarından da söz ederek ego psikolojisi bakış açısından tarif eder. Bu tür hastalar, gerçekliği sınama ve düşünce süreçleri açısından göreceli olarak sorunsuzdur. Gerçeklik ve kişilerarası ilişkilere göreceli olarak iyi uyum sağladıkları için oldukça normal gibi görünürler ama durumlarının göreceli olarak normal olduğu, daha sonra anlatacağım gibi, regresyonda kısa süreli psikotik anlara kapılabilecekleri unutulmamalıdır. Ancak Kernberg, bu tür hastaların zaman içinde göreceli güçlerini koruma eğiliminde olduklarını belirterek, gerçekliği sınama ve kişilerarası ilişkilerdeki oldukça güçlü kapasiteleri nedeniyle borderline hastaların gerçekten psikotik olanlarla karıştırılmaması gerektiğini vurgular.

Borderline kişilik organizasyonu olan kişideki ego zayıflığı; hayal kırıklığına tahammülünün zayıflığı, dürtü kontrolünün zayıflığı ve ilkel ego savunmalarını kullanma eğilimi ve kimlik dağınıklığını içerir.

Kimlik Dağınıklığı

Kernberg, Erikson'un (1950, 1956) *kimlik dağınıklığı* terimini (bu sendromun kısa bir anlatımı için bkz. Akhtar, 1984) borderline kişilik organizasyonu olan hastanın temel sorunu olan bütünleştirilmiş kendilik ve bütünleştirilmiş ötekiler kavramının olmaması durumunu anlatmak için kullanır. Bu eksiklik, bir kronik öznel boşluk duygusunda, kendini ve başkalarını sığ ve çelişkili algılama ve çelişkili duygusal davranış örüntülerini bütünleştirme yetersizliği olarak yansıtılır.

Pregenital Saldırganlık

Kernberg, egonun ikinci işlevinin (libidinal dürtü türevleri ve bunlarla ilişkili duyguların etkisi altında oluşan kendilik ve nesne temsilleri ile bunlara karşılık gelen kendilik ve nesne temsilleri ile bütünleştirilmesi) özellikle oral saldırganlık olmak üzere pregenital saldırganlığın patolojik baskınlığı nedeniyle gerçekleştirilmediğini savunur. Bu tür saldırganlık, "ödipal mücadelenin erken gelişimini ve sonucunda da saldırgan ihtiyaçların ağır basan etkisi altındaki pregenital ve genital hedefler arasında belirli bir patolojik yoğunlaşmayı tetikleme eğilimi gösterir" (Kernberg, 1967, s. 681).

Kernberg, neden bazı kişilerin borderline kişilik organizasyonu geliştirdiklerini belirtirken, hem kendiliğin karşıt temsillerinin hem de bunların her birine karşılık gelen duygusal durumların bütünleştirilmesinin geliştirilmesi ve tamamlanmasında başarısız olunmasına dikkat çeker.

Abend, Porder ve Willick

Abend ve meslektaşları da (1983) Kernberg'in formülasyonunun bir incelemesinin yanı sıra borderline kişilik kavramının derinlemesine bir incelemesini sunarlar. Bu konudaki monograf çalışmaları New York Psikanalitik Enstitüsü Kris Çalışma Grubunun, borderline tanısı konmuş dört hastanın analizi konusunda genişletilmiş tartışmalara dayalı çalışmasına ve Kernberg ile yaptıkları ayrıntılı fikir alışverişlerine dayanır. Yazarlar yaptıkları literatür taramasında borderline vakalara ilişkin çeşitli tanımlamalar arasında temelde fikir birliği olduğunu tespit etmişler; buna karşın, *borderline* teriminin özgül bir tanısal kategoriyi belirtmesinin doğruluğu konusunda tatmin olmamış ve özgül bireysel karakteristiklerle ilgili değişkenler görmüşlerdir. Dolayısıyla da her vakayı, hastanın özgül ruhsal yapısına göre örneğin, *ağır sadomazoşistik karakter bozukluğu* gibi terimler kullanarak tanılamayı tercih etmişlerdir. Diğer yandan da Kernberg'in borderline kişilik organizasyonu olan tüm hastaların benzer içselleştirilmiş nesne ilişkileri, benzer baskın savunmaları ve benzer ego yapıları gibi ortak özellikleri olduğu görüşüne karşı çıkmışlardır.

Abend ve meslektaşları, bulgularını ağırlıklı olarak, Kris Çalışma Grubu toplantılarında tartışılan dört hasta analizine ilişkin gözlemlerine dayandırarak, ödipal evre çatışmalarının bu vakaların nesne ilişkilerinde çok önemli bir rol oynadığını öne sürerler ve örselenmiş ebeveynlerle derinlemesine özdeşleşmenin, incelenen hastaların kişilik gelişimine büyük ölçüde katkı yaptığını; karakteristik özelliklerinin, düşünme süreçlerinin ve semptom oluşumlarının belirlenmesine yardımcı olduğunu savunurlar.

Borderline psikopatolojisi gelişimine ilişkin literatürde – Kernberg'in katkısı da dâhil– ödipal evre çatışmasının göz ardı edildiğini ya da önemsenmediğini vurgulayan Abend ve meslektaşları, incelenen dört vakanın patolojik özelliklerinde ödipal düzey çatışmaların yansımalarından etkilenirler. Bu vakalarda preödipal çatışmaların da sergilendiğini belirtirken, "tüm borderline hastaların gelişiminde belirleyici etiyolojik faktörlerin 8. ve 18. aylar arasında ortaya çıktığını kesin olarak belirtemezler" (s. 107). Dolayısıyla da ana etiyolojik faktörün preödipal saplantı olduğu görüşüne katılmazlar. Ödipal düzeydeki sorunlarda regresyonun en az preödipal faktörler kadar önemli olan, daha kabul edilebilir bir açıklama olduğu görüşünü savunurlar.

Son olarak, Abend ve meslektaşları bu hastaların savunmalarının gruplanması ile ilgili olarak Kernberg'in görüşüne katılmazlar. Savunmaların genel olarak ilkel ya da gelişmiş olarak tanımlanamayacağı, herhangi bir savunmanın her hastanın ego organizasyonunun tamamına göre değerlendirilmesi gerektiği görüşündedirler. Borderline hastaların bastırma da dâhil tüm savunma mekanizması türlerini kullandıklarını ileri sürerler. 1-3 yaşları arasındaki bir çocuğun annesinin zihinsel temsilini tamamen kötü ve tamamen iyi olarak "bölebilecek" ve annesiyle iyi olan ilişkisini korumak için tüm kötü duygularını başka bir nesneye yükleyebilecek olmasına karşın "bu bölmenin yetişkin zihinsel yaşamında değişmeden sürecek sabit bir saplantıyı göstermediğini" düşünürler (s. 165).

NESNE İLİŞKİLERİ KURAMLARI

Kernberg (1976a) en az üç tür nesne ilişkileri kuramının varlığından söz eder. Bunlardan birincisi, genel anlamda mevcut kişilerarası ilişkilerin geçmiştekilere dayanarak anlaşılmasıyla (geçmişteki kişilerarası deneyimleri koruyan zihinsel yapıları ve bu yapılar arasındaki ilişkiyi incelediğimiz neredeyse tüm psikanalitik yaklaşımlarda geçerlidir) ve içgüdüsel ihtiyaçların psikososyal çevredeki türevleriyle ilgilidir.

Zıt kutuptaki ikinci kuram Melanie Klein ve W. R. D. Fairbairn'in kavramlarına dayanır. Üçüncü kuram ise Kernberg'in, Edith Jacobson, Margaret Mahler ve Erik Erikson gibi kuramcıların görüşlerine dayanan kuramıdır. Kernberg'in nesne ilişkileri kuramına göre:

> En erken içselleştirilmiş süreçler ikili özelliklidir; bunun anlamı, kendilik ve nesne temsilleri henüz ayrıştırılmadığında bile bir kendilik-nesne kutuplaşmasının var olduğudur. Benzer şekilde, gelecekteki tüm gelişimsel adımlar da ikili içselleştirmeler içerir, yani, yalnızca bir nesnenin temsili olarak nesne içselleştirilmez, kendiliğin nesne ile etkileşimi de içselleştirilir. Bu nedenle, içselleştirilmiş nesne ve kendilik temsillerinin daha sonraki gelişimleri ve bunun ardından da üçlü yapının (id, ego, süperego) tamamı için, kendilik ve nesne temsilleri (ve bunları birbirine bağlayan duygusal eğilimler) temel yapı taşlarıdır (Kernberg, 1980, s. 17).

Kernberg tarafından tanımlanan nesne ilişkileri kuramı, ek bir metapsikolojik içgörü olmaktan çok, ego psikolojisinin ayrılmaz bir parçasıdır. Kernberg (1984) "içselleştirilmiş

nesne ilişkilerinin egonun altyapılarını oluşturduğunu, bu altyapıların da sırayla ve hiyerarşik olarak düzenlendiğini" (s. 5) belirtir. Bu nesne ilişkileri kuramı ile insan psikolojisini id, ego, süperego olarak inceleyen yapısal kuramın geneli arasındaki ilişkiyi inceleyerek, olgunlaşan egoyla kendilik ve nesne temsillerinin oluşması ve ayrışması arasındaki yakın ilişkiye dikkat çektim (Volkan, 1981a). Bu ilişki, bitkilerin büyümeleri için ekildikleri toprakla aralarındaki karşılıklı yarar ilişkisinden farklı değildir. Nesne temsilleri başarılı bir şekilde oluşturulduğunda ve bunlardan bazıları özdeşim aracılığıyla kendilik temsilleriyle özdeşleştirildiğinde ego, sırasıyla, idden ayrışmaya devam etmek ve sonra da olgun nesne ilişkilerini kurmak için yeterli besini toplar.

Yapısal kuramın, id, ego ve süperegoları tamamıyla ayrışmış hastaların psikopatolojisini anlamak ve tedavilerinde aktarım-karşı aktarım semptomlarını ele almada başarılı olmak için hâlâ en iyi yol olduğunu belirttim (1981a). Ancak yine de bu kuramın, baskın psikopatolojileri, içselleştirilmiş ilkel nesne ilişkilerinin yeniden etkinleştirilmesini yansıtan hastaların tedavisinde çok yararlı olmadığı görüşündeyim. Daha önce de belirttiğim gibi (Volkan, 1976), tedavideki hasta, içselleştirilmiş ilkel nesne ilişkilerini yeniden etkinleştirilmesini yansıtan psikopatolojiyi çözümlediğinde, yapısal kuram kullanılarak çok iyi anlaşılan ve yorumlanan çatışmaları sergilemeye başlar. Bir anlamda, hasta olgunlaştıkça ruhsal deneyimlerini anlama sürecinde hiyerarşik bir model olduğunu gördüm. Bu görüş, Gedo ve Goldberg'in (1973) savı olan üçlü modelin (id-ego-süperegoyu anlatan yapısal kuram) daha üst bir gelişim düzeyinde sergilenen psikopatolojide kullanılmasıyla sınırlanmasına paraleldir.

BÖLME VE DUYGU İKİLEMİ

1976'da borderline kişilik organizasyonu olan hastalar tedaviye girdiklerinde, içselleştirilmiş ilkel nesne ilişkilerini baskın bir şekilde yeniden etkinleştirmeyi sergilediklerini ve bunu yaparken de Kernberg tarafından tanımlanan bölmeyi kullandıklarını gözlemledim. Abend ve meslektaşları (1983) yoğun duygu ikilemi ile bölme arasında fark olmadığını iddia ederlerken, ben egonun bütünleştirici işlevi incelenerek iki kavram arasında anlaşılabilecek bir fark olduğu görüşünü geliştirdim. Borderline hasta ne kadar hasta ise, "duygu ikilemi" de Kernberg'in bölme tanımını o kadar karşılar. Abend ve meslektaşlarının (1983) kitabını inceleyen Buie (1985), yalnızca klasik analiz için yeterince sağlıklı dört hasta ile çalışmış oldukları sonucuna varır. Ayrıca, belirli klinik olguların, duygu ikilemi kavramı kullanılırken özensizce sınıflandırıldığını ve bölme kavramı ile daha iyi anlaşılacaklarını belirtir. Dorpat (1976), örnek olarak Burnham'ın "nesne ihtiyacı-korku ikilemi"ne (1969) gönderme yaparak Buie'nin iddialarını destekler. Bir şizofrenin başkalarından destek almaya hem ihtiyacı vardır hem de bundan korku duyar. Nesneler onu terk ederek kahredebileceği için, nesnelere olan aşırı ihtiyacı onu korkutur. Böyle bir hastayı nesneler ya düzeltebilir ya yıkabilir. Nesneler ya tamamen ihtiyaç duyulan (iyi) ya tamamen reddedilendir (kötü). Dorpat'a göre bu klinik olgu, duygu ikilemi kavramıyla tanımlanamaz.

Duygu ikilemi kavramının, "küçük adam fenomenini" de (Kramer, 1955; Niederland, 1956; Volkan, 1965) açıklayamayacağını ama bölme kavramının burada son derece açıklayıcı olduğunu düşünüyorum. "Küçük adam fenomeni" bütünleşmemiş kendilik temsilinin (küçük adam) kendilik temsilinin geri kalanından nasıl ayrı kaldığını

açıklar. Abend ve meslektaşlarının vardığı sonuçların aksine, bölmenin yetişkin yaşamında da değişmeden kalabildiği görüşündeyim. Bu görüşüm, borderline ya da ileri derecede regrese olmuş hastalarla yaptığım çalışmalarda, bu hastaların bölme davranışlarını aktarım olgusuna baskın olacak şeklinde sergilemiş olmalarına dayanıyor. Daha da önemlisi, bu hastalar tedavilerinin bir noktasında, analistin bütünleştirici işlevlerini fark ettikten ve egolarını yücelttikten sonra bölünmüş ruhsal deneyimlerini bütünleştirdiler. Başka çalışmalarımda da (Volkan, 1975, 1976, 1982a) verdiğim bu klinik örnekleri, bu kitabın ikinci kısmında Pattie'nin kaydettiği ilerlemeleri anlatırken de verdim.

Buie de (1985) borderline hastanın *tedavi sırasında* duygu ikilemi geliştirdiğini savunur. Gerçek duygu ikilemi durumlarının gelişimindeki büyük sıkıntı, kaygı ve suçluluk duygusuyla birlikte nefretin kendine yönelmesiyle çoğunlukla intihar niyeti oluşmasıdır. Benim bulgularım da Buie'nin gözlemlerini destekler ama şunu eklemeliyim ki hasta bütünleştirme durumuna terapötik olarak ne kadar iyi hazırlanırsa, bütünleştirme sırasında suçlulukla birlikteki depresyon benzeri sürecin yerini, daha az suçluluk duyulan yasa benzer bir süreç alır.

GELİŞİMSEL BÖLME

Gelişimsel bölmenin bütünleştirilmesinin asla tamamen gerçekleşmeyeceği (Volkan, 1981a) konusunda diğerlerine (örn. Berg, 1977) katılıyorum. Daha önce de belirttiğim gibi, gelişimsel süreci karmaşık olmayan bir çocuğun, *nereden bakılırsa bakılsın* bütünleştirme sürecini 36. ayda tamamlamasını bekleriz. Peki, bütünleştirilmemiş iyi ve kötü kendilik temsillerine ne olur? Kernberg (1976b) bu soruya,

Van Der Waals'in (1952) ardından ileri sürdüğü görüşüyle cevap verir; ona göre, yeni geliştirilmiş –ya da daha kesin bir ifadeyle, artırılmış– bastırma ile bazı bütünleştirilmemiş temsiller ide itilir ve idin bu kısmı bir "ego id" haline gelir.

Karşıt temsil birimlerinin bütünleşmesi bir tür kayıp duygusu oluşturur ve bu, klinik ortamda olduğunda hasta yas duygusunu deneyimler. Çocuk kendi iyi birimlerinin "kaybına" yeni bir dizi temsil oluşturarak tepki verir. Bunlar bütünleştirilmemiş iyi birimler olarak idealleştirilir ama bu şekilde, mutlak bir biçimde iyi değildirler; nesnelerin ve kendiliğin gerçekçi yönleriyle daha yakından bağlantılıdırlar. Dolayısıyla, idealleştirilmiş bu imgeler, özdeşimler aracılığıyla süperego özdeşimleriyle bütünleştirilir. Süperegonun öncülleri bütünleştirilmemiş ve son derece kötü bazı imgeler içerdiğinden, yeni imgeler ehlileştirilmemiş süperegonun ehlileştirilmesine yardımcı olur.

Çocuktaki Dışsallaştırmalar

Bütünleşmemiş kendilik ve nesne imgelerine ne olduğunu incelerken çocuğun, annelik yapan kişilerin etkisiyle bazı bütünleştirilmemiş kendilik ve nesne temsillerini ve bunlara eşlik eden duygu durumlarını dışsallaştırma yoluyla çevredeki belirli birikimlere aktardığı görüşünü ve bunun kültürel, sosyal ve politik çıkarımlara bağlı bir olgu yarattığını (veya ortaya çıkardığını) öne sürdüm (Volkan, 1985a, 1985b, 1986). İstikrarlı olan bu birikimleri "dışsallaştırmanın uygun hedefleri" olarak adlandırdım. Çocuğun evi ya da mahallesinin tanıdık görünümleri, etnik yemekler, (çorba) gibi şeyler, yani Mack'in (1984) "kültürel amplifikatörler" adını verdiği

iyelikler, çocuğun kendi bütünleştirilmemiş görünümlerini dışsallaştırdığı ve "koruduğu" hedefler haline gelirler. Bütünleştirilmiş iyi görünümler için olduğu gibi kötü olanlar için de birikimler vardır. Bu birikimler istikrarlı olduğunda, çocuğun kendi içinde daha fazla bütünleştirilmiş kendilik ve nesne temsilleri tutmasına ve nesne ilişkileri çatışmalarından kaçınmasına yardımcı olmak için dışsallaştırmalarını çok uzun süre, hatta ömür boyu içerebilirler. Çocukların içinde bulundukları (etnik ya da ulusal) gruptaki önemli kişiler, çocuklara aynı dışlaştırmanın uygun hedeflerini gösterdikleri için çocukların aynı gruba ait olduklarını desteklerler. Bu gibi paylaşılan cansız birikimlerin, etnik ya da milliyetçi bir grubun sosyal ve politik bağlamda nasıl düşmanları (dışsallaştırmanın kötü uygun hedefleri) ve dostları (dışsallaştırmanın iyi uygun hedefleri) kavramlarının psikolojik başlangıcı olabileceğini başka yazılarımda belirttim.

Çocuklar bütünleştirilmemiş kötü kendilik ve nesne birimlerini haz ilkesi doğrultusunda dışsallaştırırlar ve bu onların bütünleştirilmiş (gerçekçi) aynı zamanda da önemli gördükleri ötekilerin iyi ve idealleştirilmiş temsillerini sürdürmelerine yardımcı olur. Ancak çocukların neden bütünleştirilmemiş iyi kendilik ve nesne imgelerini de dışsallaştırdıklarını ve neden bu iyi birimleri bu kadar uzun bir zaman süresince, aslında ömür boyunca, içerecek bir birikimi paylaşabildiklerini sormamız gerekir. Örneğin, Finli çocuklar neden Fin hamamı için bu tür iyi birimlere yüksek sembolik anlamlarla yatırım yaparlar? (Tähkä ve diğerleri, 1971)

Bir çocuğun deneyimlediği kaçınılmaz hayal kırıklıkları, saldırganlık dürtüsünün türevleriyle deneyimlerinin temsilini, özellikle bunların içinde yer alan

kişilerin temsillerini yükleyebileceği görülüyor. Bir anlamda, çocuk bazı iyi birimlerinin saldırgan birimleri ile birleşmesini deneyimlemek istemez ve onları korumanın yolunu arayabilir. Önemli gördükleri ötekilerin yönetmede gerçek deneyimleri onlara belirli şeyleri "dışarıda/oralarda", etnik çorba, Fin hamamı gibi iyi birimlerini kendi içinde tutarak koruduklarını "düşündürür". Bu gibi iyi, cansız, uygun hedeflerin her zaman bir iyi annenin yönlerini içerdiği görülür.

Dışsallaştırmanın uygun hedefleri ile ilgili fikirlerimi kısaca açıkladım (ayrıntılı bilgi için bkz. Volkan, 1985a, 1985b, 1986). Burada bölme işleminin, gerek değiştirilmemiş gerekse değiştirilmiş tarzda, yetişkin yaşamında ifadesini bulduğunu, yalnızca borderline kişilerle sınırlı olmadığını, hepimizin bundan yararlandığımızı vurguladım. Örneğin, etnik ya da milli durumumuz ve bunlara benzer şeyler ortak bir düşman tarafından sergilenenle karşılaştırıldığında ve rekabete girdiğinde genelde ya siyah ya da beyaz olarak düşündüğümüz olur. Diğer tarafın gerçeklerine saygısızlık, kişinin kendi etnik ya da milliyetçi grubu tarafından onaylanmış ise normal kabul edilir.

SAVUNMACI BÖLME

Nevrotik hastalarla üst düzey ego organizasyonu olanlar arasındaki fark, bölme bir savunma mekanizması olarak kullanıldığında çok daha belirgindir. Borderline hastaların hatta şizofrenlerin "daha önceden bastırılmış içgüdüsel dürtü türevlerinin ortaya çıkabileceği akut regrese durumlarda bile, bastırmayı belirgin olarak kullandıkları" konusunda Abend ve meslektaşlarına (1983) katılıyorum. Abend ve meslektaşları

"Hastalarımızda bastırmanın diğer savunmalarla birlikte kullanıldığını gördük" (s. 155) derler. Hastaların çoğunda, belki de tümünde bölme ve ilişkili mekanizmaları ile bastırma ve ilişkili mekanizmalarının eşzamanlı kullanıldığını görürüz. 1984'te sofistike savunma mekanizmalarının yanı sıra, bölmeyi de kullanan ve terapötik olarak regrese olduğunda bölmenin daha belirgin olduğu bir hastanın analizinin tamamını anlattım. Ancak bu hasta, pek çok nevrotik psikopatolojik özelliği arasında borderline karakteristik özellikleri olmasına ve üst düzey (takıntılı/obsessional) karakter özellikleri olmasına karşın borderline olarak değerlendirilmedi.

Nesne İlişkileri ve Yapısal Çatışma

Borderline kişilik organizasyonu olan hastalar, kaçınılmaz bir çatışma durumunda, özellikle de çatışma bir nesne ilişkileri çatışmasıysa ve yapısal değilse, bölme ve ilişkili mekanizmaları kullanma eğilimindedirler. Çatışma kaçınılmaz olmadığında ve özellikle de yapısal bir çatışma olduğunda bastırma ve ilişkili mekanizmaları kullanırlar.

Dorpat (1976) nesne ilişkileri çatışmalarının yapısal çatışmalardan ayrıştırılmasına ilişkin bir yol önerir; üçlü (id-ego-süperego) yapısal modelin tüm gelişimsel adımlara genel olarak uygulanmasının çeşitli gelişimsel düzeylerdeki psikopatolojiler arasındaki önemli farklılıkların ortadan kaldırılmasına neden olduğunu savunur. Dorpat tüm ruhsal çatışmaların üçlü yapıyı içeren türde olmadığını kabul eder. Nesne ilişkileri çatışmaları gelişmiş bir id-ego-süperego ayrıştırmasından önce gelen, daha az ayrıştırılmış bir ruhsal yapı içerir. Yapısal çatışma ve nesne ilişkileri çatışması arasındaki *çok önemli farkın* ne olduğunu anlatırken şöyle der:

> Yapısal bir çatışmada özne birbirine karşıt eğilimlerin çatışmanın bazı kısımlarının bilinçsiz olması durumunda da çatışmanın bazı kısımlarının kendisine ait olduğunu bilir... Nesne ilişkileri çatışmasında özne, çatışmanın kendi istekleri ile içe aldığı başka bir kişinin temsilinin (introject) değerleri, yasakları ya da uyarıları arasında olduğuna inanır (s. 869-870).

Dorpat, nesne ilişkileri kavramı olmadan, bağımlılık ve bağımsızlıkla, nesnelere yakınlık ve uzaklıkla ilgili çatışmaların çok az anlaşıldığını ekler.

Borderline Kişilerde Bölme ve Bastırma

Borderline kişilik organizasyonu olan kişiler, nesne ilişkileri çatışmalarından kaynaklanan kaygıyla baş etmek için genellikle bölme, yadsıma, yansıtmanın ilkel biçimleri, değersizleştirme, tümgüçlülük ve idealleştirmeyi kullanma eğilimindedirler ama bu yapısal bir çatışmanın bazı kısımlarını baskılamayacakları anlamına gelmez.

Etki-tepki gruplamaları çoğunlukla üçlü yapıdaki (id-ego-süperego) hangi tarafın diğer taraflardan hangisindeki etkiye karşı tepki gösterdiğine dair net bir betimleme (Kernberg, 1980, s. 4) sağlamasına karşın, borderline kişilik organizasyonu olan kişilerdeki çatışmaların bazıları, yapısal terimlerle betimlenebilir. Örneğin, bu gibi kişilerde hem ensest isteğinin hem de bu isteğin yarattığı suçluluk duygusunun herhangi bir ifadesinin baskılanmasını görürüz. Analiz sırasında eğer hasta ensest isteğinin kendisinden geldiğini ve

bu nedenle kendine ceza veren süperego ya da ilkel süperego gibi algıladığı nesnenin de kendisine ait olduğunu sezerse bu kişinin yapısal bir çatışmasının olduğunu söyleyebiliriz.

Kernberg süperego öncesinde henüz sağlam bir yapı olmadığından borderline kişilik organizasyonu olanların nevrotiklerin hissettikleri gibi bir suçluluk deneyimlemediklerini söyler. Ancak *sahip oldukları* ilkel süperegolarının etkisi altında olan borderline kişilik organizasyonu olan hastalarda çok güçlü suçluluk duygularının dışavurumlarını gördüm. Ancak, borderline hastada, kişinin ilkel süperegoyu yadsıyarak bütünleştirilmemiş bir içselleştirilmiş ya da dışsallaştırılmış kötü nesne temsiline dönüştürdüğünde güçlü suçluluk duygusunun hızla kaybolması tipik bir durumdur ve bu olduğunda, suçluluk duygusuna sahip olmak yerine böyle bir nesne temsili ile kendisinin kendilik temsili arasında mücadele ve gerilim yaşar.

Borderline kişilik organizasyonu olan hastaların bastırmadan daha fazla bölmeyi kullandıklarına ilişkin kanıtlar bu hastaların toplam tedavi sürecini incelenerek elde edilir. Tedavi sırasında bütünleştirme gerçekleştikten sonra, hasta önceden hatırlanan çocukluktaki olayları "unutur" hale gelir; başka bir ifadeyle yeni oluşturulan bastırıcı işlevler gözlemlenir. Bu gerçekten çok çarpıcı olabilir. Nevrotik hastaların tedavisinde son aşamaya gelindiğinde önceden yapılmış oldukça fazla bastırmanın kaldırıldığını görürüz. Borderline hastalar, bölme ile birlikte bastırmayı da kullandıklarından onlarda da bastırmayı kaldırma görülebilir. Ancak nevrotik hastaların aksine, borderline hastalar tedavi sürecinde "yeni" bastırmalar sergilerler.

Gelecek İçin Yeni Gelişmeler

Pek çok analist borderline hastalarda savunmacı bölme gözlemlemiştir, ancak burada Kernberg'in bu konudaki formülüne daha fazla kanıt sunmak için bu bulguları incelemeye çalışmayacağım. Bu analistlerin gözlemleri genellikle klinik bulgulara dayalıdır. Borderline kişiler arasında bölmenin varlığını kanıtlamak için etkin ve sistematik psikolojik test prosedürleri geliştirmemiz gereklidir ancak bu doğrultuda sadece psikanalitik bilgiye sahip psikologların birkaç girişimi olduğunu biliyorum. Örneğin, özgül bölme savunmaları, idealleştirme, değersizleştirme, yansıtmalı özdeşim ve yadsıma savunmalarını değerlendirmek için Kernberg'in teorik formüllerine dayalı bir Rorschach derecelendirme sistemi geliştirildi (Lerner ve diğerleri, 1981, Lerner & Lerner, 1982). Bu araştırmacılar, borderline hastaların bağımsız örneklerinin nevrotik ve şizofren hasta örnekleriyle karşılaştırıldığı çalışmalar yaptılar ve "borderline hastaların, nevrotik ve şizofren hastalarınkilerden farklı olan, teşhis edilebilir bir grup savunma sergilediklerini" ve "derecelendirme sisteminin bu savunmaların tespitinde geçerli bir araç olduğunu" iddia ettiler (Lerner & Lerner, 1982, s. 111). Schulz'un (1980) psikotik hastaların kendilik ve nesneleri ayrıştırma becerilerini değerlendirmek için geliştirdiği klinik ölçek, nesne ilişkileri perspektifinden bakıldığında, borderline kişilik organizasyonu olan hastalar ile şizofrenler arasındaki ayrımı daha da belirginleştirir.

ÖDİPAL VE PREÖDİPAL:

ETİYOLOJİ SORUNU

Abend ve meslektaşları (1983) borderline hastalardaki ödipal evre çatışmalarına daha büyük önem verilmesini isterler. Kernberg'in bu durumu fazlasıyla ihmal ettiğini belirtirler, ancak Kernberg bir yazısında borderline hastaların ödipal çatışmalarından genişçe söz eder. Örneğin, ödipal rakibin korkutucu temsilinin gelişmesine yol açan preödipal çatışmaların erken ödipalizasyonundan söz eder. Burada birleştirilmiş anne-baba imgesi gerçekdışı bir türde ortaya çıkar. Ayrıca, oral-saldırgan çatışmaların anneden babaya yer değiştirmesi erkek çocukta artan bir iğdiş kaygısının, kız çocukta da penis kıskançlığının ve buna ilişkin çarpıtmaların nasıl deneyimlendiğini açıklar.

Abend ve meslektaşlarının (1983) Kernberg'den ayrıldıkları noktanın etiyoloji olduğunu düşünürüm. Abend ve meslektaşları, borderline kişilik organizasyonun gelişiminde, preödipal faktörlerin rolünü vurgularken, üçlü (ödipal) çatışmaların etkisinin önemi üzerinde de dururlar. Diğer yanda Kernberg, kişilik organizasyonunun başlangıcının preödipal evrede, özellikle de yaşamın ilk 18 ayında olduğunu savunur. Buna göre, anlaşmazlık neyin baskın olduğunun (preödipal düzeyde saplantı ya da preödipal düzeye regresyon) belirlenmesindedir. Ödipal-preödipal ikilemi, psikanalitik çalışmalarda ilgi odağı olmuştur. Örneğin, Greenspan (1977) *regresif* bir preödipal çatışma durumunun *saf* olandan nasıl ayrılacağını sorgular.

Regresif ya da Saf Preödipal Durum

Borderline kişilik organizasyonu olan hastalarla çalışmalarım bazı cevapları ortaya koyar. Preödipal düzeye regresyon, hasta bir ödipal ya da postödipal durum oluşturduktan ve bununla ilgili yeterli deneyime sahip olduktan sonra ortaya çıkarsa, hastanın preödipal bir düzeye regresyonunun ödipal düzey savunmaları ve adaptasyonlarıyla yüklenmesi muhtemeldir ve hasta istikrarlı ama sesiz bir şekilde tekrar gelişimde yukarı çıkmaya çalışmak için güçlü bir eğilim sergileyecektir. Bu tür hastalar tedavilerinin başlangıcında regrese durumda gibi görünebilirler ama deneyimli bir terapist ödipal ve postödipal durumların varlığını ve hastaların ödipal düzeye geri dönme çabalarının gerçek kanıtlarını "duyar" Bu tür hastalarda sadece yapısal bir referans çerçevesi kullanılması gerekir.

Preödipal döneme regresyon, çocuğun erken ödipal yaşamında şiddetli bir biçimde, pek çok ego ve süperego işlevi içererek ortaya çıkarsa ve çocuk patojenik fantezilerden ya da destekleyici çevreden yoksunluktan etkilenerek ilerleyemez, sadece kronik olarak regrese olduğu döneme uyum sağlarsa, regresif ya da saf preödipal durum arasındaki farkın pratik bir önemi yoktur. Buna benzer regresyon durumlarında çocuk büyüyünce de ilkel savunmaları kullanmaya devam eder. Şiddetli regresyona yol açan özgün ödipal travma yalnızca tedavide ortaya çıkarılıp üstesinden gelinebilir. Ancak, bundan önce, başlangıçtaki terapötik çalışma nesne ilişkileri çatışmalarına odaklanmalıdır ve terapist öncelikle içselleştirilmiş nesne ilişkileri kuramına uygun referans çerçevesini dikkate almalıdır (Volkan, 1981a). Regresif preödipal ve saf preödipal çatışmaların birlikte ortaya çıkabildiğini düşünüyorum. Bu

hastalar ödipal evreye çözülmemiş preödipal çatışmalarıyla girerler. Ödipal babanın imgesini, preödipal anneninkine yaptıkları gibi bölerler. Ayrıca, pek çok alanda anne ve babanın imgeleri birleştirilir.

Hepsinden önemlisi, tedavide sadece ödipal çatışmaları ele almayı yeterli bulmuyorum; ödipal aktarım yapılanmaları tamamen geliştirilip çözümlenmeden tedaviyi tamamlanmış saymıyorum. Bu sürece ilişkin daha fazla ayrıntı beşinci bölümde yer alıyor. Boyer (1967, 1983) gibi, ben de uzun dönemde, ödipal sorunların yanı sıra preödipal sorunları da çözmek için *yukarı doğru gelişen aktarım* ilişkileri üzerinde duruyorum.

GERÇEK DENEYİMLER VE BUNLARIN ZİHİNSEL TEMSİLLERİ

Meissner (1978), Kernberg'in çalışmasının, genel olarak nesne ilişkileri değil, *içselleştirilmiş* nesne ilişkileri ile ilgili olduğunu vurgular. Kernberg'in içselleştirilmiş nesne ilişkileri diğer kaynaklarda "içe alınan" (introject) (s. 588) olarak adlandırılan tanıma daha yakındır. Meissner, Abend ve meslektaşlarına katılarak Kernberg'in, çocuğun ebeveyn, kardeş ve diğerleriyle *gerçek* deneyimlerine yeterince önem vermediğine dikkat çeker ve çalışmasının büyük bir bölümünde en erken dönemdeki içruhsal gelişme hakkındaki hipotezinin üzerinde durur ve gelişimsel süreç ile bu süreçteki saplantıları vurgular. Gelişimsel süreç doğal akışında devam eder, ancak bu sürecin kişinin gerçek nesnelerle kurduğu ilişkisinin doğası dikkate alınmadan değerlendirilmesi hata olacaktır.

Kimi zaman, profesyonel toplantılarda içselleştirilmiş nesne ilişkileri hakkında konuşurken, bazı uygulayıcıların içselleştirilmiş nesne ilişkilerinin gelişim sürecine, diğer süreçleri ve duygu durumlarını hesaba katmadan (geçmişteki olaylar, bilinçaltı fantezileri vb.), tek başına önem verme eğiliminde olduklarını fark ettim. Bu daha çok içselleştirilmiş nesne ilişkilerini mekanik olarak görmek demektir; iyi ve kötü kendilik ve nesne ilişkilerinin gerçek insan etkileşimiyle ilgisi olamadığı tartışmasını yaratabilir. Bu doğruysa, tüm bunların hastaya kesinlikle yardımcı olabileceğini düşünerek her iki tarafla da yüzleşmek ve onları bütünleştirmek gerekir! Yine de unutmamak gerekir ki, hastanın yeniden etkinleştirdiği her iyi ve kötü imgenin ve her temsilin kendine ait bir gelişimsel geçmişi vardır. Hastayı anlamak için, preödipal gelişiminin kendine özgü doğasını ve ödipal geçişi iyi incelenmek gerekir. Ayrıca dürtü dışavurumlarının yoğunluğu, kendilik ve nesne temsillerinin oluşumu ve psikoseksüel gelişimin her aşamasındaki nesne temsilleriyle özdeşimi dikkate alınmalıdır. Yeniden etkinleştirilen ve hastanın hem yaşamına hem de tedavideki tutumuna hükmeden içselleştirilmiş nesne ilişkileri, gerçek insanlarla olan etkileşimin gelişimsel bir tepkisini yansıtırlar. Bu, hastaların aktarımda içselleştirilmiş nesne ilişkilerinin görünümlerini sergilediklerinde basitçe çocukluklarında ebeveynleriyle, akrabalarıyla ve arkadaşlarıyla yaşadıklarını tekrarlayacakları anlamına gelmez. Yetişkinlikte içselleştirilmiş nesne ilişkilerinin dışavurumu, çocukluktaki kişilerarası ilişkilerin tekrarı değildir. Elbette ki bu gibi erken deneyimler dikkate alınmalıdır ancak bunların yetişkin yaşamında, her gelişimsel düzeye ait istekler ve savunmalar, infantil patojenik fantezilerle, ruhsal dışavurum işlevi değişiklikleri vb. tarafından renklendirildiği unutulmamalıdır. Üstelik gerçek deneyimler, belirli dürtü dışavurumlarını

değiştirir ve çocuğun egosunu zayıf tutacak ya da ego işlevleri birikimini ve egosunun id ve süperegoyla ilişkisini zenginleştirecek bir mekanizma hazırlar.

Gerçek olan şudur ki, bir hastayı anlamak için ilk önce erken dönem yaşam hikâyesini incelememiz gerekir. Bunu bir sonraki bölümde ayrıntılarıyla anlatacağım.

2. Bölüm

BORDERLİNE SPEKTRUMU

Kernberg'in yaptığı borderline kişilik organizasyonu tanımı net olsa da, literatüre göz atıldığında "borderline"ın ne olduğu konusunda bir fikir birliği olmadığı görülür. Stone (1980) borderline teriminin kullanıldığı durumların bir değerlendirmesini yapar; daha da önemlisi, bu kullanımları "borderline"ın Amerikan Psikiyatri Derneği'nin *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı 3*'te (DSM-III) anlatılan tanısıyla karşılaştırır. "Resmi tanı" yalnızca Kernberg'in "borderline" olarak adlandırabileceği hastaların özelliklerini sıralamakla kalmayan, aynı zamanda Gunderson (1977) sistemindekileri de kapsayan geniş bir tanım içerir.

Borderline psikopatolojisine yapılan vurgu, bir psikanaliz kuramcısından diğerine farklılık gösterir. Burada bunların ayrıntılı incelemesi yerine seçme bir kaynakça vereceğim. Örneğin, Searles (1977) ikili ya da çoklu kişiliklerin geçirdiği bilinçsiz süreçlere yoğunlaşır ve söz konusu süreçleri borderline ego işlevinin temel özelliklerinden biri olarak değerlendirir. Bu görüş, Abend ve meslektaşlarının büyük ölçüde örselenmiş ebeveynlerle olan özdeşimlerinin borderline durumun gelişmesinde önemli rol oynadığı belirlemesine uygundur. Ancak Abend ve meslektaşları bir araya getirilemeyen çelişkili özdeşimler üzerinde durmazlar ve bireyin bütünleyici işlevlerine önem vermezler (ben, kendi adıma çelişkili özdeşimlerin önemini vurgularım). Ayrıca onların hastalarının göreceli olarak daha sağlıklı borderline bireyler olduğu da unutulmamalıdır.

Searles gibi, ağır regresyonlu kişilerle ilgili analitik çalışmasıyla tanınan Giovacchini, Kernberg'den farklı bir borderline bozukluk tanımlaması yaparak "saplantı noktasını çok fazla olmasa da daha gerilere götürür" (1986, s. 44). Kernberg'in, borderline bireyin saplantı noktasını ayrılma-bireyleşmenin başlangıç aşamasında gördüğünü ve hastada yetersiz oluşan kendilik temsillerini vurguladığını belirtir ve ekler: "Bu hastaların kimlik yapılanmalarında gerçekten sorun olduğuna katılıyorum ancak egolarının ayrılma-bireyleşmenin başlangıcını –Mahler'in (1972) yumurtadan çıkma evresi– karakterize eden ruhsal yapıdan çok daha dağınık bir şekilde organize olduğunu eklemek istiyorum" (s. 44). Bu nedenle, Giovacchini tarafından borderline olarak tanımlanan hastalar daha fazla regrese olmuştur, uyum sağlayıcı işlevleri daha ilkeldir ve gerçekle ilişkileri daha yetersizdir. Bu hastalar "dış dünyaya borderline düzeyde uyum sağlarlar ve gerçekliğin karmaşık talepleriyle başa çıkmada uyumları yetersizdir... Ruhsal dengelerini kaybedebilir ve psikoza girebilirler (s. 45).

Kernberg (1975) narsisistik kişilik bozukluğu olan kişileri yüksek, orta ve alt düzeyli olmak üzere kategorilere ayırır. İlk kategorideki kişiler görünürde etkili bir uyma sahiptir; sosyal yaşamlarında başarı kazanma ve kendilerine diğerlerinin üzerinde baskın bir rol sağlayacak şekilde dışsal kaynakları etkileme becerileri vardır (Volkan, 1980a, 1981b, 1982b, Volkan ve Itzkowitz, 1984). En alttaki düzeyde olanlar borderline kişilik organizasyonuna işlev açısından daha yakındır. Kernberg, borderline hastaları yüksek ya da alt düzeyde borderline olarak kategorize etmekten kaçınsa da, bazı çalışmaları, tüm borderline hastaların bölme ve bununla ilişkili ilkel savunmalar, bütünleşmemiş kendilik ve öteki imgeleri, daha önce burada da tanımlanan ego zayıflığı vb. özellikler

sergilemeleri gerçeğine rağmen, hastalar arasında olası bir çeşitlilik gördüğünü ortaya koyar. Spektrumun bir tarafında daha "sağlıklı" ya da "analiz edilebilir" hastaların bulunabilecek olduğunun farkına vardığı borderline hastaların tedavisinden söz ederken bu daha açıktır. Genel olarak, Kernberg (1975) borderline hastaları analiz edilebilir olarak kabul etmez ve temel amacı psikanalitik kavramları içine alan psikoterapi ile hastanın egosunu güçlendirmektir, hastanın tüm çatışmalarının sistematik çözümlemesini yapmayı amaçlamaz. Ancak borderline hastaların farklı düzeyleri olduğuna işaret eder: "Borderline kişilik organizasyonu olan her hastanın tanısal inceleme sırasında analiz edilebilir olup olmadığı değerlendirilmelidir ve psikanaliz yalnızca tüm kontraendikasyonlar dikkatlice değerlendirildikten sonra reddedilmelidir" (s. 107). Kernberg (1984), daha sonraları belli derecede süperego entegrasyonu, birkaç antisosyal eğilimi olan ve nevrotik aktarıma ulaşabileceği düşünülen borderline hastaların analizi konusunda daha iyimser bir yaklaşım benimsemiştir. (Belirtmiş olduğum gibi, gözlemlerime göre nevrotik aktarımın bazı semptomları tüm borderline hastaların tedavilerinin başlangıcından itibaren görülür ama tedavinin başlangıç evresinde nevrotik aktarıma odaklanmak teknik bir hatadır.)

Kernberg'in genel gelişim ve metapsikolojik rehberliği kapsamında yaptığı formülasyonda, "psikoza eğilimli" kişilik organizasyonunun (Gunderson ve ark., 1975; Boyer, 1986) bazılarının diğerlerinden daha istikrarlı olduğunu görebileceğimiz görüşündeyim. Bu tür hastalar nerede bittiklerini ve başkalarının nerede başladığını bilirler; hepsinin ruhsal sınırları vardır, başkaları onlara yakın olurken onlar başkalarından ayrı olmaya devam ederler. Uyuşturucu ilaçlar ya da diğer bazı regresyon etkileri ile bazen başkalarının

temsilleri kişinin ruhsal sınır problemleri nedeniyle kendilik temsili içine girebilir. Bu tür hastalar başkalarına karşı aktarım reaksiyonunu hızlı geliştirebildiklerinden regresyon etkilerinin psikobiyolojik boyutta olması mümkündür. Örneğin, hastanın bir kadın arkadaşı çok hızlı bir şekilde ve neredeyse tamamen hastanın anne temsili haline gelebilir ve böyle olduğunda, hasta ruhsal sınırını daha az önemli olan ilişkilerde korumaya devam etmesine karşın, bu kadınla olan ilişkisinde ciddi bir ölçüde kaybedebilir. Bu tür hastaların yalnızca psikotik davranış sergilemesi değil, gerçeğe tutunama davranışlarının yanında, eğer tedavi terapötik regresyona izin verirse, psikotik aktarım da geliştirmeleri beklenir.

DOKUZ HASTA

Son on iki yıl süresince psikoza eğilimli dokuz borderline hastayı tedavi ettim. Tedaviye gelen bu dokuz kişiden altısı kadındı. Kadınların dördünün yaşları 19-23 yaş arasıydı. İkisi yirmili yaşların sonundaydı. Erkeklerden biri yirmilerin başında, bir diğeri de otuzların başındaydı ve sonuncusu kırklı yaşlarını henüz geride bırakmıştı. Hastalardan birini haftada beş kez görürken, diğerlerini dörder kez gördüm. Kitabın ikinci kısmında tüm hikâyesini anlattığım Pattie, tedavisinin ikinci bölümü süresince seanslarını haftada dörtten üçe düşürdü. Birinci Adım olarak adlandırdığım ilk bölüm dışında tüm hastalar seanslar sırasında divanı kullandı. Tedavilerin ortalama süresi altı yıldı; sadece hastalarım arasındaki yaşça büyük bir kadın, direnişini analiz etmek için gösterdiğim tüm çabalarıma rağmen tedavisini iki buçuk yıl sonra bıraktı.

Bu hastanın tedavisinin başında çok hasta ve birçok standart açısından analiz edilemez durumda olmasına rağmen, tedaviyi bırakmasını kendi adıma başarısızlık olarak gördüm. Geriye dönüp baktığımda, Birinci ve İkinci Adımlarda, onu doğrudan çatışmalarıyla yüzleştirmeden ve erken çocukluktaki psikolojik yapısını sistematik olarak yorumlamadan önce yeterli hazırlığı yapmamış olmamı teknik bir hata olarak görüyorum.

Ofisimin yakınında çalışması, işyerinde güvenilir biri olması ve profesyonel anlamda irtibatta olduğum kişilerle ilişki içerisinde olması sayesinde onun hakkında bilgim vardı. İki buçuk yıllık tedavisinden sonra, kendisini daha üst bir düzeyde organize edebildiğini biliyor ve istikrarlı bir uydu durumu oluşturduğunu seziyordum. Ayrılma-bireyleşme sorunları için uzlaşmacı bir çözüm olarak tanımlanan uydu durumunda (Volkan ve Corney, 1968) yetişkin olan birey, anne temsilinin yörüngesinde dönmeye devam eder. Bu örnekteki hasta için benim böyle bir temsilimin olduğunu düşünüyordum. Yakınımda kaldı ama (benim ofisime yakın bir ofiste çalışmaya başladı) ateşin etrafında dönen pervane böceği gibi bir uyduya dönüşerek girdabın içene doğru ve bağımsızlığa doğru olan çekime karşı koyarak bana çok da fazla yaklaşmadı. Onun nesne ilişkileri çatışmalarından önemli ölçüde uzak kalmasını sağlayarak kendi yaşamını yönetebilmesine olanak veren bu uydu durumunu korumak için çok fazla çaba harcadığını sanıyorum.

Haftada dört kez gördüğüm başka bir kadın hasta tedaviyi, sonlandırma kararımızdan önce altı yıldan fazla süre sürdürdü. Kendisini kesinlikle geliştirdi. Özellikle de gerçekle ilişkisini kaybettiği geçici dönemleri artık hiç yaşamıyordu.

Ancak ben tedavisinin çok başarılı olduğunu düşünmüyorum çünkü çok geçmeden alkol bağımlılığı tedavisine başlaması gerekti. Ailesinden belli kişilerin benim ve arkadaşlarımın özel yaşamımızda dolaylı bir etkileri olduğundan, özellikle tedaviyi sonlandırma aşamasında onunla çalışmamı karmaşıklaştıran çözülmemiş karşı aktarım sorunlarını geçmişe bakarak sonuçlandırmam gerekiyordu. Bu vaka, analistin yaşamındaki önemli biriyle bağlantısı olan bir hastanın tedavisinin zorluğunu örneklendiriyordu. Çalışmayı bitirip ayrıldığımızda, sonuçlandırılmamış sorunlar vardı. Artık uzak bir yerde yaşıyor olmasına rağmen, on yıl sonra beni arayarak bu sorunların çözümü için görüşmek istedi. Bu sorunları görüşmek için iki seans düzenledik ve bu seanslar uzun kariyerimin en hareketli seanslarıydı. Hastam seanslardan büyük zevk aldığını ve rahatladığını dile getirdi. Yaklaşık üç yıldır ondan haber almıyor olmama rağmen, bu son iki seansın ve başarıyla tamamladığımız çalışmamızın yararını görmeye devam ettiğini düşünmek istiyorum. Diğer yedi hastamın tedavilerinin sonuçlarının da başarılı olduğunu söyleyebilirim.

Genel olarak, dokuz hastam da hayal kırıklığına karşı tahammülsüzlük gösteren ve çoğu kaotik ve göreceli olarak kısa süreli ilişkiler yaşayan kişilerdi. Herhangi bir uzun süreli ilişkileri sadomazoşistikti. Yirmili yaşlarının başındaki ve otuzlu yaşlarının başındaki erkek hastalarım evliydi; diğerleri bekârdı ama karşı cinsle fırtınalı, geçici ilişkiler yaşıyorlardı. Evli olan erkek hastalarımdan birinin karısı görünüşte daha iyi organize olmuş gibiydi ancak kocasını tedavi ederken kadının mazoşist olduğunu ve evliliklerinin sürmesini bunun sağladığını öğrendim; çocukları yoktu. Diğer adamın karısı en az onun kadar ilkel düzeydeydi. Bir çocukları vardı ama boşanmışlardı. Boşanma deneyimi koca için son derece acı

verici olduğundan benimle tedavisine başlamıştı. Çift daha önce destekleyici bir terapi almıştı; aslında dokuz hastamdan altısı bana gelmeden önce çeşitli tedavilere devam etmişlerdi. (Örnek olarak kitabın ikinci kısmında Pattie'nin benimle çalışmaya başlamasından önceki tedavilerine bakınız.)

Bu hastaların diğer insanlarla ilişki kurma biçimlerinde bölme açıkça görülüyordu; kendilik temsilleri de bölünmüştü ve hepsinde kimlik dağınıklığı vardı. Borderline spektrumunun en alt düzeyinde hastalar gerçekliği ilkel yollarla değerlendirirler ve zaman zaman içsel istekleriyle dışsal gerçekliği birbirinden ayıramayabilirler. Kendilerinin ve başkalarının tümgüçlülük beklentileri ansızın acizlik ve öfke duygularına dönüşebilir. Bu hastaların hepsinin başarısız çalışma kayıtları vardır.

Tedavilerinin başarısız olduğunu düşündüğüm ikisi de dâhil, anlattığım dokuz hastanın hepsi esaslı gelişmeler gösterdiler. Metapsikolojik bakış açısından tedavilerinin başarılı olduğunu düşündüğüm yedi hasta, nesne çatışmalarını çözdü, tedavide ödipal düzeydeki sorunlara yönelerek, ödipal geçişin yanı sıra ödipal rekabete tahammül edip üst düzey savunmalar geliştirerek bunları kullanmaya başladılar. Yedi hastanın hepsi, ilişkilerinde ve uğraşılarında istikrarlı hedeflere ulaştılar ve yalnızlıkla baş etmeyi öğrendiler.

Kadın hastalardan ikisinin benimle sürdürdükleri tedavilerin ilk yıllarında hastaneye yatmaları gerekti. Birisi her defasında bir-iki hafta olmak üzere iki kez; diğeri ise iki ay boyunca yalnız bir defa hastanede tedavi gördü. Her ikisinin de hastaneye yatırılma nedeni, seanslarında da üzerinde durduğumuz öfke krizleri ve kendilerine zarar verici davranışlarıydı. Bu hastaların hastaneye yatma işlemlerini ayarladım, hastanede tedavi gördükleri süre boyunca düzenli

olarak ofisimde görüştük. İntihar girişimlerinde, hemşire hastayı ofisime getirirdi ve 50 dakika sonra tekrar gelip alırdı. Hastanede kaldıkları süre boyunca bu hastaların ilaç tedavisi ya da ne zaman hastaneden taburcu edilecekleri hakkındaki işlere karışmadım. Dokuz hastam için hiçbir zaman ilaç tedavisine başvurmadım ama hastanede yatan iki hastama bu süre boyunca ilaç verildi.

GELİŞİM NOTLARI

Yıllar boyunca, tedavi ettiğim hastaların gelişimleri konusunda ayrıntılı notlar tuttum; söz konusu dokuz hastamla da aynı yolu izledim. Yalnızca beş hastanın seansları *sırasında* not aldım, diğer dört hasta ilgili notlarıysa seanslardan sonra yazdım. Şimdilerde notlarımın tamamını seanslar sırasında tutuyorum. Elektronik kayıt cihazları kullanmayı tercih etmiyorum çünkü kendi aldığım notları daha etkili ve işlevsel buluyorum. Buna son derece alışkın olduğum için bu şekilde not almam hastayı dinlememe, gözlemlememe, hastayı karşılamak için regrese olmama ve neler olduğunu anlamama engel olmuyor.

Her analiste seansları sırasında not tutmasını önermiyorum çünkü bu yöntemden ne kadar verim alacakları kendilerine bağlıdır ama bunu uygulayan tek analist ben değilim. Searles (1976) "borderline paranoid bir kadın"ın tedavi sırasında aldığı notların iki taraf için de nasıl geçiş nesnesi haline geldiğinden söz eder. Bu hasta için aldığı notların anlamına ilişkin yaptığı analizde not tutmanın içinden çıkılması zor bir açmaza girilmesini engellemek için gerekli olduğunu, analist ve hasta için herhangi bir psikolojik

sembolizm olmasının çok ötesinde oldukça yararlı bir terapötik araç olduğunu anlatır. Greenacre (1975) belirli türdeki notların işe yardığından söz ederken, Boyer (1986) şöyle söyler: "Verimli gelişim notları tutmanın, bir seans ya bir dizi seansın ardından kafam karışmışken içine düşeceğim analitik çıkmazların sayısını azalttığına ve analizi daha güvenilir hale getirdiğine inanıyorum. Bu yaklaşım daha nesnel ve aynı zamanda da daha empatik olmamı sağlıyor" (s. 27).

Ne zaman kafam karışmış ya da hastayı bir süre görmemiş olsam gelişim notlarımı okuyup üzerinde çalışırım. Arka arkaya yapılan seanslarda hasta belli bir rüyadan söz ettiğinde, rüya hakkında anlattıklarının ilk seferinde ve sonrakilerde de not edilmesi hastanın neyi açığa vurduğunun anlaşılmasına yardımcı olacak çok iyi bir yoldur.

Gelişim notları araştırma ve öğretim için de yararlıdır (Dewald, 1972; Volkan 1984). Örneğin, söz konusu dokuz hastayla ilgili notlarım, hastaların her birinin erken çocukluk çevresi hakkında doğru materyalleri sunmakla kalmadı, aynı zamanda da analitik süreçte yeniden yapılandırılacak verileri sağladı.

ÜÇ TİP ERKEN ÇOCUKLUK ÇEVRESİ

Dokuz hastamı yaşamlarının ilk birkaç yılına göre üç kategoride sınıflandırdım. Bunu yaparken, çocuğun, erken çocukluk çevresiyle etkileşimi içerisindeki egosunun bütünleştirici işlevlerini etkileyecek faktörleri dikkate aldım. Her vakanın psikobiyolojik yönleri olduğu fikrine katılır ve inanırım. Örneğin, bazı çocuklar kaygıya karşı diğer

çocuklardan daha az toleranslı doğarlar; bazı çocuklarsa saldırgan dürtülerin türevlerine diğer çocuklardan daha fazla eğilimli olurlar. Bunu bilsek bile, bazı kişilerin yetişkin olduktan sonra da neden bölmeye devam etmeye eğilimli olduklarını daha iyi anlamak için çocuğun ilk yıllarındaki deneyimlerini incelememiz gerekir.

Burada sözünü ettiğim dokuz hastam dışındaki hastalarımla deneyimlerim, belirttiğim bu üç tür erken çocukluk çevresinin üst düzey borderline kişilik organizasyonu ve narsisistik kişilik sergileyen hastalarla ilişkili olduğunu gösteriyor. Bu nedenle, bazı hastaların neden diğerlerinden daha fazla regrese olduğunu ve psikoza daha eğilimli olduğunu değerlendirmek için aile geçmişinden çok, başka faktörlere (örneğin, bünyesel faktörler) bakmamız gerekiyor. Bu tür hastaların tümü karşıt kendilik ve nesne temsillerini bütünleştirmede (birleştirmede) zorlanırlar.

Birinci Tip Hasta: Tek Ebeveynle İlişkiler

Birinci Tip hasta, erken dönemde kendisine annelik yapan kişiyle bire bir etkileşime girer ancak bu etkileşimde yaşanan zorluklar, normalde 36 aylıkken gerçekleşen, karşıt kendilik temsilleri ile içselleştirilmiş nesne temsillerini bütünleştirmeyi tamamlamasına engel olur. Annelik yapan kişinin herhangi bir nedenle olgunlaşamamış olması, annelik görevlerini yerine getirmede yetersiz olması nedeniyle çocuk yinelenen hayal kırıklıklarına ve yoğun saldırganlığa maruz kalmış olabilir. Böyle bir geçmiş Kernberg'in borderline hastalar için yaptığı genetik-dinamik analize uygundur. Orijinal patoloji oraldır; oral-sadistik dürtüler, anal-sadistik olanlarla birleşerek kötü

kendilik ve nesne imgelerinin daha da kötüleşmesine yol açar; bu yüzden de bunların libidinal olarak belirlenen iyi imgelerle bütünleştirilmesi zor olur. Ayrıca, bazen annelik yapan kişi ego işlevleri açısından eksik olduğundan çocuk annede eksik olan ego işlevleri ile özdeşim yapamayacağı için ego işlevlerini tamamlayamayacaktır. Bundan dolayı da bütünleştirmede ve gerçekliği sınamada yetersiz olacaktır. Kitabın ikinci kısmında anlatılan Pattie vakası bu durumu örnekler: Pattie tedavisi boyunca, küçük bir kızken yaşadığı hayal kırıklığını ve kendinin açgözlü, doymak bilmeyen ve öldürücü oral imgelerini yaşamı boyunca koruduğunu anlattı. Ona göre bu imgeler "Pac-Man" adlı elektronik oyundaki canlı ağızlara benziyordu. Pattie, annesinin belli ego zayıflıkları olduğunu, ölmüş bir ağacı çok uzun süre hâlâ canlı gibi gördüğünü hatırlayınca anladı.

Diğer yandan anne, gerçekliği sınama ve bütünleştirme konusunda çocuğuna bir model oluşturabilir ama annenin hastalığı ya da diğer bazı koşullar yüzünden çocuğun yanında kalamaması nedeniyle bu süreç gerçekleşmemiş de olabilir ya da hastanın yaşamının ilk yılında annesi başka bir hamileliğin ya da hasta olan başka bir çocuğunun sorumluluğu altına girmiş olabilir. Bu durumda hasta oral kıskançlık ve öfke biriktirmiş olabilir ve sonuç olarak kötü kendilik ve nesne imgeleri, saldırgan dürtü türevleriyle fazlasıyla yüklenmiş olabilir. Hasta, saldırgan ve libidinal dürtü türevleriyle dolu kendilik ve nesne imgelerini bütünleştirmede zorluk çekebilir.

Özetle, Birinci Tip hastada borderline kişilik organizasyonu gelişmesinin nedeni ona annelik yapan kişiyle erken dönemde kurduğu bire bir etkileşimdeki tehlikeli öğelerdir ve diğer bir neden de kaygıya tahammül etmek ve karşıt kendilik ve nesne temsillerini bütünleştirmek için

doğuştan gelen yetisindeki (bünyesel faktör) yetersizlik olabilir. Psikoza eğilimli dokuz borderline hastamın altısı bu kategorideydi. Gözetim ve denetim deneyimlerim sırasında bu tipte çok fazla hastayla karşılaştım.

Söz konusu altı hasta ödipal yaşlarına, çözümlenmemiş nesne ilişkileri çatışmalarıyla birleşmiş baba imgesiyle gelmişlerdi. Bu çocuklarda daha sonra borderline kişilik organizasyonu gelişmesinde, bütünleştirilmemiş yapıların varlıklarının devam etmesinde babanın rolünün önemli bir etken olduğunu gördüm. Kuşkusuz bu çocuklar, ödipal düzeye ehlileştirilmemiş saldırganlıkları taşırlar. Diğer taraftan babalar çocuklarının aşırı saldırganlığı, iğdiş edilme kaygısının şiddetini (erkeklerde) ve penis kıskançlığını (kızlarda) azaltmaya ve kendileriyle aynı cinsiyetten olan ebeveyni öldürme ya da misilleme olarak onun tarafından öldürülme fantezisiyle baş etmelerine yardımcı olmada başarısız olmuşlardır. Bu hastaların kardeş rekabetleri de yoğun saldırganlıkla birleşmiştir, kız ve erkek kardeşlerinin gerçekçi temsillerini asla oluşturamamışlardır.

Tedavisini tamamlayan altı hastadan yalnızca birinin ödipal sorunlardan preödipal sorunlara regresyonu belirgindi; öteki hastaların hepsinde preödipal zorluklar baskındı ve bu durum hastaların gelişimsel bozukluklarının ve saplantılarının sorumlusuydu. Ancak bu hastaları tedavi ederken, hastanın alışa geldiği gibi uyum sağladığı hamlelerde başlangıçta ödipal düzeye doğru ilerleme ve sonradan preödipal düzeye regresyon gösteren bazı bulgulara rastladım. Bu tür regresyonlar başlangıçtaki preödipal saplantılarla birleştirilmişti. Ödipal düzeyden regresyonu belli alanlarda açıkça görülen bir hastanın oral hayal kırıklıkları vardı ve bağımlılık ihtiyaçlarını

annesinden alıp, saldırgan dürtü türevlerini yumuşatarak bu ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp aynı zamanda da ödipal ve hatta preödipal düzenlemeler yapmasına yardımcı olan babasına yöneltmişti. Ancak kızı latent dönemdeyken babanın evliliği bozulunca, onu eşi gibi tatile götürerek, onunla birlikte çıplak yüzerek ve benzeri şeyler yaparak kızını psikolojik açıdan tehlikeli bir noktaya sürüklemişti. Kızı ilk kez âdet gördüğü günlerde baba ailesini terk etmişti. Ergenlik bunalımı içindeki kız, depresif bir anneye de bakmak zorunda kalmıştı. Regrese olmaya ve babasının iyi ve kötü imgelerini birbirinden ayırmaya başladıktan sonra kendilik ve anne temsillerini çok fazla bölerek belirgin borderline özellikler sergiledi.

Bu hastanın tedavisi bir yere kadar diğer sekiz hastanın tedavisinden farklılık gösterdi; tedavinin başlangıç aşamalarını daha hızlıca geçti ve tamamen gelişmiş bir aktarım nevrozu gösterdi. Bu aktarım nevrozunda hastanın babasıyla başlangıçtaki ilişkisinin yeniden etkinleştirilmesi, bunun etkileri karşısındaki savunmaları ve savunmaları ile ilgili fantezileri uzun süre baskın rol oynadı.

Tipik olarak altı hasta da ödipal evre çatışması özellikleri gösterdi ama daha da önemlisi baskın preödipal çatışmalardan etkilendiler ve ödipal evre çatışmalarını tekrar aktif hale getirmeleri acı preödipal çatışmaların yeniden etkinleştirilmesine yönelik kaygı karşısında yaptıkları savunmaydı. Tedavide ödipal sorunlardan önce preödipal çatışmalarla ilgili çalışma yapmak her zaman gereklidir.

Çocukta borderline kişilik organizasyonu gelişmesine ailenin nasıl katkı yaptığı konusunda pek çok çalışma yapıldı (Zinner ve Shapiro, 1972; Berkowitz ve ark., 1974; Shapiro ve ark., 1975, 1977). Bu çalışmalardaki hasta gruplarının, Birinci

Tip borderline hastalar için bir prototip oluşturduklarına inanıyorum. Yapılan çalışmalar, ailenin çocukların olumlu ve olumsuz grupları bütünleştirmelerini sağlayacak "destekleyici çevreyi" (Winnicott, 1960) sağlamada başarısız olduklarını ve ebeveynlerin borderline çocuklarını yansıtmalı özdeşimi (bir başka kişi ile tanımlanma duygusu, kendi özelliklerini diğerine yükleme) kullanarak kendileriyle saldırganlıkla birleşmiş kendilik ve nesne temsillerini içeren bir ilişki kurmaya yönelttiklerini gösteriyor.

Araştırmacılar borderline kişilik organizasyonunun oluşumunda regresyondan da söz ederler ve ailede bir grup regresyonuna gönderme yaparlar; ailedeki her birey borderline çocukla aynı ilişkiyi kurar; çocuk ergenliğe geldiğinde bile diğer aile fertleri reddedilen ebeveyn çatışmalarını yansıtma ile borderline çocuk içine atarlar ve çocuk bu çatışmaları özümsemek zorunda kalır.

İkinci Tip Hasta: Çoklu Annelik

İkinci Tip hastanın geçmişi, ebeveynliğin çoklu ve çelişkili özdeşimlere yol açan çoklu ve çelişkili dışavurumları ile karakterize edilir. Annesiyle tipik olarak bire bir ilişki içinde olan Birinci Tip hasta, annesiyle yaşadığı mutlu ve mutsuz deneyimlerini bütünleştiremediği için annesinin temsiliyle çoklu özdeşim kurabilir. Ancak İkinci Tip hastada çoklu çelişik özdeşimlere yol açan deneyimler, çoklu ebeveyn figürlerinin *gerçekten* var olması durumunda çok daha karmaşık bir hal alır. Bildiğim kadarıyla Cambor (1969), çoklu anneliğin çocuğun birleştirme becerisine etkisini yazan ilk analisttir. Cambor çoklu annelik konusunda şunları söyler:

İstikrarlı nesne temsillerinin geç oluşturulmasına büyük oranda bir eğilim vardır. Bu gecikme, anneyle ilişkili iyi ve kötü nesne temsillerinin kaynaşma sürecinin engellenmesiyle pekişebilir. Bu da ayrılma-bireyleşme sürecini ve özdeşim sürecinin ilerleyerek olgunlaşmasını engelleyip yalnızca ideal iyi anne ile bütünleşme şeklindeki bir regresif isteği teşvik edebilir" (s. 91)

Annelik yapan tek bir kişiyle bire bir ilişkisi olan çocuk, sevgiyi de hayal kırıklığını da yaşar ve kendi memnuniyeti açısından annelik yapan kişinin bazen iyi, bazen de kötü olduğunu öğrenir. Çocuk çok fazla hayal kırıklığı yaşamazsa, annelik yapan kişinin karşıt temsillerini birleştirebilir ve onunla ilişkisinde duygu ikilemi yaşar.

Birden çok anne figürünün olduğu bir çevrede büyüyen çocuk onu hayal kırıklığına uğratan bir anneden diğer anneye yönelebilir ve böylece yaşadığı hayal kırıklığından kaçar. Bu nedenle çocuğun çevresindeki herhangi bir "anneyi" bütün bir birey olarak görmesi zorlaşır. Eğer bakıcılarından biri diğerinden belirgin bir biçimde farklıysa ya da tutarsızsa, bütünleştirme çocuk için daha büyük bir problem haline gelir. Kramer'in (1986) anlattığı altı yaşında evlatlık bir çocuk olan Simon vakası bu formülasyon için iyi bir örnektir:

"Simon'un yaşadığı çoklu anneliğin sonuçlarının, bakımı annesi dışında başka biri tarafından üstlenilen çoğu çocuğun durumundan çok daha kötü olduğunu gördüm. Bakıcıların patolojilerinin ve düşmanca tutumlarının çok yoğun olduğu diğer durumlarda çocuğun rakip iki farklı bakıcıyla kısmi özdeşim kurması yüzünden kendilik imgesini bölmesinin çok ağır olabileceğini varsayıyorum."

Çoklu annelikle büyüyen çocuk, bir anneyle ilişkisinin ardından diğeriyle ilişkisini mutsuzluk ve mutluluk duygularının eşlik ettiği bir tür kayıp ve kazanç duygusu gibi yaşar. İkinci Tip borderline hasta yetişkin olduğunda, günlük yaşamında ve tedavide, erken çocukluk çevresiyle ilişkisini yeniden etkinleştirerek çeşitli duygu değişikliklerini tekrarlar. Bu tür hastalara bazen yanlışlıkla manik depresif teşhisi konur ama ruh hali değişimleri incelendiğinde yukarda anlatılan türde bir kayıp ve kazanç durumu ortaya çıkacaktır. Deneyimli bir analist ya da terapist kayıp ve kazanç duygusunun çocukluk çevresiyle ilgili deneyimlerin içselleştirilmesinin yeniden etkinleştirilmesi ile nasıl bir ilişkisi olduğunu anlayabilir. Bu hastalar uygun bir psikolojik tedaviyle ruh hali değişikliklerinin değerlendirilmesine ve yorumlanmasına olumlu cevap verirler. Hem biyolojik anne hem de evlatlık olarak ona bakan anne ile iletişimi olan hastalar bu duruma örnek olarak verilebilir; bu durumun varyasyonları da vardır. Örneğin, biyolojik anne ölmeden önce, çocuk onunla bir nesne değişmezliği ilişkisi kurduysa, annesinin temsilini idealleştirerek koruyabilir. Sonra bir üvey annesi olursa, üvey annenin ölmüş biyolojik annesininkinin birçok yönden zıttı olan bir temsilini oluşturacak; her ikisiyle de özdeşim kuracak ama iki özdeşimi birleştirmede başarısız olacaktır. Bu durum bölme savunma mekanizmasının ömür boyu sık sık aktif hale gelmesinin önemli bir nedenidir.

Aynı olgu, Amerika'nın güneyinde "siyahî dadı" tarafından yetiştirilen beyaz çocuklar vakasında da görülebilir. (ÇN: Amerika'nın güney devletlerinde Siyah-Amerikalar, Amerika iç savaşı sonuçlanana kadar esir olarak yaşamışlardı. Dr. Volkan bu kitabı yazmadan önce Amerika'nın güneyinde yaşayan zengin ailelerin çocuklarını analiz etmişti.) Çocuk

dadısıyla olan sıcak ilişkisini kendilik temsili içinde özümser; biyolojik annesi olan ve bilinçli ya da bilinçsiz olarak siyahî dadıyı hor gören beyaz kadınla özdeşim kurduğunda, kendilik temsili ile içselleştirdiği nesne dünyasını bütünleştirmede zorluk çeker. Smith (1949) Amerika'nın güneyinde doğan ve hem beyaz hem de siyahî bir kadının annelik ettiği bir çocuğun ödipal kompleksinin, erken dönemde yaşadığı ikili ilişkiye kıyasla daha kolay geçtiğini ileri sürer. Benzer bir etkinin, küçük çocukların bakımının bakıcılara bırakıldığı ve bu çocuklarla yalnızca sınırlı bir iletişimin kurulduğu Britanya aristokrasisinde de olduğu görüşündeyim.

Elbette, çoklu annelikle büyütülen tüm çocuklar borderline kişilik organizasyonu ya da narsisistik kişilik geliştirmeyecektir ama çoklu anneliğin bu tür kişilik organizasyonlarına eğilimi artıracağına ve patolojilerin altında yatan bir etken olacağına inanıyorum. Bazı çocuklar çoklu anneliğe diğerlerinden daha iyi uyum sağlarlar ve herhangi bir olumsuzluk yaşamazlar. Analiz ettiğim hastalarımdan biri buna iyi bir örnekti. Ressam olan bu hastamın yaptığı resimleri görmek ve resimleri hakkındaki serbest çağrışımlarını dinlemek, resimlerinin çocukluğundaki iki anne figürüyle olan özdeşimleriyle kurduğu psikolojik bağlantılar olduğunu anlamaya yetiyordu. Yaratıcılığı ve küçük bir çocukken bile var olan psikolojik bağlantılar kurabilme becerisi, nesne ilişkileri çatışmalarını yönetmesini sağlamıştı. Bu hasta ödipal evre boyunca olumlu bir gelişme gösterebilmişti ve nevrotik sorunları olması ve kişiler arasında barışı sağlama takıntısına rağmen, borderline ya da narsisistik kişilik organizasyonu geliştirmemişti.

Türkiye'nin kırsal kesimlerinde olduğu gibi geleneksel geniş ailelerde yaşanan klasik anne-çocuk ilişkisi diğer ''anneler'' ile olan deneyimleri de kapsar. Ancak çocuk bir anne ile diğeri arasında bir uyumsuzluk yaşamayabilir, aksine ikisini birbirinin devamı olan aynı anne olarak algılayabilir. Çocuk annelik yapan kişileri farklı algılasa bile Türk kültürü bu durumun etkilerini absorbe ettiğinden, birey bir yetişkin olarak kültürel beklentileri karşılar ve patolojik kişilik organizasyonu geliştirmez. Klinik patolojik olgulara paralel olan kültürel olguların incelenmesi bu kitabın kapsamı dışındadır; bu tür bir karşılaştırmayla ilgilenen okurlar Özbek, Çevik ve benim yazılarımıza göz atabilirler (Özbek ve Volkan, 1976; Volkan, 1979; Volkan ve Çevik, 1989).

Babanın etkisi İkinci Tip hastalarda da Birinci Tip hastalarda olduğu gibi önemlidir. Örneğin, Kramer (1986) Simon'un babasının, tıpkı Simon tarafından içe yansıtılan temsilinde olduğu gibi, gerçekte de onun "iki anne ile mücadelesine" yardım edemeyecek kadar zayıf olduğunu anlatır.

Dokuz hastamın ikisi İkinci Tip hastalardı ve gözetim ve denetim çalışmalarım sırasında başka İkinci Tip hastalar da gördüm. Bunlardan biri Clark adında bir adamdı.

> Clark çocukken, ''pek çok anneye'' ve birden çok babaya sahipti. Bu durumun onun kişilik organizasyonuna ve davranışlarına etkisi analizi sırasında açıkça görüldü. Clark analize başladığında 27 yaşında bir üniversite öğrencisiydi. Evliydi ve çocuğu yoktu. Tedaviye başlamasının nedeni ''iç dengesi''nde bir tür tatminsizlik duygusu hissetmesi ve zaman zaman panik duygusuyla ''kendini kaybetmesi''ydi.

Temel sorununun başkalarıyla ilişkileri olduğunu düşünüyordu ve bu ilişkileri ilkel bir yolla kontrol etmeyi deniyordu. Örneğin, evlilik dışı seks maceraları ile evlilik yaşamını birbirinden ayırıyordu ve seks yaparken kendilik temsili ile kadının temsili arasındaki sınırları kaybediyordu. Bunu ''çok mutlu mistik bir birliktelik'' şeklinde yaşıyor olmakla birlikte, karısına karsı çok saldırgan davranıyor, hatta onu ara sıra dövüyordu. Bu semptomlar, nesne ilişkilerindeki çatışmaları, karşıt kendilik ile nesne temsillerini birleştirme zorluğunu ve kısa süren psikotik kaynaşma deneyimlerine eğilimli olduğunu gösteriyordu.

Clark, evlilik dışı doğan ve yaşamının ilk on üç ayını biyolojik annesiyle birlikte geçirmiş bir çocuktu. Babası onu ve annesini reddetmiş, babasının evli ve çocuksuz erkek kardeşi onu evlatlık almış, bundan sonra da biyolojik annesiyle ilişkisi tamamen kesilmişti. Biyolojik babası, çocuğundan duygusal anlamda uzak olsa da onun yakınlarda yaşayan ''amcası'' durumuna gelmişti. Clark gençliğinin ilk yıllarında durumu onu evlat edinen amcasından öğrendikten sonra da ona ''baba'' demeyi sürdürmüştü. (Aşağıda ben de Clark'ın amcasını "babası" olarak ifade edeceğim.)

Clark üç buçuk yaşındayken, onu evlat edinen annesi kanserden ölmüştü. Clark, tedavisi sırasında annesinin ölümcül hastalığıyla ilgili anılarını hatırladı. Sıcak ve tatlı bir mizaca sahip olduğunu anlattığı annesi öldükten sonra, babasına yakınlaşarak büyümüştü. Beş yaşına geldiğinde babası kendisinden on beş yaş küçük güzel bir kızla evlenmiş ve bu kız Clark'la hiç ilgilenmemişti.

Bu ikinci evliliği babada kötü bir etki yaratmış; içe kapanık ve çok kolay öfkelenen biri haline gelmiş, çok fazla içki içmeye başlamıştı. Ergenliğe girdiğinde babasının genç karısı ona karşı "itici bir şekilde şuh" davranmaya başlamıştı. Clark ilkokulda üstün başarı göstermiş ve öğretmeninin gözdesi olmuştu. Clark yaşam boyu öğrenci oldu ama daha fazlasını başaramamanın hayal kırıklığını hissetti. Bir sosyal hizmet görevlisiyle evlendi ama evlilik dışı ilişkilerine de devam etti.

Clark, birçok kadınla ilişki kurarak çocukluğunda yaşadığı çoklu ebeveyn deneyimini tekrarlıyordu. Anne-baba temsillerini zihninde ayırdığı gibi, ilişki kurduğu kadınları da birbirinden ayrı tutuyordu; bazen kendi temsilini bir kadının temsili ile bütünleştiriyor ve sonra aynı şeyi bir başka kadının temsili ile yapıyordu. Bir keresinde analizi sırasında analistinin temsilini de böldü. Analisti bazen idealleştirdiği bir öğretmen gibi, bazen de değersiz görüyordu. Analist bazen tamamen kötü süperegonun ya da reddedici bir nesne temsilinin işareti oluyordu. Böyle zamanlarda Clark onu "analiz yapan bir makine" olarak görüyordu. Analistine onun için oluşturduğu imgelerin nasıl sık sık değiştiğini anlattı. Analistin imgesi kötüyken, Clark onu duymuyormuş gibi davranıyor ya da söylediklerini kabul etmiyordu. Bana göre, bu davranışı, Clark'ın kötü analisti (onun sesini) içe almaya karşı yaptığı bir savunmaydı.

Clark tedavisine iki yıl devam ettikten sonra karısı, Sam adını verdikleri oğullarını doğurdu. Yeni babanın oğluna

karşı tepkilerine ve onunla ilgili hayallerine dikkat edildiğinde, Clark'ın erken çocukluk deneyimlerinin kişilik organizasyonunu nasıl etkilediği, arzuları, hayalleri ve savunmalarıyla birleşmiş durumdaki bu deneyimlerini nasıl yeniden etkinleştirdiği anlaşılabiliyor. Clark, karısının hamileliği süresince sakin görünmesine rağmen analistine, doğacak bebeğin bir şekilde tehlikede olacağını söyledi. Sam doğduktan sonra Clark, bebekle "hemen iletişime geçti" ve yansıtmalı özdeşim kurdu. Zihninde, bebek ara sıra Clark'ın kendisi oluyordu. Hem anne hem de baba, bebek konusunda evhamlı davrandılar ve onu doktorlara defalarca kontrol ettirdiler.

Evlilikleri kötüleşti ve Clark'ın erken çocukluk deneyimlerini yeniden etkinleştirmesi yüzünden cinsel aktivitesi sona erdi. Clark bebeğe anne gibi bakarak "iyi" anne olurken, karısı ise ilgiye muhtaç bebek Clark'ı temsil eden bebeğin "kötü" annesi oldu. Clark, kadının bebeğe bakmasını istemedi. Kadın depresif ve intihara eğilimli bir hale gelince o da analiz tedavisine başladı. Clark'ın kaşı çıkmasına rağmen Sam'i on beş ay emzirdi. Clark çok kızgındı, analistine bebeğine mükemmel ve ideal bir anne olmak için meme sahibi olma isteğini anlattı. Bunu yapamadığı için karısını (idealleştirilmiş annenin antitezi) bebeğini aç bırakmakla suçladı.

Analizin bu aşamasında analist Clark'a çocukluğundan gelen çelişkili çoklu ebeveyn temsillerini ve onlara karşı kendi geliştirdiği çocukluk temsillerini nasıl yeniden etkinleştirdiğini anlaması için yardım etti. Clark

biyolojik annesi tarafından emzirildiğine inanmaya başladı ve yaptığı hayali rol değişiminde, annesi, oğluna zevk vermek için onun penisini emiyordu. Clark, sıcak suda uzanırken oral seks yapma arzusunu tekrar tekrar dile getirmeye başladı. Bu arzu, onu evlat edinen babasının Clark'ın evlat edinildikten sonra sıkça tekrarlanan yatak ıslatma olayını anlatması ile bağlantılıydı. Clark, biyolojik annesiyle birlikteyken onun kendisine baktığını, bezini değiştirdiğini ve penisine dokunduğunu, kendisini samimi ve sıcak hissettirdiğini düşünüyordu. Analist, hastanın sıcak suda uzanırken oral seks yapma arzusunu biyolojik annesiyle olan bağını korumak istemesi olarak yorumladı. Bu yorumdan önce, hastayla çocukluk çatışmaları üzerinde derinden çalışmıştı ama hastayı duygusal olarak en çok etkileyen bu yorumun kendisi oldu. Biyolojik annesinin temsilini içinde tuttuğu galerideki birçok ebeveyn temsilinden ayrıştırabiliyor ve bu biyolojik anne temsilini daha gerçekçi ve bütünleştirilmiş bir şekilde algılayabiliyordu. Bu bilinçle düşündüğünde artık annesini tamamen fahişe ya da "sonsuz iyi" olarak görmüyordu. Artık onun için annesi, sadece gayrimeşru bir çocuk doğurarak zor duruma düşmüş genç bir kadındı. Şimdi annesinin eski temsillerini daha etkili bir şekilde birleştirebiliyordu ve böylece, bir yaşına gelmiş olan Sam ile yansıtmalı özdeşim üzerinden ilişki kurmayı kesti. Clark, şimdi zihninde daha iyi bütünleştirdiği bebeğinden ruhsal olarak ayrıldığında, Sam ile aralarındaki bu patolojik ilişkiye mizah duygusuyla (iyi bir gelişim göstergesi) bakabildi. Sam ile olan eski ilişkisine mizahi bir şekilde "Samiosis" adını verdi. Türettiği bu sözcük

"sembiyoz" (ortak yaşam) teriminin İngilizcesi olan "symbiosis" sözcüğünden geliyordu.

Üçüncü Tip Hasta: Depo Edilmiş Temsiller

Bana göre bu tipteki hastalar en ilginç olanlardır. Bu tip hastalarda karşıt kendilik ile nesne temsillerini bütünleştirme yetisi çok zorlayıcıdır; çünkü bir çocuk olarak, birey kendisini ebeveynlerinin zihninde var olan başka birinin depo edilmiş temsili olarak deneyimler. Anneden çocuğa kaygının geçişi ile enfeksiyona yol açan mikropların geçişi konusunda bir karşılaştırma yapmıştım. Anneden ya da annelik yapan başka birinden özümsenmemiş kendilik ve nesne temsillerinin çocuğun gelişmekte olan kendiliği içine depo edilmesini de genlerin mirası gibi algılayabiliriz (Volkan, 1981c).

"Nesilsel devamlılık" kavramını ilk kez *Kıbrıs – Savaş ve Adaptasyon* (Volkan, 1979a) adlı kitabımda ele aldım. Bu olguyu ilk kez kendimde gözlemledim. Doğum yerim olan Kıbrıs'ta, küçük oğlumla birlikte, Türk birliklerinin 1974 yılında yaptığı Kıbrıs çıkartmasının ilk yıldönümü dolayısıyla düzenlenen askeri geçit törenini izliyorduk. O sırada, Kıbrıs'taki iki etnik grup arasında çıkan karışıklık zamanında ölmüş olan babamın temsili ile onu hiç tanımayan oğlum arasında bir bağ kurdum. Türk birliklerinin geçit törenini ve Kıbrıs Türklerinin bunu memnuniyet ve heyecanla karşılamasını izlerken, Kıbrıs Türkü babamın temsilini içimde hissettim. Bu bir özdeşim değildi ama onu da içimde hissettiğim oğlum, yani babamın erkek torunu ile ilişkili bir nesne temsiliydi. Babamın temsilini sanki canlıymış gibi hissettim. Bu temsil, babamın, değişen politikalar nedeniyle adanın baskıdan uzak mevcut durumdaki

haliydi. Kısa süreliğine olsa da, bu özel bir deneyimdi ve diğer ikinci nesil kişilerinin deneyimlerinin bir örneğiydi. Bu konuya daha sonra tekrar dönerek (Volkan, 1981c) nesilsel devamlılığı daha uzun süreli ve daha karmaşık bir şekilde yaşayan hastam Linda'yı yazdım. Babası, yedi yaşındaki oğlunun ölümü üzerine karmaşık bir yas dönemine girmişti. Sonraki evliliğinden olan kızı Linda ona, oğlunun acısını unutturmayı görev edindi; bu oğlanın temsilini içinde tuttu ve hiç görmediği bu çocukla kendini büyük ölçüde özdeşleştirdi. Linda'nın üçüncü nesil olan oğlu doğduğunda, kısa bir süreliğine de olsa, onu babasının ölmüş olan oğlunun temsili olarak algıladı ve kendisi de ölmüş olan babasının temsiline teselli olarak içinde tuttu.

Benim vakamda da Linda'nın vakasında da nesilsel devamlılık ile ilgili durum tam olarak gelişmiş bir borderline kişilik patolojisine yol açacak nitelikte değildi. Ben, yoğun duygusal atmosferden dolayı ve geçici olarak, ölmüş olan babamın erkek torunuyla ilişkili temsilini yeniden etkinleştirmiştim. Linda ise, ölmüş olan oğlunun temsilini büyük ölçüde kişiliksizleştirmiş ve kendilik sisteminin içine alarak özdeşim yoluyla özümsemişti. Linda oldukça kadınsı görünmesine rağmen tam anlamıyla bir erkek Fatma'ydı. Yapılan analiz Linda'nın erkek Fatma kişilik özelliklerinin, kendini ölmüş olan oğlanla özdeşleştirmesiyle ilişkili olduğunu gösterdi. Ancak Linda'nın kendi oğlu olduğunda, ölmüş olan oğlanın temsili artık özdeşim sisteminin bir parçası olmaktan çıktı ve şimdi yeni doğan çocuğunda depo edilmiş bir nesne temsili olarak yeniden görülebilecekti.

Bu tür gözlemler, beni bütünleştirilmemiş bir şekilde kalmış ve bütünleştirilmiş bir özdeşim sisteminin parçası

haline gelmemiş olan depo edilmiş temsilleri başkalarında da araştırmaya yönlendirdi. Bu olgu, çocuğun gelişen kendilik duygusu ile depo edilmiş temsil arasında çelişkiler yaşaması durumunda, kendilik kavramını bölmeye devam etmesine katkıda bulunur.

İkame çocuk sendromu, psikiyatri ve psikanaliz literatüründe, bir annenin kaybettiği çocuğunun yerine yenisini doğurduğunda görülen sendrom olarak tanımlanmıştır (Cain ve Cain, 1964; Green ve Solnit, 1964; Poznanski, 1972). Bu sendromu fenomonolojik sorunların ötesinde incelemeye çalışarak, ölmüş olan çocuğun yerine doğan çocuğa ebeveynlerden aktarılan ölmüş olan çocuğun temsili ile yaşayan çocuğun kendilik sisteminin geri kalan kısmı arasındaki etkileşimler konusuna metapsikolojik bir açıklama getirmeye odaklandım. Çocuk yaşadığı ikilemle baş etmenin yaratıcı bir yolunu bulamadığında, bölme mekanizmasının sürdürülmesi için gerekli olan temel güçlenir. Ayrıca, Zuckerman ve ben (1988) bunun sadece ölmüş olan bir kişinin çocuğa ebeveyn figürleri tarafından aktarılabilecek temsili olmadığını gösterdik. Ergenlik döneminde gelişen omurga eğriliği sonucundaki fiziksel deformasyonunun içruhsal yönleriyle baş etmek için pek çok savunma ve kişilik özelliği gösteren bir kadın örneğini verdik. Örneğin, kadının fiziksel deformasyonu olan kişilerle karşılaşma fobisi vardı. Bu kişiler, yer değiştirme savunması aracılığıyla kadının deformasyonlu kendiliğini temsil ettiklerinden, kadın onlarla karşılaşmaktan kaçınıyordu. Kadın, bir oğlu olduğunda, kaybettiği ama yasını tutmadığı düz omurganın temsilini tüm sembolik anlamları (örneğin, penis gibi) ve ilişkili duygularıyla birlikte oğluna aktardı. Bunu yapmakla fobisi yok oldu ama yeni bir semptom geliştirdi: oğlunun omurgasının düz olmama ihtimaline karşı aşırı kaygı.

Dr. Zuckerman'la sürdürdükleri psikoterapi boyunca, kadının aktarım nevrozu, terapistini kendi deformasyonunun bir birikimine dönüştürerek ona zarar verebileceği beklentisini de içeriyordu.

Hastalarımdan biri olan Frances (Volkan, 1981) kendisini evlat edinen annenin ölmüş olan erkek kardeşinin özdeşleştirilmemiş ve biçimlendirilmiş temsilinin depolanmış yeri durumundaydı. Anne onu erkek kardeşinin ölümünden sonra yeni doğmuş bir bebekken evlat edinmişti. Genç bir kadın olarak evlat edindiği bu çocuk ona kendisini, yarısı ölü, yarısı canlı; yarısı bu dünyada, yarısı başka bir gezegende ve yarısı kadın, yarısı erkek gibi hissettirmişti. Derisinin iki katmanı olduğunu ve bazen vücudunun başka bir gezegenden gelen ya tümüyle iyi ya da tümüyle şeytan olan "ruhlar" tarafından istila edildiğini düşünüyordu. Bu kötü ruhları içinden çıkarıp kovsa da geri dönmelerini bekliyordu. Edgar Allan Poe'nun *Kızıl Ölümün Maskesi* adlı öyküsünü ve ölülerin yenmesinin (içe yansıtma) görsel olarak sunulduğu "Yaşayan Ölülerin Gecesi" gibi filmleri izlemeyi saplantı haline getirmişti. Daha sonra dokuz hastam arasında aynı psikodinamiklere sahip bir hastayla karşılaştım. Ancak burada bu türden başka bir hasta olan ve Dr. Gregory Saathoff tarafından tedavi edilen Maria'yı anlatmak istiyorum.

> Yirmili yaşların sonunda, siyah saçlı, güzel bir kadın olan Maria, vatandaşlarının kendilerini önemli tarihsel figürlerin mirasçıları olarak gördükleri bir Güney Amerika ülkesinden bir ailenin kızıydı. Sevgilisi tarafından birdenbire terk edildikten sonra panik içinde tedaviye başlamıştı. Maria, kendini sahnede ve ekranda yer alan bir oyuncu ve bir pantomim sanatçısı

olarak tanıtmıştı ancak Dr. Saathoff birkaç ayın sonunda aslında hastasının ne sahneye ne de ekrana hiç çıkmadığını anladı. Bir keresinde oyunculuk dersleri almak üzere başka bir şehre gitmiş ama bir drama eğitmeni bulduktan sonra karnında ağrılar başladığı için ailesinin evine geri dönmüştü. Daha çocukken anne ve babasını eğlendirecek şeyler yapıyor; genç kız olduğunda da zaman zaman oyuncu kimliğine bürünüyordu. Dr. Saathoff onun oyuncu kimliğini, altta yatan asıl kimliğini koruyan bir tür zırh olarak görüyordu. Deutsch (1942), Greenson (1958) ve Searles'in (1986) "-miş gibi" kişilik konusundaki yazıları ve Khan'ın (1974) "yanlış benlik" ile ilgili yazısı bu durumla ilgilidir.

Görünürde, Maria oyuncu kimliğine, ailesinin halen kraliyet ihtişamı içinde yaşıyor olma yanılsamasını devam ettirmek üzere, soylu ve varlıklı kadın rolünü oynamak için bürünüyordu. Aslında ailesinin bir malikânesi vardı ama artık içi zenginliğin ihtişamından uzaklaşmış ve gizlenmeye çalışılmış bir eski püskülükteydi. Maria'nın varsaydığı oyuncu kimliği de benzer şekilde içsel yetersizliğini gizliyordu. Maria'yı terk eden sevgilisi, onun oyuncu kimliğini desteklediği ve yeni tanıştıkları kişilere onu oyuncu olarak tanıttığı bir tür *folie à deux* (çift kişilik delilik) içindeydi. Maria'yı tedaviye getiren şey de sevgilisinin bu desteğini kaybetmesiydi. Maria kendisinden bir oyuncu olarak söz ederken hayat doluydu ve herhangi bir depresyon işareti göstermiyordu, ancak bu zırhın altında kırılgan, son derece yardıma muhtaç, yumuşak, dişi ve gözyaşlarına boğulan bir kadın vardı. Sıklıkla

kendini bir hayalet gibi hissettiğinden ve bazen yerin dibine batıyormuş gibi algıladığından söz ediyordu. Dr. Saathoff tedavinin altıncı ayına kadar bu işaretlerin altında yatan derin anlamı fark edemedi. Altıncı ayda Maria, oyunculuk dışında başka bir "kimliğini" açığa çıkardı. Bu seferki gözüpek bir kimlikti. Her zaman kırılgan ve narin görünen bu kadından tehlikeli macera hikâyelerini duyarak şaşıran doktor, daha sonra da Maria'nın aslında bir motosiklet yarışçısı, kamyon sürücüsü, kano rehberi ve dağcı olduğunu öğrendi.

Dr. Saathoff, Maria'nın bir tür acil durum duygusunun eşlik ettiği tehlikeli aktivitelerinin ölümle flört ve ölümü yadsıma olduğu izlenimini edindi. Maria "Öldüğümü hayal edemiyorum" demişti ve ölümsüzmüş gibi davranıyordu. Yaşam ile ölüm arasındaki bir ip üzerinde yürüyor gibiydi. Gerçekte fiziksel olarak ölümle burun buruna geldiği anlaşıldı. Daha önceki işinde, bir tabutun sığabileceği kadar büyük olmayan bir araçla cenaze taşıyordu. Yardımcısının yanındaki sürücü koltuğuna oturduğunda, kendini taşıdığı ölü bedenin kollarında buluyordu. Dr. Saathoff, Maria'nın kendini bir hayalet gibi ve yerin dibine batıyormuş gibi hissetmesiyle ilgili sözlerinin ne anlama geldiğini anlamıştı; içinde tutuğu ölü insan temsili açığa çıkmaya başlıyordu.

Babası evlenmeden önce, halası, evlenmek istediği adımı ailesi kabul etmeyince kendini karnından vurarak feci şekilde yaralamıştı. Ancak birkaç gün yaşayabilen halası hastanedeyken erkek kardeşi yani, Maria'nın babası dışında aileden hiç kimsenin odaya girmesine izin vermemişti. Erkek kardeşi de o ölünceye kadar yanı

başında beklemişti. Bu iki kardeş arasındaki ilişkiyi ve kız ölüm döşeğinde yatarken aralarında konuşulanları bilmiyoruz ama Maria ölmüş olan halasıyla ilgili aile içinde konuşulan şu söylenti anlatmıştı: "Ölümünden üç gün sonra, kızın her zaman oturup altında kitap okuduğu ağaca yıldırım düşmüş. Maria'nın babası ne olduğuna bakmaya gittiğinde ölmüş olan kız kardeşinin bir atkısı evin penceresinden uçup gelerek ağacın gövdesine dolanmış. Bir hafta sonra evde birden bir kara kedi görünmüş ve ölmüş olan kızın annesi, kedinin kızının bir temsili olduğunu düşünerek avunmuş. Kara kedi ortadan kaybolmuş ama Maria'nın halasının ruhunun dolaştığı söylentisi çıkmış" Klinik bulgular, babası evlenip Maria doğduktan sonra, kız kardeşinin temsilinin Maria'da depo edilmiş olduğunu gösteriyordu. Aile, bir taraftan ölmüş olan kızı "canlı" tutarken, diğer taraftan bu intiharı uzun ve soylu aile tarihindeki bir leke olarak görüyor ve bu hikâyeyi gizliyordu. Maria'nın babası evine kız kardeşinin fotoğraflarını getirmişti. Maria hiç kimse yokken bakmak için bu fotoğrafları sık sık ortaya çıkardığını hatırlıyordu. Maria çocukken, anne ve babasının halası hakkında gizlice konuştuklarını duyunca, kendinin ona çok benzediği söylenen halasının reenkarnasyonu olduğu fantezisini kurmuştu. Anne ve babası, Maria'yı halasının bir temsili olarak görmüş ve bu da çocukta nesne ilişkileri çatışması oluşturmuştu.

Halasının saçından daha açık renkte olduğu için Maria'nın saçını boyamışlardı. Midesini delmesinden korktukları için hardal yemesini yasaklamışlardı. Halasını midesindeki bir kurşun deliği öldürdüğü için

bir bakıma, bu yasakla Maria'nın midesinde delik oluşmasını önlemeye çalışıyorlardı. Maria ne zaman endişelense midesine ağrı giriyordu.

Maria çocukken özel güçleri olduğu fantezisini kuruyor ve çok ünlü bir taklit sanatçısı olduğunu hayal ediyordu. Ölüp ölmeyeceğini merak ediyor ve eğer ölürse bedeninin toprağın içine değil, üzerine gömülmesini istiyordu. Bu ona asla yok olmayacağına dair güvence veriyordu. Dr. Saathoff'a "Nesilden nesile aktarılan bir lanetin etkisinde yaşıyorum" demişti.

Maria ergenliğe girdiğinde, bu dönemin gerektirdiği regresyon ve ikinci bireyleşme (Bloss, 1968) ile halasının reenkarnasyonu olduğuna ilişkin aile inanışını sürdürmüştü. Bu durum, yaşıtlarıyla özdeşleşmesini ve daha sonra da geç ergenlik döneminde olgun ikili ilişkiler kurmasını engellemişti. Çocukluk kendiliği ve nesne ilişkileri ile uğraşırken kimliğinin hem halası olarak hem de olgunlaşmamış, kırılgan ve çaresiz "küçük kız çocuk" olarak şekillenmesine yol açmıştı. Gerçek kendilikleri bu iki çelişik kimliğin birleşiminden oluşuyordu. Kendini oyuncu olarak gördüğü sonraki kimliği, çocukluğunda kurduğu taklit sanatçısı olma fantezisine dayanıyordu ve bu onun sahte kendiliğiydi; kırılgan çocuk ile ölü hala kimliklerini birleştirmek ve gizlemek için oluşturduğu yapay bir kendilikti. Bir oyuncu olarak, kendini hiç birine adamadan her iki kendiliğini de sergileyebiliyordu. Oyuncu olmak, içindeki iki kimliğin gerçekteki çatışmasının yarattığı gerilimi azaltıyordu.

Maria ergenlik dönemindeyken, ölmüş olan halasının Güney Amerika'da yaşadığı yere gitmiş ve sokakta yürürken ona halasına çok benzediğini söyleyen bir yabancıyla karşılaşmıştı. Halasının rolünü oynayan sahte kimliği tehdit edilmişti; ölü kadın o *olabilirdi*! Bu olaydan sonra, saatlerce aynada yüzüne bakmaktan kendini alamamıştı. Rüyalarının açık içeriği hastam Frances gibi, "derisinin" iki katmanı olduğunu görmesiydi. Bu iki katman birbiriyle çelişiyordu. Onu rahatsız ettiğini düşündüğü katmanı çekip çıkartmaya çalıştı. İki katmanı birbirine bastırıp birleştirerek tek parça haline getirmeyi denemişti; bu onun nesne ilişkileri çatışmasını çözümlemek için çelişik özdeşimlerini bütünleştirme isteğini temsil ediyordu. Maria'dan daha fazla regrese olan Frances'in başka bir gezegenden onu ziyarete gelen ruhlarla ilgili halüsinasyonları vardı. Maria ise rüyalarında, kurbanlarını felç edip yemek üzere dünyaya bir başka gezegenden gelen örümceğe benzer yaratıklar görüyordu. Rüyalarında bu yaratıklardan kaçmaya çalışırken uyanıyor ve felç olmuş gibi hissediyordu.

Ergenliğinin sonlarında Maria burnuna estetik operasyon yaptırmak için anne ve babasını ikna etmişti. Görünüşte, film oyuncusu olmak için görüntüsünü güzelleştirmek istiyordu. Rahatsız olduğu "hala kimliğini" silmeye çalıştığının bilincinde değildi o anda ama tedavisi sırasında bu güdüyü fark etmiş ve Dr. Saathoff'a şöyle demişti: "Halamın fotoğraflarına hâlâ bakıyorum, estetik ameliyat olmadan önceki halime benziyor."

Vücudun değiştirilmesi için yapılan ameliyat, çok derinlerde ve içeride halen aktif olan içsel çatışmalara hiçbir çözüm getirmez. Genital ameliyat geçiren transseksüel borderline hastalarla yaptığım çalışmalar bunu açıkça gösteriyor (Volkan, 1974, 1980b; Volkan ve Berent 1976, Kavanaugh ve Volkan, 1978). Penisi alındıktan ve genital bölgesi değiştirildikten sonra "kadın" olan bir erkek transseksüel, başta annesinin idealleştirilmiş biçimiyle içruhsal olarak birleşmeyi başarmaktan haz duyabilir ama penisinin yeniden ortaya çıktığını rüyasında görmesi muhtemeldir ve bu da ameliyatın iyi etkilerini bozar.

> Maria baştaki hazzı hissetme şansına sahip olmadı çünkü sargılar açılıp, burnunun yerinde iki delik olan bir iskelet kafasına benzeyeceğini düşündüğü yüzü ortaya çıktığında korkuya kapılmıştı. Ameliyatın halasına benzerliğini ortadan kaldırmak (dolayısıyla içsel çatışmasını çözümlemek) yerine, onu daha çok ölü kadına benzettiğini düşünmüştü. Derin bir depresyona girmiş ve zaman zaman halasının yaptığı gibi kendini karnından vurduğunu düşünmüştü. Bir kimliğini baskın tutmasına, diğerlerini bastırmasına yardımcı olan bir grup erkek arkadaşının desteğiyle depresyonun üstesinden gelebilmişti. Maria gözü kara kimliğine büründüğünde, çalışma arkadaşı olan sevgilisi onun yaşam tarzını destekliyordu. Maria tümgüçlü olabildiği bu rolde, kendinin ölümsüz olduğu yanılsamasını sürdürerek, ölü vücutlar ve ölüm ile karşı fobik bir biçimde başa çıkıyordu. Bu adamdan ayrılınca evine dönmüş ve kendini çaresiz küçük bir kız gibi hissederek zamanını, emekliye ayrılmış olan babasıyla geçirmişti. Oyuncu kimliği, daha sonra onu terk ederek

Dr. Saathoff'a gelmesine neden olan adam tarafından dört yıl boyunca desteklenmişti. Maria, Dr. Saathoff'a, hayallerinde bir komedide (karşıt duygu) başrolü sadece koyu renk saçlı erkeksi bir kadın (halası) olarak oynadığını anlatmıştı. Sonra dünyaca ünlü oluyor, o ve oyunculuk yeteneği herkes tarafından biliniyordu. Diğer bir ifadeyle, tüm dünyanın halasının sahnedeki reenkarnasyonuna tanıklık etmesini sağlıyordu. Daha sonra kariyerinden vazgeçiyor ve cömert bir anne gibi huzurlu bir yer olarak tanımladığı bir çiftlikte inzivaya çekilerek sonsuza kadar mutlu yaşıyordu.

Bu vakayı Üçüncü Tip hasta örneği olarak anlattım. Bundan sonrasıyla ilgili Maria hakkında şunları söyleyebilirim: Tedavisinin ikinci yılında çelişkili kimliklerinin tamamen farkına vardı. Halasını simgesel olarak tekrar gömmek üzere Güney Amerika'daki mezarına gittiğinde şok olmuştu. Mezar taşında sadece yıl farkıyla kendi doğum tarihi yazılıydı; halasının ölüm yıldönümünde doğmuştu. Bundan ona hiç söz edilmemişti. Anne ve babasının onu, halasının reenkarnasyonu olarak görmelerinin nedeninin bu olabileceğini düşündü. Muhtemelen doğum tarihi tek neden değildi ama Maria'nın anne ve babasının ruhlarına etkisi olmuş ve ölmüş olan kadının temsilini Maria'da depo etmelerine yol açmış görünüyordu.

3. Bölüm

TERAPİSTİN TERAPÖTİK REGRESYONLARI VE KARŞI AKTARIMLARI

ANALİSTİN GEÇMİŞİ

Borderline hastalarla çalışırken kişiliğimin onlarınkiyle uyumlu olduğunu keşfettim. Kıbrıs'ta Türk anne-babanın çocuğu olarak doğdum. Bana çoklu annelik yapan annem ve anneannem tarafından idolleştirilmiş bir dayının adı verilmiş olan ve onun yerine geçen bir çocuktum. Annem ailesinin en büyük çocuğuydu ve erkek kardeşlerinden biri, ben doğmadan altı yıl önce, İstanbul'da öğrenciyken esrarengiz bir biçimde ortadan kaybolmuştu. Ona ait olduğu düşünülen bir ceset Marmara Denizi'nde bulunmuş ve kesin kimlik tespiti yapılamadan, üniversite öğrencisi olan erkek kardeşi, ölünün üzerindeki kıyafetleri teşhis edince gömülmüştü. Buna karşın ailede, dayımın hâlâ yaşıyor olabileceğine dair bir söylenti çıkmıştı. Büyükbabam, oğluna ne olduğunu öğrenmek için Kıbrıslı Rum bir medyuma gitmişti. Medyum dayımın ortadan kayboluşuyla altı arkadaşının ilgisi olduğunu söylemişti. Anneannem "bağlantı nesneleri" olarak dayıma ait bazı şeyleri saklamıştı. Çok sonraları yaptığım tanımlamada, ölmüş olan kişinin temsili ve bununla ilişkili duygular ile yas tutan kişinin buna karşılık gelen temsili ve bununla ilişkili duygularının buluşabileceği bir dış mekân olarak yas tutan kişi tarafından kullanılan ve saklanan bu tür nesneleri sihirli nesneler olarak adlandırdım (Volkan, 1972, 1981c).

Dayımın idealleştirilmiş temsilinin bende depo edildiğinin bilinçli bir şekilde farkında olmamama karşın, gençliğimde kendi fotoğraflarımı dayımınkilerle kıyasladığımı

hatırlıyorum. Dayımın lise futbol takımının formasını giydiği bir fotoğrafında bana çok benzediğini düşünmüştüm. Lise futbol takımına girmeye çalışmıştım ama bu spor konusunda son derece başarısızdım. Geçmişe dönüp baktığımda bu başarısızlığın, kendimi ölmüş olan dayımın idealleştirilmiş temsilinden kurtarmaya yönelik bilinçsiz çabama hizmet etmiş olabileceğini düşünüyorum. Onu hiç görmemiş olsam da genellikle kendimi onunla özdeşleştirirdim ve bu yüzden de kendimden çok fazla şey beklerdim.

Bilinçaltımda nesne ilişkileri çatışmalarıyla başa çıkmak için bazı bilinmeyen nedenlerle erken yaşlarda yazı yazmaya başladım. Dayımın öldüğü yaşta, Türkiye'de üniversiteye başladığımda, onun kimlik sistemimdeki temsili rahatsız edici bir hal almıştı. Bunun yol açtığı çatışmayı, dayısını yıllar önce öldüren altı kişiyi aramak için Türkiye'ye okumaya giden bir Kıbrıslı Türk öğrenci (ben) ile ilgili bir oyun yazarak dışsallaştırmaya çalıştım. Tıp fakültesinden mezun olup ABD'ye gittiğimde, bu göçten önceki yaşamıma ait fotoğrafları bir albümde topladım. Bilinmeyen altı üniversite arkadaşıyla birlikte Vamık dayımın fotoğrafını ilk sayfaya koydum. Sonra ilk kez, kendimce yaptığım analizlerde, bir anlamda, dayımı "öldürdüğümü" hatırlıyorum ama sanırım onun temsilini sahiplenerek birçok yönüyle sürdürmeye devam ettim. Dayımın yerine geçmiş bir çocuk olarak, ağır yaslı ve depresyondaki annemin ve anneannemin acısını dindirmek ve "kurtarıcıları" olmak zorundaydım. Onları kurtarma hayalleriyle büyüdüm. Bu hayallerimin meslek seçimimdeki etkilerini başka bir kitabımda anlattım (Volkan, 1985).

Olinick (1969) bir yetişkinin neden enerjisini, imkânsız bir meslek (Freud, 1937; Greenson, 1966) olarak adlandırılan

zahmetli bir işte yıllar boyunca günlerini ve saatlerini sadece bir avuç hastayla geçirmek için harcamak zorunda olduğunu merak ederek şöyle der:

> Bir psikiyatristin kendini psikanalitik ilişkiye adaması için güçlü bir güdünün, çocukluğundaki depresif anneyi kurtarma hayalinin etkisi olduğunu ve annenin etrafında neler olduğunu sezebilen çocuğunda bu tür bir kurtarma hayali uyandırdığını düşünüyorum...
>
> Anneyle çocuk arasındaki bu tür bir ilişkinin şekillendirici olması için gerekli sürenin ne kadar olduğu kesin olmamakla birlikte erken dönemde olması gerekir (Bkz. Örneğin; A. Freud, 1954b, 1963 ve Ferenczi, 1923, 1933, özellikle 1933, s. 165). Depresyon ya da üzüntü tek başına yeterli değil gibi görünüyor. Buna ek olarak anne karakterinin en azından belli yönlerden alloplastik (istediğini bulmadığı zaman değişebilen ve böylece ihtiyaçlarına çare bulan) olması gerekiyor. Genelde annenin onu kurtarmaya zorlamak için çocukta suçluluk uyandırma çabası vardır ve bu tür bir esaret, çocuğun anneye olan sevgisinin onayıdır (s. 12-13).

Olinick, analistin "çalışma egosunun" kurtarıcı rolü oynayan çocuktan başka bir şey olmadığı şeklinde acemice bir ifadeyi kastetmediğini ekler. Elbette ben de regrese olmuş ya da psikolojik gelişimde ilerlememiş hastalarla uyumumun başka birinin yerine geçen bir çocuk olmanın etkilerine indirgenmesi gerektiğini söylemiyorum. Olinick (1969) psikanalitik psikiyatriyi farklı yapan şeyin "hastası için" regrese olmayı kabul etme derecesi olduğunu belirtir (s. 14). Analistin St. George Kompleksi (ejderhalarla karşılaşma) yüceltilerek

regresif dekompansasyona yol açmadan karakterinin bir parçası haline gelir. Ancak regrese olmuş ya da psikolojik gelişimde ilerlememiş hastalarla aynı bağlamda "buluşabilmek" için analitik terapistlerin yaşadıkları terapötik regresyona tahammül edebilmelerine yardımcı olan başka faktörler de vardır. Bu tür buluşmalar burada anlattığım tedavi türünde, terapistin ilerleyen bu yolculukta hastasına yardımcı olması ve daha üst bir ruhsal organizasyon düzeyine çıkması için gereklidir. Hasta ne kadar fazla regrese olmuş ya da psikolojik gelişimde ilerlememiş ise, psikanalitik yönelimli terapistin, psikanalitik yönelimli tedavisinde o kadar fazla ve derin regrese olması gerekir.

Ayrıca hastalarımın daha ilkel iletişimlerini kendi deneyimlerim çerçevesinde anlayabileceğimi hissederim. Bir şehir çocuğu olarak, şehrin yaşamı kolaylaştıran yönlerine alışkın olmama rağmen, topraktan yapılmış bir evde oturan büyükbabamı ara sıra ziyaret ederdim. Bir ineğin çektiği taşlarla süslenmiş bir kalasla buğday tarlasında düven sürüldüğünü görmüştüm. Bu taşların ateş yakma umuduyla birbirine vurulduğunu da hatırlıyorum. Küçük oğlum bilgisayar kullanabildiğinden beri, bazen aklıma gelen simgelerin ve uygulamaların Taş Devri'nden Uzay Çağı'na kadar olan yüz binlerce yıl içinde gidip geldiklerini hissederim; bu nedenle de bir hastanın zihninin ilkel yönlerine yolculuk bana tümüyle yabancı değildir.

ANALİSTİN KİŞİLİK YAPISI

Burada sormamız gereken şey, analist ya da analitik terapist, ağır derecede regrese olmuş ya da psikolojik

gelişimde ilerlememiş hastaları psikanalitik olarak tedavi etmede başarılıysa, yüceltilmesine karşın erişilebilir tutulan ve tanıdık olan erken dönem algıları ve çatışmaları konusunda özel bir özgeçmişe (background) sahip olmasının gerekip gerekmediğidir. Little (1981) analistin kişilik yapısının önemli olduğunu düşünür. Giovacchini (1975) karşı aktarımı etkileyen belirli karakterolojik özellikleri, yani analistler arasındaki *ortak* faktörleri belirtir. Ağır derecede regrese olmuş ya da psikolojik gelişimde ilerlememiş hastalarla çalışmasıyla tanınan Searles (Langs ve Searles, 1980) özgeçmişi ile bir analist olarak gelişimi arasındaki ilişkiyi tartışmaya diğer psikanalistlere göre daha açıktır. Boyer de (1986) çocukluğunu anlatarak babasının kendisini son derece duygusal bir anne ve tek kardeşle nasıl bırakıp gittiğinden söz eder. Annesinin adeta büyülenerek gününü geçirdiği rüya yorumları kitabını kendine en büyük rakip olarak gördüğünü ve onu annesiyle paylaşmak için okumayı öğrenişini anlatır. Simgelere, mitoslara, dini tıp uygulamalarına ve folklora duyduğu yoğun ilgiyi ve regrese olmuş hastalarla çalışma konusundaki olağandışı becerisini buna bağlar.

Ancak Boyer, regrese olmuş hastalarla çalışabilme becerisinin önemli ebeveyn figürleriyle yaşanan deneyimlerin oluşturduğu çatışmalara maruz kalmış olmayı ve bunların etkisinde olmayı gerektirmediğini düşünür ve şöyle der: "Özgeçmişleri egoyu korumak ve süperego gelişimi açısından çok daha uygun olan ve bu tür hastaları tedavi etmede dört dörtlük birçok psikanalist tanıyorum" (s. 13). Ayrıca, otuz beş yılı aşkın süre stajyer psikiyatrların ve özel terapistlerin süpervizörlüğünü yapmış olan Boyer, "terapistlerin kişisel analizlerinin eğitimleriyle birleşmesinin etkin bir biçimde çalışmak için giderek artan bir kapasite geliştirmelerini sağladığını" (s.

xiii) gözlemlemiştir. Bir terapistin, şizofren, borderline ya da narsisistik hastaların tedavisini psikanalitik olarak yapabilmek için, yücelttiği yoğun nesne ilişkileri çatışmalarının olduğu bir özgeçmişe sahip olması gerekmediğine katılıyorum. Sonuçta çocukların gelişimsel basamakları tırmanırken nesne ilişkileri çatışmaları yaşamaları kaçınılmazdır ve iletişimin preödipal yollarını anlamak üzere başka biri için regrese olma becerisi hepsi için geçerlidir. Bazı terapistlerin neden diğerlerinden daha derin bir biçimde terapötik olarak regrese olabildiğini açıklayan ve hem analiz edilmiş hem de edilmemiş pratisyenlerin psikanalitik ya da psikanalitik olarak yönlendirilmiş terapilerinin gözetim ve denetiminde çok belirgin bir biçimde görülen birkaç faktör vardır.

Eğitim analizi, mutlaka derin terapötik regresyona hazırlamaz ama yardımcı olur. Analistin nevrotik düzeyde ya da üst düzey bir karakter patolojisi ile çalıştığını varsayarsak, eğitim analizinden önce, kendisinin analiz sırasındaki aktarım yansıtmalarına ve analistinin bunlara karşı tepkilerine aşina olması beklenebilir. Böylece eğitilecek olan aday, bu yansıtmaları yaparken terapötik konumunu korumayı nasıl sürdüreceğini kendi analistiyle özdeşim kurarak öğrenir. Bu tür bir tolerans analistin profesyonel kimliğinin bir parçasıdır. Analistin kendi aktarım yansıtmaları ödipal düzeydedir. Bunlar preödipal unsurlar içerdiğinde genellikle ödipal çatışmadan savunmacı regresyonun bir parçası olarak ortaya çıkarlar. Bu nedenle nevrotik ya da üst düzey psikanalitik terapist adayı, ilkel ruhsal gruplandırmaların aktif hale gelmesini, kronik nesne ilişkileri çatışmalarını ya da bu tür olgularla başa çıkmayı yeterince yaşamamış olabilir.

Terapistin Hastası Yararına Regrese Olması

Olinick (1969) başkası yararına regrese olmayı şöyle açıklar: Regresyon içinde kalan ya da psikolojik gelişimde ilerlememiş kişinin ihtiyaçlarına yoğunlaşması için ebeveyn, öğretmen ya da analistin de regrese olması gerekir. Bu şekilde başka birinin yararı ve çıkarı için gerçekleşen regresyon kısmidir, kontrol edilebilir ve tersine çevrilebilir. Bu tür bir regresyon, hastanın anlık doyumuyla değil, nihai doyumuyla ilgilidir; hayal kırıklığının çok sayıdaki ikincil etkileriyle değil, hayal kırıklığına tahammül geliştirmesiyle ilgilidir... Analist, kontrollü regresyonu sayesinde hastayı iyice anlamak ve kavramak için empati kurar. (s. 8)

İçe Yansıtmalı-Yansıtmalı İlişki

Terapötik ortamda analistin regresyonuna, analist ile hasta arasındaki içe yansıtmalı-yansıtmalı ilişki eşlik eder (Volkan, 1968, 1976, 1981a; Olinick, 1980). *İçe yansıtmalı-yansıtmalı ilişki* terimini genel anlamda tüm içsel ve dışsal yansıtmaları ifade etmek üzere kullanıyorum. Bu ilişki, içe yansıtmayı, yansıtmalı özdeşimi (Klein, 1946, 1955), özümsenmemiş içe yansıtmanın oluşumunu ve özdeşimin farklı biçimlerini içerir. Diğer taraftan da kendiliğin ve nesne imgelerinin dışsallaştırılmasını (Novick ve Kelly, 1970) ve çeşitli düzeylerdeki yansıtmaları içerir. Rapaport (1952), yansıtmanın farklı kavramsallaştırmalarını " paranoid yansıtmalarda belirli bir tür gerilimin dışsallaştırılmasından, bebeklik (infantile) yansıtmasında herhangi bir tür gerilimin

ya da aktarım olgusundaki tüm tutumlar sisteminin ve gerilimin dışsallaştırılmasına ve yansıtmanın, bireyin kişiliğini örgütleyen ilkeler tarafından tanımlanan bir "özel dünya" şeklindeki belli belirsiz bir dışsallaştırmaya dönüşmesine kadar uzanan (s. 463)" bir sürekliliği göz önüne alarak açıklar.

(*İçe yansıtmalı-yansıtmalı ilişki* terimiyle ilgili birçok kavramın açıklaması için bkz. Volkan, 1982a.)

Uygunluk Sorunu

Bazı terapistler ve analistler, aşırı derecede regrese olmuş ve/veya psikolojik gelişimde ilerlememiş durumda olan, tedavilerinde analist ya da terapistin onlarla uyumlu ama kontrollü regrese olması ve içe yansıtmalı-yansıtmalı ilişkiye yoğun bir şekilde katılması kaçınılmaz olarak gereken hastalarla rahat çalışamazlar. Kesinlikle, her analist ya da terapistin kendisini, ağır biçimde regrese olmuş kişilerle yoğun olarak çalışmaya mecbur hissetmemesi gerektiğine inanıyorum.

> Birçoğumuz, halüsinasyon görmek gibi alt düzey davranış örüntüsü olan hastaların tedavisinde (bu davranış bize yönelik düşmanca bir duygu içermediği sürece) kendimizi rahat hissederiz. Rahat hissetmemizin bir nedeni, kendi "normal" davranış örüntümüzün hastadaki gözlenebilir "delilik" örüntüsüyle hiçbir ilişkisinin olmamasıdır. Kendimizi olağan yaşam biçimimizin ötesinde deneyimleri olan bu hastayla özdeşleştirmeyiz. Ancak hastanın ehlileştirilmemiş duygularıyla bağlantılı temsili birimlerinin

dışsallaştırılması için bir hedef olmak tamamen farklı bir durumdur. Derin regresyon gerektiğinde, Olinick'in deyişiyle (1969), "bazı analistler başkasının yararına regrese" olamazlar. Bu nedenle de bazı psikanalitik terapistler, borderline ya da şizofren hastaları, anne-çocuk etkileşimine tamamen paralel bir terapötik ilişki geliştirmek için kendilerinin gözlemci ve terapötik bir ego eşliğinde regrese olmalarını gerektiren analitik yollarla tedavi etmeye uygun olmayabilirler (Volkan, 1981a, s. 445).

Psikozlu ya da borderline hastalarla terapide gelişen bu çocuk-ebeveyn ilişkisi Loewald (1960) tarafından daha önce tanımlanmıştır.

Ağır biçimde regrese olmuş ya da psikolojik gelişimde ilerlememiş bir hastayla yoğun bir şekilde çalışmayı planlayan analist ya da analitik terapistin uygun bir kişilik yapısı ve yukarıda söz edildiği gibi özel bir özgeçmişi olsa bile, kendi başına böyle bir çalışmaya girişmeden önce eğitim, gözetim ve denetimden geçmiş olmalıdır. Eğitimin tatmin edici olmaması konusunda ve aşağıdaki görüşünde Boyer (1983) ile hemfikirim:

> Birçok eğitim kurumu, halen adaylara yalnızca aktarım nevrozu olan hastalara psikanaliz önerilmesi gerektiğini; diğer hastalara da destekleyici terapi ya da psikanalitik psikoterapinin aktarım yorumunu kapsamayan seyreltilmiş biçimlerinin uygulanabileceğini öğretiyor. (s. 196)

Elbette, nesne ilişkileri çatışmaları olan kişilerin aktarım dışavurumları, yapısal çatışmaları olanlarınkinden

farklıdır. Analistin karşı aktarımı, ağır biçimde regrese olmuş ya da psikolojik gelişimde ilerlememiş hastaların tedavisinde, nevrotik ya da üst düzey karakter patolojisi olan hastaların tedavisindekinden farklıdır. Bu tedavide, ağır biçimde regrese olmuş ya da psikolojik gelişimde ilerlememiş hasta, ruhsal organizasyonun üst düzeylerine ulaşırsa, aktarım dışavurumlarındaki vurgu değişecek, dolayısıyla terapistin de karşı aktarımı değişecektir.

AKTARIM DIŞAVURUMLARI

Hastaların ruhsal olarak farklı düzeylerde gerçekleşen farklı aktarım dışavurumlarını vurgulamak için literatürde ayrı terimler kullanılır. Örneğin, kendilik ve nesne temsilleri birbirinden ayrışmayan hastalar aktarım dışavurumlarının yanı sıra tam gelişmiş aktarım ilişkisi sergilerler ve bunlar için *aktarım psikozu* (Rosenfeld, 1954; Searles, 1963); *sembiyoz* (Mahler, 1963); *psikoz ve geçiş nesnesi ilişkisi* (Modell, 1968) terimleri kullanılır. Aktarımda çarpıtmalar fazladır ve hasta, terapistin onun için neyi temsil ettiğine ilişkin gerçekliği sınama yetisini nadiren kullanır. Hasta, terapisti dışsal bir nesne, hastanın dışsallaştırmasının hedefi olan başka bir nesne ve kendilik imgeleri ile birleştirir.

Kernberg (1967) tarafından anlatıldığı gibi borderline kişilik organizasyonuna sahip hastalar, bölünmüş kendilik ve nesne temsilleri bütünleştirilinceye kadar, başlangıçta *bölme aktarımı* sergilerler (Volkan, 1981a). Bölme nedeniyle terapistin ofisinde iki değil, dört oyuncu hissedebileceği ve hastanın "iyi" kendilik ve nesne temsilleri ile birlikte "kötü" olanlarının da yer aldığı koşulları anlatmıştım (Volkan, 1976).

Bölmenin artık bir sorun olmaktan çıktığı borderline düzeyin üzerindeki işlem analitik tedavi sürecinde klasik aktarım nevrozunu ortaya çıkarır.

Narsisistik Aktarım

Psikanalitik ile ilgili en son yazılarda *narsisistik aktarımdan* da söz edilir ama bu aktarım Freud'un psikotik bireyin nesneye yatırımdan uzaklaşması ve analistle ilişkisizliği ile anlattığı şekilde ele alınmaz. Günümüzde bu terim, narsisistik kişilik bozukluğu olan hastanın aktarım dışavurumları için kullanılır. Bu kişilik bozukluğunun doğası, biri Kernberg (1975), diğeri Kohut (1971) tarafından savunulan iki temel ekolün oluşmasına yol açmıştır. Kernberg, Kohut'tan ödünç aldığı "büyüklenmeci kendilik" terimini içselleştirilmiş nesne ilişkileri bakış açısından açıklar. Bu büyüklenmeci kendilik, çocuğun benzersiz oluşunu yansıtan ve erken dönemdeki deneyimlerle pekiştirilen gerçek kendiliğin yoğunlaşması ve ideal kendilik ile ideal nesne imgeleridir. Büyüklenmeci kendilik, kendiliğin bütünleştirilmesi patolojik bir hal aldığında gelişir.

Bu anlamda narsisistik organizasyon, borderline ve nevrotik (ya da üst düzey karakter patolojisi) arasında bir yerdedir. Narsisistik organizasyonda ilkel bölme, aktarımı da etkiler. Büyüklenmeci kendilik, değersizleştirilmiş kendilik ve nesne imgelerinden ve de değersizleştirilmiş dışsal nesnelerden ayrılır. Narsisistik aktarımda hasta dünyadaki en önemli kişiymiş gibi davranır ve analistin görevinin ona hayran olmak olduğunu düşünür. Analistin kendisine hayran olmadığını anladığında onu tümüyle aşağılar. Kohut, gizli olan

değersizleştirilmiş kendiliğin yeniden etkinleşmesi dışında, narsisistik aktarımın farklı dışavurumlarını iyi bir şekilde tanımlar (Bkz. Volkan, 1982b; Akhtar ve Thomson, 1982).

KARŞI AKTARIM DIŞAVURUMLARI

Psikotik hastalara verilen karşı aktarım tepkisi, öncelikle analistin kaynaşma ya da kaynaşmadan ayrılma döngüsüne dâhil olma konusundaki kararsızlığı olabilir (Volkan ve Akhtar, 1979). Boyer 1961'de popüler olmayan yazısında, ağır biçimde regrese olmuş ya da psikolojik gelişimde ilerlememiş hastaların terapisinde başarısızlığın en büyük nedeninin çözümlenmemiş karşı aktarım ikilemi olduğunu ileri sürmüştür. Daha sonraları (Boyer, 1971, 1977) analistin duygusal tepkilerinin tedavi için çok büyük fayda sağlanarak kullanılabileceği konusunda diğerlerine (Hann-Kende, 1933; Fromm-Reichmann, 1950; Racker, 1968; Giovacchini, 1979; Grinberg, 1979; Searles, 1979) katılır.

Dışsallaştırma

Novick ve Kelly tarafından yazılan bir çalışmada (1970), psikoza eğilimli borderline hastalarda, daha fazla regrese olma ya da ilerleme göstermeden önce ortaya koydukları karşı aktarım olgusu anlatılır. Novick ve Kelly *dışsallaştırma* terimini kullanırlar ve bunu bir nesneye yöneltilen özgül bir dürtü türevine karşı savunma olarak kullanılan yansıtmadan ayırırlar. Nevrotik hastaların tedavisinde aktarım yansıtmaları ile aktarım yer değiştirmelerinin yan yana olduğunu sıklıkla görürüz. Hasta, analistine bir dürtü türevi yöneltir ve kendini,

öznel olarak terapistine ayırdığı dürtü türevinin nesnesi olarak deneyimler.

Dışsallaştırma, hem kendiliğin yönleri hem de içselleştirilmiş nesnelerle ilgili olarak çocukluk döneminde kullanılan bir savunma mekanizmasıdır. Melanie Klein'in *yansıtmalı özdeşim* (1946, 1955) terimi burada sözü edilenle benzer durumları ifade eder.

> Çocuk, gelişen kendilik temsillerinin birbiriyle uyumsuz çeşitli bileşenlerini ve bunun yanı sıra içselleştirilmiş nesne dünyasını bütünleştirme şeklindeki çok zor bir görevle karşılaştığında bazı yönlere hem çocuğun kendi memnuniyeti hem de – daha da önemlisi– anne ve babasının onun bu ya da bir başka yönüne verdiği tepki ile değer verir. Çok değer verilmeyen yönler distonik hale gelebilir. Bunların kendilik temsili içinde tutulması, aşağılanma gibi bir narsisistik acıya neden olur... Bunun çözümlerinden biri, kendinin bu yönünü dışsallaştırmak olabilir (Novick ve Kelly, s. 83).

Berg (1977) gibi ben de şuna inanıyorum: Tamamen preödipal tipte olan hastaların tümü, tedaviye ilk başladıklarında, dışsallaştırma ve yeniden içselleştirme için gösterdikleri sürekli çabalarına analistlerini dâhil ederler ve kendileri için bir kendilik imgesi benimseyip sonra başkası, sonra da bir başkası şeklinde devam ederken, analistlerini de bölünmüş bir nesne, sonra başka bir bölünmüş nesne, sonra da bir başkası olarak görürler. Kendilik ve nesne imgelerinin dışsallaştırılması ve yeniden içselleştirilmesi tüm preödipal tiplerde baskındır ama bu tür dışsallaştırma ve yeniden içselleştirmenin çeşitliliği, hastanın bütünleştirilmiş

kendilik kimliğine ne ölçüde sahip olduğuna ve toplam nesne temsillerine bağlıdır. Novick ve Kelly yansıtmada her zaman "bir ölçüde uygunluk" görürler ve yansıtılan şeyin daima bir gerçeklik temeli olduğunu düşünürler. Diğer bir ifadeyle, hasta, yansıtmalarını gerçek olaylara bağlar (örneğin, iptal edilen bir analiz seansı vb.) ve düşmanca dürtülerin yansıtılmasında her zaman bir gerçeklik temeli vardır. Bu durum bir çocuğun analizinde özellikle belirgindir. Ancak, benim de katıldığım üzere (Volkan 1979a, 1981a), Novick ve Kelly dışsallaştırılmış distonik (kötü) temsiller ile gerçeklik arasında çok az uygunluk olabileceği ya da gözlemlenebilir hiçbir uygunluk olmayabileceği görüşündedirler.

Hastanın analizi devam ederken ve aktarım nevrozu kendini gösterdiğinde, bazı gerçek olaylara bağlı aktarım yansıtmaları ve yer değiştirmeleri için olağan analitik süreci izleyebiliriz.

> Nevrotik bir hastamın, sık görüldüğü üzere, kocasını kötüleyen baskın bir annesi vardı. Bundan dolayı da hastam babasını etkisiz ve aciz biri olarak algılıyordu. Profesyonel yaşamındaki kayda değer başarılarına rağmen kendisini de aciz olarak algılıyordu. Hastamın analizi, babasının alçaltılmış imgesiyle bu şekilde özdeşleşmesinin, iğdiş edilme kaygısıyla başa çıkmak için bir savunma manevrası olduğunu ortaya çıkardı. Analizi ilerledikçe anıları, babasının daha güçlü bir adam olarak göründüğü diğer yönlerini gösterdi. Bu yeni gelişmeyle birlikte bu daha güçlü babaya karşı tutum ve duyguları ile ilgili benim üzerimde aktarım yer değiştirmesi yaptı. Tahmin edilebileceği üzere, buna iğdiş edilme kaygısı referansları, diğer bir deyişle,

babasının kendi eliyle iğdiş edeceğini düşündüğü kadar güçlü biri olduğunu aktarım nevrozu aracılığıyla "güçlü" analistin ellerinde görme durumu eşlik etti. Bu referanslar, başlangıçta belli belirsizdi. Hastanın beni iğdiş eden kişi olarak görmesi, profesyonel gelişim ve uygulama sürecinde çok defalar nevrotik hastalar tarafından iğdiş eden kişi olarak görülmeye alışkın bir analist olarak deneyimlerim nedeniyle bende güçlü bir duygusal tepki uyandırmadı.

Bu hasta bir gün divanda uzanırken, ofisimdeki radyatörün parmaklığının desenini fark ettiğinde nasıl şaşırdığını sakin bir şekilde anlattı. Babasının tamirci olduğunu ve böyle parmaklıklar yaptığını, kendi ofisine tıpatıp benimkine benzeyen çok güzel bir parmaklık yaptığını söyledi. Bu şekilde hastam, babasının el becerilerini takdir etmiş ve onu güçlü bir adam haline getirmişti. Derin bir sessizlikten sonra hastada aniden bana karşı yüksek sesli bir düşmanlık tavrı patlak verdi; beni lanetledi ve abuk sabuk konuşmaya başladı. Sessizlik sırasında benden korktuğunu, onu inciteceğimi ve üstünlüğü ele alacağımı düşündüğünü net olarak ifade etti. Patlaması, benim atağımı önlemeye yönelikti. Genellikle takıntılı ve kibar olduğu için, hastamın bana karşı gösterdiği bu düşmanlığa şaşırmış ve çok hızlı atan kalbim ve sırtımdan aniden boşalan terle eminim ki saldırıya uğramış biri gibi görünmüştüm. Bu doğal insan tepkilerine rağmen, duygularım uyarıcı işlevlerini kaybetmediği için hastanın, ilk başta babasına yönelttiği iğdiş etme davranışını değiştirmek için radyatör parmaklığını kullandığını düşünebildim. Yaşadığı ani patlama, kendi öldürücü dürtülerini bana

yansıtmasına karşı koruyucu bir manevraydı. Ayrıca bu onu, babasına homoseksüel olarak yakınlaşma ihtimalinden de korudu. Ofisimdeki radyatör parmaklığının gerçekliği ve babasının ofisindeki parmaklıkla gerçekten ya da hayali benzerliği, onunla aramdaki etkileşime bir referans noktası oluşturdu. Saniyeler içinde karşı duygularımın emrindeydim. Bu bilgiler ona gereksiz sıkıntı vereceğinden hastama bunlar hakkında bir şey söylememeyi tercih ettim ama zaman içinde süreç tekrarlandığında ona açıkladım. Bu vaka, çalışmalarımızda her zaman karşılaşabileceğimiz örneklerden yalnızca bir tanesi...

Tek bir durumda hissedilen böyle bir karşı duyguyu, tam gelişmiş bir karşı aktarımın dışavurumu olarak kabul ettiğimiz durumla aynı kefeye koymadığımı vurgulamak istiyorum. Bunu burada, bir hastanın aktarımına verilen tam gelişmiş karşı aktarım tepkisiyle büyük ölçekte bağıntılı olan bu türdeki olayların yalnızca çok küçük ölçekli bir örneği olarak kullandım.

Analistin Dışsallaştırmaya Toleransı

Dışsallaştırmaların öznesi olan analist, özellikle başlangıç evresinde, gerçeklikte gözlemlenebilen ve bu tür süreçlere zemin oluşturan ya da eşlik eden bir referans noktasının olması avantajına sahip olmayabilir ve hastasının ona atfettiklerinin insafına kalmış olabilir. Öte yandan, terapötik süreç ilerledikçe neler olup bittiğini daha iyi anlamaya başlar ve duygu yüklü duyuları anlamada ikincil sürece geçtiğinde kendini hastasının bölünmüş kendilik ve nesne temsillerinin

alıcısı olarak deneyimler. Buna rağmen, karşı aktarım tepkilerinin, dışsallaştırma yapan bir hastayla çalışan bir terapist tarafından tanınmaması kuvvetle muhtemeldir. Bu gibi hastalarla gözetim ve denetim altındayken deneyim kazanmak, terapiste aşinalık, tolerans ve bu tür dışsallaştırmaları terapötik olarak kullanma becerisi sağlayabilir. Hiç kimseye bu gibi terapileri bunlarla ilgili gözetim ve denetim altında ciddi anlamda deneyim kazanmadan almalarını önermiyorum. Analitik psikoterapi yapmaya başladığım ilk zamanlarda, psikoza eğilimli borderline bir hastayla çalışırken, hastanın davranışlarının beni aniden dayanılmaz derecede "kötü" duygularla doldurduğunda boğuluyor gibi olduğumu daha dün gibi hatırlıyorum. Bu durumdan kurtulmak için kendimi temiz hava ve gün ışığına atma ihtiyacı duymuş, hastanın gitmesini zor beklemiştim. Bu hastanın ilk hatırladığı çocukluk rüyasının, annesinin onu yulaf ezmesiyle beslemesi ve yulaf ezmesiyle boğması olması hiç şaşırtıcı değildi. Kendimi boğuluyor gibi hissettiğim saat süresince onun çaresiz kendilik temsili haline gelmiştim ve "kötü" anne temsili ile özdeşleşerek hastam beni/annesini boğmuştu. Bu tür bir etkileşim şimdi olsa, duygusal tepkimin ehlileşmiş olmasını beklerim, çünkü artık bu tür dışsallaştırmalara aşinayım. Hastamın dışsallaştırmasını kabul etmek için yeteri derecede regrese olsam bile gözlem yapmayı kaybetmezdim. Ayrıca duygusal tepkimden tedavi sürecinde yararlanmak için uygun bir yol bulabilirdim. Hastamın dışsallaştırmalarına tahammül edebileceğimi anlaması ve analitik tavrımla özdeşiminde bu toleransı özümseyebilmesi için yeterince uzun bir süre sonunda dışsallaştırmalarını kabul ederek, benim davetsiz anne deneyimine ilk elden sahip olmamı istediğine ilişkin yorumumu kavramasını sağlamaya yetecek ego işlevi olup olmadığını anlatabilirdim. Bu çok küçük ölçekli örneğin de gösterdiği gibi, bütünleştirilmemiş kendilik ve

nesne temsillerini etkin hale getiren hastalarla terapide karşı aktarım tepkilerimi daha kolay ve.açık biçimde kullanıyorum. Bu gibi vakalarda karşı aktarım, yapısal çatışmaları olan hasta vakalarında olduğundan daha kolay bir şekilde terapötik sürecin bir parçası haline gelebilir. Ancak, kendi tepkilerimi çok fazla göstererek ya da kendimle ilgili uygun olmayan bilgiler vererek hastalarımı sıkmak gibi bir alışkanlığım olmadığını vurgulamak istiyorum.

Bütüncül Karşı Aktarım

Karşı aktarımı, analistin hastasının aktarımına verdiği tepki olarak anlattım. Ancak uygulamada, karşı aktarımın analistin hastaya karşı duygusal tepkilerinin tamamını içeren "bütüncül" biçimiyle karşılaşıyoruz (Kernberg, 1965). Hastanın aktarımına verdiğimiz tepkilerin dışında da onunla ilgili nasıl hissedeceğimizi belirleyen faktörler vardır. Karşı aktarımın bilinçsiz olarak yapıldığı unutulmamalıdır. Karşı aktarımın varlığını, türevleri üzerinde kendi kendimizi analiz yoluyla, duygu durumumuzu adlandırarak, seanslarda ortaya çıkan fantezilerimizi inceleyerek, sözsüz jest ve mimiklerimizi ya da vücut tepkilerimizi gözlemleyerek biliyoruz.

Nevrotik Hastaların ve Borderline Hastaların Tedavisinde Karşı Aktarım

Nesne ilişkileriyle çatışan bir hastaya yönelik karşı aktarım tepkileriyle yapısal çatışmaları olan bir hastaya yönelik karşı aktarım tepkilerini karşılaştırdığımızda, nevrotik hastaların tedavisindeki karşı aktarım sorunlarının bazen

diğerlerinden daha zor olabileceğini inkâr edemem. Nevrotik düzeydeki bir hastaya yönelik uzun süreli karşı aktarım sorunları istenmeyen açmazlara neden olabilir. Bu sorunlar, birleştirilmemiş kendilik ve nesne imgelerini ve bunlara ilişkin duygularını etkin hale getiren bir hastayla yaşanan tipik sorunlardan farklıdır.

Karşı aktarımın incelenmesi, hastanın analistte dışsallaştırdığı imge birimlerinin özel içeriği ile ilgili önemli ipuçları sağlar. Frances'in tedavisinin başlangıç aşaması bu durumu örnekler (bkz. 2. Bölüm). Frances, "başka bir dünyadan gelen" hem iyi hem de kötü ruhlarla iletişim halindeydi. Bazen onların kendi içinde var olduklarını hissediyor, bazen de benim içimde olduklarını görüyordu. Bu nedenle kendilik kavramı, iki zıt yönde parçalanmıştı: Bazı zamanlar kendisini her şeye muktedir bir kurtarıcı olarak, bazı zamanlar da ölü olarak görüyordu. Bazen bir kadın, bazen de bir erkekti. Frances'in psikopatolojisi, ailelerinden genç bir adamı kaybetmiş ve yas dönemini tamamlayamamış bir aile tarafından yeni doğmuş bir bebekken evlat edinilmesinden kaynaklanıyordu. Ölmüş olan adamın kız kardeşi hamileliğinin beşinci ayında bebeğini düşürünce, evlat edindikleri bebeğe ölmüş olan adamın adının kız versiyonunu vererek Frances'i onun reenkarnasyonu olarak görmüşlerdi. Dolayısıyla da bebekliğinde yakınındakiler tarafından yarı ölü, yarı canlı ve yarı kadın, yarı erkek olarak algılanmıştı. Frances çocukken, kendilik kavramının birbiriyle bağdaşmayan bu yönleri birleştirilememişti; bunu daha sonraları bende yaptığı dışsallaştırmalarda ortaya çıktığında kavradım. "Ölü" birim benim içimde olduğunda hissiz ve ölü oluyordum; annesinin nesne temsili içimdeyken de Frances tarafından canlandırılıyor ve kurtarılıyordum. Onun yaşamıyla ilgili daha fazla ayrıntı öğrendikçe, duygusal karşı aktarım tepkilerim anlam ifade etmeye başladı.

Nevrotik hastaların tedavisindeki aktarım-karşı aktarım olgusu ile nesne ilişkilerinde çatışma yaşayan hastaların tedavisindeki aktarım-karşı aktarım olgusu arasında bir fark daha vardır. Nevrotik hasta tedaviye başladığında nevrotik aktarımın en güçlü olduğu ve tedavinin sonunda gerçek bir ilişki oluştuğu görüşü hatalıdır. Bu sorunu ele alan Anna Freud'a (1954) göre nevrotik hasta tedaviye analistine karşı gerçekliğe dayalı bir tutumla başlar ancak tam gelişmiş aktarım nevrozu ortaya çıktığında bu tutum ikincil hale gelir. Bu durum derinden çalışıldığında analist figürü bir kez daha yüzeye çıkabilir ama "hastanın kişiliğinin sağlıklı parçası ölçüsünde, analistle olan gerçek ilişkisi asla tamamen kaybolmaz " (s. 373). (Bu yorumun aynısının karşı aktarım için de yapılması uygundur.) Ancak bu açıklama, içselleştirilmiş ilkel nesne ilişkilerini etkin hale getiren hastalar için geçerli değildir. Bu tür vakalarda, aktarım çarpıtmaları tedavinin başında en üst düzeyde olabilir ve bu da başlangıçta analistte "alışılmadık" ve yoğun duygusal tepkileri tetikleyerek, aktarım-karşı aktarım ekseninin adım adım geliştiği nevrotik hastalarla çalışılırken söz konusu olmayan bir durum ortaya çıkarabilir.

4. Bölüm

TERAPÖTİK REGRESYON

Bir analistin ya da analitik çalışmaya odaklanmış bir terapistin, hastasının yararına ileri derecede regrese olma becerisi konusundaki incelememizi göz önünde bulundurursak, regresyon durumundaki hastayla karşılaşmaktan kaygı duyan analistin, terapötik olarak ya da gerçekten kendi kendine regrese olmaktan kaçınmasını sağlayan tedavi yöntemlerini savunması hiç şaşırtıcı değildir. Ancak psikolojik gelişimde ilerlememiş ve/veya zaten ağır bir biçimde regrese olmuş hastalar söz konusu olduğunda, hastanın terapötik regresyonu meselesi, terapistin kendi kendine regrese olma becerisinden ayrı değerlendirilmelidir.

Tedavinin İki Biçimi

Burada terapistin kişilik yapısı dışındaki bazı teorik ve klinik ikilemlerle karşılaşırız. Bu ikilemleri tartışmak amacıyla, bu tür vakalardaki yoğun tedavi yaklaşımlarını, uygulamada tamamen gözlenemeyecek olmakla birlikte, birbirine zıt iki biçime ayırıyorum.

Bu iki tedavi biçiminden ilkinde, hasta ileri derecede regrese *olmayacağı* bir düzeyde tutulurken, aynı zamanda da hastanın karşıt kendilik temsilleri ve bunlarla ilişkili nesne temsillerini bütünleştirmesine yardım etmek üzere ayarlanmış terapötik ortamda yeni ego deneyimleri yaşaması sağlanır. Bu tedavi biçimini uygulayan terapistler, zaten regrese olmuş ya

da psikolojik gelişimde ilerlememiş bu hastaların daha fazla regrese olmaları durumunda psikotik hale geleceklerini ve "konuşma tedavisinin" ötesine geçeceklerini öne sürerler.

İkinci tedavi biçiminde bu tür hastaların daha ileri derecede regrese olmaları (ama kontrol altında tutularak) gerekir ve bundan dolayı terapist kendi regresyonunun, hastanın kaotik regresyonundan daha düşük bir düzeyde olmasına engel olmamalıdır. Buna bağlı olarak, terapötik ortamda böyle düşük düzeyde bir regresyondan sonra hasta, uygun bir ortamdaki bir çocuğun yaptığı gibi, sağlıklı gelişimsel yollardan ruhsal büyümeye doğru ilerleyecektir. Bu yaklaşımı savunanlar, zaten regrese olmuş ve/veya psikolojik gelişimde ilerlememiş borderline hastaların daha ileri derecede regrese olduklarında aktarım psikozu sergileyebileceklerini bilirler ve bu aktarım psikozu ile derinden çalışmaya devam edebilecekleri ve hastanın yeni ve daha sağlıklı bir ruhsal yapılanmayı kabul edebilecek hale gelmesini umdukları bir tedavi benimserler.

Her iki tedavi biçiminin de doğruluğu kanıtlanabilir. Birinci tedavi biçiminin destekçileri, borderline hastalarda ilkel pregenital saldırganlığın rolüne ve bunun ileri derecede regresyonla yönetilemeyecek bir yoğunluğa ulaşma, muhtemel içe dönme ya da başkalarını yok etmeyi isteme olasılığına dikkat çekecektir. (Burada *yok etme* terimi, terapistin çabalarını boşa çıkarmak gibi bir genel anlamda kullanılmıştır.) Başka bir ifadeyle terapötik regresyon, terapötik olmayan bir tepkiye yol açabilir (Olinick, 1964). Knight, sonrakilere öncülük eden çalışmasında (1953) "borderline durumlar"da, hastanın egosu ne kadar zayıfsa, destekleyici tedavinin o kadar çok gerekli hale geldiğini ileri sürer. Bu görüşü, borderline durumlarda psikotik ve nevrotik özellikleri, daha

derindeki bir psikopatolojiyi gizleyen görünürdeki resme katıştırmayı önerir. Stresli ve yapısal olmayan durumlarda psikotik kişilik özelliklerinin ortaya çıkacağı görüşünden hareketle destekleyici önlemlere vurgu yapar. Bazı analistler, borderline hastalar için destekleyici tedaviyi savunmaya devam etmişlerdir (Zetzel, 1971; Wallerstein, 1986) ancak Kernberg (1984) bunun uygun bir tedavi olmadığını belirterek yerine "dışavurumcu psikoterapi" adını verdiği yolu önerir. Buna karşın, açıklayacağım nedenlerden dolayı, önerdiği bu yolu birinci tedavi biçimi içinde sınıflandırıyorum. Hiçbir şekilde empatiyi dışarıda bırakmazken, kesin bir şekilde vurguladığı terapötik tarafsızlığını korur: "Terapötik/teknik tarafsızlık, sıcaklık ve empatinin olmaması değil, hastanın içruhsal çatışmalarını belirleyen güçlerle aramızda eşit bir mesafeyi korumak anlamına gelir" (s.103). Kernberg, saldırgan tavırların ya da tedaviyi (ya da yaşamın kendisini) tehdit eden diğer davranışların bazen terapistin tarafsızlığını bozduğunun farkındadır ama mümkün olduğunca çabuk bir şekilde tarafsızlığın sağlanmasını tavsiye eder.

Kernberg'in yöntemi temel olarak açıklamalardan ve yorumlardan yararlanılmasına dayanır. Psikolojik rahatsızlığı olan hastaların yorumları *anlayabilecekleri* konusunda Frosch'la (1970) aynı görüştedir ama borderline olduğu düşünülenler de dahil bu tür hastaların, psikodinamiklerinden dolayı yorumları çarpıtacaklarını ya da değerlendiremeyebileceklerini ekler. Bu nedenle Kernberg'e göre, "açıklamalar yorumlardan daha önemlidir. Bu teknik talep dışavurumcu psikoterapi ile psikanaliz arasında nicel farklar yaratır" (s. 103).

Kernberg, tedavi sırasında hastaya bölme ve diğer ilkel savunma mekanizmalarını nasıl kullandığını ve algılarını

nasıl çarpıttığını açıklar. Ancak Kernberg'in yorumladığı şey, borderline hastanın kendilik ve nesne temsillerini bölmesinin nedeni *değildir* ve tedavinin ileri aşamalarında ele alınacak genetik bağlantılara odaklanmaz. Öncelikle hastasının o anda, oradaki *negatif* aktarımının ayrıntılarına odaklanır. Kernberg'in bu seçiciliği, "önceden belirlenmiş bu tür bir seçiciliğin serbest çağrışımlara yapay bir müdahale olacağını ve önceden planlanmış bir yaklaşım oluşturacağını" (s. 196) ileri süren Abend ve meslektaşları (1983) tarafından eleştirilir. Onlara göre, borderline psikopatolojisi olan hastalar libidinal dürtülerle baş etmede eşit derecede zorlanırlar.

Borderline hastalarla başlangıçtaki çalışmamda Kernberg'in kullandığına çok benzeyen bir teknik kullanırım ama kendimi ve hastamı ileri derecede terapötik regresyona hazırlarım. Oysa Kernberg, aktarım psikozunun yardımı olmaksızın, bölünmüş kendilik ve nesne temsillerinin kaynaşmasını sağlamaya çalışır. Hastasını kaotik bir durumdan çıkarır ve açıklamaları, yorumları ve bence yüzleştirmeleri de kullanarak onun kendilik ve nesne temsillerini bütünleştirmesine yardımcı olur. Abend ve meslektaşları (1983) Kernberg'in çalışmasını "hastanın ürettikleri çerçevesinde çelişkilerin tutarlı ve kalıcı bir yüzleştirmesi" (s. 194) olarak da görürler. Ancak terapötik regresyon döngüsü göz ardı edilir.

Kernberg, borderline hastalarda ileri düzeyde aktarımların sıklığının aşamalı olarak arttığından söz eder ancak aktarım nevrozu ortaya çıktığında ne yaptığını ayrıntılı olarak açıklamaz. Temel hedefi kendilik ve nesne temsillerinin bütünleştirilmesi ve bunun sonucunda da içselleştirilmiş nesne ilişkileri dünyasının tamamının bütünleştirilmesi ile birlikte hastanın duyguları ile önemli görülen nesnelerle gerçek ya

da hayali ilişkisinin bütünleştirilmesidir. Bu hedeflere ulaştığı izlenimini edinen terapist terapötik çalışmasının bittiğini ve "bu noktada, borderline hastaya, terapistiyle ve yaşamında önemli gördüğü öteki kişilerle ilişkilerindeki büyük dönüşümler bağlamında, geçmişi daha gerçekçi biçimde kabullenmesi için yardımcı olunabileceğini" düşünür (Kernberg, 1984, s. 107).

Bu tekniğin dışavurumcu psikoterapi için iyi adaylar olduğu düşünülen borderline hastalara uygun olduğu ve Kernberg'in genel olarak, daha hasta olan borderline kişilerin hastane ortamındaki yönetiminden söz ettiği bilinmelidir. Ayrıca, kitabın ikinci bölümünde anlatılan kişiler gibi psikoza eğilimli borderline hastaları dikkate almamış olabileceği kanısındayım.

Terapötik Regresyon İçin Bir Gerekçe

"İyileşme" her zaman regresyon gerektirmez. Boyer (1983) istikrarlı bir şekilde dışsallaştırma ve yansıtmaya başvuran yetişkin bir hastasıyla olan klinik deneyimini buna örnek gösterir. İstenmeyen yönler kontrol altına alınıp bir birikimde tutulduğunda hasta daha iyi bir ruh sağlığına kavuşur ve bunu sürdürür.

> Askerliği sırasında bir hastanede psikiyatr olarak çalışırken Boyer'e, hastaneye deli gömleği giydirilmiş olarak getirilen bir adama bakma görevi verilmişti. Boyer diğer hastalarıyla fazlasıyla meşgul olduğundan bu adama yeterince dikkatini verememişti. Deli gömleğini çıkarıp onu serbest bıraktı ve ondan anlatmak istediği deneyimlerini yazmasını istedi. Bir hafta sonra, hasta

psikiyatrın odasındaki randevusuna gittiğinde Boyer'e saldırganlıkla dolu halüsinasyonlarını ve kuruntulu deneyimlerinin hikâyelerini yazdığı iki kalın defter verdi. Hasta hiçbir ilaç tedavisi ya da yoğun tedavi görmediği halde iyileşmiş görünüyordu. Boyer, bu ani değişime neden olan şeyin ne olduğunu düşündüğünü sorduğunda, hasta şaşırdı ve iyileşmesinin, çılgın yanlarını ve fikirlerini defterlere yazarak psikiyatriste vermesi sayesinde olduğunu anlattı. Adam dışsallaştırması ve yansıtmasının hedefi haline gelmiş olmaktan görünür bir şekilde etkilenmemiş olmasına şaşırarak iyileşmesini anlatırken Boyer'i dikkatle izledi. Psikiyatristi bir depolama yeri olarak kullanıyor gibiydi. Bu olaydan 10 yıl sonra Boyer'e yazarak sağlığının hâlâ iyi olduğunu belirtmiş ve hal hatır sormuştu.

Buna karşın Boyer, ileri derecede regrese olmuş kişilerle günlük çalışmalarımızda, onların daha erken evrelere regrese olmalarının onarıcı bir ilerlemeyi başlattığını ve bunun kalıcı bir yapısal değişikliğin başlangıcı olduğunu gördüğümüz konusunda hemfikirdir. Yaklaşık kırk yıllık kariyerinin ilk zamanlarında, hastanın kişiliğinde yapısal değişiklikler sağlanması için terapötik regresyonun gerekli olduğuna inanmıştı (Boyer, 1985) ve ben de onun bu çalışmasından etkilenmiştim.

Psikotik hastalarla uzun terapötik etkileşimleri olan ve aktarım psikozlarıyla baş eden ve bunlara terapötik olarak tepki veren Boyer, Giovacchini, Searles ve diğer Amerikalı analistler, psikoza eğilimli hastalarda bile yapısal değişikliği sağlamak için terapötik regresyonun gerektiğini savunarak

borderline hastalar için ikinci tedavi biçimini uygun bulmuş görünüyorlar. Ben de bu gruba dâhilim.

Jacobson (1964) ve Kernberg'in (1975) açıkladığı gibi, libidinal ve saldırgan olarak yatırım yapılan kendilik ve nesne temsilleri arasında gelişimsel bölme "normal olarak" gerçekleşir. Sonuç olarak, "normal" bir çocuk duygu ikilemleri ile baş edebilir hale gelir. Bu bağlamda, bu türdeki bölme borderline kişilik organizasyonuna sahip hastalarda süreklilik gösterir ancak işlevi değişir ve baskın savunma mekanizması haline gelir. Bu türdeki bir hasta *savunmacı bölmeyi* kullanarak, çelişkili ego durumlarını ve bunların duygusal yatırımlarını birbirinden ayrı tutar. Nesne ilişkileri çatışmasından doğan kaygı, bölme (ve ilişkili savunma mekanizmaları) ile kontrol altına alınır, ancak ego zayıf bırakılır.

Bu tür hastalarda terapötik regresyonda, en azından, bir aktarım psikozu yaşıyormuş gibi kendilik ve nesne temsillerini ayrıştırılmamış olarak deneyimledikleri düzeye kadar regresyon olacaktır. Bunun ardından, kendilik ve nesne temsillerinin ayrıştırılacağı ilerleyici gelişme gelecek ve sonra da hasta aktarımda, önceki savunmacı bölme yerine *gelişimsel bölmeyi* kullanacaktır. Bu da ona normal bir çocuğun yapacağı gibi bölmeyi bütünleştirme şansı verecektir.

Daha önce söz ettiğim dokuz hastamla çalışmalarımda teorimi sınamaya çalıştım. Bu hastalarla deneyimim, bu türdeki hastaların tedavisi sırasında odaklı ve kontrollü terapötik regresyonun gerçekten mümkün olabileceğini ve bu gerçekleştirildiğinde hastaların iyileşme yolunda ilerlediğini gösterdi. Tekniğimiz bu regresyonu kontrol etme yollarına ve fena şekilde yayılma tehlikesini en aza indirmeye odaklanmalıdır.

Loewald'ın belirttiği gibi (1982) "regresyon tek başına terapötik değildir ama ilerleyici gelişmenin sürdürülmesi, daha erken bir evreye ya da bir 'saplantı noktası'na regresyonla mümkündür" (s. 114). Loewald, bu ilerleyici sürece engel olan savunmanın farkına vardığımızı ve analizini yaptığımızı belirtir. Ancak analistin ayrıca hastanın regresif deneyimini "dış gerçeklik, nesne ilişkileri vb. için kabul edilen normal organizasyon" ile uyumsuz olmasına karşın kendi ağırlığı, iddiası ve sıfatı olan gerçek bir deneyim olarak *onayladığını* vurgular (s. 118). Bu onaylamayı gerçekleştirmek üzere analistin, hastasını regresyonuyla "tek başına" bırakmamak için ona karşılık gelecek bir "terapötik" regresyon yaşaması gereklidir (s. 118). Loewald (1960) borderline ve psikotik hastaların terapötik regresyon sürecinde göreceli olarak erken dönemdeki çocuk-ebeveyn ilişkisine benzer düzeylerde gelişen çocuk-ebeveyn ilişkisinden daha önce söz etmiştir. Analistin, hastanın yararına regrese olması (Olinick, 1969) yoğunluk ve geniş etki açısından erken dönem anne-çocuk birimi ile ikili bir benzeşme yaratır; ego gelişimi ve olgunlaşmanın sürdürülmesine yönelik bir ortam hazırlar.

SAPLANTI NOKTASI

Hastada regresyonun tüm düzeyleri herhangi bir zamanda gerçekleşebilir ancak varlığı geniş çaplı tartışmalara konu olan (Lindon, 1967) saplantı noktasının regresyonda ilerleyici gelişmenin ardından geldiğinden söz edebiliriz. Belirli travmalara uyum sağlama gerekliliğine cevap olarak oluşabilecek saplantı noktalarını kastetmiyorum. Gelişim sürecindeki sorunların tamamına yönelik savunmacı uyum(suzluk) kullanılarak verilen genel tepkiyi içeren daha

genel bir saplantı noktasından söz ediyorum. Dolayısıyla bu tür noktalar tamamlanmamış gelişim görevlerinin olduğu gelişim düzeyinde söz konusudur. Benzer bir görüşü savunan Atkins'e göre (Lindon, 1967) bazen hastanın regrese olduğu travmatik olayları arıyor olsak da böyle bir arayış gerçekçi olmayabilir.

> Regresyon mutlaka bir travmaya ya da travmatik duruma olmayabilir, psikoseksüel yönelimin erken dönem ego durumuna da olabilir ve bunun travmatik bir deneyim olması gerekmez. Regresyon çözülmemiş bir psikoseksüel ya da psikososyal krize de olabilir (s. 314).

Daha önce belirttiğim üzere, Boyer'in vakasında olduğu gibi, hasta kabul edilemez çatışmalarını başarılı bir biçimde dışsallaştırabilirse ya da bazı destekleyici terapilerde saplantı üzerinde psikolojik bir etki oluşturmak amacıyla yapıldığı gibi hastanın sürekli yeni ego deneyimleri yaşaması sağlanırsa, hastada iyileşme olabilir. Ancak saplantı noktasıyla baş etmenin analitik yolu, hastanın saplantı noktasının altındaki bir düzeye ya da en azından aynı düzeye regrese olmasını sağladıktan sonra onu çözmektir. Böylece tamamlanmamış görev sürdürülür ve tıpkı normal bir çocuğun gelişiminde olduğu gibi başarıyla tamamlanabilmesi için bir fırsat yaratılmış olur. Her bireyin doğal bir gelişimsel itici gücü olduğu ve psikolojik zorluk ortadan kaldırılarak gelişimsel görev yoluna konduğunda olumlu bir sonuç beklenebileceği konusundaki klinik gözleme katılıyorum.

ŞİZOFRENİ TEDAVİSİNDE TERAPÖTİK REGRESYON VE İLERLEYİCİ GELİŞME

Regrese olmuş ve/veya psikolojik gelişimde ilerlememiş hastalarda saplantı noktalarının erken dönem gelişim sürecindeki komplikasyonlara işaret ettiği açıktır. Bu tür hastaların sergilediği regresyon gelişimin sürdürülmesine katkıda bulunacak ve yeni oluşan bir durum değildir çünkü saplantı noktasına yönelik savunmacı uyumsuzluğu gösteren kronik bir regresyon durumudur ve gelişimsel görevin çözümü tamamlanmamış işler tarafından engellenir. Bu hastalarda bile daha ileri derecede ancak terapötik regresyon gerekli olacaktır. Searles (1966), bu durumun şizofren hastalar için bile geçerli olduğundan söz eder:

> Şizofren hasta, her insanın kişilik yapısında sağlıklı bir öz oluşması için gerekli olan annesiyle arasındaki sağlıklı sembiyotik ilişkinin bebeklikte kurulmasını ve daha sonra ortaya çıkmasını deneyimlememiş olduğundan, terapistiyle olan aktarım ilişkisinin gelişiminde, er ya da geç bu tür bir durumu ya da ilişkiyi oluşturmayı başarmalıdır... Bunun anlamı, daha sağlıklı bir kişilik ayrıştırma ve bütünleştirmesine taze bir başlangıç yapmak için eninde sonunda aktarım sırasında bu düzeyde regrese olması gerektiğidir (s. 338-339).

Organizmal Panik

Pao'nun şizofrenideki "organizmal panik" ile ilgili fikirleri (1979) terapötik regresyon ve regrese olmuş ya

da psikolojik gelişimde ilerlememiş hastaların ilerleyici gelişimlerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. (Bu kavram, regrese olmuş ya da psikolojik gelişimde ilerlememiş durumları, borderline hastaların ruhsal organizasyonundan daha alt düzeyde olan şizofrenler için geçerlidir.) Mahler'den öğrendiğimize göre (1968) bir çocuğun kaygısı, onunla baş etmede yeterli olacak bir egonun varlığını gerektirdiğinde, organizmal sıkıntı ortaya çıkar. Annelik yapan kişinin etkili bir dışsal ego olarak işlev görememesi nedeniyle uzun süreli yaşanan organizmal sıkıntı dönemleri, çocuğu yaşamının sonraki yıllarında organizmal panik deneyimlemeye eğilimli duruma getirir. Pao'ya göre bu deneyim, gelecekteki şizofren hastayı, egonun bütünleştirici işlevlerini felç ederek şoka uğratır. Kendilik duygusunun kaybı şizofreninin akut evresinde acı vericidir. Hasta bu şok deneyiminden, şizofreni tanısının belirleyicisi olan köklü bir kişilik değişimi ile çıkar.

Yıllar boyunca sürdürdüğüm çalışmalarımın ardından şizofren hastaların yoğun psikoterapi ile tedavisi konusundaki yazılarımda bunun ne kadar kritik olduğunu belirttim. Deyim yerindeyse hastanın ziyaret ettiği aktarım psikozunun ya da sembiyotik aktarımın gelişimi, çocukluk döneminin orijinal organizmal sıkıntısı ve daha önceden katlanamadığı korkutucu duygularla yüzleşmesidir (Volkan, 1985b). Bu durumda, hastanın saplantı noktasına regrese olduğunu söyleyebiliriz. Bu tür bir regresyon hafızayı ve/veya belli bir travmanın hatırlanmasını ya da tekrar oluşmasını tetikleyebilecek olsa da (Volkan, 1975), yakından incelendiğinde, hatırlanan ya da tekrar oluşan travmanın, bir ekran belleği gibi, hastanın çocukluk döneminden daha genel bir deneyimi içerdiği görülecektir. Bu tür bir saplantı noktasına ulaştıktan sonra, hasta erken dönemde uzun süre koruduğu psikotik kişiliğiyle

bağlarının gevşemesi sonucunda üzüntü duyar. Bunun ardından hem hasta hem de terapist "ortak ipucu" bulmaktan memnun olur (Mahler, 1968) ve bu da hastanın, özellikle çocukken ona annelik yapan kişide eksik olan işlevler açısından terapistle özdeşleşmek üzere yeni ve verimli girişimlerine imkân tanır. Bu, özdeşleşmenin terapötik regresyondan sonra ilerleyici gelişme için önkoşul olduğunu gösterir. Hastanın regrese olma ya da özellikle psikolojik gelişimde ilerlememiş olma durumu ne kadar fazlaysa baskın bir iyileştirici faktör olarak terapistin temsiliyle özdeşleşmesi daha fazla fark edilebilir olur.

> Çocuğun, kendisine annelik yapan önemli kişilerle olan etkileşiminde ve deneyiminde bazı özel alanlar ihmal edilmişse, özünde eksikliği olan bir yetişkin olarak bu alanla etkili bir şekilde baş edebilmesini sağlayacak bir ego oluşumu geliştirmesi yalnızca psikanalitik tedavi ile mümkündür. Bu nedenle, hastanın iyileştirici bir faktör olarak terapistin temsiliyle özdeşleşmesinden söz ederken, terapistin birden fazla sorunla baş eden birçok farklı temsilini kastediyoruz (Volkan 1985b, s. 148).

Muhtaç olduğunu düşündüğü hiç kimseye "Hayır" diyemeyen bir kadını yazmıştım (Volkan, 1982c). Bu vakada muhtaç kişi, çocukluk dönemindeki, depresyonda olan ve bu durumu nedeniyle çocuğu için etkili bir "engelleyici" işlevini (Spitz, 1957) yerine getiremeyen anneyi temsil ediyordu. Karşılıklı olarak yaşadığımız regresyondaki aktarım-karşı aktarımda kendiliğimden içe yansıtma-yansıtma ilişkimizi engelledim ve hastam için temsiliyle özdeşleşebileceği bir engelleyici halini aldım.

Şizofren hastalar tedavileri başladığında ilk olarak kaynaşmanın yanı sıra, kendilik ve nesne temsillerini ayırma ve yeniden kaynaştırma yaptıklarından, kendilik ve nesneyi ayrıştırma becerileri güçlenene kadar terapistle terapötik, sembiyotik bir ilişki kurmaya gerek duyarlar (Searles, 1966). Terapist, gözlemleyici egosu ile birlikte "çalışma egosu"nu korurken (Olinick ve ark., 1973; Olinick, 1980) tam gelişmiş terapötik, sembiyotik bir ilişkinin (bir aktarım psikozu) gelişmesine olanak vermek için kendi terapötik regresyonunu deneyimler. Kendilik ile nesne arasındaki ayrıştırma tam olarak yapıldığında içe yansıtma-yansıtma ilişkisi, terapistin belirli temsillerinin "yeni nesne" olarak saklanmasına olanak verebilir (Loewald, 1960). Bu sırada hasta, ego gelişimini büyük ölçüde engelleyen çocukluk dönemi organizmal sıkıntısını tekrarlar ve ona katlanır. Bunu, hastanın ego işlevlerini güçlendirmek üzere analistin ayrıştırılmış temsiliyle daha fazla özdeşleşmesi takip eder.

ANALİSTİN İŞLEVLERİYLE ÖZDEŞLEŞME

Hastanın, terapötik regresyondan sonra ilerleme gösterip göstermemesi, terapistinin bütünleştirici işlevleriyle yeni özdeşimler kurma becerisine bağlıdır. İlerleyici gelişmenin sürdürülmesini engelleyen savunmalar ve regrese olma deneyiminin doğrulanması analiz edilmelidir. Klinik gözlemlerimiz, içe yansıtma-yansıtma ilişkisinin psikotik varsayımlarda kaygıya karşı en baskın savunma olduğunu ve bunun borderline hastaların nesne ilişkileri çatışmalarıyla başa çıkmada kullandıkları savunmacı bölme kullanımına paralel bir durum yarattığını gösterir. (Ancak borderline hasta da psikanalitik psikoterapiye başladıktan sonra abartılmış içe

yansıtma-yansıtma ilişkisi sergiler.) İçe yansıtma-yansıtma ilişkisine terapistin temsilinin kaçınılmaz olarak dâhil olması ego yapılandırma aktivitesini otomatik olarak desteklemez ama bu tür hastalardaki terapötik regresyon yeni bir enerjiye ve içe yansıtma-yansıtma ilişkilerinin işlevinde bir değişikliğe yol açar. Bu durumda, terapistin temsilinin belirli içe yansıtmaları özdeşleşmeler olarak tutulur. Cameron (1961) geçmişteki düzeylerde olan hastalarda terapötik açıdan umut verici yönler bulduğundan söz eder ve bu düzeylerde olmanın daha olgun bir şekilde gelişmiş bir ruhsal sistem tarafından gerçekleştirilemeyecek şekilde daha erken dönemlerdeki kısmi özdeşimlerin eşdeğerlerini içerdiğini belirtir. Ayrıca bu hastaların, yetişkin olsalar bile, tıpkı bebeklerin yaptığı gibi yeni içe alınan nesne temsillerini benimsediklerini ekler. Ancak umut verici süreçler ileri derecede (kontrollü) regresyon olmadan gerçekleşmez ama öncesinde regresif dağınıklık olmadığı sürece, sadece tekrar ortaya çıkabilecek ve patolojik etki yapmaya devam edebilecek nesne ilişkileri çatışmalarını gizler görünürler.

Hastanın Ego Organizasyonu

Benim varsayımıma göre, içe yansıtma-yansıtma ilişkisi tüm psikanalitik terapilerde görülür ama klinik tablosu ve önemi, hastanın ego organizasyonunun ne ölçüde sağlandığına bağlı olarak farklılık gösterir (Volkan, 1982a). Örneğin, hasta nevrotikse ve birbirine bağlı kendilik temsillerine sahipse, içe yansıtma-yansıtma ilişkisi daha açık şekilde görülmez. Regresyonda geçici olarak açık bir şekilde görülebilir ve genellikle beraberinde gözlemleyici egosu eşlik eder. Nevrotik hasta, düşük düzeye ego organizasyonu olan birinin

yapacağı gibi tamamen deneyimlemez. Nevrotik bir hastanın analizinde temel odak noktası, çözümlenememiş zihinsel yapı çatışmalarının yorumlanmasıdır. Bu çatışmalar dürtü türevleri ve aktarım nevrozunda bunlara karşı kullanılan savunmalarla ilişkilidir. Bu asıl çabanın arka planında analistin analiz etme işlevi ile "sürekli bir seri halindeki mikro özdeşimler" (Rangell, 1979) yer alacaktır. Rangell burada, Kohut'un "tamamen değişme içselleştirmesi" kavramıyla aynı şeyden söz eder (1971).

Aslında aşırı ve abartılı bir şekilde analistin içe yansıtılması, analistin penisi, meme ucu, yüzü ya da sesi gibi kişiselleştirilmiş bir kısmın temsilini içermesi, nevrotiklerin tedavisinde olağandışı bir olgudur (Rangell, 1979). Analist de bu duruma olduğu gibi tepki vermeli ve oluşma nedenini bulmaya çalışmalıdır. Ancak hasta Hendrick'in (1951) "kendilik bozukluğu" olarak adlandırdığı nevroza sahipse yani, psikotik, borderline ve/veya daha düşük düzeyde narsisistik kişilik organizasyonu varsa tedavide içe yansıtma-yansıtma ilişkisinin açık ve sürekli olarak görülmesi beklenir. Hasta, kendi öncül temsilleriyle birlikte (ve rekabet halinde) terapistin temsiline açık bir şekilde başvuracaktır (Abse ve Ewing, 1960). İçe alınan fantezilerin eşliğinde, taklit, içe yansıtma, yansıtma ve dışsallaştırma ile ilgili bir terapötik hikâye gelişecektir ve bu hikâye hastanın hem ruhsal yapısını hem de kendilik temsilini değiştiren özdeşimlere yol açacaktır.

Yukarı Doğru Gelişen Aktarım

Hastanın ego organizasyonu olgunlaşırsa ve birleştirilmiş bir kendilik ve birleştirilmiş, içselleştirilmiş bir

nesne dünyası oluşturursa, *yukarı doğru gelişen* bir aktarım ilişkisinin görüleceği konusunda Boyer'e (1971) katılıyorum. Terapistle daha olgun nesne ilişkileri aktarım nevrozunda gelişecektir ve içe yansıtma-yansıtma ilişkisi aktarım nevrozunun arkasında gizli kalacaktır.

Elbette "kendilik bozukluğu" olan hasta ile terapistinin içselleştirme ve dışsallaştırma döngüsünün içine hapsolmaları ve her ikisinin de kaygıya karşı savunma olarak içe yansıtma-yansıtma ilişkisini kullanmaları nedeniyle terapötik çıkmaza girme tehlikesi vardır. Bu ilişkinin gücü, içinden çıkılmasını zorlaştırır ve bu türdeki hastalarla deneyimi olmayan terapistler, bunu yapmada yetersiz kalabilirler.

Bazen karşı yansıtmalı özdeşimlerin eşlik ettiği yansıtmalı özdeşimler, "kendilik bozukluğu" olan hastalarının tedavisinde abartılı karşı aktarım olgusunu tetikleyebilir. Bunlar anlaşılıp analiz edilmediği sürece terapiyi başarısızlığa götürürler. Ancak normalde terapistin temsilinin dâhil edilmesi ("analitik içe yansıtma"ya dönüşmesi [Giovacchini, 1972]) hastanın parçalanmış ve bölünmüş kendilik ve nesne temsillerini birleştirmesini ve daha bütünleştirilmiş bir kimliğe sahip olmasını sağlayan bütünleştirici işlevi harekete geçirir.

Analitik olarak içe yansıtılan analist temsili (analitik imge), hastanın dışsallaştırılmış mevcut nesne temsilleri, parçalanmış kendilik temsilleri ya da geçmişteki fantezileriyle karışmamış ama hastaya bir analitik tavır modeli veren imgeye verilir. Hasta işlevlerini özdeşime dâhil etmek üzere bu imgeyi kimliksizleştirme arayışına girer (ayrıca bkz. Loewald'ın [1960] "yeni nesne" kavramı).

Borderline durumların tedavisinden söz ederken Tähkä (1979) şöyle der: "Terapistin birincil nesnenin işlevine benzer olan işlevi, hastaya gecikmiş ego yapılanması için faydalı özdeşim modelleri sağlamaktır" (s. 130). Bu ve sonraki çalışmasında (1984), farklı patoloji düzeylerinde kişilik yapılanmalarında engelleri ve rahatsızlıkları olan hastaların evreye özgü psikanalitik karşılaşımlarını vurgular. Benim de katıldığım şu fikri öne sürer: "Kişilik gelişimiyle ilgili yerleşik psikanalitik bilgilere dayanan ve evreye özgü büyümenin desteklenmesinin psikanalitik tedaviye dâhil edilmesi gerektiğini kanıtlayan terapötik teknikler büyük ölçüde anlaşılmıştır" (Tähkä, 1984, s. 133). Psikanalitik tedavi, engelleri ortadan kaldırarak hastanın *gelişimsel itici gücünün* harekete geçmesini sağlar ve hastanın doğal potansiyel sınırları içinde gecikmiş gelişimi destekler.

JANE'İN VAKASI

Hastalarımdan biri olan Jane'in vakası, kronik olarak regrese olmuş bir hastanın olgunlaşmamış içe yansıtma-yansıtma ilişkisini gösteren ve ruhsal durumunu daha üst bir düzeye taşıma çabasıyla analitik içe yansıtma ile özdeşleşme girişimlerini anlatan bir örnektir.

Yirmili yaşlarda olan Jane, haftada dört görüşme yaptığımız tedavisi sırasında tehditkâr hayvanlar, onların parçaları ve bunların yanı sıra gözler, yüzler, koparılmış penisler ve meme uçları gibi insan parçalarıyla dolu iç dünyasını anlatmaya başlamıştı. İyi imgeler kötü imgelerin arasına giriyor ve aralarından sıyrılıp çıkıyordu. Jane, nesnelerin kendi kontrolü dışında, gizemli güçler tarafından hareket ettirildiği

bir kötü ruhlar dünyasında yaşadığını hissediyordu. Tedaviye başladıktan hemen sonra, stres altına girdiğinde benden bir o yana bir bu yana bakmamı, ışığa yaklaşıp uzaklaşmamı istemişti; sonra da kendisi, fotoğraf makinesinin objektif kapağıymış gibi gözlerini kırpmıştı. Aslında bir kriz anında, ben orada olmadığımda kendini rahatlatmak için zihninde benim imgemi (gözlerini kırparak çektiği fotoğrafımı) geliştiriyordu. (Böyle bir imgeye "introject" adı verilir. Bu içe alınmış imge kişinin kendilik temsili içine özümsenmez, yani özdeşime dönüşmez. Ancak, özümsenmeyen etkin bir nesne temsili olarak kalır ve kişinin kendilik temsilini ve diğer nesne temsillerini güçlü şekilde etkiler.)

Daha sonra Jane, tıpkı bir çocuğun dışsal ego-süperego atası olarak annesini kullandığı gibi, öncül "tüm iyi" içe yansıtmalarının karıştığı benim içe alınmış özel imgemi kullanmıştı. Tedavisinin bu noktasında "fotoğrafımı çekmesi" beni dış dünyada kaybetmesi anlamına geliyordu ve bu onu kaygılandırıyordu. Ayrıca benim yatıştırıcı imgem, anında onun "kötü" imgesi ile birleşebilir ve hemen "iyi" olan taraftan karşı tarafa geçebilirdi. Jane, fiziksel görünüş açısından beni tamamen soyut ya tüm ya da kısmen canlı olarak kişiselleştirilmiş bir şekilde içeri alıyordu. Henüz işlevlerim açısından içeri alınmıyordum.

Bu hastanın yaşadığı esas zorluk tamamen bireyleşememesiydi. O doğduğu zaman annesi, ondan yaşça biraz büyük olan ve özürlü doğduğu için fazla yaşaması beklenmeyen çocuğunun yasını tutuyordu. Bu zavallı çocuk, bir arabanın içinde onu hastaneye yetiştirmeye çalışan annesinin kollarında öldüğünde Jane de yanlarındaydı. Annelerinin depresyonu ısrarla devam etti ve "yeteri kadar

iyi bir anne" olamaması küçük bir çocuk olan Jane'in ilkel suçluluk duygusuyla (bir tür hayatta kama suçluluğu) iç içe geçerek psikopatolojisinin temelini attı. Berman (1978) gibi ben de yaşamları hiç görmedikleri bir kardeşin ölümünün suçluluk duygusunun etrafında gelişen bu tür hastaları anlatmıştım (Volkan, 1981c). Jane'in ilkel suçluluk duygusu açıkça ortadaydı. Analizinin bir kısmında günlerce kötürüm bir bebek gibi davrandı ve yansıtmalı özdeşimle benim içimde yoğun "kötü duygular" uyandırdı. Annesi, çocukluk döneminde ona yakın olmadığı için babası durumu telâfi etmeye çalışmış ama maalesef bu etkileşimini cinselleştirerek onu fazlasıyla uyarmış ve ona, ilkel nesne ilişkilerine ve bu ilişkilere eşlik eden çatışmalar ile ilkel savunmalara saplanıp kalmaktan başka seçenek bırakmamıştı.

Tedavi ilerledikçe Jane'in çocukluğunda ulaşamadığı annesi, zihninde iyi imgelerle kıyasladığı kanserli meme imgesinde belirdi. Yas tutan annesinin temsiline dönüştüğümde Jane beni korumak istedi (Searles, 1975). Park halindeki arabama şeftaliler ve elmalar bırakmaya çalıştı ama araba kilitli olduğundan beni koruyamayacağını düşündü ve psikotik bir paniğe kapıldı. Adım atarsa dünya tıpkı bir yumurta kabuğu gibi kırılarak boşluktan içeri düşecekmiş gibi hissetti. Jane'in beni koruma isteğinin farkında olarak ona teşekkür ettim ve kendimi kontrol edebilecek yeterlilikte olduğum ve onun çabaları olmadan her ikimizin de umutsuz olduğu düşüncesinin bir çocukluk fantezisi olduğu konusunda onu rahatlattım. Beni duyabilecek ve söylediklerimi dinleyebilecek hale geldiğinde erken çocukluktaki psikolojisiyle ilgili yorum yaparak, ona kendi memelerini (şeftaliler ve elmalar) vererek yas tutan annesini iyileştirme ve onun anneliğinden yararlanma çabasını tekrarladığını söyledim.

Jane bir "terapötik sembiyoz" (Searles, 1966) yaşamaya başladı. Analiz sırasında uzandığı divanı bir yüzme havuzu olarak algılıyordu. Vücudunda dokunma hissini kaybetmişti. Vücudunun sınırları kayboldu ve analist/anne (divan) ile kaynaştı. Analistle bu şekilde kaynaşması, parçalanmış iyi ve kötü imgeleri birleştirme durumundan regresyonu gösteriyordu. Terapötik yardımla, terapötik sembiyozdan çıktığında daha sağlıklı bir bireyleşme için çalışmaya hazır görünüyordu.

Tedavisinin üçüncü yılında, kendinde olmaya başlayan önemli yapısal değişikliklerle ilgili bir rüya görmüştü.

> Bir sarayda bir kralın karşısındaydım. Ona evlenmek istediğimi ve bana yardım edip edemeyeceğini sordum. Sarayda, eski kanun kitaplarıyla ilgilenen rahiplerden biri evlenemeyeceğimi söyledi. O anda krala döndüm ve "Sen kralsın, neden evlenip evlenemeyeceğime karar vermiyorsun?" diye sordum. Yerde bir delik açıldı ve eski kanun kitaplarının sayfaları bu deliğe doğru vakumla çekildi. Kitaplar yok oldu.

Bu rüyayı kedisi, Miss Kitty'yi öldürme girişiminden sonra görmüştü. Kedisini *yeniden etkinleştirilmiş bir geçiş nesnesi* (Volkan ve Kavanaugh, 1978) yani anne/ben ile anne olmayan/ben arasında bir köprü (Greenacre, 1970) olarak kullanıyordu. Kediyi öldürme arzusunu geçmişe ait anne temsillerinden içruhsal olarak ayrılmak istemesine bağladım. Bu rüyadan önce, babasını öldürdüğü bir rüya görmüştü ve her iki rüyayı da aynı seansta anlatmıştı. Bir anlamda şöyle söylüyordu: "Kral öldü. Yaşasın (yeni) kral!" Yeni kral, kendisindeki süperego özelliklerinde gerçekleşen yapısal değişikliği temsil ediyordu. Geçmişe ait temsilleri simgeleyen

eski kanun kitapları da yeni kral evlilik gibi yetişkinlerle ilgili bir konuda yetkili kılındığında kayboluyordu.

Jane, rüyasını anlattıktan sonra artık geride bıraktıklarının yasını tutabileceğini söyleyerek ağladı. Birkaç gün içinde anne babasına ait olan evden, kendisine ait bir apartman dairesine taşındı. Yeni kral rüyasından hemen önce, hâlâ anne babasının evindeyken ilk kez kendi kahvaltısını kendisi hazırladı. Kendi dairesine taşındıktan sonraki tedavi seansında benden Türk yemeği tarifleri istedi. Türk olduğum için, kendi birleştirici isteği aracılığıyla "iyi terapist"i içselleştirmeye çalışıyordu. Yemek tarifi vermek yerine, anne babasının evinden ayrılmasının yarattığı kaygısını ve yeni bir içyapı kurabilme başarısıyla dünyayla yeni bir ilişki kurma umudunu anlamasına yardımcı oldum.

Sonraki ay boyunca, seansların çoğunda kendimi uyuyacak gibi hissettim. Sonunda, alışılmadık, monoton bir sesle konuştuğunu fark ettim. Sembolik olarak beni "ninnilerle" uyutuyordu. Jane "yeni" anne olmuştu ve ben de "yeni" bebektim. Yeni dairesinde saatlerini hamur işi yaparak geçiriyordu ve bunları benim için yaptığını düşünüyordu. Bu sürede, benimle geçirdiği haftada dört saatlik programını "belli bir programa göre bebeğini emziren bir anne"nin programına benzettiğini söyledi. Zihninde kimin kimi emzirdiği değişiyordu. Bazen o beni "emziriyor" ve uykuya yatırıyor ama diğer zamanlarda onun için bu annelik işlevlerini benim yerine getirdiğimi hayal ediyordu. Bu içe yansıtma ve yansıtma etkileşimleri tedavisinin başlangıcında ortaya çıkanlardan farklıydı ve daha önceki içe yansıtma-yansıtma ilişkisinin mutlak "iyi" ve "kötü" imgeleri ile daha az birleşmişti. Yeni nesneleri, iyileşme ve gelişme amacıyla deneyimliyordu.

Çok geçmeden, içe yansıtılacak (yenecek) bir öğe olarak bana olan ilgisinin daha önceden ilkel ve yamyamca olan şekli değişti. Benimle daha sofistike ve "büyümüş" şekillerde ilgilenmeye başladı. Benimle daha farklı ve üst bir düzlemde özdeşleşti. Memleketim ve memleketimin insanları hakkında bir şeyler okumaya başlayarak yemekten, kültürel alana atladı. Bu da onu daha önce hiç söz etmediği Ortadoğu ve o tarihte savaşın devam ettiği Vietnam konusunda benimle konuşmaya yöneltti. Daha sonra dünya haberlerine dikkat etmeye başladı ve "yetişkin ilgi alanları" olarak adlandırdığı alanı geliştirdi. Jane, altı yılı biraz aşkın bir süre sonunda analitik çalışmasını başarıyla tamamladı. Bildiğim kadarıyla şimdi evli; destekleyici bir eş ve iki çocuğu için mükemmel bir anne.

BİRKAÇ PARAMETREYLE PSİKANALİZ

Divanda uzanan psikoza eğilimli borderline hastalarla yaptığım çalışma bana onların gecikmiş gelişim süreçlerini sistematikleştirme olanağı verdi. Tekniğim terapötik regresyona girişe hazırlıyor ve bunun yapısal değişikliklerle birlikte gelişme, yeni özdeşimler ve sonrasında da üst düzeyde bütünleştirme için gerekli olduğunu düşünüyorum. Bu yöntemimi ilk önceleri "konsantre/psikanalitik psikoterapi" olarak adlandırdım ama Boyer (1985) *birkaç parametreyle psikanaliz* terimini önerdi. Ancak neye psikanaliz denilmesi gerektiği konusundaki hararetli tartışmalar, odağı terapötik sürecin incelenmesinden uzaklaştırabilirdi.

Sonraki bölümde, tedavi yöntemimin altı adımını anlatacağım.

5. Bölüm

ALTI ADIMDA TEDAVİ

Bu bölümde tedavi sırasında uyguladığım altı adımı sırasıyla anlatacağım. Ancak gerek içsel gerekse dışsal olayların, tamamlanmış olan bir adımın (ya da o adımla ilgili bazı yönlerin) geçici olarak tekrar ortaya çıkmasına neden olabileceği unutulmamalıdır. Adımların sırasıyla verilmesi, tüm tedavi sürecine ilişkin genel tablonun ortaya çıkmasını sağlayacak ve her bir adımdaki hangi özelliklerin diğer adımlardakilerle iç içe geçtiğini gösterecektir.

BİRİNCİ ADIM: BİR GERÇEKLİK TEMELİNİN KURULMASI

Tanı görüşmelerin ardından her hastaya haftada dört ya da beş kez görüşeceğimizi, ilaç yazmayacağımı ve çok geçmeden divanı kullanabileceklerini açıklarım. Ayrıca, akıllarına gelen ve seanslar sırasında hissettikleri herhangi bir şeyi anlatmaktan çekinmemelerini söylerim.

Borderline kişilik organizasyonuna sahip hasta, tedaviye analistle ilgili çeşitli hayaller kurmuş olarak gelir; bunlardan bazıları ilkeldir, çoğu da aktarım beklentisi içerir. Başlangıçta iyi ve kötü kendilik ve nesne imgelerini dışsallaştırarak analistin temsilini bir iyi, bir kötü yapar. Hastayla analistin yüz yüze olduğu ilk birkaç saatten sonra hasta, analistin zaman içinde değişmediğini anlayarak analistin gerçekliği ve onun terapötik amaçları ile ilgili başlangıçtaki çarpıtmasını bir nebze olsa da düzeltmeye çalışır. İlk seanslarda hastanın zihninde bir "yeni nesne" (Loewald, 1960) ya da bir "analitik imge"

(Giovacchini, 1972) analistin temsilinin bir öncülü olarak belirir. Hastalarımın çoğu sonraki seanslarda, başlangıçtaki tavrımın onlar için ne kadar önemli olduğunu söylemiştir. Tedavi başladığında, özenli ve göreceli olarak değişmeyen varlığımın, oluşacak aktarımlardaki içe yansıtma-yansıtma ilişkisinin yoğunluğu için bir gerçeklik temeli oluşturmasını umarım.

Terapötik Birliktelik

Hastayla aramdaki terapötik birlikteliğin özünü geliştirmeye yardımcı olacak konulara yoğunlaşmaya çalışırım. Örneğin, hastaya semptomlarının ya da davranış kalıplarının bir anlamı olması gerektiğini ve birlikte bunları anlamaya çalışacağımızı söylerim ama açık bir tavsiye ya da kendimle ilgili bilgi vermem ve seanslarda birlikte olacağımızı söylemek dışında, kesin bir destek vaat etmem. Tedaviye başlamanın bir hastanın yaşamındaki *en* önemli adım olduğunu düşünürüm ve buna gerçekten inandığım için, görünürdeki niyetimi reddediyor ediyor olsa bile, hastayı da bu konuda ikna etmekte genellikle zorlanmam.

Zorlayıcı Olmayan İlk Sınırların Belirlenmesi

Bir hasta kitaplarıma baktığında ya da birini ödünç almak istediğinde, birlikte uzun bir yolculuğa çıktığımızı ve benimle ilgili konuları merak etmesini doğal bulduğumu ama benimle kitaplarımı alarak iletişim kurmaya çalışması durumunda bana vermek istediği mesajı anlamamın zor olacağını söylerim. Hastanın kuracağı sözsüz iletişimin benim için önemli

olacağını bilmeme karşın, analitik ortamda bana sözlü olarak söylediklerini dikkate alacağımı belirtirim. Hastayla muhabbet etmem ve bundan kaçınma amacımın gizemli olmak değil, onu anlamaya çalışmak olduğunu açıklarım. Bir seansın sonunda hasta telefonumu kullanmak isterse, telefonumla ilgili özel bir şey olmamakla birlikte, kendisinin benim telefonumu kullanmaya ne anlam yüklediğini bilemeyeceğim için başka bir telefon bulmasını istediğimi açıklarım. Sonraki seans sırasında, hastanın getirdiğim sınırlamalarla ilgili tepkisini ölçerim. Örneğin, telefonumu kullanmasına izin vermediğim bir hasta, bundan sonraki ilk seansını sert, cimri ve kötü bir adamın hikâyesini anlatarak açmıştı. Hikâyesini bitirmesine izin verdikten sonra, ona telefonumu kullanmasına neden izin vermediğimi tekrar açıklayarak benim "sertliğimin" birlikte çalışma amacımıza hizmet ettiğini anlattım. Böylece kendimi (ve bununla birlikte kendime ait bir imgeyi) onun hikâyesindeki sert ve cimri karakterin imgesinden ayrıştırdım. Borderline hastalarla çalışırken sözlü iletişimle kurulan analitik ortam önemlidir; nevrotik kişiler söylenenleri sorgusuz sualsiz kabul ederler ama genellikle borderline kişileri uyum sağlamaları için zorlamak gerekir.

Analitik İmge

Birinci Adım boyunca bir analist olarak ayrıştırdığım imgemi vurgularım. Eğitimsel bir taktik olarak aşırıya kaçmamayı umarak, daha sonra benimle olan karmaşık aktarım ilişkisinde kaygılı bir hale geldiğinde hastaya bir imgemi "uzanılacak yatak" olarak sunarım. Hasta işini kaybetmiş olma gibi bir kriz yaratsa bile, en baştan itibaren belirli rutinleri takip ederim. Eğer makul görünürse, hastaya yaşadığı krizin birlikte

çalışmaya başlamamızla ilgisi olabileceğini belirtebilirim ama ona herhangi bir şekilde kriz yönetimi tavsiyesinde bulunmam.

Sesli Aşama

Hasta divanı ilk kullandığında, görüş alanının dışında olmamın onda yok olduğum (hatta beni "öldürdüğü") fikrini uyandırma olasılığını araştırarak kaygı düzeyini belirlemeye çalışırım. Divana uzandığında bir ayağıyla yere basmaya devam etmesi, şahdamarının aşırı atması, benzinin solması vb. gibi ipuçlarını gözlemlerim. Bunlardan biri olduğunda, hâlâ orada olduğuma dair güvence vermek için hastanın söylediklerine tepki olarak "hı, hı" gibi tarafsız sesler çıkararak onu rahatlatırım. Boyer (1967), şizofren hastalar da dâhil olmak üzere, analistin sessiz kalmasına tahammül edemeyen regrese olmuş hastalarda, bu aşamadan "sesli aşama" olarak söz eder. Buna ben de katılırım ve çıkardığım tarafsız seslerin hastanın kendisini terk edilmiş hissetmesini ya da beni kendi elleriyle öldürdüğü bir kurban olarak düşünmesini engellediğine inanırım. Ayrıca, analistini tamamen kötü algılayan bir hasta için bu tür sesler kötü imgesini "ehlileştirir" ve divandaki hasta kendini görünmeyen bir canavarın huzurundaymış gibi hissetmez. Benzer şekilde eğer analist tamamen iyi algılanıyorsa gırtlaktan gelen sesi analistin ideal imgesini değiştirir ve hasta yapması gereken tek şeyin hızla idealleştirilen bir analistin gölgesindeki divanda sessizce uzanmak olduğunu düşünmez.

Açıklama ve Öneri

Hastanın çocukluktaki psikolojik yapısını ve aktarım yer değiştirmelerini yorumlamak yerine, o anda, orada ne

olduğunu açıklayarak kaygısına neyin neden olduğunu düşündüğümden söz ederim. Savunmaları başarısız olduğunda kaygı duymaya başladığında hastaya terapötik birliktelik hakkındaki önerilerle birlikte açıklama yapmak genellikle tedaviye devam etmesi için yardımcı olur.

Birinci Adım boyunca temel amacım terapötik ilişkinin özünü oluşturmaktır. Örneğin, seansın başında hasta bir kokarca gördüğünden ve giyerken her zamankinden çok daha fazla deodorant kullandığından bahsedebilir. Bu noktada hasta sakindir ama kafasını meşgul eden kokarcadan tekrar söz eder. Sonra da divandan kalkıp kaçacakmış gibi ayağının birini yere koyar ve kaygısını gösteren başka hareketler ve mimikler yapar. Hastadan, bazı şeyleri bana açıklamasının zor olabileceği olasılığını (özellikle de anlatması gereken şey benim tarafımdan "iğrenç" olarak değerlendirilebilecekse) düşünmesini isterim. Birlikte çalıştığımızı ve aklından geçen benimle paylaşabileceği her şeyi dinlemeye istekli olduğumu açıklarım.

Hastanın Hikâyesi

Birinci Adımda mümkün olduğunca dolaylı ve az soru sorarak hastamın geçmişiyle ilgili olabildiğince fazla bilgi toplamaya çalışırım. Anlattıklarıyla ilgili yorum yapmaktan kaçınırım. Bana anlattıklarıyla gerçek hikâyesi arasında tutarsızlıklar olduğundan emin olsam bile, söyledikleri onun dinamiklerine ilişkin yapacağım ilk formülasyon için önemlidir ve benim de ona karşı empatik bir tavır geliştirmeme yardımcı olur. Açıkçası, zaman içinde onun da benim de hikâyesinden anladıklarımız değişebilir. Hastamın beni, onu tedavi

etme niyetinde olan, terapötik ortamı ve seansları yürütme yöntemimi bıkıp usanmadan korumaya devam eden biri olarak gördüğünü hissettiğimde Birinci Adım tamamlanmış olur.

İKİNCİ ADIM: İLK BÖLME AKTARIMI

İkinci adıma genellikle ilk birkaç ay içinde, hasta, değişen (veya birbirlerini takip eden) iyi ve kötü kendilik temsillerinin hedefi olarak analisti kullanmak istediği için seansa geldiğinde geçilir. Hastayı terapötik tarafsızlığını koruyan analistine sadece libido değil, saldırganlık da bağlar (Pao, 1965). Bunun nedeni, analistin hastayla empati kurmada ya da onunla ilgili duygularını aktarmada başarısız olması değil, hastanın bebeklik isteklerini tatmin etmeyi reddetmesidir. Terapötik tarafsızlığın ihlali, regrese olmuş ve/veya psikolojik gelişimde ilerlememiş olan borderline spektrumundaki bir hastada, daha az regrese olmuş nevrotik bir hastaya göre çok daha yıkıcı bir etki yapar. Nevrotik hasta, analistini bir yanlış için "affedebilir" ama borderline kişilik organizasyonuna sahip hastalar için analiste karşı hoşgörülü olmak daha zordur.

Hasta savunmacı bölmeyi ve diğer ilkel mekanizmaları kullandığında ve analistle içe yansıtma-yansıtma ilişkisi kurduğunda kaotik bir tablo görmek olağandır. Hasta müziği çalar ama analist orkestra şefidir. Hastanın tüm yanlış anlamalarını, yanlış değerlendirmelerini, yorumlarındaki belirgin çarpıtmaları düzelten ve bütün bunlara kaygıdan kurtulmak için başvurduğunu açıkça ortaya koyan analisttir. Bu ilişki "minik yüzleşme" olarak adlandırılabilir. Sadece iki konuda büyük yüzleşmelere izin veririm. Bunlar da terapötik ortamı ve seans programını korumak ve hastanın kendine ve

bana zarar verecek şekilde davranmasını önlemektir. Eğer bir kadın divanda uzanırken el çantasında bir silah olduğunu söylerse, ona ofisimde kaygılı bir kişinin yeterli olduğunu, şimdi odayı terk edip silahsız olarak dönmesi gerektiğini söylerim. Ayrıca, uyuşturucu hap ya da alkolün etkisindeki bir hastanın seansını da sonlandırırım.

Destekleyici Çevre

Regrese olmuş hastanın daha fazla regrese olmasını engelleyen ve Winnicott'un (1960) "destekleyici ve kolaylaştırıcı bir çevre" olarak adlandırdığı (Ayrıca bkz. Modell, 1976) ortam yaratılmaya çalışılmalıdır. Analist, hastasının çocukluktaki psikolojisi ile ilgili değerlendirmeler yapmadan o anda, oradaki ruhsal durumuna odaklanır. Bu noktada yapılan yorumlar için, Giovacchini'den (1969) ödünç aldığım, "bağlantı kurucu yorumlar" terimini kullanırım. Bunlar dış dünyadaki olaylarla hastanın iç dünyasındaki ruhsal üretimleri arasında bağlantı kurar. Bu süreç, hastaya gün tortusunun (day residue) rüyalarda nasıl ortaya çıktığını göstermeye benzer. Eğer bir kadın hasta, regl döneminde olduğunu söylediği seansta divana uzandığı sırada ofisimin tavanında (benim uzantım) kan gördüğünü hayal ederse, onun bu iki ifadesi arasında bağlantı kurarım. Benzer şekilde, ofisime gelirken tehditkâr bir polis gördüğünü söyleyen hastamın psikosomatik tepkisini buna bağlarım. Bu yaklaşım hastaya, zihnin ürettiklerinde psikolojik bağlantılar bulunduğunu ve davranış kalıpları üzerinde psikolojik etkiler olduğunu gösterir. Bu anlamda hastanın psikolojik açıdan bakmasını sağladığım söylenebilir.

Kaotik Bölme

Bu kaotik İkinci Adımı "ilk bölme aktarımı" olarak adlandırıyorum. Aktarım dışavurumları kaçınılmaz olarak analistin duygusal çizgilerle bölünmüş temsillerini içerecektir ve bu temsiller hastanın öncül kendilik ve nesne temsilleri tarafından ve analistin bölünmüş temsilleri ile hastanın kendisinin bunlara karşılık gelen bölünmüş kendilik temsilleri arasındaki etkileşimle birleşmiş olacaktır. İlk bölme aktarımını sistematik olarak yorumlamak mümkün değildir, çünkü o anda fazlasıyla kaotiktir; yapısal değişikliğin olması için henüz dışavurumlar, bölünmüş olanın bütünleştirilmesini etkileyebilecek durumda değildir. Yeni bir düzeydeki olgun ilişkiyi gerçekleştirmede başarısız olma duygusu içinde tekrarlanıp dururlar.

Tedavinin kendisi dışındaki hem benim hem de hastanın bildiği ve anladığı bazı olaylarla ilgili olarak bu tür bölme ilişkisine hastanın dikkatini çekerim. Örneğin, bizim durumumuzda, bir kadın hastanın annesinden iyi biri olarak söz ettiğinde erkek arkadaşının kötü biri olduğunu kastettiğini ya da bunun tam tersini gözlemlemek çok kolaydır. Bölme aktarımının türevlerinin dışavurumları, hastaya saldırgan yüzleşme yoluyla ya da karşıt kendilik ve nesne temsillerini ve bunlarla ilişkili duygularını bütünleştirmesi komutunu vererek değil, gözlemleme kapasitesini artırabilecek bir yolla anlatılır. Analist, hastanın saldırgan ya da libidinal kendilik ve nesne temsillerinin içsel ve dışsal akışının belli olaylar, algılar ve duygularla nasıl bağlantılı olduğunu ya da bunları nasıl etkilediğini görmesine yardımcı olur. Örneğin, hasta saldırgan bir birimi analistte dışsallaştırdığında, sonraki seansa gelmek ve divana uzanmak konusunda kaygı duyabilir. Bu olguyu hastaya açıklamak gerekir.

Bastırılmamış Ödipal Malzeme

Tedavinin İkinci Adımı sırasında gözlemlediğim bir şey de ileri derecede borderline kişilik organizasyonu olan hastanın bastırılmamış ödipal malzeme ve ensest fanteziler sunduğudur. Ancak bu herhangi bir sistematik yolla olmaz ve terapötik ortamda da sistematik olarak çalışılamaz. Aslında, daha alt düzeyde ego organizasyonu ve bölünmüş ya da parçalanmış kendilik ve nesne imgelerine sahip olan hastalar ödipal malzemeyi "yukarıya çıkma direnci" olarak kullanırlar (Volkan, 1976). Tedavinin bu noktasında, bu tür malzemeleri bir direnme biçimi olarak (çoğunlukla da erken dönemdeki içselleştirilmiş ilkel nesne ilişkileri çatışmalarına karşı) algılıyorum, bunlara genellikle pek dikkat etmem. Prematüre ödipal yorumların (aslında bu sorunlara dikkatin doğrudan yöneltilmesi) hastanın sabit ve klasik bir aktarım nevrozuna ulaşmasından önce çalışılması gereken bir durum olan preödipal aktarımın gelişmesini engellediği konusunda Rosenfeld (1966), Boyer (1967, 1983), Ornstein ve Ornstein (1975) ile hemfikirim. Bu yaklaşımın Abend ve meslektaşlarının (1983) önerdiğinden farklı olduğu açıktır. Winnicott'un (1956) belirttiği gibi, aktarımın doğal oluşumu gerçekleşirken, analist terapötik birlikteliği ve ortamı korumak için yaptıkları dışında bir müdahalede bulunmaz ve hastaya gerçek yaşamdaki sorunlarla ilgili bilgi ve destek vermeye çalışmaz. Aşağı yukarı bir yıl içinde tedavinin Üçüncü Adımı başlar.

Rüyalar

Diğer adımlarda olduğu gibi İkinci Adım boyunca anlatılan rüyalara da dikkat ederim. Belki de hastaların

rüyalarına olan ilgimden dolayı, daha önce söz ettiğim dokuz hastam da rüyalarından bolca söz etmişlerdi. Bu adımda gün tortusunu tespit eder ve dışavurum bağlamında yansıtılan ego savunmalarını not alırım. Hasta rüyalarında sürekli olarak, çocukluk dönemindeki önemli kişileri temsil eden farklı karakterlerle birlikte kendisinin farklı temsillerini görmeye başlar ve bunlarla etkileşimi onda çok derin duygular uyandırır. Hasta, çocukluğuna ait bazı önemli nesneleri iyi ya da kötü olarak betimlediğinde onunla hemfikir olmaktan kaçınırım ama zihnindeki önemli kişilerin imgeleriyle, şu anda ilişki içinde olduğu önemli kişiler olarak ilişki kurduğunu görmesine yardım ederim.

Analistin Analiz Etme İşlevleriyle Özdeşleşme

Bu süreç boyunca analist, hastasının kendisiyle özdeşleşme girişimlerini not eder. Bu adımdaki özdeşleşme hastanın analiste o ana kadar yüklemiş olduğu şeyleri içerir ve bir kısırdöngüye yol açabilir. Bu nedenle, analist minik yüzleştirmeler aracılığıyla, hastasının kendisiyle kurduğu ve terapötik olmadığını düşündüğü özdeşimleri değiştirmesine yardım eder. Örneğin, hasta, analiste saldırgan dürtü türevlerini yansıttığı için analistin merakını da saldırgan olarak algılarsa, saldırgan tavırlarla özdeşleşebilir. Bu da onun saldırgan bir merak sergileyerek analiste sataşmaya çalışmasına, onun hakkında dedikodu yapmasına ve halka açık yerlerde karşılaştıklarında onu takip etmesine yol açacaktır. Analist, hastasına yalnızca onun kendisini ve seanslardaki sözlü ve sözsüz ifadelerini merak ettiğini ve yalnızca bunları anlamaya çalıştığını, bu tür bir merakın yıkıcı ve saldırgan bir merakla aynı şey olmadığını açıkça anlatmalıdır.

Bu adımın sonunda, analistin merakı ve diğer analiz etme işlevleri ile olumlu özdeşimler gerçekleşerek hastayı dizginleyici bir etki yapar ve seanslar sakin geçer. Bu süre boyunca hasta, bir çocuk olarak ebeveynleri ve önemli gördüğü öteki kişilerle etkileşimleriyle ilgili abartılı olmayan ama derinden ilerleyen uygun duygular ve nesne ilişkilerindeki çatışmaları kabulü ile birlikte gerçekten samimi bir açılım sunacaktır. Deneyimlerim, tedavinin bu noktasında hastaların *terapötik* regresyon sergilediklerini gösteriyor.

ÜÇÜNCÜ ADIM: YENİDEN ETKİNLEŞTİRİLMİŞ VE AKTARIMLA İLİŞKİLİ GEÇİŞ OLGUSUNA YOL AÇAN ODAKLANMIŞ PSİKOTİK AKTARIM

Birinci ve İkinci Adımın uzun hazırlık evresinden sonra, düşük düzeyde borderline kişilik organizasyonu olan hastalar daha fazla regresyon sergilerler ve psikotik *terapötik hikâyeler* sunarlar (Volkan, 1984). Böyle bir hikâye, art arda seanslarda aktarım içeren bir olayı anlatmaya devam eden kaygılı hale gelmiş bir hasta tarafından sunulur. Bu, duygusal olarak yaşanan bir drama, yani geçmişteki gerçek ya da hayali bir olayın, şimdi farklı bir şekilde üstesinden gelinmesi mümkün olabilecek, o anda, oradaki versiyonu olur. Bu tür hikâyeler, seanslar içinde ve dışında edilgenliği etkinliğe dönüştüren çok önemli bir eylemi içerir. Psikoza eğilimli borderline kişilik organizasyonuna sahip bir hastanın hikâyesinin aktarım psikozu dışavurumları ve kuruntulu ilişkiler içermesi beklenebilir. Buraya kadar uygulanacak başarılı bir tedaviyle psikotik aktarım her iki taraf için katlanılabilir hale gelir.

Üçüncü Adımda hasta genellikle birkaç hafta ya da ay süresince bir terapötik regresyon hikâyesi yaşar. Bu regresyonun çocukluktan kalan bitmemiş işlerin çözülmesi ümidiyle etkili bir şekilde yorumlanmasıyla hasta ilerleyici bir gelişmeyi yeni bir adıma taşır ve bir aktarım nevrozu yaşayabilecek duruma gelerek sonunda karşıt kendilik ve nesne birimlerini bütünleştirir. Burada ilginç olan şey, bu tür hastaların gerçekliğe yeni bir köprü olma potansiyeli taşıyan (Greenacre, 1970) "yeni" geçiş nesneleri ya da olgusu geliştirmeleridir (Winnicott, 1953). Hasta Dördüncü Adımda terapötik regresyon hikâyelerine geri dönebilir ama her regresyon uygun şekilde baş edilebilmesi halinde, ilerleyici gelişmeye döndüğünde hastanın daha iyi bir organizasyon sağlamasına yardımcı olma potansiyeli taşır.

Daha önce söz edilen Clark'ın vakasında Üçüncü Adıma geçilmesi, analistin hastanın sıcak suda uzanırken oral seks yapma arzusunu biyolojik annesiyle olan bağını korumak istemesi olarak yorumlamasından ve hastanın oğlu Sam ile aralarındaki patolojik ilişkiyi anlatmak için sözcük oyunuyla "sembiyoz" (ortak yaşam) teriminin İngilizcesi olan "symbiosis" sözcüğünden türettiği "Samiosis" terimini kullanmasından sonra oldu. O zaman itibariyle analizi iki yılı aşkın bir süredir devam ediyordu. Dolayısıyla İkinci Adımın, hastanın bölünmüş iyi ve kötü kendilik ve nesne ilişkilerine saplanmasından genetik faktörlerin sorumlu olduğu konusundaki ilk samimi, duygusal kavrayışıyla sona ermesi olağan bir durumdu. Bundan sonra hasta durgun görünüyordu ve gerçeği kavrayışında herhangi bir çarpıtma ya da yadsıma yoktu. Bazen dışsal bir olay, bazı çocukluk anılarının tekrarlanmasına ve bunlarla derinden çalışılmasına yol açar ve İkinci Adımın sonuçlandığı noktaya terapötik regresyonu tetikler. Analist dramanın yorumlanmasına katkıda

bulunur. Clark'ın vakasında nesne ilişkileri çatışmasını yeniden etkinleştirmeyi ve gözlemlemeyi sağlayan yararlı dışsal olay, oğlunun doğumu ve Clark'ın onun bakımıyla ilgilenme isteğiydi. "Samiosis" ilişkisinin sona ermesinden sonraki bir gün, Clark divanda uzanırken, mutlu bir bebek gibi sesler çıkardı. Analisti, Clark'ın seanstan seansa devam eden terapötik regresyonunun farkındaydı ve kendisi de bilinçsizce buna karşılık gelen bir terapötik regresyon yaşayarak hastasının regrese olduğu düzeyde onunla buluştu ve sembiyotik bir ilişki deneyimledi. Uykusunun geldiğini hissetti, hatta bir an uykuya daldı. Aklına gelen sözcüklerin hastasının ağzından mı çıktığını, yoksa bunları rüyasında mı gördüğünü bilememe duygusuyla kendine geldi. Her ikisi de bu sembiyotik ilişkiye kendilerini kaptırmışlardı; seansı bitirmek ve ayrı olma gerçekliğiyle yüzleşmek konusunda isteksizdiler.

"Yeni" Bir Geçiş Nesnesinin ya da Olgusunun Yaratılması

Kitabın ikinci kısmında bir hastamla kaynaşmamı ve onun ayrıştırmayı gerçekleştirmek için yarattığı "yeni" bir geçiş olgusu anlatacağım. Coppolillo (1967), Kahne (1967), Kafka (1969), Fintzy (1971), Volkan (1976) ve Volkan ve Kavanaugh (1978) tarafından belirtildiği gibi, bazı kişilerde geçiş nesnesi ya da olgusu yetişkinlik döneminde de devam eder ve bazen gizlice, bazen de açık bir şekilde yeniden etkinleştirilir. Birçok borderline hastanın etkin, gizli ya da yeniden etkinleştirilmiş geçiş nesneleri ya da olgularını sürekli olarak kullandığını gördüm. Belki de Modell'in (1963, 1968) borderline hastaların geçiş nesnesi *ilişkisi* aşamasında takılıp kaldıklarını ileri sürmesinin nedeni budur. Modell, bu ilişkinin

dışsal nesnenin göreceli olarak ret ya da kabul edilmesi ile doğrudan ilişkili olan gerileyici ve ilerleyici yanları olduğunu vurgular. (Ayrıca bkz. Giovacchini'nin zihinsel bozuklukta ve yaratıcı bütünleştirmede geçiş alanı konulu 1986 tarihli çalışması.)

Borderline hastaların geçiş nesnelerini, nasıl nesne ilişkileri çatışmalarına karşı savunma için de kullandıklarını gösterdim (Volkan, 1976). Bununla birlikte, geçiş nesnesi (ya da olgusu) anne/ben ve anne olmayan/ben arasındaki köprünün (Greenacre, 1970) aydınlatılmasında ilerleyici bir işlev de gerçekleştirir. Hasta, terapötik sembiyozun (aktarım psikozu) dışına çıkmaya hazır hale geldiğinde geçiş nesnesine geri döner. Gelişimsel merdivende tekrar yukarı çıkmaya başlamak için yeni bir geçiş nesnesi yaratabilir ya da eski ve sürekli olan geçiş nesnesini yeni bir işlevle kullanabilir. Örneğin, benimle ilk yılı boyunca elinde oynamak için daima bir kumaş parçası getiren bir hastam bu alışkanlığını Üçüncü Adımda da sürdürdü ama bu kez kumaşını divanda "kaybediyor" ve benden onunla oynamamı istiyordu. O kumaş parçası her ikimize aitti ve "onunla oynadıkça" (benim oyunum yalnızca sözeldi), kendisinin temsillerini benim ondaki temsillerimden daha fazla ayrıştırmaya başladı. Yeniden etkinleştirilen geçiş nesnesi işlevini yerine getirdiğinde, hastam elindeki kumaşı mizahi bir yorumla attı ve bunun yerine sonraki seansa, attığı kumaşa (geçiş nesnesi) benzeyen bir kumaşı olan yeni bir elbiseyle geldi.

DÖRDÜNCÜ ADIM: İKİNCİ BÖLME AKTARIMI

İkinci Adım sırasında oluşan bölme aktarımının kaotik ve sistematik olarak çalışılması ve yorumlanması imkânsız

olmasına karşın, Dördüncü Adımda oluşan bölme aktarımı analitik derinden çalışmanın bir parçası haline gelir ve genellikle bir yıl ya da daha uzun süre devam eder. Bu bölme aktarımı çalışmanın odağı olur ve hastanın karşıt birimlerini bütünleştirme olasılığı tanır.

Borderline hasta "ikinci bölme aktarımı"na odaklandığında çocukluk anılarını ortaya dökerek o anda, orada kendisi ile analisti arasında olanlara ilişkin erken çocukluktaki psikolojisinin belirleyici faktörleri ile ilgili duygusal tartışmalar başlatır. Analistin farklı imgeleri ve buna karşılık gelen hastanın kendisinin bölünmüş imgeleri görülür ya da hatırlanır.

Erken Çocukluktaki Psikolojik Yapının Yorumlanması

Bu adımda, hastanın tüm iyi ve kötü imgelerinin yorumlanması, aktarımda ve hastanın günlük aktivitelerinde de ortaya çıkan erken çocukluktaki psikolojik yapısını içerir. İkinci bölümde anlatılan üç tip erken çocukluk çevresi etkin hale gelir ve hasta geçmişindeki önemli karakterlerle ilişkili duygularını, algılarını ve düşüncelerini yeniden gözden geçirir. Analistin yorumları ruh üzerinde pek çok etki yapar. Sonunda hasta, isteği "bütünleştirme" olmasına karşın bölmeye devam ettiğinden hayal kırıklığı yaşar. Analist, tamamen kötü acımasız imgelerin bütünleştirmenin yorumlandığı sırada yok oluş kaygısını getirdiği yorumunu yapar ve hastasının karşıt imgeleri bütünleştirme girişimlerini destekler.

Gelinmeyen Randevuların Yorumlanması

Uygulamada, bu aşamadaki borderline hastaların, analistin temsilini bölmeleri durumunda bazı terapi randevularına gelmeme eğiliminde olduklarını gördüm. Analist iyi olduğunda onu arıyorlar, kötü olduğunda onu "öldürüyorlar"dı (bir randevuya gelmeyerek). İkinci Adımdaki ilk bölme aktarımında böyle bir şey olduğunda, hastaya, randevularına düzenli gelmediği takdirde onunla çalışamayacağımı söyleyerek sınırları belirlerim. Ancak Dördüncü Adımda, gelinmeyen randevular sorununu, analistin karşıt duygusal imgelerinin bütünleştirilmesi ile ilgili kaygıyı yorumlayarak ele alırım.

Analistin Bütünleştirici İşlevleriyle Özdeşleşme

Hastanın bölünmüş temsillerinin ve bu temsillere ait duyguların bütünleştirmesine, yorumlama dışında, hastanın yeni bir nesne olarak analistin temsiliyle özdeşleşmesi de yardımcı olur. Analistin temsiliyle özdeşimler çok daha erken dönemlerde ortaya çıkmaya başlıyor olmakla birlikte, Dördüncü Adımda önemli olan analistin *bütünleştirici* işlevleriyle özdeşleşmedir. Özdeşim hasta tarafından yapıldığında bu işlevler, tıpkı bir kayanın yarıklarına ve çatlaklarına çimento dolduruyormuş gibi, kendisinin farklı karşıt temsillerini birbirine yapıştırmasına yardımcı olur. (Volkan, 1982a). Hastanın analistin, şimdi *abartılı* bir içe yansıtma-yansıtma ilişkisi içinde bulunuyor olan "yeni" temsiliyle ne yaptığını gözlemek analistin görevidir. Bu temsil hâlâ geçmişe ait iyi ve kötü nesnelerle birleşmiş olmasına karşın, hasta şimdi onu siyah ve beyaz karşıtlığı yerine, gri olarak görmeye hazırdır.

Klinik düzeyde analist, hastanın bir mobilya, resim vb. gibi analistin uzantılarına karşı yenilenmiş ve abartılmış ilgisini gözlemleyecektir. Örneğin, hasta duvarda asılı duran ve daha önce korkunç olarak algıladığı resimden kabul edici bir şekilde söz etmeye başlayabilir.

BEŞİNCİ ADIM: AKTARIM NEVROZUNUN GELİŞMESİ

Ego organizasyonu daha alt bir düzeyden, daha üstteki bütünleştirilmiş bir düzeye çıktığında hasta, bir bölme aktarımından, bir aktarım nevrozuna geçer. Borderline hastanın yukarı doğru gelişen aktarım ilişkisinin analistle giderek olgunlaşan nesne ilişkileri geliştirmesiyle mümkün olacağı görüşünü savunanlara katılıyorum. Kernberg'in (1975), narsisist aktarımın, aktarım nevrozuna dönüşeceği görüşünün borderline hastalar için de geçerli olduğuna inanıyorum. Kernberg'e göre kritik bir noktada, ideal anneye duyulan derin hayranlık ve sevgi ile tehlikeli anneye duyulan nefret aktarımda bir araya gelir ve bu depresyonla sonuçlanır, hatta hasta aklından intiharla ilgili düşünceler geçirebilir. Çünkü hasta, analistine, tıpkı yaşamındaki diğer önemli insanlara da yaptığı gibi kötü davranmıştır; onun sevebileceği ve onu sevebilecek herkese gerçekten zarar verdiğini hissedebilir. Çalışmalarımdan edindiğim deneyimlere göre bu kritik nokta analist tarafından gözlemlenip hastaya uygun şekilde yorum yapılırsa, büyük olasılıkla hasta depresyon yerine sadece derin bir üzüntü yaşayacaktır.

Oedipus Kompleksi

Bu adımda gerçek bir Oedipus kompleksi çok açık bir şekilde sergilenir. Ortaya çıkan durumlar "klasik" nevrotik bir vakadakiler gibi tam anlamıyla görülmemekle birlikte, hasta şimdi ödipal bir sorunu *ilk kez bütünleştirilmiş bir içsel yapıyla* deneyimler. Sonuç olarak, ödipal devre ile ilgili deneyimi tazedir ve bu sorunlar bastırıldıkları katmanın altından bölük pörçük çıkmazlar. Bir anlamda, bu ödipal öğeler analistin Oedipus kompleksi ilk kez yaşayan çocuklarda gördükleriyle aynıdır. İlginç bir şekilde, bu öğelerin gelişimi ve çözülmesiyle hastanın bastırma kapasitesi artar ve bölme aktarımı dışavurumlarının bütünleştirilmemiş olan bazı öğeleri bastırılır.

ALTINCI ADIM: ÜÇÜNCÜ BÖLME AKTARIMI VE SONLANDIRMA

Sonlandırma evresi, psikoza eğilimli borderline hastaların analitik tedavisinde son derece önemlidir. Eğer "açık uçlar" bağlanmazsa hasta gelecekte, belli koşullar altında regrese olabilir ve regrese kalabilir. "Açık uçları bağlamak" derken anlatmak istediğim mükemmel analiz için kesin bir arayış değil ama regrese olmuş kendilik ve regresyon sürecine bağlantı oluşturabilecek son dakika sırları ve/veya aktivitelerinin olduğudur. Sonlandırma evresi bu tür hastalara bu bağlantıları yüzeye çıkarıp inceleme, ortaya çıkardıkları duyguları yönetme ve vazgeçtiklerinin yasını tutma olanağı verir.

Altıncı Adım, Oedipus kompleksinin "nihai" çözümünün olduğu klasik analize, tedavinin diğer aşamalarının tümünün olduğundan daha yakındır.

Analitik tedavilerinin başlangıcında alt düzey karakter patolojisi olan hastaların tedavisinin sonlandırma evresi hakkında çok az şey yazılmıştır. Modell'in (1976) narsisistik bir hasta için yazdıkları istisnadır. Narsisistik karakter bozukluğu olan hastaların psikanalitik süreçlerini üç evreye ayırır. Sonlandırma ile tamamlanan sonuncu evre, Oedipus kompleksin üstesinden gelindiği klasik analize yakındır. Modell, Oedipus kompleksindeki değişikliklerin tamamen klasik vakalardaki gibi görülemeyebileceğini vurgulamakta ve regresyonda ilerlemenin daima olası olduğunu söylemekte acele etmiştir. Modell'in gözlemlerine yaptığım eklemeler (Volkan, 1979b) şöyle: Narsisistik hastaların tedavilerinin sonlandırma evresindeki ödipal öğelere sıklıkla narsisistik yüceltme katılır çünkü hasta kendisini "Bir Numara" görür ve bu yüzden de tüm dünyadaki tek ödipal çocukmuş gibi davranır.

Borderline karakter organizasyonuna sahip hastaların psikanalitik tedavilerinin sonlandırma evresine başka yazılarımda değindim (Volkan, 1975, 1976). Borderline hasta bir aktarım nevrozu geliştirdikten sonra bile, arka plandaki başlangıçta önce çok çalkantılı olup şimdi çözümlenmiş ve bastırılmış olan duruma (bölme) dikkat etmeyi sürdürmek gereklidir. Ayrıca, ilkel bölme, sonlandırma evresinde gözden geçirilecekmiş gibi bastırılmamış olarak geri döner.

Önemi nedeniyle Altıncı Adım ile ilgili biraz daha ayrıntıya değineceğim. Önce, nevrotik ve/veya üst düzey karakter patolojisi olan bir hastanın sonlandırma evresinden

söz edeceğim ve sonra da karşılaştırma yapmak için psikoza eğilimli borderline bir hastaya odaklanacağım.

Nevrotik Hastanın Sonlandırma Evresi

Psikanaliz literatürü, nevrotik ya da üst düzey karakter patolojisi olan yetişkin bir hastanın tedavisinde hastayla karşılıklı mutabık kalınan sonlandırma evresinin başlatılması için farklı kriterler önerir. Glover (1955) birkaç psikanaliste, kullandıkları ölçütlerin (1) semptomatik, (2) psikososyal ya da (3) sosyal ölçütler olup olmadığını sorar. Tümü her üçünü de kullandıklarını iddia etse de, çoğu sonlandırma evresini başlatmaya "sezgisel" olarak karar verdiklerini kabul etmiştir. Glover şöyle söyler: "Sistematik kriterlerin kullanılması sanki bir suçluluk kaynağıymış ve sadece sezgisel ölçütlerde şüpheye yer yokmuş gibi görünüyor. Bu durum, hastayla ilgili bilinçsiz ve bilinç öncesi değerlendirmeler ve tepkiler sorununu yeniden gündeme getiriyor" (s. 327). Glover, sezgilerini kullanan analiste karşı değildir ama analistin, tercih ettiği yöntem ister sezgisel, ister sofistike değerlendirmeye dayansın, o yönteme ve vardığı sonuçlar üzerindeki kontrollere ne ölçüde güvenebileceği konusunda edindiği deneyimlerden ders alması gerektiğini savunur. Sonlandırma evresi ile ilgili Weigert'in (1952) görüşü, hastanın sonlandırma evresine hazır olduğunun göstergesi olarak analistin içinden gelen doğal bir hissin oluşması konusundaki gözlemlerini de dikkate alır. Sistematik olarak daha kolay incelenen kriterler hastanın aktarım nevrozunun çözümlenmesini (Glover, 1955; Hurn, 1970); aktarım nevrozunun özel bir alanının çözümlenmesini; Oedipus kompleksinin çözümlenmesini (Miller, 1965), hastanın analistini "yeni bir nesne" olarak deneyimlemeye

başlamasını (Loewald, 1960) ve benzeri kriterleri içerir. Freud'un yazılarında analizde "tedavi" ve sağlıklı bir kişilik yapısı için kriterler hakkında görüşler bulunurken, sonlandırma evresinin başlatılması hakkında herhangi bir görüş yer almaz.

Novick (1982) sonlandırma evresinin, aktarım nevrozu (ve dolaylı olarak da, tedavide incelenen Oedipus kompleksi) çözümlendiğinde başladığını savunanları eleştirir ve şöyle der: "Sonlandırma evresini başlatmadan önce, aktarım nevrozu çözümlenene ve tüm tedavi kriterleri gerçekleştirilene kadar beklersek, sonlandırma evresinde gerçekten yapacak bir şey kalmaz" (s. 345). Sonlandırma evresinin, aktarım nevrozunda Oedipus kompleksinin maksimum düzeyde geliştiği noktada başlaması gerektiğini iddia eder. Bu düşünce dizisine göre sonlandırma evresi boyunca Oedipus kompleksinin "nihai" çözümlenmesinde yapılacak çok iş vardır. Benim deneyimlerim de Novick'in görüşünü destekler doğrultudadır. Gerçek ve ayrıntılı bir psikanaliz hikâyesi olan *"What Do You Get When You Cross a Dandelion with a Rose"* (Volkan, 1984) (Karahindibayı Gül ile Melezlerseniz Ne Elde Edersiniz?) adlı çalışmamda, hastanın Oedipus kompleksinin "nihai" çözümlemesine ulaşmak için sonlandırma evresinde ne kadar fazla çalışma yapıldığını açıkça gösterdim. Bu nedenle, nevrotik ya da üst düzey karakter patolojisi olan bir hastanın tedavisinin sonlandırma evresinin belki üç, belki de dört ay sürmesi gerektiği ve bu sürenin her iki tarafın da yas tutması için makul bir süre olduğu görüşündeyim.

Bir bitiş tarihi belirlemeden önce, üç ya da dört ayımı, analiz ettiğim hastaya durum değerlendirmesi yapmasına yardım etmekle ve karşılıklı olarak mutabık kalacağımız bir bitiş tarihi belirlemekle geçiririm. Dewald'ın (1972) bir analizin

tamamlanmasıyla oluşan yapısal değişimin değerlendirilmesi konusunda yazıları vardır ve bu konudaki kriterleri durum değerlendirmesi için de geçerli olabilir. Sonlandırma evresinin iki alt evreye ayrılması gerektiği konusunda Rangell (1966), Ticho (1972) ve Novick (1982) ile hemfikirim. Bu alt evrelerin ilkinde analizde sona gelinip gelinmediğine karar verilir ve hem hasta hem de analist durum değerlendirmesi yapar. İkinci alt evre bitiş tarihine karar verilmesiyle başlar. Şimdi ben, klasik olarak, asıl sonlandırma evresi olarak bilinen ikinci alt evreye odaklanacağım.

İstisnalar olmakla birlikte, bir hastayla bitiş tarihi belirledikten sonra genellikle üç ila dört ay daha çalışırım. Örneğin, bir hastamla tedaviyi üç ay içinde sonlandırmak üzere anlaşmıştık ama daha sonra bu anlaşmanın geçersiz olduğunu düşündüm ve analize alışılmadık bir şekilde son verdim.

> Hastamın yüksek rütbeli bir subay olan babası, hastam ödipal yaşına girerken denizaşırı bir görev için iki yıllığına ailesinden ayrılmıştı. Annesi, kocasının dönüşünü beklerken oğlunu ilgiye boğmuştu. Babası eve döndüğünde ödipal çocuk kendisini abartılı bir rekabet içinde hissetti. Annesi oğlunun odasına girip kapıyı kilitliyor, çocuk uyumaya çalışırken yatağının kenarına oturup sigara içiyor ve şöyle diyordu: "Canım oğlum, bu (sigara içmesi) bizim sırrımız; baban sigara içmemden hoşlanmıyor." Çocuk için bu ödipal bir zaferdi ve yaşamı boyunca babasından sırlar saklayarak zaferini simgesel anlamda canlı tuttu.
>
> Tedavinin bitiş tarihine karar verdiğimizde, benden gizlediği bir sırrını açıkladı. Onunla neyi tekrarladığını (benim üzerimden gizli bir ödipal zafer) tartıştıktan

sonra bitiş tarihini iptal ettik. Ona, bu "son" sırrının anlamı üzerinde çalıştıktan sonra analizi ne zaman bitireceğimizi söyleyeceğimi açıkladım. Bir anlamda, ben ödipal babanın gücünü ortaya koyuyordum ve böylece o da güçlü bir ödipal baba ile özdeşleşebilecekti. Böyle yaparak, yaşamı boyunca sembolik sırlara sahip olmak zorunda hissetmesini önleyebileceğimizi umuyordum. Kararlaştırdığımız ilk bitiş tarihinden birkaç ay sonra analizi, bir seansın ortasında sonlandırdım. Yirmi yıldır bu hastayı doğrudan takip ediyorum ve hâlâ çok iyi olduğunu duyuyorum.

Bitiş tarihini belirledikten sonra analizin ne kadar daha devam etmesi gerektiği konusunda başka anlaşmazlıklar da vardır. Bu dönemde semptomların geri döndürmesi durumuna ilişkin farklı açıklamalar önerilmiştir. Örneğin, Kubie (1968) semptomların bu evrede geri dönmesinin beklenen ve "normal" bir durum olmadığını ve bunun aktarımın çözümlenemediğinin göstergesi olduğunu ileri sürer. Miller (1965) bunun, hastanın bebeklik tümgüçlülük fantezisini sürdürmeye çalışmasıyla bağlantılı olduğunu düşünür. Yetişkin hastalarımın bazı semptomları yeniden canlandırmaları olağandır ve bunun bir başarısızlık göstergesi olduğunu düşünmem. Bu durum, gözlemleyici ego eşliğinde olur ve dağınıklığa yol açmaz. Hastalar, semptomlarını sembolik terapötik hikâyelerde yeniden canlandırırlar. Bunu, durum değerlendirmesi yapmak için son bir çaba ve daha önemlisi yas sürecinin bir parçası olarak görürüm. Hastalar semptomlarını onlardan ayrılmak için yeniden canlandırırlar.

Glover (1955) semptomların analizin sonunda yeniden etkinleştirilmesinin, hastanın analiste bağlanma yolu olduğunu

ve bunu destekleyen belli vakalar olduğunu ileri sürer. Bununla birlikte, ben bağlanma formülasyonunu yas sürecinin ikincil kanıtı olarak görürüm.

Psikoza Eğilimli Borderline Hastalarda Sonlandırma Evresi

Psikoza eğilimli borderline hastalar gelişimleri süresince daha iyi bütünleştirme ve bastırma becerisi gösterirler. Üst düzeyde savunma mekanizmaları repertuarları genişler. Ancak sonlandırma evresine geldiklerinde yaşamlarının en büyük ayrılığı ile karşılaşırlar: Analistten ve terapötik süreçten ayrılma. Bu ilişki, nevrotik ve/veya üst düzeyde karakter patolojisi olan birinin terapötik ilişkisinden çok, ebeveyn-çocuk ilişkisine yakındır. Sonlandırma evresinde ergenlerin yaptığı gibi semptomların yeniden canlandırılması borderline hastalarda (Novick, 1982), nevrotik hastalarda olduğundan daha sık sergilenir. Borderline hastalar nesne ilişkileri çatışmalarını tekrar incelerler ve daha da önemlisi ayrılma kaygısını kontrol etmek için kullandıkları eski yöntemlerini yeniden canlandırırlar.

Borderline hastanın tedavisinde, bitiş tarihi belirleme ile tedaviyi tamamlama arasındaki süre, tipik bir nevrotik hastanınkinden daha uzundur. Ben genellikle altı aylık ya da bir yıllık bir süre planlarım. Sonlandırma evresinde bölme aktarımı dışavurumları açıkça (ve belki abartılı bir biçimde) tekrar ortaya çıktığında, bunları yorumlamak ve terapi dahilindeki ya da haricindeki en son etkileşimde yansıtılan erken çocukluktaki psikolojik yapı hakkında konuşmak için acele etmem ama *iyi niyetli bir ihmal tavrı* gösteririm.

Bunun üzerine hasta kaçınılmaz olarak, ilkel bölme ve ilişki savunmaların ortaya çıkışını yorumlar, bununla ilgili erken çocukluktaki psikolojisine göndermeler yapar ve daha önemlisi, buna bağlanmasını, analiste bağlanma şekli olarak kabullenir. Bu durum, üst düzey karakter organizasyonuna sahip ve nevrotik olan hastalardan çok borderline hastalar için geçerlidir. Bununla birlikte, borderline hastalar, semptomlarını bitiş tarihi belirlendikten sonra yas süreçlerinin bir parçası olarak da yeniden etkinleştirirler. Hastaya semptomların yeniden canlandırılmasında kendisinin gözlemleyici egosundan yararlandığıyla yüzleşmesi için yardım ederim ve çok az yardımımla kendi bütünleştirici işlevini kullanmasını sağlarım.

Bu hastalar tedaviye gelirken şiddetli bir ayrılma kaygısı sergilerler ve bu kadar çalışmanın ardından, analizi sonlandırma ve bu olasılığın farkında olması gereken analistten ayrılma gerçeğiyle yüzleştiklerinde, ayrılma kaygısına karşı yeniden ilkel ve "büyüsel" savunmaları kullanma eğilimi gösterirler. Analitik tedavisi hastaya yas tutma deneyimi kazandırmış olduğunda bile hasta, analisti "öldürme" ya da "onunla birleşme" seçeneğinin daima olduğu bir durumda kalmaya çalışmak için muhtemelen gizli "bağlantı nesnelerini ya da olgularını" (Volkan 1972, 1981c) kullanarak sonlandırmayla ilgili kederini gizli ve sihirli bir yolla kontrol etmek isteyebilir. Sonra da, kendi temsili ile kaybedilen nesnenin (kişi) karşılık gelen temsili arasında bağlantı kurmak için insan olmayan ya da cansız bir nesne (bağlantı nesnesi) ya da soyut bir simge (bağlantı olgusu) seçer. Böylece, her ne kadar her ikisini de yapmayacak ve arafta kalacak olsa da, kaybedilen kişiyi geri alabileceği ya da "öldürebileceği" yanılsamasını korur. Ayrılma çatışması çözülmese de, en azından şimdilik kontrol altına alınır.

Sonlandırma evresinde bu tür büyüsel bağlantıların kullanımının analiz edilmesi ve tam anlamıyla üstesinden gelinmesi gerekir. Şimdi tam yetişkin olarak kabul edildiklerinden analist onları yavaş yavaş bir bebeği memeden kesecek gibi davranacağına analitik işini son ana kadar yerine getirir.

"Özet yapan rüyaların incelenmesi" (Glover, 1955) hastanın karşıt temsilleri birleştirebileceğine dair bir gösterge (Volkan, 1976) olarak genellikle bu noktada yapılır. Hastaya kalan ise, bu çok uzun birlikteliklerinin sona ermesi nedeniyle üzüntüsünü ve analiste karşı samimi duygularını ve minnettarlığını dile getirmektir.

Sonlandırma gerçekleştikten sonraki yas, büyük olasılıkla çözümlenene kadar devam eder. Bird'ün (1972) belirttiği gibi, bazı hastalar tedaviyi sonlandırma gerçeğini gerçekleşene kadar tam anlamıyla kabul edemezler ve bana göre bu kategoriye ağır biçimde regrese olmuş ve/veya psikolojik gelişimde ilerlememiş durumda tedavi gören hastalar girer. Kitabın ikinci kısmında yer alan Pattie'nin vakasını, buraya kadar açıkladığım altı tedavi adımının nasıl uyguladığını göstermek için anlattım.

6. Bölüm

PATTIE: PSİKOZA EĞİLİMLİ BORDERLINE BİR HASTA

TANI PROFİLİ

Pattie, altı yıl, yedi ay süren tedavisine öncülük edecek olan tanı seansı için ofisime geldiğinde yirmi bir yaşındaydı. Ofisimden yaklaşık yüz elli kilometre uzakta oturuyor olmasına rağmen, haftada dört kez geldi. Tedavinin son iki yılında, işle ilgili artan sorumlulukları nedeniyle haftalık ziyaretlerini üçe düşürmesi gerekmişti.

Onu ilk gördüğümde üzerinde buruşuk bir gömlek, lekelerle dolu yırtık bir kot pantolon vardı. Yüzündeki saldırgan ifadesi dışına sevimli sayılabilirdi. Saçları taranmamıştı, tombul görünümlüydü ve erkeksi yürüyüşü, tıpkı bir güreşçinin meydan okurcasına kollarını yana açarak yürümesi gibiydi. Bu sert ve asi tavrının altında yardım isteyen, korkmuş bir çocuk olduğunu hissetmiştim.

Pattie, on dört yaşındayken kendisine şizofreni teşhisi konulduğunu ve gittiği okulda çok fazla sorun çıkardığı için özürlü çocuklara özel bir okula gönderildiğini anlattı. Terapi için dört yıl boyunca, haftada üç kez kadın bir psikoloğa gitmişti. Daha sonra özel bir hastaneye yatırılmış ve orada kaldığı iki yılı aşkın süre boyunca haftada üç kez bir kadın psikanalistten terapi almıştı. Hastane masrafları ailesinin bütçesini aşınca hastaneden taburcu olmuştu.

Pattie ve ailesi beni, hiç tanımadığım ve konuşmadığım bu psikanalistten duymuşlardı. Pattie'nin tüm çalışmamız boyunca hakkında nadiren konuştuğu bu psikanalist, onun

üzerinde çok az bir etki bırakmışa benziyordu. Pattie bu kadın analistten pek hoşlanmamış görünüyordu. Pattie, yaptıkları yüz yüze görüşmelerde analistin onun anlattıklarını dinlerken gözlerini kapatarak ve çok az konuştuğunu söyledi. Pattie ilk terapistinden sevecen ve saygılı bir şekilde söz etti ama kendisine yardımcı olmaya çalışmasına rağmen, eğitimi yetersiz olduğu için elinden pek bir şey gelemediğini söyledi. Pattie hastanedeki psikanalistine orada kaldığı süre boyunca yalan söyleyerek onu, sorunlu bir adam olan bir hastane personeliyle yaşadığı ilişkiden uzak tutmaya çalışmıştı. Hastanede kaldığı sürenin sonlarına doğru bu adamdan hamile kalmış, taburcu olduktan sonra kürtaj olmuştu.

Pattie'nin anne ve babası bir çiftlik satın almışlardı. Çiftlik evinin dışında, oradaki işlerle ve birkaç atın bakımıyla ilgilenen genç bir adam ve karısının yaşadığı küçük bir ev daha vardı. Pattie'nin başka bir yerde yaşayan anne ve babası, zaman zaman çiftliğe ziyarete geliyor ve babasının emekliliğinden sonra oraya kalıcı olarak yerleşmeyi istiyorlardı. Pattie hastaneden çıktıktan sonra bu çiftliğe gelmişti. Çiftlik evinin belli odaları ona verilmişti ama bu odaları sahiplenmemesi ve misafirleri geldiğinde boşaltması istenmişti. Pattie'nin ailesine utanç, öfke ve hayal kırıklığı hissettirdiği çok açıktı. Ailesi onun kaotik ve alışılmamış yaşam tarzının düzenlerini bozmasına izin vermemeye çalışıyordu. Aslında, Pattie'nin çiftlikte başıboş gezen hayvanlardan biri gibi algılandığını hissetim. Görünüşe göre o da böyle hissettiğinden, evde çok nadir uyuyordu. Çoğunlukla kendini daha rahat hissettiği ve hayvanlarla konuşabildiği ahırda uyumayı tercih ediyordu. Evde kaldığı nadir gecelerde yatağında yatmayı reddederek divanda köpeğine sarılıp uyuyordu.

Bana geldiğinde bir yıldan fazla süredir bu çiftlikte kalıyor ve zamanının büyük bölümünü uyuyarak ya da uyuklayarak geçiriyordu. Para bulabildiğinde uyuşturucu alıyor, gece civardaki bir bara gidiyor ve rastgele bulduğu bir yabancıyı eve getirip tek gecelik bir ilişki yaşıyor ama orgazm olmuyordu. Bu partnerlerin çoğu kamyon şoförleriydi. Seks sona erdiğinde Pattie partnerini tehdit edici ve çok kötü olarak algılıyor ve saldırganlaşıyordu. Bu durumlarda sık sık kavga çıktığını söylediğinden, fiziksel tehlike içinde olduğunu düşündüm. Pattie, o geceki partneri gider gitmez, ahıra gitmeyi alışkanlık haline getirmişti.

Pattie'nin genel olarak ruhsal sınırları olduğunu fark ettim. Kendinin nerede bittiğini ve diğerlerinin nerede başladığını biliyordu. Ancak kesin başlangıç ve bitişleri olmasına karşın bu sınırlar delik değiş görünüyordu. Uyuşturucunun etkisi altındayken ve böyle anlarda korumacı nesnelere yoğun bir ihtiyaç duyduğunda çevredeki nesnelerle kaynaşıyordu. Tutarsız davranış örüntülerini ve bütünleşmemiş benlik duygusunun karşıt yönlerini, genellikle kendisinden ''büyük kötü leke'' olarak söz ederek tanımlıyordu. Öte yandan, görünüşüne özen gösterirse gerçek bir "baştan çıkarıcı kadın" (femme fatale) olacağını düşünecek kadar kibirliydi.

Diğer insanlara ilişkin imgeleri iki aşırı uçtaydı. Örneğin ''iyi'' bir kamyon sürücüsü aniden ''kötü bir adam'' olabiliyordu. Anne ve babasını parçalanmış olarak betimliyordu. Terapistlerinden bütünleştirilmiş, tam kişiler olarak söz etmiyordu; bu özellikle hastanedeki psikanalist için geçerliydi. Duygusal ve simgesel açıdan neyin daha tarafsız olduğuyla ilgili olarak gerçekliği sınama yetisi zarar görmemiş gibi görünüyordu ama ruhsal ya da fiziksel yakınlığı

çağrıştıran herhangi bir şey onda büyük kaygı yaratıyor ve gerçeklik algısını bulandırıyordu. Tehlikeyi yadsımak için çocukluk dönemi tümgüçlülüğüne tutunuyordu. Kendisini bıçağı ya da tabancası olan sarhoş bir adamla bulduğunda olanları görmezden gelmeyi seçiyordu. Tümgüçlülüğü tehdit edildiğinde, tehlikeli dünyanın tamamını kapsayan daha büyük bir yadsımayı kullanıyordu. Bu manevra, gün boyu uykuda çok fazla zaman geçirmesini de açıklıyordu.

Pattie'nin gerçek dünyası sıkıntılı ve zordu, aslında o da böyle kalması için uğraşıyordu. Kendisi için travmatik ama aşina olduğu şeyler yarattığını ve bunları kontrol ettiğini düşündüm ve Giovacchini'nin (1967) kişilik bozukluğu ile ilgili görüşünü hatırladım: ''Çevre bu kişilerin bütünsel ego organizasyonlarının korunacağı şekilde yapılandırılmalıdır" (s. 579). (Ayrıca bkz. Jacobson, 1964.) Bu tehlikeli çevrenin, Pattie'nin dışsallaştırdığı ve kabul edilemez olan kendilik ve nesne imgeleri, yansıttığı ehlileştirilmemiş dürtüleri ve bunlara karşı savunmaları için bir birikim olduğunu düşündüm. İlk önce, vardığım bu sonucun doğruluğunu kontrol etmekle işe başladım.

Pattie, kadın olduğunu biliyordu ama erkek olma arzusu tanı görüşmelerimiz sırasında, bir zamanlar terapi uyguladığım kadın borderline transseksüellerden farklı olmadığını düşündürecek kadar güçlüydü (Volkan, 1974; 1980b, Volkan ve Berent, 1976; Kavanaugh ve Volkan, 1978.) Aslında zaman zaman cinsiyet değiştirme ameliyatı olmayı düşünse de, bu olasılığı hiçbir zaman saplantı haline getirmemişti. Kadın transseksüellerin tipik olarak sorunlu ve genellikle depresif bir anneleri vardır. Çocuk, bir penise sahip olma fantezisine abartılı bir biçimde tutunarak anneyi bencil nedenlerle girdiği

depresyondan kurtarmak ister. Sanki küçük kızın bir penisi olursa, anneyi ona iyi annelik yapmasını sağlamaya yetecek kadar mutlu edebilecektir ama annelik hayal kırıklığı yaşattığı için küçük kızın fantezisindeki penis her zaman mutlu edici değildir ve saldırganlık türevleriyle birleşmiştir. Bir penise sahip olmak çocuğu depresif ve hiçbir şeye sahip olmayan annesinden ayrıştırır. Bu nedenle de bir penise sahip olmak kötü anneyle kaynaşmaya karşı bir savunmadır.

Ergenlikte annesiyle olan sorunlu ilişkisinden onu kurtaramayan ödipal baba tarafından reddedilen kadın transseksüelde, saldırgan bir penise sahip olmayı hak ettiği hissi iyice açığa çıkar. Pattie ergenlikte bir penisinin olmasını arzulamış ama bunu sevişmek için değil, kendini nesne ilişkilerinin özünde var olan tehlikelerden korumak için bir saldırganlık aracı olarak istemişti. On bir ya da on iki yaşındayken, yatağına uzanmış olan annesine mutfak bıçağını saplamaya çalıştığını söyledi. Mutfak bıçağı, sahip olmak istediği penis olmuştu.

Pattie küçük bir kızken, annesinin vajinasını regl dönemindeyken görmüştü ve şimdi kendisininkinin çirkin ve kirli olduğunu düşünüyordu. Bir penise sahip olma arzusunun daha üst bir düzeydeki iğdiş edilme sorunlarının ötesinde kendisini annesinden ayrıştırmak ve böylece annesi tarafından yutulmaktan korumak için olduğunu düşündüm (Socarides, 1978). Pattie kendini deneyimli bir yaşam ustası olarak gösterirken bile, ''darmadağın'' olduğunu bildiğini ve sık sık intiharı düşündüğünü söyleyebilmişti.

Pattie'nin hastalığının temel nedenlerinden bazılarını anlamam üç tanı seansını aldı. Başlangıçta, tedavide birlikte yol almaya karar vermemiz halinde nereye gideceğimiz

konusunda fikir verecek, çok ayrıntılı olmayan bir haritam olsun istedim.

Bu haritada onun psikolojik sorunlarını formüle ederken, ilk üç saat boyunca elde edemediğim bazı bilgileri de hesaba kattım. Hikâyesi ve hikâyesinin anlamı birlikte olduğumuz yıllar içerisinde yavaş yavaş ortaya çıktı ama burada okura resmin bütününü gösterebilmek için daha sonraları elde ettiğim bazı bulguları da ekledim. Görünüşe göre Pattie'nin varlıklı bir aileden geldiği anlaşılıyordu. Babası bir tekstil fabrikasının ortaklarındandı. Ev hanımı olan, sosyal yardım ve hayır işlerine katılan annesinin ''hatırı sayılır kişiler" arasında aktif bir sosyal bir yaşamı vardı. En büyük çocukları Pattie'den beş yaş büyük olan bir kızdı. İkinci çocukları da Pattie'den dört yaş büyük olan bir erkekti. Pattie iki buçuk yaşındayken aileye Mary adında bir kız kardeş daha katılmıştı. Mary zaman içinde normal bir gelişim göstermesine rağmen, çocukluğunda bazı ortopedik sorunları nedeniyle bacak destekleri kullanmak zorunda kalmıştı.

Pattie, Mary'nin topallığının annelerinin özsaygısını yaraladığını ve Pattie'yi ihmal etmek pahasına kendini Mary'ye adadığını açıkça ifade etti. Mary, üzerine titreyen annesinden ayrılma-bireyleşme konusunda zorluk çekmişti. Pattie onu annesine öyle yapışık görmüştü ki kendisini uzağa itilmiş hissetmişti. Bu yüzden Pattie de ayrılma-bireyleşme sorunları yaşamıştı. Pattie yaklaşık dört yaşına kadar emzikle avutulduğunu ve ikinci plana atılmış olmaktan dolayı duyduğu kıskançlık ve öfkeyi hatırlıyordu.

Annesi bir gün Pattie'yle bir pazarlık yapmıştı. Eğer emziği bırakırsa ona istediği oyuncak bebeği alacaktı. Pattie, emziği bırakınca, annesi emziği keserek pazarlığı

sonlandırdığında çok şaşırmış, hem bebeği hem de emziği alabileceğine inandığı için hayal kırıklığı yaşamıştı. Daha sonraları hâlâ küçük bir çocukken, bir mağazadan plastik bir biberon çalmış ve kaybettiği emziğinin yerine koyduğu biberonla fare yavrularını beslemeye çalışmıştı. Bu biberon ayrılık kaygısı ve aktarım sorunlarıyla baş etmesi için bir çocukluk fetişi haline gelmişti (Winnicott, 1953). Pattie bu biberondan ayrılamıyordu, yetişkin olduğunda bile çiftliğe yanında getirmişti. Emziği yok edildikten sonra tekrarlayan bir rüya görmeye başlamıştı. Bu rüyayı, tedavisi sırasında anlamı analiz edilinceye ve daha da önemlisi, rüyasındaki sorunlarla baş etmek için daha olgun ego işlevleri geliştirinceye kadar görmeye devam etti. Bu rüyada, Pattie'nin ağzında plastik gibi bir sakız vardı ama sakızı çiğneyemiyordu. Sakız dişlerine yapışıyor, onu ne yutabiliyor ne de tükürebiliyordu. Sonunda da kaygı içinde uyanıyordu. Bu rüyada Pattie'nin oral saplantısı temsil ediliyordu. Anne sevgisini (memesini) çok güçlü bir şekilde arzu ediyor ama özlediği şeyin bozulmuş olma olasılığı onu çok korkutuyordu. Pattie'yi yalnızca annesinin Mary ile ilgilenmesi ''kötü'' yapmıyordu, annesine yönelik saldırganlığının yansımaları da onu tehlikeli yapıyordu.

Sürekli çiğneme davranışı, Pattie'nin uydusu haline geldiği annesiyle ilişkisindeki arafta kalma durumunu yansıtıyordu. *Uydu olma durumu* (Volkan ve Corney, 1968) ayrılma-bireyleşme zorluklarına uyumsuzluk olduğunda ortaya çıkar. Bu durumda olan kişi, bir pervanenin ateşe doğru çekilmesi gibi, annesinin temsiline doğru çekilir. Yakınlık (annenin temsili ile kaynaşmaya doğru çekim) tehlike yaratırken, uzaklaşma (bireyleşme) ise buna hazırlıklı olmayan kişiye yalnızlık getirir. Sonuç olarak bu kişi, annesinin ya da onun temsilinin etrafında dönüp durmaya mahkûm olur.

Pattie gibi hastalar, yetişkin olduklarında da genellikle anne ve baba evine yakın yaşarlar ve annelik yapan kişiye yakın olma ya da uzak olma arasında gidip gelirler. Bu özel çekimdeki her iki taraf da gerçek dünyada sonsuz bir ayrılma-bireyleşme sürecine girmiş gibi davranır. Bu anlamda, çocuk ve annenin yakalandığı gelişimsel mücadele hiçbir sonuca ulaşmadan canlılığını (her gün yeniden etkinleştirilerek) sürdürür.

Pattie'nin oyun arkadaşlarını ısırma alışkanlığı ve her şeyi yiyen hareketli bir ağız olan ''Pac-Man'' elektronik oyunundaki gibi imgelerle çocukluktan beri zihninin meşgul olması, daha sonraları anal ve fallik sadistik dürtülerle yoğunlaşacak olan oral sadizminin doğrudan dışavurumuydu. Annesini öldürmeye çalışırken kullandığı bıçağın (fallik bir simge) ''dişleri'' olduğunu bana özellikle söylemişti ve büyük ihtimalle bu kenarları tırtıklı bir bıçaktı. Bu açıklamasından fallik ve oral saldırganlığının yoğunluğu anlaşılabiliyordu.

Annesinin Pattie'yi ihmal etmesine neden olan engelli bir çocuğunun olduğunu, tanı görüşmeleri sırasında ilk öğrendiğimde, bu ihmalin Pattie'nin psikopatolojik durumundan tek başına sorumlu olup olmadığını düşündüm. Emziğin yok edilmesi dışında özel bir travmatik olay görememiştim ama yavaş yavaş ailesine hâkim olan duygusal zehirlenmeyi kavradım. Pattie, ailesinin dışarıdan bakıldığındaki istikrarlı görüntüsüne rağmen, içeride kaotik olduğunu sürekli söylüyordu. Zaman geçtikçe, annesinin kırılgan bir yapısı olan ve kendi despot babası tarafından ikinci plana atılmış biri olduğunu, yetişkin olduğunda bile babasından korktuğunu öğrendim.

Pattie annesinin aynı anda tek bir çocuğa annelik yapabileceğini düşünüyordu ve ona söz ettiğim İngilizlerin ''böl ve yönet'' manevrası yüzünden, annesini "İngiliz İmparatorluğu" olarak adlandırıyordu. Anne çocukluğunda yaşadığı kardeş rekabetini, kendi çocuklarına da yansıtmıştı. Çocuklarının arasındaki sadistik rekabeti ne kontrol edebiliyor ne de bu rekabetle yüzleşebiliyordu. Çocuklarının hepsinin sorunları vardı. Pattie benim hastam olmadan önce, bir avukatla evlenmiş olan en büyük kız, annesinin gözdesi ve onun son derece narsisistik yaşam görüşüyle özdeşleşmiş bir uzantısıydı. Pattie'yi hor görüyor ve ona sadistçe davranıyordu. Erkek kardeşleri obeziteyle mücadele ediyor, ayrılık kaygısı yaşayan Mary de tedavi görüyordu.

Pattie'ye annesinin yaşattığı temel travma basitçe bir emziğin yok edilmesiyle ilgili değildi. Annenin, duyguları ehlileştirme, karşıt öğeleri bütünleştirme, bazı alanlardaki gerçekliği sınama, çocuklarının aralarındaki rekabetle baş etmelerine yardımcı olma gibi belirli ego işlevlerinde yetersiz olduğunu anlamaya başlamıştık. Pattie tedavisinde ilerleme kaydedene kadar bunu hiç fark etmemişti ama terapideki uzun hazırlığın ardından aniden kavradı. Bir gün Pattie, babası ve bir çiftlik çalışanı ile birlikte sığırları ahıra sokmaya çalışırlarken, üzerinde günlük kıyafetleri olan annesinin sığırları içeri sokma çabalarına engel olduğundan bihaber ahırın girişinde durduğunu görmüştü. Pattie o anda durumun kendi çocukluğunun hikâyesi olduğunu fark etti. Pattie, annesinin sadece onun çabalarını takdir etmemekle kalmayıp bunların anlamını da hiç anlamamasıyla sessizce baş etmeye çalışmıştı.

Pattie, çiftlik evinin oturma odasının penceresinin önünü kapatan kurumuş bir ağacı kestiğinde annesi ona kızarak o ağaca torunlarının tırmandığını görmek istediğini söylemişti. Annesi ağacın kurumuş olduğunu bildiği halde bu gerçeği hesaba katamamıştı. Pattie tedaviden önce göremediği bir şeyi artık görebiliyordu; annesinin davranışları her zaman mantıklı değildi.

Annesi tarafından hayal kırıklığına uğratılmış olan Pattie, başlangıçta ona sıcak yaklaşan babasına yönelmişti. Pattie sekiz yaşındayken, babası çok istediği siyasi bir görevi alamamıştı. Babasının bu haberi alışını ve nasıl derin bir depresyona girdiğini anımsıyordu. Babasının depresyonu, çok sevdiği askerlik arkadaşının erken ölümüyle karmaşık bir yası tetiklemiş ve Pattie'ye karşı tavrı son derece alaycı ve reddedici olmuştu. Babası yaşamı boyunca bu depresyondan çıkamamıştı. Babasının reddedişi Pattie'nin yeni yeni tomurcuklanan dişiliğine şiddetli bir darbe indirmişti. Bir gecede ''büyük kötü leke''ye dönüşmüş görünen Pattie, özsaygısı için başka bir destek bulmaya çalışarak bir kadın öğretmenini idealleştirmiş ve iyi bir anne bulma olasılığına geri dönmüştü. Ancak bu öğretmen hamile kalıp okuldan ayrılınca, Pattie ilgisini yeni bebeğine veren kendi annesi gibi bir anne figürü tarafından bir kez daha reddedilmişti. Pattie'nin tarihi tekerrür etmişti! Buna tepki olarak anlık bir memnuniyet yaşamak (Volkan, 1976) için yeniden mağazalardan hırsızlık yapmaya başlamış ve babasının iş bağlantısının olduğu bir yerden ruj çalmıştı. Annesinin yerine koymak istediği anne tarafından reddedilen Pattie, ruju çalarak babasının dikkatini çekmek ve ona artık yetişkin bir kadın olduğunu göstermek istemişti. Yine onun gözdesi olma ümidi içindeydi. Ancak ruju çaldığını fark eden dükkân sahibinin onu alıkoyarak çağırdığı annesi ona öfke kusmuş ve Pattie

yine bir gecede ''büyük kötü leke''ye dönüşmüştü. Pattie sekiz yaşından önce çekilmiş fotoğraflarındaki halini kendisiymiş gibi hissetmiyordu. Görünüşe göre, idealleştirdiği öğretmeni tarafından reddedilmek Pattie için yıkıcı olmuştu; şimdi de özsaygısını koruma girişimindeki başarısızlığı bardağı taşıran son damla olmuştu. Bir tür organizmal panik (Pao, 1979) ya da duygu seli (Volkan, 1976) yaşamıştı.

Pattie'nin ego işlevleri geri geldi ve kendisi için mümkün olan en iyi kendilik duygusunu oluşturmaya başladı. Bu deneyimden bir kişilik değişimiyle çıktı. Pattie tam gelişmiş bir psikoza girmemiş olmasına rağmen, özsaygısı için destek bularak ve yeni bir kendilik organize ederek çaresizliğinden kurtulmuş görünüyordu. Bu onun, kendisini fotoğraftaki çocuktan başka biri olarak düşünmesine yol açan ''büyük kötü leke'' kimliğinin şekillenmesiyle gerçekleşti. Bununla birlikte, yeni şekillenen ''kötü'' kendilik, umut dolu "iyi" kendiliği yok etmedi, yalnızca askıya aldı. Sonuçta, günlük bir ''kötü'' kendilik ve bölünmüş bir gizli "iyi" kendilik olması kendiliğin hiç olmamasından iyiydi. Pattie korumaya çalıştığı ''kötü'' kendiliği desteklemek için ''kötü olma oyunları'' oynamaya başladı. Çelişkili bir biçimde, annesinin ilgisini çekmenin ve kötü olarak düşündüğü sakat kız kardeşiyle özdeşleşmenin tek yolu buydu. Oyunlar, Pattie'nin kardeşlerine ait olan şeylere saygı göstermesini gerektiren üstü kapalı aile kurallarını ihlal etmesine; sert, kaba ve erkeksi bir kimlik benimsemesine ve nazik, dişi ve baştan çıkarıcı yönlerini bölüp gizlemesine yol açtı. Bir keresinde Mary'ye duygusal yakınlık göstermesine rağmen onun tarafından hemen reddedildiğini hissetmiş ve bu sözüm ona reddedilme ''büyük kötü leke''ye dönüşmesinin nedenleri arasına eklemişti.

Sekiz yaşındayken nasıl gülündüğünü unutmuştu ve erkek olmak istemeye başlamıştı. Ancak babasını depresyondan kurtarma arzusu (annesiyle ilgili daha önceki kurtarıcı fantezisiyle yoğunlaşmış) ve bir gün onun sevgisini, takdirini tekrar kazanma isteği gizli olarak sürdürüyordu. Artık, babasından beklentileri onunla yaptığı tartışmaların arkasına gizlenmişti. Babasıyla kavga ettiği sürece onun tarafından sevilme arzusunu gizleyebiliyordu. Bir taraftan da eğer kavga etmeyi keserlerse babasının kendisine iyi davranacağını hissediyor ama hayal kırıklığına uğrama korkusuyla bunu denemekten çekiniyor ve kavgacılığa devam ediyordu. Bu yüzden de babası tarafından sevilme ya da reddedilme ihtimalini, tıpkı annesine yakın ya da uzak olma durumu gibi arafta tutmayı sürdürüyordu.

Pattie, çok sonraları rüyaları aracılığıyla şunu anladı: Eve götürdüğü kamyon şoförleri sadece çocukluğunda onu avutan emziği ve ''iyi'' anneyi değil, aynı zamanda ''iyi'' (kurtarılmış) babayı temsil ediyordu. Bu avuntucular aniden işe yaramaz, hatta kabul edilemez hale gelebiliyordu. Ergenken kimseye güvenmemesine ve çevresine karşı saldırganlığına nedenler bulmak konusunda uzman olmuştu. Bölme, yadsıma, dışsallaştırma ve yansıtma gibi ilkel mekanizmalar aracılığıyla hemen düşmanca bir çevre yaratabilmişti. Gerçekten de, gerçek dünyasındaki çevresi Pattie'nin patolojik beklentileriyle uyum sağlayacak ölçüde düşmancıldı. Kendi yaşıt gurubuyla olgun ilişkiler kuramamış, orta ve geç ergenlik dönemlerinde genel kimlik dağınıklığı yaşamış, diğer kızlar ve erkeklere yabancılaşma hissederek acı çekmişti. Pattie'nin zihninde dünya tehlikeli bir yer olmuştu ve annesini öldürmeye çalışmıştı.

Anne ve babası onu bir yaz binicilik kampına göndermişti. Kamptaki at binme disiplini Pattie'yi fazlasıyla aşıyordu. Büyük bir kaygı hissederek insanlardan her gün biraz daha uzaklaşmış, atlarla konuşmaya ve rüzgârdaki mesajları duymaya başlamıştı. Kısa bir süre sonra da psikologla ilk tedaviye başlamıştı.

Pattie, iki terapistle altı yıl süren tedavisinin ardından bir yıldan uzun süreyi çiftlikte geçirdikten sonra bana gelmişti. Bana gelmeyi anne ve babasıyla tartışmış olsa da, ofisime gelmesini hızlandıran asıl nedenin, yavru bir kediyi ''kazara'' öldürmesi olduğu kanısındayım. Panik içinde tedaviye gelmişti. Ölüm onu çok fazla kaygılandırmıştı. Tedavi sırasında anladığım üzere, kedi yavrusunu öldürmesi, onun bilinçsizce kurduğu küçük kız kardeşini öldürme fantezisinin gerçekleşmesiydi.

TEDAVİYE KARAR VERME

Pattie'yi değişime uğramamış geleneksel psikanaliz adayı olarak görmedim. Klasik psikanaliz temel olarak, nevrotik ve üst düzey kişilik organizasyonu ya da üst düzey borderline kişilik organizasyonu olan hastaları tedavi etmek amacıyla tasarlanmıştır. Tüm belirtiler, Pattie'nin aktarım psikozu sergileme ve kendisine ya da başkalarına tehlike yaratabilecek eylemlere girişme olasılığının oldukça yüksek olduğunu gösteriyordu. Daha önce hastanede kaldığı süre boyunca, analisti muhtemelen klasik psikanalitik yaklaşımı benimsediğinden Pattie'nin seanslar sırasında söylediklerini edilgin bir biçimde dinlemekle yetinmişti. Pattie de iki yıllık çalışmaları süresince analistin çok az şey söylediğini doğruladı.

Bunun öncesinde, dört yıl boyunca bir psikologdan aldığı destekleyici terapide olumlu aktarımının gelişmesi (olumlu ve olumsuz aktarım durumları hiç analiz edilmemiş olmakla birlikte), ailesiyle görüşülmesi vb sayesinde Pattie'nin tehlikeli eylemlerinin önüne geçilmesine yardım edilmişti. Ancak bu çabalar yeterli olmamış görünüyordu.

Pattie, daha önce psikoza eğilimli borderline hastalarımda genelde başarıyla uyguladığım, psikanalitik terapinin seyreltilmiş bir versiyonunun denenebileceği bir noktada görünüyordu. Bu şansı kullanmazsak yaşamının tehlikede olacağını, bir kamyon şoförünün bıçağıyla, bir atın çiftesiyle ya da aşırı ilaç kullanımıyla ölebileceğini ya da sürekli hastaneye yatıp çıkarak yaşamını çoğunlukla başka birinin idare etmesi gerekeceğini düşünüyordum.

Tedavi Ücreti Konusunda Anlaşma

Pattie'ye onunla çalışacağımı ve haftada dört kez görüşeceğimizi söyledim. Yaklaşık yüz elli kilometre öteden buraya araba sürerek gelip gitmesiyle ilgili bir sorun olup olmadığını öğrenmeye çalıştım. Araba kullanmak konusunda bir sorun olmadığını, gerekirse benim çalıştığım şehre taşınmayı düşünebileceğini söyledi. Son tanı seansında anne ve babasının benimle tanışmak istediğini söyledi. Ben de ona çalışmamızın ikimizin arasında kalması gereken bir mesele olmasını tercih ettiğimi söyledim. Babası tedavinin yıllık ücretini öğrenmek istemişti. Akademik toplantılarım ve tatillerim yüzünden görüşmenin olamayacağı iki aylık dönemi dâhil etmeden bir hesaplama yaptım. Akademik görevlerim nedeniyle özel psikanalistler kadar çok vaktimin olmadığından söz ettim.

Pattie bir aile vakıf fonundan yararlanıyordu ama hasta olduğu düşüldüğü için bu geliri babası tarafından yönetiliyordu. Pattie'ye ücret konusunda babasıyla birlikte ayarlama yapmasını ve bana getireceği çekleri kendisinin imzalamasını önerdim. Ona profesyonel olarak uyguladığımız ödeme sistemini açıkladım. Ödemeyi kendisinin yapmasının tedavisinin sorumluluğunu almasının onayı olacağını vurguladım. Daha sonra, para kazanmaya başladığında babasına danışmadan bu sorumluluğu tek başına üstlenebilmişti.

Açıklamalar

Pattie'ye ilaçla tedavi yapmayacağımı, seanslar sırasında aklına gelen her şeyi ve bedensel duyumları bana anlatmasından oluşan bir çalışma yapacağımızı anlattım. Ayrıca başladıktan sonra kısa bir süre içinde divanı kullanmasını beklediğimi söyledim. Divanı kullanmanın verimli bir yol olduğunu ve benim görünürde olmayışımın uzun vadede zihninin daha serbest olmasına yardımcı olacağını, ayrıca tedavi ve benimle ilgili fantezilerini paylaşmasını ve incelemesini kolaylaştıracağını anlattım. Bu fantezilerin incelenmesinin gerekli olduğunu söyledim. Terapötik süreçler konusunda deneyimli ve divanın psikanalizdeki geleneksel kullanımından haberdar olsa da, Pattie daha önce divan kullanmamıştı. Serbest çağrışımları ve dile getirdiği bedensel duyumları aracılığıyla zihninin nasıl çalıştığını ve neden bu şekilde çalıştığını anlamaya çalışacağımızı ve bu sayede gelecekte kendi yaşam tarzı, başkalarıyla ilişkileri ve en önemlisi kendisiyle olan ilişkilerinde kullanabileceği seçenekleri görebileceğini söyledim.

Yaptığım açıklamaları anladı. Anne ve babasıyla görüşmeyi reddettiğim için memnuniyetini belirtti ve onunla çalışmamızı çok ciddiye aldığımı hissettiğini söyledi.

7. Bölüm

BİRİNCİ ADIM: BİR GERÇEKLİK TEMELİNİN KURULMASI

DİVANDA

Tanı görüşmelerinden bir ay sonra çalışmamıza başladık. Pattie, ofisimin yakınlarında bir apartman dairesine taşındı ama hafta sonları ve hafta içi hayvanları görmek için ara sıra çiftliğe gidip gelmeye devam etti.

Başlangıçta geçmişi hakkında daha fazla şey anlatmayı denedi ama zihninin divana takılıp kaldığını fark ettim. Benim bir Freud'cu olarak, Freud'un kadınlara karşı olduğuna dair algısını doğrulayacağım konusunda kaygılıydı. Divanı kullanmayı kabul etmekle ilgili bazı koşullar getirmeye çalıştı. Örneğin, penis kıskançlığı gibi konuları konuşmaktan kaçınmalıydım. Terapötik tarafsızlığımı elden bırakmadan bir işbirliği geliştirmeyi amaçlayarak ona cevap verdim. Ondan faydalı olabileceğini düşündüğüm herhangi bir konuda soru sorma özgürlüğümün olmasını istedim. Söylediklerimden ona bir anlam ifade etmeyenlere katılmak zorunda olmadığını belirttim. Tanı görüşmelerinin sonunda divanı kullanması konusunu tartışmıştık ama Pattie pazarlık etmeye başladığında ona asıl anlaşmamızı hatırlatmadım.

Haftada dört kez görüştüğümüz programımızın ikinci haftasında divana uzanmasını istediğimde itiraz etmedi. Ancak divanın kumaşının desenlerinin ona açık ağızları hatırlattığından yakındı. Benim onu ısırabileceğimi ya da yiyebileceğimi (benimle sembiyotik ilişkide olması

için onun kendilik temsilini benimkiyle kaynaştırmam) aklından geçirdiğini bundan çok korktuğunu sezdim. Bunun tedavi sırasında en çok üzerinde durulması gereken temel ikilemlerinden biriyle ilgili bir ipucu olduğunu düşündüm. Bu söyledikleriyle ilgili yorum yapmadım ama tedavide yeni bir çalışma yöntemiyle ilgili duyduğu kaygıyı ve yakın bir çalışma ilişkisine girmekten çekindiğini fark etmiş olduğumu anlamasını sağladım.

Divandaki ilk gününde yanında bir şişe gazlı içecek getirmişti ve divana uzanmadan önce büyük bir yudum alıp elindeki yarısı boş şişeyi divanın yanına yere bıraktı. Hiçbir şey söylemedim. Onu yiyebilecek bir ağza kendini cesurca sunmak yerine ulaşabileceği yerde bir şişenin bulunmasının onun için bir emniyet supabı anlamı taşıdığını biliyordum. Gösterdiği bu cesaret karşısındaki hayranlığımı açıklamaktan kaçındım. Ertesi gün şişe yoktu.

Divanda geçirdiği ilk saatler boyunca Pattie anne ve babasından şikâyet etti. Yabancılarla seks yapma dürtüsüne nasıl karşı koyamadığını açıkladı. Zor koşullarda geçirdiği ve bir sır olarak ailesinden sakladığı kürtajına dair bazı ayrıntılar verdi.

İlk Rüya

Pattie'nin anlattığı ilk rüya, bir mutfakta yanında olan kır saçlı adamla ilgiliydi ve bu adam büyük olasılıkla beni temsil ediyordu. Pattie, kır saçlı adamla birlikte içinde çiğ et parçalarına benzeyen köftelerin olduğu spagetti gibi bir yemeği kanla dolu bir tencerede pişiriyordu. Yemeği kaşıkla

tabaklara doldurduktan sonra masaya götürürken tabakları yere düşürüyordu. Yere dökülen yemek kanlı bir pislik gibi görünüyordu. Adam bu pisliğin Pattie'ye ait olduğu konusunda ısrar ediyor ve temizliğin onun sorumluluğunda olduğunu söylüyordu. Pattie kendini kızgın ve haksızlığa uğramış hissetmiş ve gergin bir şekilde uyanmıştı.

Pattie, terapötik sorgulamada ustaymış gibi bu rüyayı kendiliğinden yorumlamaya başladı. Başka birçok şeyin dışında, rüyasında kan ve çiğ etle temsil edildiğini düşündüğü, kürtaj yaptırdığı bebekten ve çocukken annesinin regl kanamasını gördüğünden söz etti. Çağrışımları geçerli görünüyor olmasına rağmen, bunlara ilgi göstermemin boşa kürek çekmek olacağını düşündüm. Beni temsil eden kır saçlı adamdan söz ettiğinde, benim ondan başarıp başaramayacağını bilmeden ve hiç yardım etmeden zor şeyler yapmasını beklediğimi düşündüyse, kendini kızgın ve haksızlığa uğramış hissetmesinin olağan olduğunu söyledim. Tedavinin ilk saatlerindeki amacım, terapötik birlikteliğin özünün oluşması için gerekli ortamı hazırlamaktı.

Seanslara fena halde pasaklı bir halde geliyor ve çok kötü kokuyordu. Kılık kıyafeti kendisini ''büyük kötü leke'' olarak tanımlamasına uygundu. Pantolonunda kan lekeleri vardı çünkü söylediğine göre ped alacak parası yoktu. Zaman zaman görüştüğü bir kız arkadaşından söz etti, anlattığına göre bu kızda bit ve pire vardı ve bunları Pattie'ye de geçiriyordu. Cildinin yağlı olduğundan söz ediyordu ama divanımı kirletmesi ya da halımda çamurlu ayakkabılarıyla yürümesini hiç umursamıyordu.

Fiziksel kirliliğinin, rüyasında yerde gördüğü pislikle ilişkili olduğunu ve bu pisliği temizlemesine yardım etme

teklifime, kendi içini temizleme arzusuyla olumlu cevap verdiğini düşündüm. Bu konuda hiçbir şey söylemesem de birlikte bir çalışma ilişkisi oluşturmak konusunda onu teşvik edeceğini düşündüğüm şeyler söyledim. Bir gün kolunda derin bir kesikle geldi; arabasıyla uğraşırken kendini yaralamıştı. Yarasının etrafında hem taze hem de kurumuş kan vardı. Meydan okurcasına abartılı hareketlerle onu bana gösterdiğinde, onu farklı şekillerde yaralanmış bir kız olarak gördüğümü ve kendisi ne zaman isterse psikolojik yaralarını bedensel olarak değil sözel olarak açığa çıkaracağını söyledim. Bir hekim olarak temizlenmeyen bir yaranın ciddi şekilde enfeksiyon kapabileceğini biliyordum ve kolundaki yarayı temizlemeyi ya da tedavi ettirmeyi düşünüp düşünmediğini sordum. Ayrıca ona, psikoterapötik çalışmamıza enfeksiyon kapmış kol gibi bir engel olmadan devam etmemiz daha iyi olmaz mı, diye sordum.

İç Seslerin Çatışması

Pati, ondan beklemediğim şekilde sevecen ve dostça bir gülümsemeyle karşılık verdi. Sonra da gergin bir kahkaha atarak kendisinin nice savaştan çıkmış bir gazi olduğunu söyledi. Bu konuşmamızdan sonra, kafasında birbiriyle çatışan iki ''iç ses''ten söz etti. Bu seslerden ''baş belası'' olarak adlandırdığı biri, ona hemen hemen her şey hakkında sert emirler veriyordu. Örneğin, ''Çok geç kalkıyorsun! Hemen uyan!'' diyordu. Diğer ses karşı çıkıyor ve ''Bu sürüngeni dinleme!'' diyordu. İlk ses mükemmelliği tavsiye ederken, ikinci ses isyankârdı. Bütünleştirilmemiş ve özümsenmemiş kendilik ve nesne temsilleri ve dürtüleri ile süperego öncülleri arasındaki mücadeleyi fark ettim.

Kendilik İmgelerinin Çatışması

Ofisimdeki fiziksel "büyük kötü leke" görüntüsüne karşın, arabasını sürerken sık sık bir film yıldızı olma fantezisi kurduğunu, tedavisinin başlarında öğrenmiştim. Ancak kendisinin idealleştirilmiş bir imgesini içinde tutmaya tahammül edemiyordu ve bu tür fanteziler kurduktan sonra, bir arının onu sokmasına izin verdiğinde olduğu gibi, kendini fiziksel olarak zarar görebileceği bir duruma sokuyordu. Bana cazibeli biri gibi görünürse, onu bir babanın kızını sevdiği gibi seveceğimi umut ettiğini fark ettim. Ancak tıpkı babasının yaptığı gibi benim de onu reddedeceğimi düşündüğünden hemen mazoşistik bir kimliğe bürünüyordu. Bir arının kendisini sokmasına izin vermesinin cinsel bir bağlantısı olduğunu düşündüm. Babasını arzuluyor ama kendisini acı ile cezalandırıyordu!

Bence, Pattie gibi bir hastayla psikoseksüel konuları soruşturmaya, açıklamaya ya da yorumlamaya hemen girişmek teknik bir hatadır. Bir analist hastasını dinlerken zihninin gezinmesine izin verir. İşte burada Pattie'yi dinlerken aklıma gelen ama yorumlamaktan kaçındığım düşüncelerime yer verdim. Bu yöntem, onun terapötik birliktelik geliştirmesine ve bir çalışma egosu oluşturmaya başlamasına daha çok yardımcı olmuş görünüyordu.

Pattie rüyalarında sık sık harap olmuş evler ve "Biafralı çocuk" dediği bir çocuk görüyordu. (Afrika'da bir bölge olan Biafra'da açlık çekildiğini duymuştu.) Bu çocuk elindeki tek araç olan küçük bir kaykay ile tehlikeden kaçmaya çalışıyordu. Kaçmak için uygun bir aracı olmayan bu çocuğun Pattie'nin kendisini temsil ettiğini düşündüm.

Benim "hayranlık ve hayret uyandıran" biri olduğumu söyledi. Okulun mezuniyet balosuna uygun olmayan bir kıyafetle katıldığı için kendisiyle alay edildiğini anlattıktan sonraki seansına benim yorum yapmaktan kaçındığım acayip bir kıyafetle geldi. Onunla alay edip etmeyeceğimi görmek istemişti. Yapacağım herhangi bir açıklama kıyafetinin gülünçlüğünü kabul ettiğim anlamına gelecek ve bu onu yaralayacaktı. Tedavinin bu evresinde bu tür açıklamalar konusunda daha temkinliyimdir ve ayrıntılarla ilgilenmek yerine kapsamlı tedavi planları geliştirmeye çalışırım.

Aktarım Dışavurumu Olarak Dışsallaştırma

Zaman geçtikçe, bir aktarım yapılanmasının gelişmekte olduğu netleşti. Pattie, kötü yönleri ve duyguları için beni bir birikim olarak kullanmaya çalışıyordu. Beklenen içe yansıtma-yansıtma ilişkisine benim temsilimin dâhil olmaya başlamasının ilk açık işaret buydu. Aslında bunu ilk rüyasını anlattıktan bir buçuk ay sonra bu rüyasını hatırladığında sözlü olarak ifade etti. ''Rüyadaki kan fantezilerimle ilişkiliydi" dedi. Eğer çok fazla kan kaybederse içindeki kötünün büyüsel bir şekilde kanıyla birlikte dışarı çıkacağını düşünüyordu. ''Şimdi bu pisliklerin tümünü size vermeyi ve onları size temizletmeyi gerçekten istiyorum. Bunlardan kurtulmak istiyorum!" dedikten sonra, erkeksi ve sert bir ses tonuyla devam etti: ''Kirli çamaşırlarını dışarı asma!" Ona neyi kastettiğini sorduğumda, duyduğum şeyin ona emirler veren birinci iç sesi olduğunu söyledi. Sesin özümsenmiş bir içsel baba imgesinden geldiğini biliyordu.

Onu rahatsız eden şeyleri uzaklaştırmamın ve pisliği temizlememin bir yolu olup olmadığını düşünebileceğimizi ama zihnindeki karşıt telkinler kendi iç sesleri tarafından söylendiğinden, iyileşme sağlamak için birlikte çalışmamız gerektiğinin açıkça ortada olduğunu söyledim. Çalışma birlikteliğimizin gerekliliğini anlatacak başka şeyler söyledim.

ANALİSTİN BAŞLANGIÇTAKİ TEPKİLERİ

Pattie'nin divanda uyuyakalıp en az yarım saat horladığı bir gün, seans bitmeden onu uyandırmaya çalışmadım ve sandalyemde oturup dinlendim. Uykusunda çıkardığı sesleri dinlerken, bir yanda da neden uyuyakaldığını ve bunun bana ne hissettirdiğini anlamaya çalıştığımı ona söyledim. Neden uyuyakaldığını gerçekten bilmediğimi ama divanımda uyuyacak kadar bana güvendiğini bilmenin içimi rahatlattığını söyledim. Ertesi gün yine divanda uyuyakaldı ve on dakika sonra kendiliğinden uyandı. (Üçüncü Adıma gelene kadar ve ondan sonra da ilk semptomlarını gözden geçirdiği sonlandırma evresine kadar bir daha uyuyakalmadı.) Ancak evdeyken uyuyup kaldığı için sık sık seansa gelmediği ya da çok geç geldiği oluyordu. Uykuyu farklı amaçlar için kullanıyor gibi görünüyordu. Divandaki uykusu, bir çocuğun yorucu bir günün ardından daldığı uykuya benziyordu; savunma amaçlıydı ama aynı zamanda da bana güvendiğinin kanıtıydı. Onun uykusunu bir anne gibi seyretmek hoşuma gitti; aramızda derin bir psikolojik ilişki büyüyordu.

Analistin Hastayla Geçici Olarak Özdeşleşmesi

Çalışmaya başlamamızdan üç ay sonra onunla geçici olarak özdeşleştiğimde, bastırılmış öfkesine karşı bedensel tepkimi fark ettim ve insanın içinde bu tür duyguların olmasının nasıl bir şey olduğunu keşfettim. Bu durum, çiftlikte çalışan ve tedavinin başından beri Pattie'nin saldırganlığının hedefi olan genç bir adamla olan ilişkisiyle bağlantılı olarak ortaya çıktı. Görünen o ki, Pattie yüz yüzeyken genç adamdan hoşnuttu ama divanda bana onun ne kadar kötü, tembel ve iğrenç bir beleşçi olduğundan söz ediyordu. Pattie'yi mükemmel yapmaya uğraşan sert iç sesi bazen erkeksi bir tonla divandan bu genç adama sesleniyordu. Genç adam ve karısının Pattie'nin sevmediği kardeşlerini temsil ettiğini anladım. Bu gözlemimi kendime sakladım. Kimi zaman öfkesi hainleşiyordu ve bu çiftin kardeşlerini nasıl temsil ettiğine dair herhangi bir yorumumu ''duymayacağını'' biliyordum. Ayrıca, bizim ilişkimizin dışındaki bir ''aktarıma'' herhangi bir müdahalemi taraf tutmam olarak görecekti.

Bir gün çiftlikte bir şeyi yanlış yaptıklarını söylediği çifte öfkesini bağırıp çağırarak gösteremediği için kendini son derece engellenmiş hissetmişti. O bastırılmış öfkesinden söz ederken aniden mide bulantısı hissettim. Pattie midesini işaret edip duygularını genellikle orada hissettiğini söylediğinde onunla özdeşleştiğimi fark ettim. Ancak, bence aynı zamanda Pattie'nin ''kurbanlarıyla'' yani öfkesinin hedefi olan kişilerle de özdeşleşiyordum. Kardeşlerine ve annesine kontrol edilemez biçimde saldırdığını anlattı ve ''Onlara bir kez vurmaya başladığımda gözlerinin yaşına bakmam!'' dedi. Ona mide bulantım hakkında hiçbir şey söylemedim ve sessiz kaldım. ''Korkumu'' hissetmiş gibi ekledi: ''Aile üyelerim, bazı

sınıf arkadaşlarım ve sevgilim (kaldığı hastanede onu hamile bırakan hastane görevlisi) dışında hiç kimseye asla vurmam." Öfkesinden korkmamamı söylüyordu. Mide bulantısı hissim bir anda kayboldu ama onunla ve kurbanlarıyla yaptığım geçici özdeşimle onun saldırganlığının etkilerini deneyimledim. Sonunda onu çok kızdıran bu çiftin kovulmasını sağladı ama onların yerine gelenlerin de kaderi aynı oldu.

Hastanın Analisti Bir İşbirlikçi Olarak Algılaması

Mide bulantısı hissettiğim günden bir gün sonra, Pattie'nin beni tehlikeli dünyaya karşı saldırgan olmada kendisinin işbirlikçisi olarak algıladığını hissettim. İkimiz de diğerleriyle aramızdaki mesafeyi korumak gerekirse onları kurban etmek için ''büyük kötü leke" olabilirdik. Şimdi ölümcül fantezilerini bana açıkça anlatabiliyordu. Aksanımdan Alman olduğumun anlaşıldığını söyledi. Etnik kökenimden hiç söz etmediğim için bunu yanlış bir algı olarak göremezdim ve şimdi de onu düzeltmedim. "Sapkın dahi" Hitler ile nasıl özdeşleştiğini anlatarak devam etti. Hıristiyan bir anne ve babanın çocuğu olan Pattie, Yahudi düşmanı olduklarını gösterecek bir şey söylemedi. Hitler'le ilgili söylediklerinde kendi imgelerini Hitler'de dışsallaştırıyordu. Düşmanlarını dövdüğünü ama Nazilerden farklı olarak onları öldürmediğini söyleyerek saldırganlığını denetim altına aldığını anlattı. Ancak annesine bıçakla saldırma hikâyesini hatırlayarak öfkesini başkalarına zarar vermekten kaçınmak için yeterince kontrol edebileceğine pek de güvenmedim.

Pattie'nin içe yansıtma-yansıtma döngüsüne tepki vererek ve sonunda da katlanarak dâhil oldum. Onunla ve içe

yansıttıklarının (kurbanlarının) temsilleriyle geçici olarak özdeşleştim. Artık psikolojik çalışmamız başlamış görünüyordu ve içruhsal dünyada birlikte yapacağımız yolculuğa hazırdık. Bunu anlayışla, tedavinin Birinci Adımının sona erdiğini hissettim.

8. Bölüm

HASTANIN YAŞAMINI YÖNETEMEME

Pattie'nin tedavisindeki İkinci Adım, özetlenmesi zor, kaotik bir süreçti ve iki yıl sürdü. Organize olduğu ve tedavimizin rutin göründüğü seanslarda bile, bütünleştirilmemiş kendilik ve nesne temsillerinin çeşitli parçalarını bende dışsallaştırıyordu. Bana dair birçok algısı vardı. Beni, Hitler, paragöz, kadın düşmanı Freud, "hayranlık ve hayret uyandıran" biri ya da konuşabildiği tek insan olarak algılıyordu. Ahırda pislenmiş kıyafetlerle gelmeyi sürdürerek kendine ilişkin ''büyük kötü leke'' fikrine tutunuyordu. Bazen kırmızı bluz, kırmızı ayakkabı giymiş ve dudaklarına koyu kırmızı ruj sürmüş halde baştan çıkarıcı kadın olarak geliyordu. Bu kılıktayken acınası bir halde görünüyor ve bir fahişeye benziyordu. Bazen de açık saçık kıyafetler giyerek ve bacaklarını ortaya çıkararak cüretkâr bir biçimde baştan çıkarıcı olmaya çalışıyordu. Bu hallerini, büyüyüp cinselliğini açıkça ortaya koyarak babasını kendinden uzaklaştırmasının tekrarı olarak gördüm. Kendini göstermek için bu bilinçli çabaları kısa ömürlü oldu. Birçok kez oynadığı baştan çıkarıcı kadın rolünün, "yukarıya çıkma direnci" olarak tanımladığım amaca hizmet ettiğini gördüm. Birçok aktarım dışavurumu görebildim ama yeterince uzun sürdürülmemeleri nedeniyle bunlarla sistematik olarak çalışılamazdı.

Aramızdaki herhangi bir fiziksel ayrılığa yabancılarla seks yapmak için daha da çılgın bir arayışa girerek tepki veriyordu. Ona seansımızı ara sıra iptal etmeme nasıl tepki verdiğini göstermeye çalıştım. Konunun işleyişini anlayabiliyor

ama anladıklarını özümseyemiyordu. Seansı iptal ettiğim bir dahaki seferde yine bir kamyon şoförü buluyordu. En sonunda bu tek gecelik ilişkilerine son verdiğinde, bu kez de duygusal olarak rahatsız olan genç adamlarla zaman geçirmeye başladı. Onu hamile bırakan bir adamla ara sıra görüşüyorlar, birkaç hafta sevgili olduktan sonra adam ortadan kayboluyordu. Bir gün, adam onu Amerika'nın kuzeyindeki evinin yakınlarındaki bir plaja götürmüş, yüzmeye alışkın olduğu buz gibi suda Pattie'nin de yüzmesini istemişti. Bu istek, Amerikan iç savaşıyla ilgili sert imalarla aralarında bir ağız dalaşına neden olmuştu. (Amerikan iç savası Kuzeyli ve Güneyli Amerikalılar arasında oluşmuştu. Pattie, adamın bir Kuzeyli olarak Güneyli Pattie'ye fena davrandığını ifade ediyordu.) Adam, Pattie'nin kafasını neredeyse onu boğana kadar suyun içinde tutmuştu. Pattie, bu olaydan sonra adamın tekrar görüşme isteğini reddetmişti. Adam kısa süre sonra başka biriyle evlenmişti.

Hastasının bu derece kaotik bir yaşam sürdüğünü gören bir analist, onun yaşamını yönetmenin gerekli olduğunu düşünebilir. Ancak bunu Pattie'ye yapsaydım asla sonunun gelmeyeceğini biliyordum. Onun için bir ebeveyn haline gelir, bu yüzden de onunla sürdürdüğüm içruhsal çalışma olanağını kaybederdim. Bu nedenle, aktiviteleri seansları kesintiye uğrattığında kaygımı dile getirmek dışında, yaşam tarzını değiştirmek için hiçbir şey yapmadım. Örneğin, bir erkek arkadaşıyla aniden karar verdiği bir seyahate gitmek istediği için bir seansı iptal etmesi gerektiğini söylediğinde, hiçbir şeyin benimle randevusuna uymasından daha önemli olmadığını düşündüğümü ona doğrudan söyledim.

BAĞLANTI KURUCU YORUMLAR

Pattie ile seanslarımızda her şeyin sakin göründüğü anlarda "bağlantı kurucu yorumlar" (Giovacchini, 1969) yaptım. Teknik terimler kullanmadan bölmeyi, içe yansıtma-yansıtma ilişkisini ve diğer ilkel savunma mekanizmalarını ne şekilde kullandığını ve bunların günlük yaşamında nasıl ortaya çıktığını ifade etmeye çalıştım. Örneğin, Pattie ofisimdeki bir bitkide ölü yapraklar olduğunu söylediğinde, aslında benim bitkiden suyu ve gıdayı esirgeyen kötü bir bakıcı olduğumu belirttiğinde, bitkiyle özdeşleştiğini ve onu reddetmemden korktuğunu sezdim. Bu olaydan sonraki gün ev arkadaşından yiyecek çaldığını söyledi. Ev arkadaşını ilanla bulmuştu ve onunla tehlikeli bir kız kardeşmiş gibi ilişki kurmuştu. Yiyecek çalmasını, ofisimdeki bitkiyi sulamıyor olduğuma dair söylediklerileyle *bağlantılandırdım.* Ona, bitkinin onun muhtaç yönünü simgelediğini ve benim bu yönüyle ilgilenmediğimi düşünerek ev arkadaşının yiyeceğini çalmayı bir hak olarak gördüğünü anlattım. Yaptığı eylemi açıklarken dikkatli davranarak onda suçluluk duygusu uyandıracak hiçbir şey söylemedim ve herhangi bir yasaklama getirmedim. Ona süperego (yasaklamalar, hata bulmalar, vb.) açısından değil, ego (nedenleri açıklama, iki olayı birbirine bağlama, vb.) açısından yaklaşmaya çalıştım. Kendisi bu noktaya işaret etmiş olmasına rağmen, ona ev arkadaşından yiyecek çalmakla annesinin Mary'yi doğurup Pattie'ye kendisini reddedilmiş hissettirmesini yeniden yaşadığını söylemedim. Psikogenetik konularla ilgili bağlantılar duygusal olarak sıcak değildi ve bunları bilmesi Pattie'yi o anda, orada bunları tekrarlamaktan hiçbir şekilde alıkoymuyordu. Onun sorunu çocukluğu ile ilgili bilgisinin olmaması değil, geçmişle bugünü bütünleştirmede zorluk yaşamasıydı. Psikogenetik konular sıcak olduğunda,

örneğin, bir çocukluk anısını yoğun duygularla hatırladığında, bu anıyı bugünkü bazı davranışlarıyla bağlantılandırma çalışmamı onunla empati kurmamamın kanıtı olarak görüyordu. Bu gibi durumlarda yapabileceğim en iyi şeyin, onunla empati kurduğumu ifade eden sesler çıkararak ya da sessiz kalarak onun duygularını özümsemek olduğunu düşündüm.

Pattie çoğunda, kapana kısılıp kalmaktan duyduğu paranoid korkular ve düşük özsaygısını, beden imgesini ve kötürüm olan kardeşiyle özdeşleşmesini temsil eden harabeler gördüğü kaotik rüyalar anlattı. En çok rüyaları ile rüyalarını başlatan gün tortuları arasındaki bağlantıları bulmakla ilgilendim çünkü bunlar bağlantı kurucu yorumların başka bir örneğidir ve hastayı, daha derin düzeylerdeki psikolojik süreçlerden ve bağlantılardan korkmadan bunları merak etmeye hazırlar. Örneğin, bir ayın başında Pattie tedavi ücretini getirmeyi ''unuttu'' ve o gece rüyasında kuzeninin çocuklarına bakıcılık yaptığını görmüştü. Kuzeni ve eşi eve döndüklerinde alkollüydüler, çocuklar da hâlâ etrafta koşuşturuyordu. Kuzeni, Pattie'den biraz daha kalıp çocuklarla ilgilenmesini istediğinde Pattie, sert bir şekilde şu cevabı vermişti: ''İyi de henüz paramı ödemedin!''

Pattie'nin bana ödeme yapmayı unutması ile rüyasında kuzeninin ona ödeme yapmaması arasındaki bağlantıyı vurguladım. Bu tür bağlantıların olması fikrinden Pattie genellikle hoşlanıyordu ve daha sonra kendisi de bu gibi bağlantıları keşfetmeyi denedi. Bu sayede, serbest çağrışımları karikatürize etmek yerine etkili bir şekilde yapabilmeye başladı. Örneğin, üç günlük bir toplantı için gidip geri döndüğümde Pattie bir hastaneden kaçmaya çalıştığı bir rüyayı anlattı. Bu rüyada ona yardım etmeyi ve

onu omuzlarında taşımayı teklif eden bir adamla karşılaşmıştı. Adamın sırtına masaj yapar gibi bacaklarını sürttüğünde adam bundan hoşlanmıştı. Pattie, hastanede cinayetler işlendiği için oradan kaçmaya çalışıyordu ve adamın yardımına muhtaçtı ama birden bire onun bir sahtekâr olduğunu anlamıştı. Tam o anda kaygı içinde uyanmıştı. Pattie bana bu rüyayı anlattıktan sonra kendiliğinden, rüyadaki adamın ben olduğumu, onu terk edip iki seansımızı iptal ettiğim için bir sahtekâr olduğumu düşündüğünü ve onu hayal kırıklığına uğrattığımı söyledi. Rüyanın örtük içeriğini anlamak için herhangi bir girişimde bulunmadı, ben de onu buna zorlamadım Ancak hemen sonra bağlantı kurucu başka bir yorum yapması beni memnun etti: Seansa gelirken kurduğu fantezide çiftlikten kovulan çiftin geri dönüp ona zarar verebileceklerini düşünmüştü. Şimdi bu fanteziyi yokluğumdan dolayı bana olan öfkesi ve cezalandırma beklentisi ile bağlantılandırdı.

BİRİNCİ ADIMA GEÇİCİ DÖNÜŞ

Hatırlanacağı üzere, anne ve babası ile görüşmeden çalışmamız konusunda Pattie'yle anlaşmıştık. Ancak onun için saldırgan dürtülerini kontrol etmenin ne kadar zor olduğunu bildiğimden, babasının ona kunduz vurmayı öğretmek üzere bir tüfek verdiğini duyduğumda telaşlandım ve ailesini ikaz edip etmeme konusunda çok düşündüm. Ancak bunu yapmamaya ve müdahale etmeden tedavinin akışını izlemeye karar verdim.

Kendisine tüfek verildikten üç ay sonra, Pattie ayağı sığır çitine takılan bir ata yardım etmeyi denemişti. Atın kaçınılmaz şekilde topal kalacağını düşünmüş ama ayağı yaralı atla kız kardeşi Mary arasında bilinçli bir bağlantı kurmamıştı.

Atı kurtarma girişimleri sonuçsuz kaldığında, mantıklı olanın atın vurulması gerektiği olduğuna karar vermiş ve atı öldürmüştü. Bu olaydan sonra iyice dağılmış ve tek gecelik seks için rastgele iki yabancıyı eve götürmüştü. (Pattie'nin bana tedavi için gelmesinin de bir yavru kediyi öldürdükten sonra olduğunu ve formülasyonuma göre yavru kedinin kız kardeşini temsil ettiğini hatırladım.)

Ertesi günkü seansta divana uzanmamasını, oturmasını istedim. Dağılışını durdurmak için, yeterince gerçeklik sınaması yaparak, geçici olarak Birinci Adıma döndük. Atın gerçekten vurulması gerektiği ihtimalini de kabul etmiş olarak, sakat atın muhtemelen ona doğumuyla birlikte annesinin ilgisini kendisinden çalan sakat kız kardeşini hatırlatmış olabileceğini söyledim. Biraz yavaşlarsak onun atı öldürmesindeki simgesel anlamı kavrayabilirdik. Atı öldürmesinin psikojenezisinin yorumlanmasının yardımı olabilecek olmasına karşın, önemli olmadığını, asıl önemli olanın onun dağınıklığı karşısındaki tutumum olduğunu düşündüm. Onun iç karmaşasına neden ararken profesyonelliğimi sergiliyor ve kendimi "üstüne düşebileceği bir minder" olarak sunuyor olmam mümkündü. Bundan sonra çalışmamız için yeni bir düzenleme, bir tür sınırlama yaparak ona, bu olayın anlamını çözene kadar tüfeği uzağına koymasını söyledim.

Bu yüz yüze seans yaklaşık yarım saat sürdü. Daha iyi organize olma konusunda söylediklerimi anlamış görünüyordu ve divana bir kez daha uzandı. O gece, rasgele seks partnerlerinden biri Pattie'ye bir yavru köpek vermişti. Yavru köpek atın ikamesi olmuş ve Pattie'nin bilinçdışı suçluluk duygusunun rahatlamasına yardım etmişti. Mary yaşama dönmüştü! Anlattığı yavru köpeğe ilgi gösterdim ama

bunun anlamı hakkında yorum yapmadım çünkü bunu yapmak, sargısını çıkararak yarasını açmak ve üstünü kapatmadan öylece bırakmak olurdu. (Bir yıl sonra, sakatlanmasına neden olacak bir kaza geçiren başka bir atı daha vurmuş ama bu kez dağılmamıştı. Vurduğu ilk atı ve benim bu konudaki yorumlarımı da hatırlamamış ama atı vurmasının gerçek koşullarda haklı olduğunu kanıtlamaya çalışmıştı.)

GEÇMİŞ İLE BUGÜNÜ BÜTÜNLEŞTİREMEME

Pattie'nin, Mary'nin varlığı yüzünden yaşadığı reddedilmişlik hissi ve bu kardeşe yönelik öldürücü duyguları seansların rutin bir temasıydı. Örneğin, birkaç günlüğüne başka bir yere gittiğimde, ayakların içe basması sorununun tedavisi ile ilgili bir kongreye gittiğim fantezisini kuruyordu. Mary'nin ayakları içe basıyordu. Ben, Mary'ye bakmak için Pattie'yi reddeden annesiydim. Onu terk ettiğim için çok kızgın olduğunu ama bu kızgınlığını gösteremediğini çünkü bunu yaparsa benim ya da kongredeki ayakları içe basan hastanın öleceğini söyledi. Aktarım düzenlemelerinin hiçbiri seanslar arasında süreklilik göstermediği için aktarımı terapötik olarak etkili biçimde yapamıyordu. Benim yaptığım yorumlar bile vur-kaç taktiğinden öteye geçmiyordu. Dahası bugünkü bir davranış örüntüsü ile geçmişteki bir davranış örüntüsü arasında zihinsel bir bağlantı kurduğunda, gözlem yapma, bütünleştirme ve özümseme gibi ego işlevleri henüz yeterli olmadığı için, kavradığı bu bağlantıyı özümseyemiyor ve kullanamıyordu. Bununla birlikte tedavinin, İkinci Adımı sırasındaki en önemli kısmı ona destekleyici bir çevre (Winnicott, 1960; Modell 1976) sağlamamdı.

SINIR KOYMA

Tedavisinin bu evresinde, Pattie seanslara belli sorunlar getirdikçe, tüfeğini bir süreliğine ortadan kaldırmasına ek olarak başka sınırlamalar daha getirdim. Örneğin, kendilik temsillerini bölmesinin etkilerini bir gün ''tamamen kötü'', ertesi gün baştan çıkarıcı olarak gösteriyordu. Fazla alkol alma alışkanlığı ile ilgili yardım almak için bana söylemeden başka bir terapistten randevu almıştı. Aktif olarak kendisini bölmekle kalmayıp aynı anda iki terapist edinerek beni de bölüyordu. Bunun ardından sınırlar koymaya başladım. Bu odada bir tane bütünleşmemiş kişinin yeterli olduğunu ve benimle görüşürken başka bir terapistle görüşmesinin kabul edilemez olduğunu söyledim. Bunun üzerine diğer terapistle olan randevusunu iptal etti, öncekinden daha da ciddi görünüyordu ve kendiliklerinin birinden diğerine nasıl geçtiği konusunda gözlemler yapıyordu. İyi kendilikten kötü kendiliğe geçerken kaygılanıyordu. Ancak ''büyük kötü leke'' (kötü kendiliği) olduğunda kaygısı yok oluyordu. Bu kaygının libido yüklü kendilik temsili ile saldırganlık yüklü kendilik temsili arasındaki yarışmadan kaynaklandığını fark ettim. Ona nesne ilişkileri çatışmasını (nefret ettiği kendiliği ile bütünleşmesi halinde sevdiği kendiliğini kaybetme korkusu) açıkladım. Ona, arada bir şey olmak (gri olmak) tamamen kötü (siyah) olmak daha kolay geliyordu. Sınır koymamla ilgili başka bir durum da seanslara iki kez alkol ve uyuşturucunun etkisi altında gelmesiydi. Ona bu şartlar altında çalışamayacağımı, gidip ayıldığında gelmesini söyledim.

SALDIRGANLIĞI EHLİLEŞTİRME

Pattie'nin kendisini analistinin koruyucu işlevleriyle özdeşleştirerek saldırganlığını ehlileştirme girişimi, tatile gidip döndükten sonraki ilk seansta anlattığı rüyasında ilk kez ortaya çıktı. Ayrılığa oldukça iyi tahammül etmiş ve beni başkalarında yaratmaya çalıştığını gözlemlemişti. Ancak kimsenin beni temsil etmediğini, onu ciddiye alan biri olarak başka bir benzerimin olmadığını fark etmişti. Rüyasında bir liman görmüştü. Birkaç atla birlikte suyun içindeydi ve bu büyük olasılıkla kendisinin ve kardeşlerinin bazı yönlerini temsil ediyordu. Etraflarında onları köpek balıklarından koruyan bir çite benzeyen mercan kayalıkları vardı. Kayalıkta kapıya benzer bir aralık vardı ve bu kapı bir adamın sorumluluğundaydı. Adam, kapıyı teknelerin içeri girmesi ya da dışarı çıkması için açıyor ama köpek balıklarına karşı daima kapalı tutuyordu. Pattie'nin tedavinin ona sağladığı destekleyici çevreyi (bir rahim simgesi) tarif ediyor olduğunu düşündüm.

Rüyasında adam ortadan kaybolmuştu. (Bu, tatiller nedeniyle benim yanında olmamamı temsil ediyordu). Pattie yüzmeye devam etmiş ama birden, adam olmadığı için kapının açık olduğunu fark ederek köpek balıklarının (oral saldırganlığı ile birleşmiş kardeşlerini simgeliyordu) içeri girip onu ve atları yutabileceklerini düşünmüştü. Pattie adamın yaptığı gibi kapıyı kapatmaya çalışmıştı ama adam için kolay görünen bu iş, Pattie için fazlasıyla zordu. En sonunda kapıyı kapatmayı başarınca kendini mutlu hissetmişti.

Tatilden sonra kaldığımız yerden devam etmeye başladığımızda Pattie on kilo vermişti ve daha kadınsı görünüyordu. Ancak pasaklı bir şekilde giyinmeye ve tek

gecelik ilişkiler yaşamaya devam ediyordu. (Tedavisi boyunca kilo alıp vermeye devam etti ama sonlandırma aşamasında iyi bir görüntüye kavuştu.) Artık çılgınca davranmıyordu ama cinsel yolla bulaşan bir hastalık yüzünden tedavi görmek zorunda kaldı. Sanki onu hiç korumamışım ve sanki saldırıya uğramış gibi hissediyordu. Rüyasında bitlendiğini görmüş ve yoğun bir olumsuz aktarım geliştirmişti. Cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalanmış olmasının, beni onu umursamıyormuşum gibi algılamasına neden olduğu yorumunu yaptım. Neyse ki, sonraki seanslarda kolayca paranoid duygular geliştirmeden, kısa süre içinde benimle çalışmaya geri döndü. Kimi zaman bana yakın görünüyor, kimi zaman da benden korkuyordu. Rüyalarında kendini açlıktan ölen ya da sıçanlar tarafından kemirilen bir hayvan olarak görüyordu. Bazen de olduğunu varsaydığı çocuklarımın öleceğinden korkuyordu. Hasta olduğumu düşünüyordu ve ''Bir sorununuz mu var?'' diye sormuştu.

Saldırganlık dürtüsünün akışını görmesine yardımcı oldum. İlkel fantezilerinde çocukluğunu yeniden yaşıyordu ama dürtülerinin dışavurumu konusunda sınırlar belirledim, bunlar çocukluk çevresinde hiç olmamış sınırlardı. Zihninin nasıl çalıştığını açıkladım ve yeni işlevler geliştirmesi için bir katalizör olarak gerçekliği sınamasını kolaylaştırdım; sadece bir bakıcı değildim.

KRİTİK BİR DÖNEMEÇ

Pattie, tedaviye başladıktan iki yıl, iki ay sonra üzerinde durulmaya değer bir rüya görmüştü. Rüyasında bir evde esir tutuluyordu. Pattie'nin Nazi "SS" subayları yerine,

''SM" (sadomazoşizm) üniforması dediği bir üniforma giymiş bir kadın onu bir masaya bağlamıştı. Pattie masanın üzerinde sırtüstü uzanırken kadın onun vücudunu ikiye ayırıyordu. Büyük olasılıkla bu onun bölünmüş kendilik temsilini simgeliyordu. İçeri bir adam girip kadını kelepçeleyerek götürüyordu. Kadın, gitmeden önce Pattie'ye dönüp onun canını yakmış olduğunun hiç farkında değilmiş gibi, ''Biliyorsun ki sadece seni sevmek ve sana zevk vermek istedim" diyordu.

Bu rüya Pattie'yi rahatsız etmişti. Rüyasındaki kadının kesinlikle annesi olduğunu söyledi. Rüyasında divanımda uzandığı gibi bir masanın üzerinde uzanmış olduğundan, bu aktarımda ben de sadist anneydim. Ancak aynı zamanda da annesini kelepçeleyen adamdım. Pattie'yi gerçekten şaşırtan şey, birdenbire annesinin, ona karşı davranışlarının hiçbir zaman kötü niyetli olmadığını, sadece nasıl seveceğini ve nasıl annelik yapacağını bilmemesinin göstergesi olduğunu anlamış olmasıydı.

Sonraki seansımızda Pattie saçını kestirmişti. Bundan önceki seanstan sonra, annesinin ona yardımcı olmak için saçını kesmeye çalıştığını ama saçını çekip kafa derisini acıtmak dışında bir şey yapamadığını hatırlamıştı. Bu anısı onu, simgesel olarak annesinin yetersiz olduğu bir işlevi geliştirerek kendi saçını kesmeye yöneltmişti. Pattie, canını acıtmadan saçını kesmeyi başardıktan sonra kadınsı görünümlü bir şapka satın almaya karar vermişti. Bu, yeni bir tipte kimlik organizasyonu oluşturmayı arzuladığını gösteriyordu.

Birkaç gün sonra, seks yapmanın onun için uyuşturucu almak gibi bir tür bağımlılık olduğunu artık anladığını itiraf etti. Sonrasında, tek gecelik ilişkileri devam etti ama birkaç erkek arkadaş bulduğu için daha seyrek oldu. Bu seanstan

tedavinin sonuna kadar, biri üçüncü, diğeri de sonlandırma aşamasında olmak üzere eski semptomlarını yeniden ziyaret ettiğinde sadece iki rastgele yabancıyla birlikte oldu.

Yeni Ruhsal Yapı

Tedavisinin ikinci yılının dördüncü ayında, Noel yaklaşırken, Pattie bana beyaz bir nergis çiçeğinin soğanını Noel hediyesi olarak vermek istediğinden söz etti. Onu ofisimde bir saksıya dikecek, sulayacak ve çiçek açtığını görecektim. Rüyasındaki Nazi üniformalı kadının çağrışımıyla, bölünmüş nesne temsillerinin bütünleştirilmesinin mümkün olduğu kritik dönemece (Kernberg, 1975) ulaşarak saldırgan anne ile seven anne imgelerini bir araya getirdiğini anladım. Bu doğrultuda, nergis çiçeği soğanı ile temsil edilen yeni bir bütünleştirilmiş kendilik temsili doğurduğunu, benden onu büyütmemi istediğini düşündüm.

Karşıt kendilik ve nesne birimlerinin kendileriyle ilişkili duygularla buluştuğu kritik dönemeçteki hasta, özellikle tüm iyi temsilleri kaybetmekle ilgili bir kayıp duygusuyla genellikle kendini üzgün hisseder. Pattie de bunu ''Şimdi üzgün hissediyorum ama şu anki üzüntüm hiçliğe yol açmıyor" diyerek ifade etti. Bu yeni duygusunu çocukluk dönemindeki umutsuzluğu ve depresyonu ile karşılaştırdığında bu üzüntü tahammül edilemezdi.

Beyaz nergis hediyesini kabul edeceğimi söylemedim ama anlamının önemi nedeniyle Pattie'yi bu konuda konuşmaya teşvik ettim. Nergisi verme fikrinden vazgeçti ve o sıralarda bir yapı ile ilgili gördüğü rüyayı anlattı. Bu harabe

yapı, duvarları süzgeç gibi delik deşik olmasına rağmen hâlâ ayakta duruyordu. Yapının içerisi yeşeren bitkilerle doluydu. Rüyadan sonra sakinlik ve normallik hissettiğini söyledi.

Kendi içinde oluşmaya başlayan yeni yapılara ilişkin olarak ''Şimdi her şey sizin sorumluluğunuzda!'' dedi. Buna karşılık olarak, ne türde bir "yapı" oluşturulmasına karar verecek kişi kendisi olduğu için birlikte çalışmaya devam etmemiz gerektiğini söyledim. Biliyordum ki Pattie'nin İkinci Adımı şimdi tamamlanmıştı.

9. Bölüm

ÜÇÜNCÜ ADIM: YENİDEN ETKİNLEŞTİRİLMİŞ VE AKTARIMLA İLİŞKİLİ GEÇİŞ OLGUSUNA YOL AÇAN ODAKLANMIŞ PSİKOTİK AKTARIM

RAHİM FANTEZİSİ

Görünüşe göre Pattie, daha az çılgın, daha fazla organize olduğu bir durgunluk dönemine giriyor ve yaşadığı ikileme ilişkin gerçek içgörüsüne daha fazla izin veriyordu. Deneyimlerime göre, tedavinin bu aşamasında bu tür hastalar genellikle regresif (ve kuruntulu) bir dramatik hikâye yaşarlar. İkinci Adımdan doğrudan Dördüncü Adıma geçme girişimi olabilse de eğer analist müdahale etmezse hasta Üçüncü Adıma geçer.

Üçüncü Adımda Pattie'nin seanslarında gerçeklik sınamasını tamamen yitirdiğini söylemiyorum. Pattie paranoid olduğu zamanlar beni tehlikeli biri olarak görürken, diğer zamanlarda da bir şey yapacak olursa benim öleceğime inanıyordu. Ancak bu gibi psikotik dışavurumlar gelip geçicidirler. Buna rağmen, Üçüncü Adımdaki seanslarda regresif bir terapötik hikâye, benim de karşı tepkilerimle bir parçası haline geldiğim bir olgu, yavaş yavaş açığa çıktı.

Pattie divanda uyuyakaldığında, bu kez uyuyakalmasının hem baştan çıkarıcı kadın hem de ''büyük kötü leke''yi de öldürme arzusu ile bağlantılı olduğunu söyledi. Sonraki görüşmemizde uyuyakalmak yerine, divanda uzanırken sırtının tamamında dokunma hissinin kaybolduğunu söyledi. Dokunma hissinin yokluğu divanımla (benimle) kaynaşmasını sağlamıştı. Bu sırada ben de ağırlaşmış

gözkapaklarımla yarı uykulu bir haldeydim. Böylece bir tür sembiyotik ilişki kurmuştuk. Günden güne divanın su dolu bir havuza dönüştüğünü hissediyordu. Sembolik olarak benim rahmimde olma fantezisini kurduğunu ve bunu divanda yaşıyormuş gibi davrandığını gözlemledim. Suyun içinde olma hissi öyle güçlüydü ki divanda uzanırken suyun üzerinde kalmaya çalışırmış gibi kollarını ve bacaklarını yana açıyordu. Çoğunlukla sessiz duruyor, uyuyacak gibi olduğunda aniden sıçrayarak kendini batıyormuş gibi hissettiğini söylüyordu ve bu sıçrama hareketi onu yüzebileceği şekilde yüzeye çıkarıyordu.

Ofisimin duvarlarında gizlenmiş kabloların oluşturduğu kabartıları kan damarlarına benzetti. Onun için oda gerçek bir rahimdi! Hatta bana bir göbek kordonuyla bağlı olduğunu hissettiğini bile dile getirdi. Onunla kaynaşmış olduğum hissim devam etti. Bu durum çok tuhaf bir şekilde, ikimizde de kaygı yaratmıyordu, aksine oldukça rahattık. Bu durum yoğunluğu azalarak iki hafta devam etti ve bana birbirimizin yerine geçebileceğimizi hissettirmeye devam etti. Annesi tarafından terk edilen bebek Pattie olduğumu hissediyordum. Bu durumda, kendimi terk edilmiş ve yalnız hissediyordum çünkü Pattie ya divanda sessizce uzanıyor ya da başka birilerinden, genellikle yeni erkek arkadaşlarından hayranlıkla söz ediyordu.

Bundan kısa bir süre sonra, Pattie stres altındayken bile sözlerinde bölme mekanizmalarına dair bir işaret görünmüyordu. Aslında, kendilik ve nesne ilişkileri kaynaşması artık kaygıdan kurtulmak için kullandığı olağan bir yol haline gelmişti. Pattie günlük yaşamında görünen düzeyin altında ve tedavisinde şimdiye kadar gösterdiklerinden daha fazla regrese olmuş görünüyordu.

BİT HİKÂYESİ

Üçüncü Adıma başladığımız ay içerisinde Pattie bir rüyasını anlattı. Sanki bir böcek tarafından ısırılmış gibi, bir zımba teli sökücüsünün sivri kenarı derisine batıp içeri girmişti. Pattie bu rüyayı, bir hafta sonunda anne ve babası arkadaşlarıyla birlikte çiftliğe gelip gittikten ve annesi ona çitlikte ortalıklarda görünmemesini, kendi dairesinde kalmasını tembihledikten sonra görmüştü. Kendini aşağılanmış hissetmesine rağmen annesinin isteğini yerine getirmişti. Rüyasında kendisini ısıranın ve "derisinden içeri girenin" annesi olduğunu söyledi. İngilizcede hem "zımba" hem de "temel gıda maddesi" anlamına da gelen "staple" sözcüğüyle bir süre oynadı. Gıda için annesine ihtiyacı vardı ama annesi ona ancak canını acıtarak (ısırarak) gıda veriyordu. Ayrıca, "staple" sözcüğü ona İngilizcede ahır anlamına gelen "stable" sözcüğünü hatırlattı. Bu sözcük de eve girmesini yasaklayan ve onu ahırdaki bir hayvan yapan reddedilişini temsil ediyordu.

Pattie bana bu rüyayı anlattıktan sonra, kendisine kasık biti geçirdiğini düşündüğü bir yabancıyla yattığını söyledi. Sonraki seansta bit konusu başlı başına bir hikâyeye dönüştü. Pattie, seanslarda bir kitaptan art arda bölümler okuyormuş gibi bit dışında başka bir şeyden söz etmiyordu. Artık tüm vücudunu bitlerin sardığını düşünüyordu ve divanda sürekli kıpırdanıyordu. Bit meselesinin, rüyasındaki zımba teli sökücüsüyle ilgili bir şey olduğunu düşündüm. Zaman ilerledikçe hikâyesinde doğruluk payı olabileceğine inanmaya başlamama karşın, seanslara sadece bana biti anlatmak, bu konuda ne yapabileceğini sormak ve kaygı atakları geçirmek için geliyormuş gibi göründüğünden, müdahale etmemeye karar verdim. Yaklaşık bir hafta ya da biraz daha uzun bir süre

sonra kendi inisiyatifiyle gittiği bir dermatolog vücudunda bit olmadığını söylemişti. Bu onu ikna etmeyi değil, bu ünlü dermatoloğun aslında önemli biri olmadığını düşünmesini sağladı. Benden vücudunu kontrol etmemi istedi ve bir keresinde kasık kıllarını muayene etmem için eteğini kaldırdı. Ondan bunu yapmamasını istedim. Onun analisti olarak devam etmek istediğimi, hiçbir psikanalitik tekniğin genital organını görerek uygulanamayacağını söyledim. Bir daha asla eteğini kaldırmayı denemedi.

Pattie'ye gerçekten bitlenip bitlenmediği konusunda hiçbir fikrimin olmadığını ama bu ''bit" hikâyesinin derisinin altında onu rahatsız eden bir şeyi bana anlatmak için olduğunu düşünmeye başladığımı söyledim. Ona çok kısa bir süre önce, Nazi üniformalı kadın hakkındaki rüyasının anlamını yorumlayacak ve gelişen kendilik duygusuna uygun yeni bir şapka satın alacak kadar iyi organize olmuş duruma geldiğini hatırlattım. Nasıl olduğunu bilememekle birlikte, kafasının bu bit meselesiyle meşgul olmasının kendini bulma süreciyle ilgisi olabileceğini söyledim. Rahatsız olmasına rağmen seanslara devam etmesi konusunda onu cesaretlendirmek istedim.

Bu olaydan çok kısa süre sonra bir gün, Pattie divandan kalktıktan sonra, bitleri divanda bıraktığını söyledi. Sonraki gün de divanda konuşmadan uzanırken kaşınmaya devam etti. Onun gerisindeki sandalyemde otururken, her yanımın kaşındığını fark edince birden transa geçmiş gibi regrese olduğumu hissettim. Bu, Pattie'nin "bitleri"nin Greenacre'ın (1970) betimlediği anlamda bir tür geçiş nesnesine dönüşmüş olduğu gerçeğini fark etmemi sağladı. Buna göre, geçiş nesneleri ben/anne ile annenin temsilleri arasında bir köprüydü. Bit, tenlerimiz için bir buluşma alanı yaratmıştı. Aynı anda

kaşınarak tenlerimizi uyarıyor ve bir anlamda etrafımıza tenlerimizi birbirinden ayıran sınırlar koyarak (Elbirlik, 1980) birimizin tenini diğerinden ayırıyorduk. Kaşınarak sembiyotik bağımızı koparmaya çalışıyorduk.

Pattie'ye, bunu *sembiyotik bağ* gibi teknik terimler kullanmadan ''psikolojik tenler'', biriyle bütün olma, birinden ayrı olma arzusu gibi konuları anlatarak açıkladım. Bu durum karşısında, bit ile ilgili kuruntusunu anında bıraktı. Divanımı su dolu bir havuza dönüştürdüğü ilk dramatik regresyonundan bu yana üç ay geçmişti. Bu noktada tedavinin Dördüncü Adımına geçtik.

10. Bölüm

BİREYLEŞME GİRİŞİMLERİ

''Tenlerimiz'' ayrıldıktan sonra Pattie soğuk algınlığına yakalandı. Seansa kâğıt mendil ve soğuk algınlığı ilacıyla gelerek "Sanırım ölüyorum" dedi. Önceki gece gördüğü doğum günüyle ilgili kısa rüyayı anlattı. Formülasyonuma göre, Pattie bunu, yeni kişiliğini doğurmak için parçalanmış kişiliğini öldürmek olarak algılıyordu.

Ertesi gece rüyasında sürekli gaz çıkardığını görmüştü. Sonraki rüyasında da sağlam duvarları olan bir deponun içindeydi ve buradaki mobilyaların yerlerini değiştirmeye başlamıştı. Annesine ait bir masa görmüştü; bu masa gerçek yaşamda ablasının odasında duruyordu. Rüyadaki peruk takmış satıcı kadına bu masanın ona ait olup olmadığını soracak cesareti bulmuştu. Plastikten yapılmış gibi görünen kadın (kötü anne?) ''yüzündeki edepsiz ifade''den dolayı Pattie'ye masayı vermeyi reddetmişti. Bunun üzerine Pattie silahını doldurmuş ama o anda uyanmış ve kaygı hissetmişti.

Ona, annesinin temsilinden içruhsal olarak ayrılmaya çalıştığını açıkladım. Bana göre, gaz çıkarması kötü kendilik ve nesne temsillerini içinden çıkarıp atma isteğini ve kendini savunma umuduyla yapılmış bir düşmanlık ifadesini temsil ediyordu. Ayrıca ondan, gaz çıkararak, saldırgan olarak kendini bir şeylerden koruyor olabileceğini düşünmesini istedim. Bana kendisini, masayı vermeyen annesinden koruduğunu söyledi.

Asıl önemli olan, Pattie'nin rüyalarına duyduğu merak ve onları ruhsal işlevlerine daha fazla içgörü kazandırmak

için kullanmaya çalışmasıydı. Rüyasında masayı annesinden alamamış olmasından sonra, kardeşlerine duyduğu kıskançlığı açıkça sorguladı. Anne ve babasının ihtiyaçlarına empati göstermemesinden ve uzun süredir bende gördüğü aynı şeyi benim nasıl yaptığımdan söz etti. Anne ve babası plastikten yapılmıştı ama ben tıpkı bir bilgisayar gibi davranmıştım. Şimdi benim sadece bir makine olmadığımı görmüştü ve şöyle dedi: ''Sen empati kuruyorsun!''

Tomurcuklanan Yeni Kendilik

O gece rüyasında, diğer kadınların onu kıskanmalarından hoşlanan güzel bir kadın olduğunu gördü. Bu rüya Pattie'nin muhtaç yönünü yadsıma ve bölünmüş tamamen iyi ve idealleştirilmiş yönüne tutunma isteğini açıklıyordu. Yeniden doğmak istiyordu (sanki bu onu muhteşem bir kadın yapabilecekti). Çiftlikte bir kaplumbağa bulmuştu. Kaplumbağanın zorda olduğunu ve onu kurtardığını söyledi. Kaplumbağanın bir kozayı, yani Pattie'nin tomurcuklanan yeni kendiliği için bir korunağı temsil ettiğini düşündüm. Tedavisinin bu aşamasında hâlâ nesne ilişkileri çatışmalarıyla uğraşmaya devam etmesi nedeniyle, yeni bir kendilik, bunun için de koruyucu bir kabuk istiyor olabileceğine dikkat çektim. Kaplumbağa öldüğünde, Pattie kendisinin de öleceğine dair fazlasıyla kaygılanmıştı ve yeterince C vitamini almak için bol bol portakal yediğini söyledi.

Artık yabancılarla tek gecelik ilişkiler yaşamıyordu ama bu kez de birkaç genç adamla seks ilişkisi vardı ve bunlardan bazıları çiftlikte çalıştığı için en azından onlara aşinaydı. Kimi zaman bu adamların birinden "sürekli bir erkek

arkadaş" olarak söz ettiği oluyordu. Hastanede kaldığı sırada ilişkiye girdiği hastane görevlisi evlenmiş ve başka şehirde yaşıyor olmasına karşın ara sıra onu ziyaret ediyordu. Onunla görüşmeyi kesmesi konusunda tavsiye vermekten kaçındım ama bu ilişkiyi sonlandırması gerektiğiyle ilgili sözler söylediğinde onaylayan sesler çıkardım ve artık kendisini korumak istiyormuş gibi göründüğü yorumunda bulundum.

Kardeş Rekabetini Yansıtan Hamilelik

Bir gün bana cesaret gösterisi yaparmış gibi bir tavırla hamile olduğunu söyledi. Bu işin uzmanı gibi konuşuyordu ve kürtaj planları yapıyordu. Hamile kaldığını sandığı adamdan kürtaj için para istemek zorundaydı. Bu krizin yönetilmesi sürecine dâhil olmadım ama kürtajdan sonra tekrar çalışmaya başladığımızda olanların anlamını incelemeye koyuldum. Bebeğini aldırmasına ilişkin algısında yoğunlaşmış farklı öğeler vardı ama o bunu kendisini Mary'den kurtarma arzusuyla bağlantılandırdı; bebek Mary'yi simgeliyordu. Bu kez suçu tamamen dış dünyanın üzerine atmadı, hatta zaman zaman pişmanlık duygusu belirtileri ve içe bakabilme becerisi sergileyerek kendisinin de biraz sorumluluğu olduğunu kabul etti. Rüyalarında bir su kütlesi görüyordu. Bunu onun ve annesinin rahminin temsili olarak aldım. Bu suyun içinde tehlikeli sülükler ve kobra yılanları vardı ve o sürekli kafalarına vuruyordu. Bazen bunların kardeşlerini simgelediğinin farkındaymış gibi görünüyordu. Aldırdığı bebek için gerçek bir yas belirtisi göstermedi.

Başka bir rüyasında o ve ablası, içinde bir at olan bir yük vagonunu çekiyorlardı. Yük vagonu, ablasını ve atı kıyıya

bırakarak Pattie, annesi ve babasının aile toplantısı yaptığı bir tekneye dönüşmüştü. Annesi Pattie'ye ''Peki ablan ne olacak? Geri dönüp onu ve atı alsak mı?'' diye sormuş, o da ''Hayır! O başının çaresine bakabilir!'' demişti.

Bu rüyayı, ablasının yeni doğan bebeğini gördükten hemen sonra görmüştü. Anneleri bebeği ilgiye boğmuştu ve aileden hiç kimse Pattie'nin kürtaj olduğunu bilmiyordu. Bu rüya Pattie'nin hamile kalarak ablasıyla rekabet ettiğini; ablası ve bebeği (at) olmadan annesiyle yalnız kalmak (anne rahminde) istediğini gösteriyordu. Artık atların, başka şeylerin dışında, kardeşlerini de temsil ettiğini ve onlara yönelik saldırganlığıyla yüzleşmemek için atlara baktığını anlamıştı. Bazen atlara vuruyor, atlar da ona ısırarak ya da tekmeleyerek karşılık veriyordu. Mary ile yakından ilişkili bir durum olarak, ayaklarından yaralandıklarında iki atı vurmuş olmasıyla ilgili şimdiye kadar herhangi bir pişmanlık belirtisi göstermemişti. Aynı şekilde aniden alevlenen saldırganlıklarından da pişmanlık duymamıştı. (Bkz. Psikanalitik literatürde atların içruhsal anlamları ve kullanımları, A. Freud, 1965; Volkan, 1979b ve Schowalter, 1983.)

YORUMLARI DUYMA

Üçüncü Adımdaki regresyon deneyiminden sonra Pattie, halen kendilik ve nesne temsillerini bölüyordu ve İkinci Adımdakiyle aynı şekilde olmasa da ayrılma-bireyleşme sorunlarıyla uğraşmaya devam ediyordu. Artık işlevsel gözlemci bir egosu vardı, davranış örüntülerinin anlamlarını benimle birlikte anlayabiliyordu. Daha da önemlisi, çocukluğundan kalma bitmemiş işlerin şimdiki aktivitelerine

etkilerini görebiliyordu. Çocukluğuna ait bir olayı artık yorumlayabiliyordu. Gözlemci egosu, hasta bir bebek olarak Mary'ye karşı duygularının yeniden etkinleşmesiyle baş edebiliyordu. Pattie bir gece "sürekli erkek arkadaşının" mide ağrısından yakındığını ve süt türü özel bir şeyler yemek istediğini söyledi. Yiyecek almak için ikisi beraber yakındaki bir dükkâna gittiklerinde, Pattie orada kendini çirkin ve kötü hissetmiş, ''büyük kötü leke" kendilik temsili geri dönmüştü. Arkadaşının dairesine döndüklerinde Pattie o gece onunla uyuyamayacağını hissetmişti. Bu fikir onu çok kaygılandırmış ve tamamen iyi bir yabancı bulmak için erkek arkadaşını bırakıp bir bara gitmişti. Bir yabancı bulmuş ama o anda gözlemci egosu ona eski penis/meme toplama örüntüsünü tekrarladığını söylemişti. Bunun üzerine, yabancıyı kötü bir adam olarak görmüş ve bardan ayrılmıştı. Arabasıyla evine giderken, benim çocuğum, *biricik* bebeğim olduğu fantezisini kurmuştu.

Bu olayda baskın olan anlam, hastalanan ve süt isteyen erkek arkadaşının, Pattie için kız kardeşi Mary haline gelmiş olmasıydı. Fiziksel engelli küçük kız Mary annesinin sütünü gasp etmişti. Pattie onu kıskanmış ve öldürmek istemişti. Kendisini kötü ve çirkin hissetmesinin nedeni, saldırgan dürtü türevlerini hâlâ içinde barındırıyor olmasıydı. Erkek arkadaşını (bebek kız kardeşini) öldürebileceğinden korktuğu için onunla uyumamıştı. Kötü kendilik imgesini bardaki yabancıda dışsallaştırmış, sonra da benim çocuğum olma fantezisinde iyi kendilik imgesini ve iyi anne imgesini yeniden etkinleştirmişti. Öte yandan, benim *biricik* bebeğim olma fikri hasta bebek kardeşinin hiçbir zaman doğmamış olması isteğini temsil ediyordu. Bu yorumumu Pattie ile paylaştım. Pattie gibi hastalar tedavinin bu aşamasında bu tür yorumlardan yararlanabilirler.

AYRILMA-BİREYLEŞME ÜZERİNDE DAHA FAZLA ÇALIŞMA

Pattie üç yıllık tedavisinin ardından şunları söyledi: "Artık biliyorum, gerçekten biliyorum. Bu doğru. Annemin temel bir eksikliği vardı; çocuklarının birbirleri arasındaki sevgi ve paylaşıma katlanamıyordu. Ablam, kocası iş seyahatine gittiğinde hemen annemin yanına gelir. Annemin çocukları psikolojik olarak hiçbir zaman evden gerçekten ayrılmadılar."

Seansları daha sakin geçer oldu ve daha düzenli bir yaşamı olması için çaba sarf ediyordu. Belgelerini düzenlemek için klasörler satın alıyor ve yaşadığı yerleri temiz tutmaya çalışıyordu. Sonunda ofisimin yakınındaki dairesini boşaltıp çiftliğe taşındı. Artık seanslarına uzun süre araba kullanarak geliyordu. Atlardan uzak kalamamıştı. Biriken bulaşıklara hafta sonu çiftliğe gelen anne ve babasının çok kızdığından söz ediyordu ama evi gerçekten bir ahıra çevirip çevirmediğini öğrenme şansım hiç olmadı.

At eğiticisi olmayı denedi. Babası, fondaki parasını kullanarak bir at almasına izin verdi. Bu atı babasının çiftlikteki hayvanlarının yanına yerleştirdi. At ona ait olmasına rağmen Pattie'nin, tıpkı annesinin çocukluğunda onunla ilgili hissettiği gibi, atla ilgili birbirine zıt, çelişkili hisleri vardı ama onunla özel olarak ilgileniyordu.

Rüyalarından birinde tecavüze uğramamak için bir yetimhaneden kaçmaya çalışıyordu. Ödipal babası tarafından reddedilmiş (tecavüze uğramış) hissettiğinde, ayrılma-bireyleşme çabalarının nasıl engellendiğini tamamen anlamaya başladım. Gerçekliği sınaması hâlâ belirsizdi ama bölme, yansıtma ve yadsıma mekanizmaları gücünü koruyordu. Bir iş

bulma girişimlerinden sonuç alamamıştı. Buna rağmen olumlu adımlar attı: Artık seansları kaotik değildi; terapötik süreci benimle birlikte gözlemliyordu ve ilerleyici gelişmesine ait kanıtlar gösteriyordu.

ANALİSTİN YAŞAMINDAKİ BİR KRİZ

O sıralarda, benden altı yaş büyük olan ablam hastalanınca ben onunla ilgilenmeye başladım. Dış olayların zihinsel temsilleri terapötik süreçte yalnızca hastanın değil, analistin katılımını da etkileyebilir. Ablam, memleketi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden Amerika'ya bizi ziyarete geldiğinde küçük bir operasyon geçirmek zorunda kalmış ve bu sırada beyninde bir tümör saptanmıştı. Tümörün iyi huylu olduğu kanıtlanmış olmasına rağmen kesilip çıkarılması riskli ve karmaşık bir dizi operasyon yapılmasını gerektiriyordu. Bu operasyonlardan sonra haftalarca komada kaldı. Yaklaşık beş ayı, yaşayıp yaşamayacağını, yaşasa bile önemli bir zihinsel problemi olup olmayacağını ya da bitkisel hayata girip girmeyeceğini bilmeden geçirdik. Erkek kardeşi ve bu ülkede yaşayan iki akrabasından biri olarak onunla yakından ilgileniyordum. Her şeyin çok umutsuz göründüğü bir noktada cenaze işlemlerini bile konuşmuştuk. Gençlik yıllarımdan bir anı aklıma gelip duruyordu: Ailemle birlikte Kıbrıs'ın bir köyünde sahnelenen bir oyunu izlemeye gitmiştik. Bu oyunda rol alan adamlardan birinin evinde kaldık. Oyunda bu adama tabancayla ateş ediliyordu. Adamın evindeki tabancayı elime alıp onun oyunda kullanılan sahte tabanca olduğunu düşünerek sadece eğlenmek için ablamın başına doğrulttum ve tetiği çektim. Şans eseri ateş almadı ama tabancanın gerçek ve dolu olduğunu öğrendiğimde dehşete düştüm. Şimdi yaptığım kendi

rüya analizlerimde, ablamın başından geçirdiği operasyondan dolayı suçluluk hissettiğimi fark ettim. Ruhum, Pattie'nin kardeşlerinin ölmesini istemesinden duyduğu içruhsal suçluluk hikâyesini andıran bir drama yaratmıştı. Onunkine bu kadar benzer bir deneyim yaşadıktan sonra onun malzemelerini analiz etmek için yeterince tarafsız ve kesin olmanın kolay olmayacağını düşündüm.

Ablamın hastalığı sırasında Pattie'nin birkaç seansını iptal etmem gerekti. Huzursuzluğum dışarıdan belli olmuyordu ve analitik rolümü her zamanki gibi yerine getirebileceğimden emindim ve kişisel sorunlarımı Pattie'ye yüklememeye karar verdim. Ama yine de o sıkıntımı hissetti. O zaman aldığım notlar, onun sıkıntıma verdiği tepkilerin farkına varmamış olduğumu açıkça gösteriyor. Sadece kendi durumumu yadsımakla kalmayıp hastamın beni anlama yetisini de yadsımıştım. Tıpkı annesinin hasta çocuğu Mary ile meşgul olmasının küçük Pattie'yi rahatsız ettiğini bilmemesi gibi, ben de Pattie'nin ablamla ilgili üzüntüme karşı bilinçli ya da bilinçsiz tepkilerini fark etmemiştim. Bir keresinde, tıpkı annesini kurtarmaya çabaladığı gibi, beni üzüntümden kurtarma çabasıyla bir demet kır çiçeği getirip masama bırakmıştı. O anda çiçeklere bir anlam yüklememiş, kadınsal bir jest gözüyle bakmıştım.

Geri dönüp bakınca, onun üzüntümün farkında olduğunu ifade etmesini sağlamış, kendi huzursuzluğumu kabul etmiş ve onunla çalışmaya devam edeceğime dair destekleyici şeyler söylemiş olsaydım, bu ikimiz için de iyi olurdu diye düşünüyorum. Ne olursa olsun, tedavi boyunca hastanın ya da analistin başına gelen olağandışı her şeyin terapötik sürece dâhil edilmesi önemlidir.

Bir süre sonra Pattie'nin onu terk etmişim gibi hissediyor olduğunu görmemem imkânsızdı. Yetimhaneden kaçmaya çalıştığı başka bir rüya görmüştü. Bu rüyada kaçmayı başarmış, tecavüze uğramış ve yetimhaneye geri gönderilmişti. Rüyasında, ünlü çocuk oyuncu Shirley Temple'a benziyordu. Shirley Temple, kendisine yeni anne ve baba arayan, sevilmek isteyen ve Shirley Temple'ın canlandırdığı karakterlerin hep başardığı gibi mutlu olmak isteyen Pattie'yi temsil ediyordu. Pattie'nin benden önce gittiği, seanslar sırasında uyuyormuş gibi görünen analist ile ilgili anıları yeniden canlanmıştı. Ben de tıpkı onun gibi Pattie'yi anlamak konusunda başarısız olmuştum.

Pattie, rüyasında atlarından birinin kör olduğunu fark ederek dehşete kapılmıştı. Bu rüyayla ilgili kayda değer çağrışımlar yoktu ve o anda kör atın beni temsil ediyor olabileceği aklıma gelmedi. Başka bir rüyada, beyaz (plastik) saçlı, sözde usta eskrimci bir kadın hatalı manevralar kullanarak gösteri yapıyordu. Pattie onun hatalarını düzeltmek istemiş ama kendi kendine ''Bu benim umurumda olmalı mı?'' diye sormuş ve uyanmıştı. Tuvalete gidip yatağına döndükten birkaç saat sonra yatağını ıslatmış olarak uyanmış ve büyük bir şaşkınlığa uğramıştı. Ertesi gece de yatağını ıslatmıştı. Onun yeniden regrese olduğunu anlamıştım ama bu regresyon yeniden organize olmasına ve ilerlemesine hizmet etmiyordu. Üçüncü Adımda, bitler ve kaşıntıyla ilgili kuruntularıyla deneyimlediği terapötik regresyonunu anlatmıştım. Bu başta ben olmak üzere ikimizin de gözlemlediği bir olguydu. Ancak şimdiki regresyona son derece yoğun bir kaygı eşlik ediyordu ve ona çok az yardımcı olabiliyordum. Atların çeşitli şeyleri ve insanları temsil ettiğini hatırlayarak şimdi bakıyorum da bu aktarımda çok iyi bir hayvan olan ama nereye gittiğini

göremeyen kör atın ya da hatalı hareketler yapan eskrimci kadının beni temsil etmiş olabileceğini anlıyorum. Ne var ki o anda bu tür anlamları görememiştim. Pattie'nin mesane kontrolünü kaybetmesi ona 18 yaşındayken yaşadığı bir kolit atağını hatırlattı. Yeniden kolite yakalanma korkusu beni de kaygılandırdı ama bu kaygıyı gizlemeye çalıştım.

Pattie'nin mesane kontrolünü ikinci kez kaybetmesinden üç hafta sonra ablam bir kriz geçirdi ve Pattie'yle seanslarımdan birini iptal etmek zorunda kaldım. Sonraki buluşmamızda ablamla ilgili kaygımı anladığını açıkça ifade etti. Bu kez, ailemden birinin hasta olduğunu ve bunun için kaygılı olabileceğimi kabul ederek her şeyin iyiye gittiğini ve tamamen onunla çalışabilecek durumda olduğumu söyledim; gerçekten de öyleydi. Başka bir ayrıntı vermedim, o da hiçbir şey sormadı.

KURTARMA FANTEZİLERİ

Sonraki seansta Pattie iyi giyinmişti ve kaygılı değildi. Genç bir bayan gibi görünüyordu. Bana olan minnettarlığını ifade etti. "Sizi daha çok insan olarak görüyorum. Siz artık bilgisayar Volkan değilsiniz." dedi. Kendini bir yetişkin gibi hissettiğinden söz etti ve ''Artık çaresiz değilim. Büyümek ne rahatlatıcı bir şey!" dedi. Pattie'nin bir gecede iyileşmeye yönelik cesur girişimi çok çarpıcıydı. İyileşiyor ve daha anlayışlı biri oluyor gibi görünüyordu ve bu beni biraz olsun rahatlattı. Hasta, analistin terapisti oluyordu (Searles, 1975).

Annesi, Mary'nin sorunu yüzünden rahatsız olduğunda ona yardım etmek isterken de büyük olasılıkla böyle

davranmıştı. Kendimi Pattie'ye yakın hissediyor ve çabalarını takdir ediyordum. Zihnimde de, kızının yardım etme çabalarını anlamamış olduğunu düşündüğüm anneyle mücadele ediyordum. Pattie'nin benim üzüntüme verdiği tepkileri, soğuk yorumlar yaparak küçümsemek istemiyordum. Bu yüzden seans süresince söylediklerine "hı hı" gibi onaylayan seslerle karşılık verdim. Pattie daha da güzel giyinmiş olarak geldiği bir sonraki seansta *bizim* ilişkimizi tartışmak istedi. Çalışmamızın ilk yılında kısa bir süre fiziksel olarak rahatsızlandığında onun tedavisiyle ilgilenmemi istediğini hatırladı. Fiziksel rahatsızlığını tedavi ettirmesinin iyi olacağını söylemiş ama ne tedavisiyle ilgilenmiş ne de bir doktor önermiştim. Bunu neden yaptığımı şimdi anladığını, eğer birisini önerseydim, bana bağımlı kalacağını söyledi. Benim sayemde sonunda kendi kendine bakmayı öğrendiğini belirtti ve ''Kendime nasıl bakacağımı öğrenmem için beni zorladınız." dedi.

Onu kendine nasıl bakacağını öğrenmeye zorlamamda, son günlerde kişisel sorunlarımla uğraşıyor olmamın rol oynamış olabileceğini söyledim ama o zamanlarda ne kadar terapötik olabildiğimden emin olmadığımı ve kaygımın çalışmamızı sekteye uğratmış olabileceğinin farkına varmadığımı belirttim. Durumuma göstermiş olduğu ilgiye kısaca teşekkür edip yaşamı üzerinde kontrol sağladığına dair göstergeleri takdir ettiğimi söyledim. Ayrıca, görünüşteki "iyilik" halinin çözümlenmemiş bir sorunun üzerini örtmesini her ikimizin de istemeyeceğini vurguladım. Kişisel krizimin sona erdiği konusunda ona tekrar güvence verdim ve gerçekten de öyleydi çünkü ablam hastaneden çıkmıştı ve evde yavaş yavaş iyileşiyordu. Bu konuşmamızın ardından çalışmamıza kaldığımız yerden devam ettik.

SAPLANTI NOKTASINA GERİ DÖNÜŞ

Hemen ertesi gün, sürekli gördüğü bir rüyayı yine görmüştü. Bu rüyada Pattie çocuk olduğunu ve ağzına sakız yapıştığını görüyordu. ''İyilik'' hali geçmişti ve saplantı noktasına geri dönmüştü. Bu kez, bu rüyanın çağrışımlarından, erken çocukluk dönemi ile ilgili daha çok ayrıntı duydum. Pattie diş çıkarırken annesi hamile kalmıştı. Pattie 4 yaşına kadar emzik kullanmayı sürdürmüş ve annesinin rüşvet olarak oyuncak bebek vermesi karşılığında emziği bırakmıştı. Yutulmaktan korktuğu için yemek yemekten de korktuğunu gördüğü kâbuslar hatırlıyordu. Çocukken kâbuslarında gördüğü yaratıklara ''ağız canavarları'' adını vermişti. Divanıma ilk uzanışından önce kumaşının deseninde de bu canavarlardan birini görmüştü. Kendiliğinden düşecek kadar sallanmayan bir süt dişini "sökmüştü" Bir ipin bir ucunu dişine diğer ucunu kapının koluna bağlayıp birinin kapıyı açmasını bekleyerek eski bir diş çekme numarasını kullanmıştı.

Pattie, benim yardımımla şimdi, rüyasındaki sakızın onun arafta kalmış halini temsil ettiğini anlayabiliyordu. Annesiyle olan sembiyozu (sakızı yutmak) da, annesinden ayrılmasını (sakızı tükürmek) da tehlikeli olarak algıladığından, sakızı çiğnemeye devam ediyordu.

ANALİTİK OLMAYAN BİR AKTARIM

Çalışmamızı sürdürürken simgesel bir başlangıç yapmış gibi görünüyorduk: Ofisimi eskisinden çok uzak olmayan yeni ve daha özel bir yere taşımıştım. Taşınma işini pratik nedenlerle yapmıştım ama şimdi zamanlamasının, kişisel krizimden sonra

kendimi tekrar tamamen işime vermeye motive olmamla aynı zamana mı denk geldiğini bilmiyorum.

Sağlık yolunda ilerlemeye devam ederken, Pattie gençken yapmadığı bir şeyi denemek istediğini söyledi. Genç kızların genellikle şarkıcılara delicesine aşık olduklarını düşünüyordu. Yakınlardaki bir gece kulübünde şarkıcı olan Ken adlı delikanlıyı izledikten sonra sık sık kulübe gitmeye başlamıştı ve ona aşık olduğunu sanıyordu. "Aşık" olmasının kısmen de olsa terapiye karşı bir direniş olduğunu biliyordum. Onu reddetmiş olduğuma dair son zamanlardaki algısı nedeniyle yeni bir sevgi nesnesi bulmuştu. İlişkimizdeki şüpheleri giderdiğimizi düşünüyor olsam da hâlâ bilinçsizce, yer değiştirmiş bir aktarım sevgi figürü arayışında olabilirdi.

Ken, onu fark ettiğinde Pattie gerçekten şaşırmış görünüyordu. Ken boşanmıştı. Kısa sürede sevgili oldular. Ben de bu sürece seyirci olarak katıldım. Doğrudan aktarımla ilgili giderek daha az şey duymaya başladım. Yeni ilişkisinin olası direnç yönünü onunla birlikte araştırma çabalarım onda çok az tepki ve merak uyandırdı. İşin olumlu yanından bakıldığında, tek bir adamla ilişki kurmaya çalışıyordu. Anne ve babası Ken'i onaylamıyordu ama onlar evde olmadıklarında Ken, Pattie ile birlikte kalıyordu.

Ödipal yaştayken annesi Pattie'yi hayal kırıklığına uğratmış, o da babasına yönelmiş ve başlangıçta onun kendisini kabul ettiğini hissetmişti. Ancak depresyona giren babası da Pattie'yi hayal kırıklığına uğratmıştı. Anne temsili olarak beni bırakıp ödipal sevgi nesnesini temsil eden şarkıcıya yönelmesinin çocukluk deneyimlerinin tekrarı olduğunu düşündüm. Uzun vadede Ken'le ilişkisi de bozulacaktı. Gerçekten de ilişkileri bir yılı doldurduğunda

Pattie, Ken'i korkunç bir hata olarak görerek ilişkiye son verdi. Ona delicesine aşık olduğu dönemde benimle olan aktarım ilişkisinin etkin olmadığını hissetmiştim. Beni (anne temsili) terk etmiş ve yeni bir sevgi nesnesi bulmuş gibiydi. Ödipal baba aktarımı başka bir yerde yeniden canlandırılıyordu. Genellikle bu tür bir gelişmeye müdahale etmekten kaçınır, sürecin kendi akışında ilerlemesini bekler ve direnci bu sırada yorumlarım. Hasta ile analist arasında sonunda baba aktarımının olacağını ve bununla Beşinci Adımda uygun şekilde derinden çalışılması gerektiğini bilirim.

İKİNCİ BAKIŞ

Pattie, Ken'le aşk ilişkisine girdiğinde yaşamındaki önemli adamlardan daha sık söz eder oldu. Başlangıçta kendi babasını değil, annesinin babasını merak ediyordu. Anne aktarımından uzaklaştıktan sonra, annesinin bu kadar yetersiz annelik yapmasına yol açan şeyin ne olduğunu anlamaya çalışmaya başladı.

Annesinin babasının Dallas'ta inzivaya çekilen tuhaf bir milyoner olduğunu ilk kez o sırada duydum. Doksanlarının ortasında, romatizmalı ve tekerlekli sandalyeye bağlı olan adama bir hemşire bakıyordu.

Pattie, annesinin tüm çocukları yanında olduğunda onlarla neden başa çıkamadığını merak ediyordu. Annesi güçlü bir kardeş rekabeti yaşamıştı ve ablası babasının gözbebeğiydi. Annesinin ablasının üç kez evlenip boşandığını söyleyerek ''Çünkü hiç kimse büyükbabamın yerini tutamıyordu.'' dedi. Pattie'nin annesi için sadece annesini vardı çünkü babası ona

bebekmiş gibi davranıyordu. Ancak Pattie'nin büyükannesi Pattie 12 yaşındayken ölmüştü. Pattie, annesinin bundan sonra değiştiğini ve ''büyükannesi gibi olduğunu'' hatırladığını söyledi. Annesi öldükten sonra, kendine eskisinden daha fazla güvenir olmuş ve annesinin mücevherlerini takmaya başlamıştı. Ne var ki babası hâlâ kendine güvenini kaybetmesine ve ağlamasına neden olabiliyordu. Toplumda beğenilen bir kadın görünüşünün ardında gizli zayıflıkları vardı. Gerçeği maskeleyen dış görünüşü etkileyiciydi ama içeride yanlış giden bir şeyler vardı. Pattie, annesinin kişiliğinin ''-miş gibi'' bir niteliği olduğunu anlamaya başladı. Annesi ve erkek kardeşiyle birlikte Dallas'a büyükbabasını ziyarete gitme planları yapıyordu. Büyükbabasını görmekten çok annesiyle büyükbabası arasındaki etkileşimi gözlemlemek için oraya gitmek istediğini fark ettim. İki seansı iptal ederek Dallas'a gitti ve dönüşünde, yaptığı gözlemleri büyük bir heyecanla anlattı.

Bu ziyaret onun *ikinci bakış* girişimini temsil ediyordu. Bu terimi Novey (1968) bazı hastaların neden psikanalizde ya da psikanalitik psikoterapide eski günlükleri ve diğer önemli aile belgelerini keşfetmek ve yaşamlarının erken döneminde onlar için önemli olan insanlara ve fiziksel ortamlara geri dönmek için büyük bir arzu duyduklarını yorumlarken kullanır. Bazı durumlarda bu tür davranışların bazen dışa vurma oluşturduğunu göz önünde bulundurarak, "pek çoğunun duygusal yüklü verilerin toplanmasını daha ileri götürme amaçlı davranışlar olduğunu ve böylece tedavi sürecine yardımcı ettiklerini" (s. 87) savunur.

Pattie, Dallas'ta babasıyla karşılaşan annesinin bu çelimsiz yaşlı adamın yanında halen gerildiğini gözlemlemişti.

Pattie, annesinin babası ile çatışmalarının onun bu yaşlı adamı tanımasına engel olduğunu hissetmişti. Ama ziyareti sırasında kendini büyükbabasının yanında rahat hissetmişti hatta onunla birlikte Dallas'ta olan erkek kardeşinin yanında bile. Yaşlı adam oldukça tuhaf biri olmasına rağmen, Pattie onun sofistike ve öncü ruhunu görmüştü. İyi bir silah koleksiyonu vardı ve gözbebeği olan kızının yani, Pattie'nin teyzesinin çocuklarına bu silahlardan vermişti. Pattie ve erkek kardeşi büyükbabalarının isteği üzerine silahları saatlerce temizlemişlerdi. Bunun karşılığında da yaşlı adam onlara birer silah vermişti. Pattie bu hediyenin, kökleriyle bağlantısını yeniden kurduğunu hissediyordu. Geçmişiyle gurur duymayı ona aşılamadığı için annesine kızgındı.

Pattie'nin eskiden erkek olmak istediği ve bir penise sahip olma ümidini öldüreceği korkusuyla penis kıskançlığından söz edilmesini yasakladığını hatırlayacaksınız. Erkek bir güreşçi gibi yürüyordu ve babasının ona verdiği tüfekle (saldırganca kullandığı bir fallik simge) atları vurmuştu. Başka bir önemli erkek figür olan büyükbabasının verdiği silaha tepkisi farklı olmuştu. Bu değerli silaha hayranlık duymuş ve hemen onu kullanmadan bir yere koymuştu (baskılamıştı). Arzu duyduğu penise sahip olmak onu tatmin etmişti. Artık gelişimsel basamağı atlayabilir ve bir kız olarak filizlenebilirdi. Dallas gezisinden sonraki seanslara apaçi dansçısı gibi kırmızı bir süveter, bere ve kısa etekle geldi. Büyükbabasının sofistike düzeyine uygun bir kadın gibi görünme girişimi bir karikatür gibiydi. Gezisindeki tüm deneyimlerini ayrıntılarıyla anlattıktan sonra, yakında yirmi dört yaşına gireceğini ve kendisini ''fena halde sıradan'' hissettiğini söyledi. Özsaygısını artırma ve kendinde "nesilsel devamlılığı" (Volkan, 1981c) bulma çabasına müdahale edecek hiçbir şey söylemedim.

Gezisinden sonra anlattığı ilk rüyasında kendini toprak zeminli ilkel bir mutfağı olan, bir evde bulmuştu. Kuşkusuz bu, büyükbabasını bir öncü olarak algılamasını temsil ediyordu. ''Mutfak hoştu," dedi ve ''200 yıllık gibi görünüyor olmasına rağmen" diye ve ekledi. Buna karşın, evde hırpani insanlar olduğunu ama hiç yiyecek olmadığını söyledi.

Dallas'taki iyi deneyimlerine karşın, büyükbabasının evinde yaşadığı sıkıntıyı da hatırlamadan edemiyordu. Ziyareti sırasında büyükbabasının ne kadar hasta olduğunu ve Pattie'nin Dallas'a gidene kadar onu kendisine hiçbir şey vermeyen tuhaf biri olarak algılamış olduğunu sonradan öğrendim. ''Bu gezi bir sınavdı, şimdi olanları daha farklı görüyorum" dedi. Annesinin son üç yıl boyunca çektiği tüm fotoğraflarını topladı ve fotoğrafların tamamında yüzünün asık olduğunu gözlemledi.

Pattie sonra da kendi babasının geçmişine yöneldi ve onun depresif yaradılışı için nedenler aradı. Babası, yirmili yaşlarının başında hem babasını hem de en iyi arkadaşını kaybetmişti.

Pattie, büyükbabasından verdiği silahı beğenip beğenmediğini soran bir mektup aldığında aşırı heyecanlanmıştı. Silahın olası cinsel sembolizminin farkında olsa da onun için önemli olan, ailenin önde gelen kişisi tarafından kabul görmüş olması ve aidiyet hissetmesiydi. Rüyasında büyükbabasıyla yalnız seyahat ettiğini ve onun tarafından yetiştirilerek sofistike biri haline geldiğini görmüştü. Rüyasıyla ilgili çağrışımlarda aktarımın anlamının benden sofistike olmayı almasından söz ederek şöyle dedi: "Etrafıma bakıp benden yaşlı insanları izliyorum. Hiçbir şey bilmiyorlar! Ama ben psikanalizden geçiriyorum. İçimde neler olduğunu keşfediyorum."

Ruhsal Özgürlük Olarak Ölüm Kaygısı

Daha sonra Pattie aniden kafasını ölümle meşgul etmeye başladı. Özellikle atlarının ölmesinden korkuyordu. Ona atların birçok şeyi simgelediğini söyledim. Atları kaybetme korkusunun kendisini özgürleştirme girişimini yansıtıyor olabileceğini; belki de daha yüksek bir özerklik ve bağımsızlık düzeyine ulaşabilmek için eski kendiliğinin ölmesini istediğini ileri sürdüm. Söylediklerimi anlamış olmalıydı çünkü ölüm kaygısı kayboldu.

BİT HİKÂYESİNE GERİ DÖNÜŞ

Üçüncü Adımdan hatırlanacağı gibi Pattie, aklını "bitlerle" ilgili kuruntulara taktığı ve sembolik annesi olduğum bu aktarımda benden içruhsal olarak ayrılmasına yol açan çarpıcı bir terapötik regresyon yaşamıştı. Şimdiki daha fazla bireyleşme girişimiyle bit kuruntusu geri döndü. Bileklerinin kaşındığını söyledi. Semptomları Üçüncü Adımdakiler kadar dramatik değildi. Bitlerle ilgili önceki kuruntularını kendiliğinden hatırladı. Bir dermatoloğa gitti ve bitlenmemiş olduğu konusunda aldığı güvenceyle birkaç gün içinde kuruntuları kayboldu.

Hamilelikle İlgili Çocukluk Fantezisi

Pattie bitlerle ilgili yeni kuruntusundan söz ederken, ergenken sivilceleri olduğunu hatırladı ve çözülmemiş gençlik sorunlarını ''ziyaret ediyor" olabileceğini ileri sürdü. Pattie on iki yaşındayken bir erkek çocuğu onu çalılıkların arkasına

götürerek onunla seks yapmaya çalışmıştı. "O zaman hayır diyebilmiştim" dedi ve bu olayın onu nasıl üzdüğünü, özellikle de tenini ne kadar kirli hissettirdiğini anlattı. Bu, aklına ten temasıyla hamile kalabileceğine dair çocukluk fantezisini getirdi. Bu yüzden de bu kez, aklını ölüme taktıktan sonra "bitlere" ve kaşınmaya takması hâlâ ayrılma-bireyleşme ve vücudunun sınırlarının belirlenmesinin hizmetindeydi ve ayrıca çocukluk cinsel fantezileri ve bunlara karşı savunmalarla ilgili daha yoğun bir üst anlam içeriyordu.

Pattie bir cesaret gösterisinde bulunarak anne ve babası da oradayken Ken'i çiftliğe davet etti. Onlara, kirli olmadığını kanıtlamak istiyordu! Anne ve babası, Ken'le onun sevgili olduklarını bildikleri halde bu gerçeği görmezden gelmeyi tercih ettiler ama kızlarına genç bir kadının namusunun önemi konusunda nasihat ettiler. Bir uzlaşma sağlandı: Ken çiftlikte kaldı ama çift ayrı odalarda uyudu.

Bir sonraki seansta, ''Yetişkinlik tek bir âşığının olması ve rasgele seks yapmamak anlamına gelir" dedi. Rasgele seks yaptığı adamlardan biri olan ve parasını çalan birini kısa süre önce bir toplulukta görmüştü. Adamın adını hatırlayamadığını söyledi.

On iki yaşındayken, başka gençlerle birlikte önce bir panayıra sonra da bir partiye gitmişti ve çok eğlendiği için eve zamanında dönmemişti. Partiye giderken ruj sürmüştü. Babası partinin yapıldığı eve gelmiş, onunla birlikte eve dönmesi konusunda ısrar etmiş ve onu arkadaşlarının önünde aşağılamıştı. Rujunu fark ettiğinde ona "sürtük" diye bağırmıştı. Pattie hıçkırıklara boğularak babasından özür dilemesini istemişti. Babası onu ne kadar derinden yaraladığını anlamamış ve gönülsüz bir şekilde özür dilemişti. Pattie, "O günden beri bir daha hiç ağlamadım" dedi.

Pattie'nin apaçi dansçısı gibi görünmesinde başka bir anlam daha buldum; ona babasının yaptığı gibi tepki verip vermeyeceğimi test ediyordu. Bu testten olabildiğince sessiz ama etkili bir biçimde geçtim (tabii terapötik ortama bağlı kalarak).

Üç yıl, üç aydır birlikte çalışıyorduk ve seansları ile seanslarda anlattıkları şimdi daha iyi organize olmuş görünüyordu. Çocukluğu ve ergenliği ile ilgili daha fazla olay anlatıyordu ama henüz ''sıcak" bir aktarım hikâyesi yoktu. Ona destekleyici bir çevre sağlamaya devam ediyordum ve genellikle o da arkada bırakılan anneymişim gibi davranıyordu. Ken'le ilişkisi ''sıcak"tı. Beni kapsayan baba aktarımının bazı yönleri zaman zaman görünmesine karşın, tam gelişmiş bir aktarım nevrozuna dönüşmüyordu. Formülasyonuma göre ayrılma-bireyleşmesi henüz tümüyle tamamlanmamıştı; ara sıra kendilik ve nesnelerini bölmesine ilişkin benimle ve Ken ile olan ilişkisine yansıttığı kanıtlar ortaya koyuyordu. Ken ''iyi" iken benden söz etmiyor ama Ken ''kötü" iken beni ''iyi" yapıyordu. Buna karşın görünürdeki aktivitelerinin çoğu genel olarak ''ekstra aktarımsal" idi.

Pattie gibi hastaları, aktarımla ilgili konulardan söz ederek kışkırtmaktan kaçınırım. Böyle bir kışkırtma olursa, aktarım sorunları genellikle direnç haline gelme eğilimindedir; yorumlamaları ve çözümlemeleri yanlış çıkabilir. Analist, klasik analitik konumunu korumalı ve aktarım nevrozunun doğal bir şekilde ortaya çıkması için beklemelidir.

Pattie, ''Burada öğrendiğim şey büyümek'' dediğinde onunla aynı fikirdeydim. Onun istekleri için doyum sağlamadım ama onları yorumlarla, açıklamalarla ve bazen de tavsiyelerle inceledim. Çalışma birlikteliğimizi ve karşılıklı olarak merakımızı canlı tuttum. Hikâyelerde anlattığı kişilerin taraflarını tutmamaya dikkat ettim. Konuşurken bu kişilerin isimlerini söylese de bu isimleri nadiren kullandım. Yorumlarım ve açıklamalarım, *onun* algıları, beklentileri ve bilinçsiz isteklerine ilişkin formülasyonlarımla ilgili oldu. Bir anlamda, dramadaki karakterlere değil, bu karakterleri ''yaratmaya'' iten motivasyonlara odaklandım.

Oral Açgözlülük

Dönüşünden iki ay sonra bile Dallas ziyareti hakkında konuşmaya devam etti. Büyükbabasının onu önemsemesinin özsaygısını nasıl artırdığını anlattı. Ken'in bere takmaya başladığını söyledi ve rüyasında onun ''sahte Fransız aksanı'' ile konuştuğunu anlattı. O bile Pattie'nin yeni "sofistike" bir kişi olmasına kapılmış görünüyordu. Artık Ken'i tamamen ''kötü'' görmeye başlamıştı ve ondan beleşçi diye söz ediyordu; aslında gerçekten de öyleymiş gibi görünüyordu. Ken'le ilgili bu görüşüne ilişkin formülasyonumda o sürekli buzdolabına saldıran açgözlü bir ''ağız'' olarak görünüyordu. Görünüşe göre Pattie'nin oral açlık kendiliği onda birikiyordu. Pattie ondan kurtulmak istedi ama yansıtmalı özdeşimdeki gibi onunla kötü nesne olarak empatik bir bağlantı kurmuş görünüyordu. Benimle geçirdiği saatler boyunca Ken'in kötü yaradılışını yerden yere vuruyor ama seanstan çıktıktan sonra

onunla yaşamına kaldığı yerden devam ediyordu. Tekrar seansa geldiğinde yine 50 dakika boyunca onu eleştiriyordu. Sonra da önceki gün onun "açgözlü, ağzı bozuk" biri olduğunu söylediğini unutmuş gibi, aniden ''tamamen iyi" oluyordu. Bunun üzerine, çiftliği ve atları bırakarak Ken'le Kaliforniya'da yeni bir yaşama başlayacağını söylüyordu.

Pattie ile Ken'le sürdürdüğü ilişkisiyle tedavisinin ilk yıllarında annesiyle olan ilişkisindeki benzerlikleri tartıştım. Annesinin imgesini bölmesi, erkek arkadaşının imgesini de bölmesine yol açmıştı. Annesinin yörüngesinden uzaklaşmak ve erkeklerle başarılı ilişkiler kurmak için gösterdiği çabalarına dair gözlemlerimi açıkladım. Erkekler (babası) tarafından reddedilme korkusundan dolayı temkinliydi ve erkeklerle ilişkisine, annesiyle ilişkisini model alıyordu. Benimle tedaviye başladığı ilk zamanlarda nasıl annesinin uydusu (Volkan ve Corney, 1968) olduğunu ve son aylardaki seanslarında da nasıl Ken'in uydusu haline geldiğini teknik terimler kullanmadan açıkladım. Bir süredir kendisini pervane olarak, önce annesini, şimdi de Ken'i ateş olarak gördüğünü anlattım. Dikkatle dinledi ve semptomatik olarak kaydettiği tüm ilerlemeye karşın bir kez daha arafta kalmış gibi olduğunu anladığını söyledi. Terapötik çalışmamıza devam etmemizi istiyordu.

O gece rüyasında yokuşa park etmiş bir arabada olduğunu görmüştü. Arabayı geri vitese takmış ve el frenini çekmişti. Araba geriye kaymaya başlamıştı. Birine çarpmaktan korkarak kaygı içinde uyanmıştı. Bu rüyayı onun uydu olma durumu hakkında söylediklerimle bağdaştırdım ve arafta kalma halinden kurtulmak için terapötik olarak regrese olmak istediğini ve bundan sonra da tedavisinde daha yüksek

bir düzlüğe ulaşmayı arzuladığını söyledim. Buna rağmen bir şey, büyük olasılıkla da saldırganlık korkusu (birine çarpmak ya da birini öldürmek) onu engelliyordu. Pervanenin ateşle buluşmasını da kesinlikle tehlikeli olarak algıladığını söyleyerek cevap verdi.

Bireyleşmek İçin "Öldürmek"

Bu seanstan sonra Pattie, ailesiyle birlikte Noel'i kutlamaya gitti. Ocak ayı başında geri döndüğünde, kardeşlerinin onu yalnız, reddedilmiş ve aşağılanmış hissettirdiğini söyledi. Yine annesinin kardeşlerin rekabetiyle baş edemediğini ve onu diğerlerinin, özellikle de ablasının sadizminden koruyamadığını gözlemlemişti.

Bunun üzerine, kendisine ilk gençlik yıllarındaki düşüncelerini ve duygularını tekrar deneyimlemek üzere izin verdi. Son derece yoğun duygularla, tırtıklı bıçakla annesine saldırmasını ayrıntılarıyla anlattı. Rüyasındaki ''birine çarpma" korkusu, tamamen ayrı bir birey olabilmek için annesinin ölmesinin gerektiğine dair bilinçsiz fantezisi ile bağlantılıydı. Annesine saldırısını hatırladığı seanstan sonraki randevusuna gelmedi. Daha sonra geldiğinde, artık bana da yönelttiği ölümcül fantezilerle dolup taştığını itiraf etti. Bir önceki randevusunu beni öldürme korkusundan dolayı atlamıştı. ''Geriye gidemem!" diye çığlık attı. Ona, pervanenin ateşi yokladığını ve eğer buna dayanabilirse, benim de dayanabileceğimi söyledim.

Bundan sonraki birkaç gün hasta olduğunu, tembellik ve uykululuk haliyle mücadele ettiğini söyledi. Bu sözde

hastalığının, bireyleşmek için annesini ''öldürme'' gerekliliğini fark etmekten kendini koruma şekli olduğunu anlattım ve ''öldürmenin'' farklı yolları olduğunu söyledim. Bu konuda yoğun ve panik yaratan duyguları olsa da, gerçekte cinayetten değil, psikolojik (simgesel) öldürmeden söz ediyorduk. Eğer bunun üzerine gitmeyi seçmezse, arafta asılı kalacaktı (uydu durumu). Ona şöyle söyledim: ''Sana iyileşmeni söylemiyorum. Eğer istersen *iyileşebileceğini* söylüyorum. Geriye ya da ileriye *gidemeyeceğini* söylediğinde, panik yaratan duygularından kendini korumak istediğin için *gerilemeyeceğini* ya da *ilerlemeyeceğini* kastettiğini anlıyorum.''

O gece rüyasında kendini, ilkokuldan sınıf arkadaşı olan birkaç kızla birlikte görmüştü. Kızların kimlikleri belirsizdi ve birbirlerine oral seks yapıyorlardı (bir tür sembiyoz olarak lezbiyenlik). Ayrıca vücutlarında emebilecekleri penisler oluşmuştu. Daha sonra bir yanık kokusu almış, bir ateş görmüş ve çığlık atarak uyanmıştı. Pervanenin ateşle buluştuğunu düşündüm!

Köklü Değişiklikler

Sonraki birkaç ay içinde yaşamında köklü değişiklikler yaptı. Bir at çiftliğinde iş buldu. İşi, sözde genç atları eğitmek ama aslında ahırları temizlemekti. Bu işten şikâyetçi olsa da bir ay olan sözleşme süresinin sonuna kadar devam etti. Bir iş teklifi olarak babasına aile çiftliğinde at eğitip satmayı önerdi ve babası da bunu kabul etti. Pattie kendi parasıyla bir at daha satın aldı.

Pattie kulaklarını deldirtti; bu kadın olma yolunda simgesel bir işaretti. Eski mobilyaları tamir ederek çiftlikteki odasını olabildiğince hoş hale getirmeye çalıştı. Ben hâlâ çiftlik evindeki odasının, hatta çiftlik evinin sadece dağınık mı, yoksa gerçekten çok pis mi olduğunu anlayamadım.

Uzun süredir işsiz olan, "açgözlü ağız" Ken'den kurtulmak için ondan ayrılmayı düşünüyordu. Ken uzun zamandır işsizdi ve ''açgözlü bir ağız'' olmaya devam ediyordu. Rüyasında, cinsiyet değişikliği sayesinde tanınmayacağı için bir erkeğe dönüşerek onu öldürmeyi düşünmüştü. Ancak kulaklarının delik olduğunu, yani kadın olduğunu hatırlayıp bu planının uygulanabilir olmadığına karar vermişti.

Aynı gece rüyasında gebe kısrağına araba çarptığını ve kırık bacağıyla acı çektiği için birinin onu vurduğunu görmüştü. Çığlık atarak uyanmıştı: ''Onu öldürmeye hakkın yoktu! Bacağı iyileşebilirdi!''

ÇOCUKLUK DEPRESYONUNUN DİRİLİŞİ

Pattie'nin ayrılma-bireyleşme arzusunu ve bunu başarmak için annesinin temsilini ve kendisinin buna karşılık gelen ''açgözlü ağız'' temsilini öldürmek zorunda olduğu algısını bir kez daha tartıştık. Rüyasında kısrağın öldürülmesi, hamile annesini ve bacağında sorun olan kız kardeşi Mary'yi öldürmeyi temsil ediyordu. Suçluluk duygularının öncülleri olan çatışmalarının psikogenetik yönünü tekrar ziyaret etti. Bu kez ''katil'' kendiliğinin yerini bilinmeyen bir kişi almış, bu da süperegosuna doyum sağlamıştı. Sonunda, daha önce vurduğu iki at için pişmanlık duyduğunu itiraf etti. Vurduğu atlardan birinin de gebe olduğu anlaşıldı.

Pattie, sonraki seanslarında çocukluk anılarının akınına uğramış gibiydi. "Başkalarını kurtarmam ama aynı anda da öldürmek istemem çok eski bir sendrom değil mi?" diye sordu. Onu onayladığımda *ağlamaya başladı*. Benim de gözlerim doldu ve bu düzeydeki bir acıyı müdahalem olmadan rahatça yaşayabilmesi için sessiz kaldım. Çocukluğunda tahammül edemediği depresif duyguları yaşıyordu. Çocukken sürekli acı çektiğini ve bundan kurtulmak için biri tarafından evlatlık alınmayı arzuladığını söyledi. "Bütün bunları neden şimdi yeniden yaşıyorum?" diye sordu. "Onlara hükmetmek için!" diye cevapladım. Bu cevabımın, yeterince doğru olsa da, onun duygu seli karşısında yeterince etkili olmadığını hissettim (Volkan, 1976).

Geçmişteki duygularından söz ederken "Sanki tümünü yeniden hissetmeye başlıyormuş gibi" diyordu. Yedi-sekiz yaşlarındayken, babasının, annesiyle ilgili yaşadığı sorunlar konusunda bir şey yapamayacağını anladığında bir kişilik değişimi geçirdiğini söyledi. ''Her şey bana çocukluğumu hatırlatıyor," dedi ve şöyle açıkladı: ''Son derece depresif, paranoid ve korkmuş durumdaydım!" Sonra da üzüntüsünün yerini alan kahkahalarıyla şöyle dedi: ''Eski duygularımı hissediyorum ama aynı zamanda kahkaha atmama engel olamıyorum. Bu iyi bir kahkaha... Terapide, hastanede yıllarımı harcadım, hayvanlarla yaşadım, hayvanları öldürdüm ama sanırım bu döngüyü yavaş yavaş kırıyorum." Pattie'nin uydu durumunun yörüngesine gönderme yaptığını hissettim.

Mobilyaları tamir etmeye ilgisi artmıştı ve ona bunun kendisini onarma girişimini temsil ettiğini söyledim. Bir ay içinde Ken'den çiftliği terk etmesini istemişti. ''Bu işi, birine doğrulatmak için kimseyi çağırmadan kendi başıma yaptım"

dedi gururlu bir şekilde. Hiçbir şey söylemedim ve seans sırasında öğrendiğime göre, Ken'den gitmesini istemeden önce, babasından ''iş mektubu" olarak adlandırdığı bir mektup almış ve onunla iş ortağı olabilecekleri düşüncesi ile mutlu olmuştu. Sonunda hasta ve analisti olarak *bizim* ile ilgili konuşmaya hazırdı.

Artık babasına doğrudan ilgi gösteriyordu ve çocukken ona yaşattığı hayal kırıklığını düzeltmesini umuyordu. Babasının iş ortağı olma olasılığı onu heyecanlandırıyordu. Aynı zamanda benimle ilgili duygularını ve düşüncelerini açıklama konusundaki isteği ve isteksizliği arasında kalıyordu. Analiz dışı bir aktarım figürü olan Ken'in sahneden ayrılışının ardından tam bir aktarım nevrozu geliştirmeye hazır olabileceğini ve artık Beşinci Adıma geçebileceğimizi düşündüm. Pattie tedavisinde üçüncü yıl, sekizinci aya girerek dördüncü yılına yaklaşıyordu.

11. Bölüm

BEŞİNCİ ADIM: AKTARIM NEVROZUNUN GELİŞİMİ

TAVUS KUŞU HİKÂYELERİ

Pattie'nin Dördüncü Adımdan Beşinci Adıma geçişinde çarpıcı bir olay gerçekleşmedi. Nevrotik olduğu ve artık düşük düzeyde bir kişilik organizasyonu olmadığı şeklinde değerlendirilmeden önce aylar boyunca bu iki adım arasında bocaladı.

Simdi Pattie'nin ''tavus kuşu hikâyeleri"nde açıkça görülen yukarı geçişini anlatacağım. Terapötik regresyondaki son girişimi Üçüncü Adımda gördüğü bir rüyayla olmuştu. Rüyasında arabasını geriye doğru sürmüş ve bu geri gidiş yüzünden birine zarar vereceğinden kaygı duymuştu. Benim cesaretlendirmemle annesine öldürmek amacıyla saldırmasıyla ilgili anıları ve duyguları yeniden yaşayabildi. Şimdi, egosunun izniyle bu olayı ayrıntılarıyla hatırlamaya tahammül edebiliyordu. Bu terapötik *regresyon* annesinin temsilinden ayrılıp daha etkili bir şekilde bireyleşmesiyle sonuçlandı. Anne ve babası ile kendisinin "açgözlü ağzı"nın belli yönlerini simgeleyen Ken'i terk etti. Tavus kuşlarından söz etmeye başlamasıyla simgesel olarak şimdi *ilerleyici* bir adım atmaya hazır olduğu iyice netlik kazandı. Pattie çiftlikte kafesli bir alanda yavru tavus kuşlarını yetiştiriyordu; yeterince büyüdüklerinde kafesten çıkarıp çiftlik içinde serbest bıraktı. Onları serbest bırakma eylemi Pattie'de kaygı yarattı çünkü onun uydu olma durumundan kurtulmasını temsil ediyordu. Tavus kuşlarını serbest bıraktığında, tilkiler ya da rakunların onları yemelerinden korkuyordu ama hayatta kalıp etrafta

uçuşmalarından mutlu olmuştu. Tavus kuşlarının kendilik duygusunu temsil ettiğini biliyordu.

Tavus kuşlarını serbest bıraktığı gece, başlangıçtaki semptomlarından biri geri döndü ve Pattie ahırda uyudu. Ancak bu konuyu tartışırken bu semptomun bu kez farklı bir ruhsal amaca hizmet ettiğini anladık. Daha önceleri insanlarla iletişim kurmaktan korkuyor, ancak hayvanlar arasındayken kendini güvende hissediyordu. Şimdiyse özgürlüklerini yeni kazanan tavus kuşlarıyla birlikte olmak ve onların gece güvende olmalarını sağlamak için ahırda uyuyordu. Sabahleyin onları yeniden özgür bırakacaktı. Pattie kendisini iyi, çocuklarını besleyen ve koruyan ama aynı zamanda uygun anda yörüngesinden çıkmalarına izin veren bir anne haline getiriyordu. Bu davranış sembolik olarak çocukken kendi annesinden alamadıklarının telafisiydi (Volkan, 1982a, 1982c). Pattie iyi anneyi yaratıp onun işlevlerini özümsediğinde, ruhsal olarak ilerleme şansını elde etti.

Tavus Kuşlarının Sembolik Anlamı

Pattie'nin çocukluk sorunlarını ve bunlara karşı kazandığı zaferleri simgelemek üzere neden tavus kuşlarını kullanmayı bilinçsiz bir şekilde seçmiş olduğunu tartıştık. Tavus kuşu bebek ağlamasına benzer bir ses çıkarır. Ayrıca tavus kuşu sözcüğünün İngilizcesi olan "peacock" sözcüğündeki "cock" argoda penis için kullanılan bir ifadedir, bu nedenle de tavus kuşu ona penisi çağrıştırıyordu. Tavus kuşu Pattie'nin çaresizliğini ve bununla baş etme gücünü temsil ediyordu. Penis sahibi olmak onu annesinden farklılaştırma görevini yerine getiriyordu. Bu konuda hâlâ çelişkili duyguları

olsa da artık böyle bir saplantısı olmadığını fark etti. Pattie tedavisinde kaydedeceği daha fazla ilerlemenin bu saplantının tamamen üstesinden gelmesini sağlayacağını biliyordu. Artık fantezisindeki penisin başlıca simgesi büyükbabasının hediye ettiği değerli silahtı. Büyükbabasına yazmış ama cevap alamamıştı. Yaşlı adamı tanımakla ilgili ilk başta duyduğu heyecan yok olmuştu.

Penisten (silah) kolay vazgeçemiyordu. Büyükbabası artık güçsüz olsa da, Pattie aktarımında silahı "yeniden canlandırabilirdi" Böylece aktarım nevrozunda sofistike psikoseksüel konularla uğraşan bir yön gelişti ve bir süre kaldı. Bu Beşinci Adıma tamamen girişin işaretiydi.

Pattie, bir *doktor* (kendi analistini temsil ediyordu) tarafından atıcılık kursu verildiğini öğrenince, bu kursa kaydoldu ve büyükbabasının hediyesi olan silahı da beraberinde götürdü. Böylece silah saldırgan bir amaç için (atların öldürülmesi ve Mary'nin ya da annesinin katli) değil, "ehlileştirilmiş" bir spor için kullanılacaktı. Bu sayede hem "ehlileştirilmiş" penisini koruyabilecek hem de onu doktora (analiste) onaylatacaktı.

Atıcılık derslerinden birinde doktor, kolu bıçakla kötü şekilde yaralanmış bir adamın tedavisi için acil olarak çağrılmıştı. "Pislik!" diye bağırarak karşılık vermiş ve gitmeden önce yarım saat daha ateş etmeye devam etmişti. Giderken Pattie'ye hoşçakal demeyi unutmuştu, sanki onu tamamen görmezden gelmiş gibiydi. Ertesi gün seansa geldiğinde ağzını bıçak açmıyordu ve mutsuz bir ifadesi vardı. Nedenini sorduğumda rüyasında büyükbabasının ona silah yerine "pislik" temizlemesi için eğri bir tırmık verdiğini anlattı. Rüyadaki gün tortusu açık bir şekilde atıcılık derslerinde yaşananlardı. Pattie

kökleriyle gurur duymak istemiş ve büyükbabasının verdiği silahı kullanma becerisini geliştirmek için bir doktora gitmişti. Ancak doktorun "Pislik!" diye bağırması, simgesel olarak pisliği onun eline vermişti. Doktor merhametli biri değildi ve kolu kesilen hastasına yeteri kadar ilgi gösterememişti. Pattie kendini bu hastayla özdeşleştirmişti. Değerli silah eğri bir tırmığa dönüşmüştü.

Doktorun tavrı Pattie'ye çocukluğunu hatırlattı. Annesi merhametli biri değildi, babası Pattie'yi onaylamıyordu. Pattie, "Çocukluk duygularımı hissettim" dedi ve öfkeyle rüyayı bir an önce yorumlamamı istedi.

Beni, silahın onun için taşıdığı değeri anlamayan biri olarak algıladığını söyledim. Benim yorumumu duymaya gerçekten hazır değildi ve bu, muhtemelen söylemeye çalışacağım her şeyi geçersiz kılacaktı.

Erken Sonlandırma İsteği

Bir ay boyunca bana olan kızgınlığı geçmemişti. Artık iyileştiğini, tedaviye son verebileceğimizi söyledi. Ona tavus kuşlarını özgürleştirdiği gibi, kendisini de annesinden özgürleştirdiğini anlattım. Ancak hem özgür olmak istediğini hem de değerli bir silaha ya da bir penise sahip olma arzusunu sürdürdüğünü, beni de ona penisi olmadan da özgür olabileceğini söyleyen biri olarak algıladığını söyledim. Analizinde geldiği noktada, bir kadın haline gelmeyi düşünüyor ama bunu başarabilmek için eskiden çok değer verdiği bir şeyden vazgeçmesi gerektiğini sanıyordu. Geçmişteki ilerleyici adımları onu kaygılandırmıştı. Bu adımlar şimdi de

değerli bir şeyi korumak ve ondan vazgeçmek arasında bir çatışma oluşturarak kaygısını daha da artırıyordu.

Bu sözler ertesi gün gördüğü rüyanın gün tortusu olmuştu. Rüyasında bu kez *ileri* giden bir arabayı sürüyordu ve bu onun ilerleyici adımını temsil ediyordu. Bir kavşağa geldiğinde (önceki seansında analizinde gelmiş olduğunu söylediğim nokta) durmak istiyor ama frenler tutmadığı için duramıyordu. El frenini (penis) çekmeye çalışması da işe yaramamıştı ve büyük bir kamyonun altında kalma olasılığıyla dehşete kapılmıştı. Rüyada böyle bir şey olamamıştı ama duyduğu dehşet onu uyandırmıştı. Bu rüya, hızlı ilerlemenin riskli olduğunu düşündürmüştü ve işlevini tam olarak yerine getirmeyen bir penisi olmadan, "gerçek bir penis" olarak adlandırdığı büyük bir kamyonun altında kalabilirdi.

Pattie'ye benim bir acelemin olmadığını ama kendisinin hızlıca iyileşme isteğini gözlemlediğimi anlattım. Neden bir süre "kavşakta" durup ne gibi seçenekleri olduğuna bakmıyorduk? Bu kâbusu hakkında yaptığım serinkanlı yorumlar onda sakinleştirici bir etki yarattı ve bana karşı beslediği düşmanlık yok oldu. Buna rağmen, ancak semptomlarından birine geri dönerek ilerleyebiliyordu. Seanslarına beş, on beş hatta yirmi dakika gecikmeye başlamıştı.

Seanslara Geç Kalma

Daha önce, beni öldürmek için ani, saldırgan bir dürtüye kapılmaktan korktuğunda o günkü seansa gelmiyor ve gün boyu uyuyordu. Zaman içinde anladığına göre, bu yeni geç kalma alışkanlığı da bir tür güvenlik kontrolüydü;

ayrılma-bireyleşme sorunlarıyla ilgili çalışması üzerindeki bir kontroldü. Beş, on beş ve yirmi dakikalık gecikmelerini ödipal anneyi temsil eden benden ayrılmak için kullanıyordu. Bu kontrol alışkanlığının yerleşmesiyle ödipal baba ya da yüksek düzeyde yatırım yapılan insanların ya da şeylerin temsilcisi olarak benimle uğraşmaya başlayabilirdi. Zaman içinde bu alışkanlığını tekrar tekrar yorumladım, oda beni anladı ve söylediklerime katıldı ama yine de uzun süre boyunca seanslara gecikmeye devam etti. Preödipal sorunların şiddeti göz önüne alındığında, seanslara gecikmesinin vazgeçemeyeceği bir zafer simgesi olduğunu düşündüm. Şüphesiz, yapısal çatışmalarla yüzleşmek için yukarıya ilerlemek amacıyla nesne ilişkileri çatışmalarını çözümlemek için hararetle çalıştı ama bir anlamda, seanslara gecikerek kalmış olabilecek nesne ilişkileri çatışmalarını kontrol edebildi ve böylece yapısal olanlarla baş etmeye geçebildi.

Analistin Tavus Kuşu Fantezisi

Penisinden vazgeçmesinin yasını çeşitli şekillerde tutuyordu ve bunların her birinden sonra, kadın olarak başarılı olacağı konusunda benden güvence istiyordu. Tavus kuşlarıyla aşırı meşgul olmasının anlamı da değişmişti. Artık dişi tavus kuşlarıyla ve kuluçkadaki yumurtalardan yavruların çıkmasıyla ilgileniyordu.

Kısa bir süre önce koruluğun içinde bir ev alarak ailemle birlikte oraya taşınmıştım. Tabii ki Pattie'nin bundan haberi yoktu. Onun tavus kuşlarını anlatması bende de onlara sahip olma isteği uyandırmıştı. Onları bahçemdeki çimlerin üzerinde çalım satarak yürürken, oturma odası penceresinin

önündeki ağaçta tünerken hayal ediyordum. Pattie'den bir çift yavru istemeyi düşündüm ama ondan ne böyle bir hediye isteyebilirdim ne de teknik duruşumdan vazgeçebilirdim. Hastamın kuşlar hakkındaki terapötik hikâyesine kendimi öyle kaptırmış ve onlarla ilgili bir şeyler duymaktan öyle keyif alır olmuştum ki ben de yavaş yavaş kendi tavus kuşu fantezimi yaratmıştım. Pattie bir kadın olduğunda ve penisinden vazgeçtiğinde, onun yerine koymak için benden bebekler yapmak isteyecekti ve tavus kuşu yavruları bu bebekleri temsil ediyordu. Benim fantezilerim, ikimizin de kendimizi Pattie'den bir kadın yaratma sürecinde ne denli kaptırdığımızı gösteriyordu!

Pattie seanslarda annesinden söz etmeyi bıraktı. Ben de annesinin, hastamın seansına gelmediği ilk beş dakika içine konup kaybolduğunu hayal ederek kendimi eğlendirdim.

SİHİRLİ BİR OYUNCAK

Bir gün Pattie odasını temizlerken daha önce çalarak fareleri beslediği sihirli oyuncak biberonu buldu. Seansa gelirken beraberinde biberonu da getirdi ve annesiyle ilgili biberonu çalmasına neden olan hikâyeyi yoğun duygularla yeniden hatırladı. Bana biberonu masamın üzerine koyup koyamayacağını sordu; onu ikimizin arasında tutacak, böylelikle biberonun anlamı analiz edilebilecekti. Biberonu saklamak ya da atmak konusunda bir çatışma yaşadığını belirtti. Biberonu masamın üzerine koyabileceğini söyledim; böylece nesnenin psikolojik anlamını analiz edebilecektik ve sonra da Pattie onu alıp atabilirdi. Biberon masamın üzerinde tam gözümün önünde durdu. Pattie'ye tıpkı seanslara gecikme alışkanlığı gibi

biberonun da, onun yeniden annesinin yörüngesine girmesini engelleyen başka bir kontrol aracı olduğunu anlattım. Bu şartlar altında babasıyla ve genel anlamda erkeklerle olan ilişkilerini sorgulayabilecekti. Sonunda biberonu aldı ve herhangi bir seremoni yapmadan çöpe attı. Oyuncağın sihri gitmişti ama o diğer güvenlik kontrolü olan seanslara gecikme eylemini sürdürdü.

BUGÜNKÜ BABA

Pattie, tavus kuşu yavrularıyla ilgili hikâyesini analiz ettikten sonra, babasına dostça yaklaşmaya çalıştı ve babası da başlangıçta buna olumlu cevap verdi. Babası ara sıra çiftliğe yalnız gelmiş ve Pattie'yi akşam yemeğine çıkarmıştı. Ofisime hâlâ kirli kotla gelmeye devam etmesine rağmen babasıyla çıktığı mum ışığında yenen yemeklere uygun kadınsı bir şekilde giyinerek gittiğini söyledi. Ancak çok geçmeden babası onu yine hayal kırıklığına uğratmıştı. Babasının depresif bir kişiliği olduğunu, onu memnun edecek hiçbir şeyin olmadığını düşündüm. Pattie'nin çok fazla umut bağladığı buluşmaları, daima tartışmaya dönüşüyor ama buna rağmen o babasından vazgeçmiyor ve onu etkilemeye çalışıyordu. Babası, Pattie'yi sadece kendi koşullarıyla bir iş ortağı olarak kabul etmişti ve onu hasta bir kız olarak gördüğü açıktı. Pattie mazoşist bir şekilde çiftlikteki işlerde daha fazla sorumluluk üstlenmeye başlamıştı; şimdi bir sürü koyunu ve birkaç yeni atı daha vardı. Babası hiçbir zaman onun çabalarına kendiliğinden onay vermiyor ve onu takdir etmiyordu. Pattie ondan onay talep ettiğinde, birkaç küçük kompliman alsa da, babası samimiyetsizmiş gibi görünüyordu. Babasından şefkat görmek için girdiği bu döngüyü bir süre izledikten sonra, bunu ona da

anlattım. İkimiz de bu döngünün, babasının yetersizlikleri ona daha az acı vermeye başlayıncaya kadar süreceğini düşündük.

Pattie, Ken'i terk ettikten sonra ödipal yaşamını tekrar ele geçirmeye ve değiştirmeye çalışmaya başladığından beri neredeyse cinsel perhize girmişti. Eskiden rasgele cinsel ilişkilerde bulunuyordu ama artık preödipal sorunların çözümlenmesinde cinsel aktiviteye gerek duymuyordu. Ödipal sorunları üzerinde derinlemesine çalışılmadığında cinsel haz alması da beklenemezdi. Çok nadir olarak bir seks partneri bulduğunda biyolojik anlamda tatmin olmuş hissediyordu ve geçmişte rastgele bulduklarıyla hiçbir zaman orgazma ulaşamadığının aksine şimdi orgazm olabiliyordu. Bununla birlikte, asıl ihtiyacı olan psikolojik tatmindi ve aşık olacağı birini bulmak istediğini söylüyordu. Her şeye rağmen, öncelikle çözmesi gereken birçok içruhsal sorunu olduğunun farkındaydı.

Pattie'ye, babasıyla ilgili bitmemiş sorunlarını çocukluk deneyimlerinin etkisi altında *bugünkü baba* ile ilişkisini yeniden kurmaya ve değiştirmeye uğraşarak çözmesinin çok mümkün görünmediğini anlattım. Günlük meselelerle ilgili olarak babasıyla fazlasıyla uğraşmasının, çocukluktaki bu tür çözülmemiş sorunlarla yüzleşmemek ve benimle birlikte bu konuda çalışmamak için bir direnç olduğunu söyledim.

EROTİK AKTARIMIN DIŞAVURUMLARI

Pattie tavus kuşu hikâyelerini paylaştığından beri beni bir erkek olarak görmemekte direniyordu. Beni kontrol etmek için seanslara beş dakika gecikerek ikimizi, sanki ben

annesiymişim gibi, ayırdığını düşünüyordu. Kadın-erkek ilişkileri ile ilgili sorunlarını başka erkeklerle ve seansları dışında çözmeye uğraşıyordu. Onun direncine dair yaptığım yorumu anlamış olmasına rağmen yüklü bir ödipal aktarım nevrozuna geri dönmek konusunda çekingen kalıyordu.

Babasının istediği terfiyi alamadığı için depresyona girmesi sonucunda, kendini babası tarafından reddedilmiş hissettiğinde henüz sekiz yaşındaydı ve bütünleştirilmiş bir kendilik ile yüksek bir özsaygıya sahip olma umudu bu reddedişle gasp edilmişti. Ona bir şeyleri daha iyi olması için değiştirmek üzere son bir şans sunduğumu ve bunu elinden kaçırırsa artık bir umudunun kalmayacağını söyledim. Bu aklına yatmış gibiydi ve hazır olduğunu hissettiğinde bu şansı kullanması için onu cesaretlendirdim. Seanslarında ödipal konulara dönüş yapmak yerine kilo alıyordu ve itici görünmeye başlamıştı. Aşırı yemesinin, anne sevgisine duyduğu ihtiyacın yanı sıra birçok anlamı vardı ama asıl amaç cinsel olarak çekici görünmemekti. Pattie'ye, ''Aramıza bir yağ duvarı örüyorsun çünkü benim sana karşı besleyebileceğim erkekçe sevgiden dolayı hayal kırıklığına uğramak istemiyorsun" dedim.

Pattie diyete başladı ama beni de cinsiyetsizleştirmeye çalıştı. Seanslarda divana uzanacağını ilk söylediğimde hissettiği korkuyu hatırladı: ''Buna cinsel bir anlam yüklemiştim ama o anda size söylemedim. Korkmuştum ama göze aldım. Siz de beni hiç taciz etmediniz, bu nedenle size güveniyorum" dedi.

Pattie'ye onda güven uyandırmaktan memnun olduğumu ama bu görüşünden farklı bir anlam çıkardığımı söyledim. Ona cinsellikle yaklaşmamdan kaygılanmamış olması, ona göre işlevsel bir penisimin olmadığını gösteriyordu. İşlevsel

bir penise sahip bir erkeğe güvenmeyi hayal edip edemediğini sordum. Ayrıca kısa süre önce de benden bir bilgisayarmışım gibi söz ettiğini ve bunun beni cinsiyetsiz yaptığını hatırlattım. Kendisine benimle ilgili cinsel fanteziler kurma izni vermiş olmasına rağmen, üzerinde sistematik bir analitik çalışma yapılabilecek bir ödipal baba aktarımı gelişemiyordu. Pattie şöyle dedi: ''Bu duyguları hissetmenin bana bir faydası yok; sizinle asla yatmayacağız. Üstelik siz benim için çok yaşlısınız!''

Pattie için bana karşı cinsel duygular hissetme ihtimalinin üstesinden gelemeyeceği kadar ağır bir şey olduğunu fark ettim. Bu arada seanslara köpeklerinden birini beraberinde getirmeye başladı; seans sırasında köpeği binanın önüne park ettiği arabasında bırakıyordu. Sonraki günlerde, başka bir köpek getirdi ve ona seans sırasında binanın etrafında serbestçe dolaşmayı öğretti. Köpekleri koruyucu olarak gördüğünü düşündüm ama bu davranışının anlamının keşfedilmesi konusunda işbirliğine yanaşmıyordu.

İÇRUHSAL ÇATIŞMALARI SOMUT BİÇİMDE ÇÖZÜMLEME GİRİŞİMLERİ

Pattie at yetiştiriciliği konusunda daha da yetenekli hale geliyordu ve veterinerlik eğitimi alma olasılığı üzerinde durmaya başlamıştı. Bunu duymak beni memnun etti. Bu memnuiyetimin nedeninin kendi ailem içinde eğitime ve profesyonel anlamda alınan bir dereceye verilen önem olduğunu fark ettim. Buna rağmen, Pattie'nin titiz bir okul programını uygulamaya henüz hazır olmadığını ve okula uyum sağlayabilme ihtimalinin şüpheli olduğunu anladım.

Pattie okula gitmedi ama kendi okuma programını düzenledi, sosyal ve politik konulara göndermeler yapmaya başladı. Onun oldukça zeki olduğunu düşünmeye başladım.

Tedavisinin beşinci yılında sık sık taşınmaktan söz etmesine rağmen hâlâ çiftlikte yaşıyordu. Aslında maddi durumu da taşınmaya elvermiyordu. Becerisi at yetiştiriciliğiyle sınırlıydı ve yaşamını özgürce idame ettirebilecek durumda değildi. Babasıyla ilişkilerini düzeltmek için büyük bir çaba gösteriyordu. Uzun tartışmaların ardından Avrupa'dan at satın alıp çiftlikte eğiterek satmaya karar vermişlerdi. Pattie, zengin kazancı olan at yetiştirme ve satma işinde tanınmak için çaba sarf ediyordu. Babasının parasal desteğiyle çiftlikte bir at eğitim alanı oluşturuldu; hayvanları eğitmesi ve Pattie'ye ders vermesi için yetenekli bir Avrupalı eğitici işe alındı. Klaus adındaki bu adamın işe alınması için, Pattie'nin de babasına eşlik edeceği bir yurtdışı gezisi yapmaları gerekiyordu. Pattie babasıyla iki hafta geçirdikten sonra kendine güven kazanmış gibi görünüyordu. Ancak bu kez de Klaus'u istenmeyen kardeş olarak algılamaya başlamıştı ve babası çok inatçı bir adam olduğundan, onunla birlikte seyahatte oldukları zamanı sevmediğinden yakınmaya başlamıştı. Pattie, seyahat sırasında yaşadığı çarpıcı bir olaydan anlamını kavrayana kadar bana söz etmedi. Bu olay, Altıncı Adımda ortaya çıkmıştı ama bunu yurtdışı gezisinden sonra bilseydim rüyalarını daha iyi yorumlayabilirdim. Rüyaları, açıkça fark edilen düzeyde cinsel oluşumlar içeriyordu. Ayrıca rüyalarında çarmıha gerildiğini, atların ayakları altında ezildiğini ya da bir şeylerden suçlu olduğunu görüyordu.

Seanslarda Klaus'a olan öfkesini anlatmakla bitiremiyordu. Bu aşırı nefreti tekrar aktif hale getirdiği

eski kardeş rekabeti olarak yorumlamasına karşı çıkmadım. Avrupa'da yaşanan olayları biliyor olsaydım, aşina olduğu kardeş rekabeti konusunda duyduğu kaygıları, başka bir sorunu bilinç içine getirmeye karşı direniş olarak kullandığını fark ederdim. Klaus, Pattie'yle birlikte evde kalmıştı ve ailesinin yokluğunda onunla aynı evi paylaşmanın Pattie'nin yadsımak zorunda kaldığı bir cinsel gerilim hissetmesine yol açtığını öğrendim.

Pattie gibi çocukluğunda birçok travma geçirmiş hastaların çocukluklarını tekrar yaşayabilmek için ''bugünkü anne ve babalar"ını kullanma ihtiyacı duyduklarını gözlemledim. Çocuklukları hakkında konuşmak ve onları anlamak yetmiyormuş gibi sorunlarını *somut* olarak çözmek zorunda hissederler. Pattie bunu annesiyle yapmıştı ve şimdi de babasıyla yapmaya çalışıyordu. Pattie'nin, tıpkı Beşinci Adımda tavus kuşu hikâyeleriyle yaptığı gibi şimdi de ödipal konular hakkında sonlandırıcı bir aktarım nevrozu kurma kapasitesine sahip olduğunu biliyordum. Ancak bu hikâyeleri duyduktan bir yıl sonra bile hâlâ ''sıcak" bir ödipal aktarımın gelişmesini bekliyordum.

Babasıyla birlikte büyük umutlarla çıktığı Avrupa seyahati hayal kırıklığı yaratmıştı ve babasıyla arkadaş olmanın mümkün olmadığını söylemeye başlamıştı. Babasıyla olan iş ilişkilerine ve çiftlikte yaşamaya devam etmeyi planlıyordu ama esas olarak başka insanlarla yeni ilişkiler kurma düşüncesindeydi.

Eylemlerde Çocukluğu Anımsama

Analizinin beşinci yıl, üçüncü ayında Pattie hem annesinin hem de babasının katılacağı önemli bir etkinlik düzenledi. Bu kez serbest çağrışımları çok verimliydi ve bu sayede *ikimiz de* yaptığı şeyin içruhsal yönünü anlayabildik. Oldukça uzak bir üniversitede düzenlenecek özel bir seminerin reklâmını gördükten sonra, kendisini ve ailesini bu seminere kaydettirmişti. Klaus'u çiftlikte bakması için bırakmışlardı. At anatomisi ve hastalıkları ile ilgili olan seminerde atların üremesi ve sakat tayların doğumu konularının üzerinde özellikle durulmuştu. Seminerin sürdüğü birkaç gün boyunca Pattie, anne ve babası birlikte bir motel odasını paylaşmıştı. Pattie ile annesi aynı yatakta, altmışlı yaşlarının başlarında olan babası da ikinci yatakta uyumuştu. Böylece Pattie onların *biricik* çocukları olmuştu! Ayrıca ayakları sakat olan atlarla ilgili bir slayt gösterisi de Mary'yi temsil etmişti. Pattie, Mary'nin çocukluğu hakkında annesiyle konuşmuştu. Çocukluk sorunlarının Mary'nin sakat doğmasıyla başlaması konusunda annesi artık daha az savunmaya geçiyordu. Pattie, bir çocuk olarak Mary ile ilgili anılarına dair içini döktü ve annesinin şefkatsiz davrandığı belirli anıları tekrar hatırladı. İlk kez, güçlü bir suçluluk duygusu hissetti. Anne ve babasıyla aynı odayı paylaşırken, aklı çocukluğunun ''ağız canavarları'' ve cadılarla ilgili anılarıyla dolup taşmıştı. Oral açgözlülüğünü temsil eden ve ezilip parçalanan bir ağızla ilgili bir rüya gördü. Annesiyle rollerini değiştirdi; annesinin bir ebeveyn olarak beceriksiz olduğu noktada küçük Pattie için iyi bir anne yarattı. Babasının çevresinde olup bitenleri hiç umursamadığını fark etmişti. Babası, dönüş yolculuğunda arabadaki radyoyu açmış ama herhangi bir kanal bulmak için uğraşmadan radyo cızırtısı dinlemekten hoşnut görünmüştü. Pattie, babasının bu

yaptığının kendiyle diğer insanlar arasına tampon koymasının bir yolu olduğunu düşündü. Anne ve babasını değiştirme ve onlarla beraber çocukluğunu tekrar yapılandırma umudu kayboluyordu. Tüm bunlara rağmen, umutlarını korumaya çabalayacağını biliyordum ama artık nevrozunun bu yolla çözülemeyeceğini bilecek kadar gerçekliği sınayabilir durumdaydı.

Özdeşleşecek Nesne Arayışı

Çiftliğe döndükten sonra atlardan biri kudurmuş gibiydi, Pattie de ona vurmuştu. Pattie'nin bu atı kasıtlı olarak kışkırtmış olup olmadığından hiçbir zaman emin olamadım. Ancak ağzına vurmuş olması, Pattie'nin oral sadizmini temsil ediyordu. Pattie'nin hayvanı aynı zamanda anne ve babası ve Mary'nin yerine koyduğunu da hissettim. Vurmanın öldürmekten daha kötü olmadığını bilmesine rağmen çok pişmandı ve işinde yetkin bir bayan at eğitmenine, ata vurmak dışında ne yapabileceğini sormuştu. Pattie, bu kadınla telefonda konuşurken, babası iki dakikada bir merdivenlerde durup bulaşıkları yıkaması için onu çağırmıştı. Babasının bu müdahalesi karşısında öfkeden çılgına dönmüştü ama telefondaki kadının sakinleştirici kullanma önerisini duyabilmişti. Kadın ayrıca, ''Bir at kudurmuş gibi olunca yapman gereken en önemli şey kendini koruman ve yaralanmamandır" demişti.

Pattie bu kadınla benim aramda bir benzerlik kurmuştu ve ''Buraya gelip sizi görmemin en önemli nedeni duygularımı ve yaşamımı elimde tutmanın farklı yollarını öğrenmek" demişti. Çiftlikten ayrılacağını ıslarla söylüyordu. Bu konuyla

ilgili fazla bir şey söylemesem de henüz bunu başaramayacağını biliyordum. Ardından hıçkırıklara boğularak, anne ve babasını değiştirme umudunu kaybettiği için hissettiği acıdan dolayı uzun uzun ağladı; bu arındırıcı bir ağlamaydı.

YENİDEN BİT HİKÂYESİ

Bundan sonraki seanslarda Pattie daha enerjik ve daha bütünleşmiş hissetmeye başladı ve bu sıralarda iki olgu sergiledi. Seanslardan birine saksıda beyaz bir çiçek getirdi. Bu çiçeği ofisime gelirken benim için değil *kendisi* için almıştı. Saksıdaki çiçeğin artık sorumluluğunu üstelenebileceği kendiliğini temsil ettiğini düşündüm. Ablasıyla daha iyi ve medeni bir ilişki kurma isteğinden söz etti. Kardeşleri farklı yerlerde yaşamasına rağmen Pattie, tedavisine devam eden Mary ile daha dostça bir ilişki kurabilmişti. Zaman zaman geçmişlerinden söz edip deneyimlerini karşılaştırıyorlardı. Hiçbir zaman yakın olamamalarına rağmen Pattie erkek kardeşi ve ablasıyla olan ilişkilerini dikkate değer şekilde düzeltmişti. Klaus evine geri dönmüştü. Pattie biniciliğinin ve at eğiticiliğinin giderek çok daha iyi hale geldiğini söylüyordu.

İkinci olgu, çok sonraki seanslardan birinde gerçekleşti. Pattie, bitlenme hikâyesine geri döndü. Ancak bu kez kuruntuları yoktu ve bitlenmesinden söz ederken bu durumun ilk defa gerçek olabileceğini söyledi. Çok çirkin bir adamla seks yapan kendi yaşlarında bir kadınla tanışmıştı. Görünüşe göre Pattie kendisini bu kadınla özdeşleştirmişti ve yeni arkadaşının, onu hayal kırıklığına uğratan diğer arkadaşlarından farklı olmasını dilemişti. Bu kadın kollarının her yanında pire ısırıkları ve kirpiklerinde bitler olan bir hayvan

gibi görünüyordu. Pattie kadının saçlarını kesmeyi düşünmüş ama bunun onu damgalamak olacağını hissetmişti. Bu ona, *The Scarlet Letter*'daki Hester Prynne'nin damgalanmasını çağrıştırmıştı. Onunla bu konuyu tartışmamız, ödipal cinsel istekleri için suçluluk duyduğunu anlamasını sağladı. Bit hikâyesi ödipal düzeydeki öğeleri içeriyordu.

Pattie, rüyasında bir kız arkadaşıyla birlikte Avrupa'da bir otelde olduğunu gördüğünü söyledi. Odanın kapıları kapalı değildi, kız arkadaşı diğer odalara serbestçe girip çıkarak farklı erkeklerle birlikte oluyordu. Pattie bunu yapmak istemiyordu ve ''Hayır'' diyebilmeyi istiyordu. Pattie'nin Avrupa seyahati sırasında neler olduğunu bilseydim bu rüyanın anlamını daha net anlayabilirdim. Pattie'nin çağrışımları daha kararlı sınırlar geliştirmek için dürtülerine ve diğer insanlara "Hayır" diyebilmekle ilgiliydi. İlk "bitlenme" deneyimi sırasında her ikimizin de nasıl kaşındığımızı ve kendilik ve nesne temsilleri arasındaki psikolojik sınırları nasıl geliştirdiğimizi hatırladı.

Kendisini geçiş durumunda hissettiğini söyledi. Pattie rüyasının bir Avrupa ülkesinde geçtiği yorumunu yapsa da söz ettiği ülke İran olabilirdi. Pattie, Büyük İskender ve İran hakkında bir şeyler okuyor, aynı zamanda benimle ilgili şeyler düşünüyordu. Bu onun benimle bir ödipal aktarım nevrozuna sürekli geri dönüşünün başlangıcı oldu. Memleketimi öğrenmeye çalışmaya devam etmiş ve birisi ona Kıbrıslı olduğumu ve Kıbrıs'ın ''İran'ın yakınında'' olduğunu söylemişti. Her ikimiz de Pattie'nin ruhundaki el değmemiş bölgeleri fetheden Büyük İskender'dik. Bunun üzerine beni doğrudan Büyük İskender ile ilişkilendirmişti. Okuduklarından Büyük İskender'in homoseksüel olduğunu öğrendiğinde, benim aslında cinsiyetsiz olmadığıma, ona karşı tehdit

oluşturmayan bir eşcinsel olduğuma karar vermişti. Bana karşı hissettiği cinsel duyguları yadsımaya devam edebilecekti.

Pattie'yi hamile bırakan hastane görevlisinin onu arayıp tekrar görüşmek istediğini söylemesi ve Pattie'nin büyük bir zevkle ''Hayır" cevabını vermesi bu zamanlara rastladı.

ÖDİPAL AKTARIM

Pattie, randevularımızdan birinin saatini değiştirmek için evimi aradı. Daha sonra, genç bir kadın olarak algıladığı karımla konuşma fantezisinden söz etti. Bana karımın yirmili yaşlarda olup olmadığını sordu ve eğer öyleyse bu onu korkutacaktı. Onun yerine sözlerini tamamlayarak "O zaman ikimizin (genç bir kadın ve daha yaşlı bir erkek) seks yapması gerçek bir olasılığa dönüşebilirdi." dedim. En sonunda bana aşkını ilan ettiğinde yüzü kıpkırmızı olmuş, çok utanmıştı ve söylediği şeyi inkâr etmekle kabul etmek arasında kalmıştı. Bu süre içinde kilo verdi, çok hoş görünüyordu.

Yedi aydır ne herhangi biriyle cinsel ilişkiye girmiş ne de mastürbasyon yapmıştı. Tedavisinin beşinci yılı, üçüncü ayında yirmi yedi yaşında olan Pattie, eskiden eve getirdiği kamyon şoförlerinden tamamen farklı bir adamla çıkmıştı. Bu yumuşak tavırlı adamla yaşadığı cinsel ilişki çok kısa süreli de olsa Pattie kendisini vermek, gidişatı kontrol altında tutmak ve seksi bir kadın olmak istemişti. Birkaç hafta sonra, uzun zamandır tanıdığı birisiyle cinsel ilişkiye girdi ve bundan büyük zevk almıştı. Kendisini tatmin ettiği için adama teşekkür etmişti ancak adamın yaşadıklarını takdir edemeyecek derecede benmerkezci olduğunu fark etmişti. Onun duygusuz olduğunu

düşünerek bir daha da onunla birlikte olmadı. Pattie, aktarımı sırasında, kendisini sevecek benim gibi birini aradığını ve ondan çocuk sahibi olmayı istediğini sıklıkla dile getiriyordu.

Annelik Provası

Pattie birlikte iyi zaman geçirdiği, iki küçük çocuk sahibi bir anneyle arkadaş oldu: "Anneliği prova ediyorum ya, bu işi çok sevdim" dedi. Geçirdiği iki kürtajı anımsayarak ''Biliyorsunuz, iki çocuğum olabilirdi," diye ekledi. Vicdan azabı ve keder duyuyor olmasına rağmen, o bebekleri doğurması halinde onlara iyi bir anne olamayacağını biliyordu. "Ayrıca çocuklarımın babasının sizin gibi olgun bir erkek olmasını istiyorum" diyordu.

Pattie hızla değişiyordu. Şişmanlığından eser kalmamıştı, yeni kıyafetler satın almıştı; bunlardan biri, ''eski kendiliğinin yasını tutmak" için siyah bir elbiseydi. Ayrıca bir kol saati satın aldı; zamanın hesabını tutmayı bir yetişkin aktivitesi olarak görüyordu. ''Lise rüyaları" adını verdiği bir dizi rüya görmüştü. Bu rüyalar Pattie'yi kendisi için her şeyin çok kötü gittiği okul yıllara geri götürmüştü. Rüyalarının geri dönüp her şeye en baştan, farklı bir yoldan başlama isteğini temsil ettiğini söyledi. Kızların arasında tipik olan, zengin bir adam bulup onunla evlenmek şeklindeki Külkedisi fantezisini dile getirdi. Görmem için yatak odasının bir fotoğrafını çekip getirdi. Güzel ve derli toplu bir odaydı; yatağın üstünde dantel kenarlı, süslü bir örtü vardı. Geçmişte kendime sorduğum, Pattie'nin bakımsızlık içinde yaşayıp yaşamadığına dair sorumun cevabını almıştım. Bir süre öyle yaşamış olabilirdi ama artık öyle değildi. Görünüşe göre Pattie beni, onun

cinsiyetinin farkında olan bir baba ya da en azından onun kadınlığını kabul eden bir baba olarak yatak odasını ziyaret etmeye davet ediyordu.

Ona çağrışımlarını sorduğumda, on beş yaşındayken yaz tatilinde ailesiyle Avrupa'ya gittiğini söyledi. Üç yatak odalı bir şato kiralamışlardı. Pattie ''büyük kötü leke'' idi ve hiç kimse onunla aynı odayı paylaşmak istememişti. Ailesi tarafından reddedilişi Pattie için son derece acı verici ve aşağılayıcıydı. Şimdi bana artık imrenilecek bir odası olduğunu gösteriyordu. Ayrıca, Pattie başka bir çağrışımda daha bulundu ve çiftlikteki evde babasının yatak odasının kapısını kapatmasına izin vermediğini söyledi. Ancak artık mahremiyetini korumak için kapısını kapatmaya kararlı olduğunu ve kadınsı tarzda döşeyeceği odasına canı kimi isterse onu götüreceğini söyledi. Sonraki seansta, kendisine ait olmayan bir evde yatak odasını döşemek konusundaki sözler gerçek dünyayla ilgili sorunları değerlendirmeye başlamasını sağladı ve sonraki aylarda da bu çizgide ilerledik.

SALDIRGANLIĞI DAHA FAZLA EHLİLEŞTİRME

Çiftliklerinde yirmi ki at, altmış altı sığır, altmış koyun, altı köpek, beş kedi ve bir tavus kuşu vardı. Bir çiftlik yöneticisi işe alındığı halde Pattie hayvanların bakımı konusunda fazlasıyla yük üstleniyordu. Çiftliğe bayılıyor, ''Orası dünyadaki en güzel yer!'' diyordu. Öte yandan, anne ve babası yaşlanıyordu ve Pattie'nin çiftlik üzerinde hiçbir yasal hakkı yoktu. Bu nedenle çok korumasızdı; anne ve babasının ölmesi halinde kardeşlerinin çiftliği satacakları kesindi. Onu, geleceği konusunda yasal tavsiye alması için cesaretlendirdim.

Oradaki çalışmaları karşılığında fazla para almasa da kalacak yer için para harcaması gerekmediğinden, tedavi ücretini kendisi karşılamaya başlamıştı.

Uzun tartışmaların sonucunda, babasını, çiftlikte daha fazla yardıma ihtiyacı olduğu konusunda ikna etti. Tedavisinin altıncı yılında seanslardan birine çok heyecanlı şekilde geldi. Artık ''patron'' olduğunu ve seanslarını yaptığımız hastanenin başhekimi olarak sahip olduğum tüm yönetsel becerileri özümsemek istediğini söyledi.

Tedavinin altıncı yılının başında simgesel anlamı açısından önemli bir olay gerçekleşti. Bir tay ayağını kırdı ve Pattie atı öldürmek yerine, onu sağlığına kavuşturmak için tedavi etti. Önceden vurduğu atları hatırlayan Pattie, saldırganlığını ehlileştirdiğini söyleyerek "At attır, Mary değildir" dedi.

Hastanın İçindeki Katil İmgesi

Sonraki seans Pattie'deki önemli bir içruhsal değişime işaret etti. Beraberinde bir attan aldığı kan örneğini getiren Pattie, ofisimden çıktığında bunu veterinere götürmek için bekleme odasının yakınındaki bir buzdolabına koymuştu. Bana yaptığının doğru olup olmadığını sordu. Onu onayladım ama bu davranışın olası anlamlarını araştırmamızı önerdim. Araştırmamız sonucunda, bir hayvandan kan almanın onu öldürmek anlamına gelmediğini, aksine onun yararına bir olduğunu ve saldırganlığının ehlileştirilmiş olduğunu kanıtlamak istediği ortaya çıktı. Pattie, önceki gece uykusundan uyanmasına neden olan bir rüyayı anlattı. Çocukluğunun

geçtiği evde acınacak halde görünen ama aslında bir katil olan bir adamla birlikteydi. Adamdan kurtulmak için onu zehirlemeye karar veriyordu.

Pattie, katilin kendi saldırganlığı olduğunu biliyordu. "Katili kadınsal bir yolla, zehirleyerek öldürdüm" dedi. "Adam vicdan azabı duymuyordu ama benim onunla ilgili hislerim vardı. Ama ölmek zorundaydı!" diye ekledi. Pattie, kendi yorumunu yapabilecek durumdaydı. Geçmişte saldırganlığını kendine de yöneltmiş olduğunu artık bildiğini gösterdi ve "Uyuşturucular ve alkolle vücudumu kötülük yapıyordum. Bir keresinde vücudumun öleceğini sanmıştım. Bu rüya kesinlikle saldırganlığımı ehlileştirmemle ilgili. Şimdi, uzun bir yaşam sürebileceğimi düşünüyorum. Çocuklar yaşamak için insana bir amaç verirler. Çocuklarım olsun istiyorum" dedi.

Atları vurduğunu hatırladığında, atların onu öldürebileceği riskli bir işi yaptığını; ancak bir eğitmen olarak artan profesyonelliği sayesinde kariyerinin artık o kadar da tehlikeli olmayacağını belirtti. Rüyası, ona çocukken yaşadığı evi hatırlatmıştı. Annesinin, büyükbabasından birçok süs eşyası aldığını ama onları kullanmadığını, bir köşede durup tozlanmaktan başka işe yaramadıklarını hatırladı. Annesi bu eşyalara da çocuklarına davrandığı gibi davranıyordu; çoğu, renkleri solmuş, üzerlerinde çatlaklar oluşmuş ya da bir şekilde hasar görmüş haldeydi.

Pattie, bir gün iki çocuklu arkadaşını ziyaret etmişti. Çocuklardan birisi düşüp yaralandığında annesi çocuğu yatıştırmaya çalışırken, aynı koşullarda kendi annesinin ne yapacağını merak etmişti. Çocukken pirinç kâselerini kırdığını hatırlamış ve aslında annesini ''kırmak" isteyip istemediğini düşünmüştü.

ÇOCUK SAHİBİ OLMA İSTEĞİ

Pattie yine çocuk sahibi olma isteğinden ve onlara kendisine davranıldığından tamamen farklı davranacağından söz etti. "Ne tuhaf..." diyerek güldü ve şöyle devam etti: "Sizden çocuklarım olsun istiyorum ama sizinle seks yapmayı hayal bile edemiyorum" Pattie bir gün arkadaşının oğlunun uyuyuşunu izlerken çocuğun penisinin sertleştiğini görmüştü. Bir erkek çocuğun vücudunun nasıl çalıştığını gördüğünde büyülenmişti. Ona göre sertleşme erkek çocuğun sahip olduğu bir tür özgürlüğü simgeliyordu. Pattie artık atlarının da özgürlüğü temsil ettiğini düşünüyordu. Atlar ve erkek çocuklar arasında keyif alarak ama kıskançlık duymadan bağlantı kurmuştu.

Pattie'nin benimle geçirdiği saatlerin karakteri değişiyordu ama çocuk isteğinden söz etmeye devam ediyordu. İlk kez tedaviyi sonlandırmaktan söz etti. ''Birlikte çalışmaya son verdiğimizde sizin yerinizi alacak bir çocuğum olsun istiyorum. Burada yaptığımız şey inanılmaz!'' diyordu ısrarla.

Pattie kendini ''sağlam'' hissettiğini söylüyordu. Bunda benimle özdeşim kurduğuna dair bir simgesel gönderme seziyordum. Pattie gibi ağır derecede regrese olan hastalar, o anda tedavinin hangi adımında olduklarına bağlı olarak ilk önce analistle özdeşim kurarlar (Volkan, 1982a; Tähkä, 1979, 1984). Daha önce, Pattie'nin benim bütünleştirici işlevlerimle özdeşleştiğini anlatmıştım. Şimdiyse benimle bir analist ve içindeki değişim için bir katalizör olarak özdeşleşiyordu. "İnatçı huyları" olan yaşlı bir attan söz ederek "Onun bu inatçı huylarına devam etmesine izin veremezdim. Sabırla, kendimi kaybetmeden, ona sürekli 'nazik' davranmaksızın değişmesine yardım ettim; o da buna çok iyi karşılık verdi" demişti.

Aynı zamanda bununla, anne ve babasıyla kurduğu yıkıcı özdeşimlerden kurtulma çabalarını da anlatmış oluyordu. Ne babası gibi sert ne de annesi gibi dağınık fikirli olmak istemediğini fark etmişti.

SU AYGIRLARI

Rüyalarından birini incelerken Pattie, kaygı ya da semptom oluşumu sergilemeden eski oral saldırganlığına kolayca doğrudan bakabilmişti. Rüyasında devasa dişleri olan bir suaygırı vardı. Birisini bacağından ısırmıştı. Bu, Mary'nin bacağındaki sorunun kendi öfkesinden kaynaklandığına dair düşüncesini temsil ediyordu. Daha önceleri gördüğü sakız rüyasını tekrar gördüğünü söyledi ve ''Ama bu kez ağır gelmedi. Önceden bu rüyayı gördüğümde çenemde ağrıyla uyanırdım. Uykumda öfkeyle ağzımı çiğniyor olmalıydım. Ama şimdi bu yoğunluğu yaşamadım" dedi.

Şimdi fazla kilolu olmasa da rüyasındaki su aygırı şişmanlığını da temsil ediyordu. Yağ katmanlarının onu bana cinsel olarak arzu edilemez hale getirdiği konusundaki tartışmamızı hatırladı. O günlerde televizyonda kadın hastaların erkek terapistlerin cinsel tacizine uğradığını anlatan bir haber izlediğini anlattı ve ''Size tamamen güveniyorum. Aslında sizin gibi, ama daha genç birini arıyorum" dedi.

DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Pattie, analizin onun için yaptıklarını ve geçmişinde çatışma yaşadığı önemli insanları artık nasıl algıladığını

oldukça hoş ifadelerle dile getirmeye başladı. Örneğin, eskiden hakkında konuşmaktan acı duyduğu annesi için şimdi şu sözleri söyleyebiliyordu: ''Annem iyi kalpli bir insan ama biliyorsunuz, o ümitsiz bir vaka."

Bana tedavinin ne zaman biteceğini sorduğunda, durum değerlendirmesi yaparak bitiş zamanına karşılıklı olarak karar vermemizi önerdim. Sonraki seansta durum değerlendirmesi yapmaya başladık.

Gerçek Dünya Meseleleri

İki buçuk yıl içinde, fonda duran kendi parasının kontrolünü tamamen eline alabilecekti ama şimdi, fonunu babasının kontrol edip edemeyeceğini sorguluyordu. Eğittikleri atları satmaya başladıklarından daha çok parası oldu ve artık tedavisinin ücretini doğrudan kendisi ödüyordu. Maddi konularda güvende olduğunu hissediyordu, daha önce önerdiğim halde, yasal hakları konusunda bir avukata danışmadı; bunun ters tepebileceğini düşünmüştü ve önünde birçok seçenek vardı.

Anne ve Babasıyla İlişkileri

Anne ve babasını artık eskisinden daha gerçekçi biçimde algılıyordu. Annesiyle yakınlaştı, babasıyla iş ilişkisi kurdu. Onların etkilerini halen üzerinde hissediyordu ama bunun altında ezilmiyordu çünkü artık gerçekliği sınayabilecek durumdaydı.

Kardeşleriyle İlişkileri

Ablası artık baş düşmanı değildi. Nadir olarak gördüğü erkek kardeşinin narsisistik olduğunu düşünmesine rağmen onu seviyordu. Artık mektup yazdığı ve telefonda görüştüğü Mary konusunda rahat hissediyordu. Noel'de mutlaka ailesiyle birlikte olmak zorunda hissetmiyordu.

Kadın-Erkek İlişkileri

Cinsel ilişkiden uzun süre kaçınmasına rağmen birkaç kez ilişkiye girmiş ve hepsinde orgazma ulaşmıştı. Artık seks partnerleri konusunda seçici davranıyordu. Sürekli bir erkek arkadaşı yoktu ama benim gibi birini istiyordu. Böyle birini bulana kadar tedaviyi sonlandırmak istemiyordu. Dişiliği konusunda hâlâ şüpheleri vardı; kadın olmak için daha fazla çaba sarf etmesi gerektiğini düşünüyordu. Çocukları olan arkadaşını sevmiş ve anneliğe ilgi duymuştu.

Kendisine Olan Sevgisi

Artık çok daha az mazoşistti. Kendini baştan çıkarıcı kadın olarak düşünmeden içindeki libidoya yatırım yapıyordu. Özsaygısını kazanmak için iyi bir annenin varlığına bağımlı değildi. Daha fazla kilo vermek istiyordu.

Hayvanlarla İlişkileri

Atları birçok insanın ve şeyin simgesi olarak kullandığının farkındaydı artık. Onları yönetme, bakımlarını

sağlama konusunda kazandığı yeni beceriler özsaygısının artırıyordu.

Saldırganlığı ve Dürtüselliği

Patolojik saldırganlığının tüm belirtileri yok oldu; artık saldırgan dürtüsünü kendisini kanıtlamak için kullanıyordu. Dürtüleri üzerinde daha iyi bir kontrol sağladı.

Kendini Gözlemleme

Bu özelliği müthiş şekilde gelişti.

Sorumluluk

Pattie çiftlikteki işinden sorumluydu ama babasının hâlâ müdahale ediyor olması onda hayal kırıklığı yaratıyordu. Seanslarına tam zamanında geliyordu.

Durum değerlendirmesi yaptıktan sonra altı ay daha birlikte çalışmaya karar verdik. Bu kararı aldığımız sırada Pattie altı yıl, bir aydır tedavisine devam ediyordu.

12. Bölüm

ALTINCI ADIM: ÜÇÜNCÜ BÖLME AKTARIMI VE SONLANDIRMA

Bu bölümde, Pattie ile birlikte çalışmamızı sonlandırmaya karar verdikten sonraki altı ay süresince kaydedilen klinik gelişmeler yer alıyor ve olaylar, onun anlattığı sırayla veriliyor. Pattie'nin tedavinin bitiş tarihinin belirlenmesi konusunda ne kadar yapıcı tepki verdiği dikkatinizi çekmiş olabilir. Rüyaları, eski semptomlarını ''ziyaret etmesine'' yol açan kaygısı ve bir kez daha kendini daha yüksek bir düzeye çıkarmak için yeni çabaları, bölmeye geri dönüşü, benzer psikopatolojileri olan başka kişilerde gördüklerim kadar çarpıcı değildi. (Bkz. Jane'in Sonlandırma Aşaması, Volkan, 1976, Bölüm VI.) Buna karşın, ayrılmayı kontrol etmek için yastığı sihirli bir bağlanma nesnesine dönüştürdü. Yastığın içine ''doldurulmuş'' olan hem ödipal hem de preödipal öğeler analiz edilip yorumlandı. Bu, onun infantil patojenik fantezisini son bir kez daha yaşamasını ama bu kez ona tahammül etmesini sağladı. Bu tür bir fantezinin çözümlenişi, psikanalitik olarak benimle yürüttüğü çalışmayı doğruladı. Yasıyla ilgili göndermeler bu süre içinde tekrar kendini gösterdi.

BİTİŞ TARİHİNE TEPKİLER

Pattie bir bitiş tarihi belirlemek istediğinde iç hesaplaşma yaptım: Başı belada olan bir kadını kurtarmaya dair eski alışkanlığımın, bir yas evinde doğmanın sonucunun ve bir çocuk olarak idealleştirilmiş olan ölmüş dayımın yerini nasıl

aldığımın farkındaydım (bkz. 3. Bölüm). Küçük bir çocuk olarak ''görevlerimden'' biri annemi ve anneannemi kederlerinden kurtarmaktı. Çevremde gelişen tartışmalarla yüceltme yoluyla baş ettim (Volkan, 1985c) ama kadınları üzüntüden kurtarma eğilimim zaman zaman yüzeye çıktı. Pattie veterinerlik okulu için hazır olsaydı ne kadar memnun olacağımı hatırladım. Son zamanlarda kendimi, eğer kilo verirse daha iyi görüneceğine dair Pattie'nin fikrini onaylarken buldum. Bunu yaptığımı fark ettiğimde Pattie'nin geçmişte ''büyük kötü leke''nin arkasına saklanan temsilinin mükemmel olduğu düşüncesi olduğunu anlattım; şimdi daha fazla kilo vererek daha mükemmel olmasını istemiştim. Böyle konuşarak teknik bir hata yapıyordum, bunun için sorumluluk aldım ama sonlandırma tarihi yaklaşırken, Pattie'nin mükemmellik konusundaki o eski isteğini bana geçirdiğini söyledim. Böylece Pattie'yi daha mükemmel yapmak için ona vekillik yapmış oldum. İkimizin de bu konuda uyanık olması için uyarıda bulundum.

Ayrıca, onu bütünüyle koruma arzumun onu serbest bırakmama engel olabileceğini de göz önünde bulundurdum. Tedavisini altı ay daha uzatma kararımızı bundan sonra aldık. İki gün sonra Pattie, önceki gün evini temizlemek için çok sıkı çalıştığını söyledi. ''Sıcaklığı içeride tutmak için'' çift cam taktırmış, tüm pencerelerin dışlarını da yıkamaya başlamıştı. Enerjik şekilde ev işi yapmanın tedavinin son altı ayında almamız gereken kararla ilgili bir şey olduğunu biliyordu. Ona göre, ''sıcaklığı içeride tutmak'', ''dürtülerini kontrol altında tutmak'' anlamına geliyordu; pencereleri temizlemesi daha güzel görünme çabalarını yansıtıyordu. Şöyle bir açıklama yaptı: ''Ev tamam gibi görünüyor ama birkaç kirli pencereyi daha temizlemek zorundayım.''

Dıştaki Değişime Karşı İçteki Değişim

Sonraki birkaç seansta Pattie, pencere temizleme işinde gelişme kaydettiğini söyledi; daha sonra tüm pencereler hallolmuştu: ''Dıştaki değişim, içteki değişimi göstermek zorunda değil ama genç bir kadın olarak nasıl görünmem gerektiği hakkında daha fazla şey öğrenmenin bana bir zararı olmayacaktır'' demişti. Spaya gidiyor, egzersiz yapıyordu. Orada bikini giyen ama kasık kılları hiç görünmeyen güzel bir kadınla tanışmıştı. Daha fazla kadınsal sır öğrenmek amacıyla kadına bunu nasıl başardığını sormuş, kadın da ona bikininin dış hatlarına uyum sağlayarak tıraş ettiğini anlatmıştı.

Sonlandırma tarihini belirlediğimiz birkaç gün içinde saçını farklı kestirdi, yeni kıyafetler satın aldı, seanslarına koyu rujlar sürerek geldi ve bir atı beş dakikadan daha az bir sürede ehlileştirebildiğine sevindi. Daha sonra dışarı çıkabileceği genç bir adam buldu ve sigarayı bırakmaya karar verdi. Çok sağlıklı bir kadın oldu. Onun bu yolda ilerlemesini istediğime dair herhangi bir yorum yapmaktan kaçındım; artık kendi ayakları üzerinde durmalıydı. Seanslardan birisine yarım saat geç kaldığında depresif babası tarafından reddedilişini tekrar gözden geçirdi. Beni depresif baba olarak algılıyor olabileceğini söyledim. Ne kadar sağlıklı bir kadın olduğunu kabul etmem konusunda bir şeyler söylememi mi bekliyordu? Bunu beklediğini söylediğinde başkalarının alkışları olmadan özsaygısını koruma ihtimalini tartıştık.

Sonraki seanslarda mevcut durumuyla ilgili durum değerlendirmesi yapmaya çalıştı. Avrupa'dan ihraç ettiği atlardan birini satabildiğinde kendisini gerçekten iş kadını olarak adlandırdı. Bu satış Pattie'ye heyecanla birlikte hüzün de getirdi; atlarla ilgili zihinsel temsiliyle onların anlamlarını

tekrar gözden geçirme olanağı buldu. Şunları söyledi: "Aslında atlara anne ve babama davrandığım gibi davrandım. Onlara yapışıktım ama onlardan bağımsız olmayı da özledim. Sattığım attan ayrılırken üzgün hissettim; kendi çocuğum beni terk ediyormuş gibi hissettim. Ama bence artık atların simgesel anlamlarından kopuyor, bir iş kadını oluyorum."

Gözden Geçirme Rüyası

Bitiş tarihine karar vermemizin üçüncü haftasında Pattie, analitik çalışmasını özetlediğini hissettiğim uzun bir rüya anlattı. Rüya çocukluk evinde başlıyordu ama yeni bir ev arıyordu ve evin çevresi değişmişti. Annesinin etkisini hissetmiş ama onu tekrar görüp görmediğini hatırlayamamıştı. Taşla kaplanmış, içi suyla dolu dört teneke bulmuştu. Tenekelerin birinin içine girmiş; gizemli ve egzotik bir mağaranın içinde gibi hissetmişti. Büyük ihtimalle Ortadoğu'da olan bu mağara sıcaktı ve Pattie orada kendini rahat hissetmişti.

Dört tenekenin anne ve babasının ana rahmindeki dört çocuk olduğunu söyledi. Ortadoğulu (Kıbrıslı olmamla ilişkili) bir analistin rahmine girerek, kendi analizindeki ''ana rahminde olma'' durumunu ziyaret etti. Bu rüyasında, mağarada maceralar yaşamış ve bir şişeye hapsettiği ama sadece kendisine görünen bir yılanı görmüştü. Sonunda bir tünele girmiş, mağaradan çıkmış ve güzel bir ev bulmuştu. Bu yeniden doğma fantezisiydi (Analizin idealleştirilmesinin, kaybetme yasına karşı bir direniş olabileceğini de fark ettim.)

Ertesi gün çiftlikteki köpeklerden biri bir koyunu öldürmüştü ve bu yüzden vurulması gerekmişti. Köpek bir baş

belası olmasına rağmen Pattie onun için üzülmüştü. Köpeği öldürmeden önce diğer seçenekleri gözden geçirmiş, hatta bu köpeğin iyi bir ev hayvanı olmayacağını bildiği halde bir sahip bulmak için ilan vermeyi bile düşünmüştü. O gece rüyasında, yeni birilerini taşınmış olduğu bir evde gördü. Yeni taşınanlar, beraberlerinde ayakları olmayan yeni bir köpek türü getirmişlerdi. Bu köpekler ayaklarının kesilmesinin intikamını almak için insanlara çok kötü davranıyorlardı; onlar şeytanın elçileriydi.

Pattie köpeği öldürmenin Mary'ye karşı duyduğu çocukluk öfkesini yeniden etkinleştirdiğini ve bunun, ayakları olmayan köpeklerle temsil edildiğini biliyordu. Pattie'nin öfkesi, Mary'nin sorunlarının sebebi gibiydi. Mary'den hem kurtulmak istiyor hem de bu isteğinden suçluluk duyuyordu. Bu sırada, yaşamının tamamını etkileyen erken dönemdeki çatışmaları yeniden gözden geçirdiğini düşündüm. Dokunaklı bir seanstı. Orkide yetiştirmekten söz etti; onda daha önce fark etmediğim türde bir sevecenlik hissediyordum. O ana kadar ehlileştirilmemiş öfkesini beslemiş olmasının yaşamda başına iyi şeylerin gelmesini hak etmediği hissini yaratmış olduğunu söyledi. Bir tenekeye girdiği ''tekrar gözden geçirme rüyasına'' geri döndü; tenekelerin bulunduğu alan, Pattie'yle aynı okula giden ve gizli gizli hoşlandığı bir oğlanın ailesine ait mülktü. Bu oğlan bir kez Pattie'nin elini tutmak istemiş, Pattie de bunu çok istediği halde çocuğun elini yakalayıp onu yere savurarak yaralamıştı. Bu olaydan sonra oğlan Pattie'den uzak durmuştu. Şimdi çok istediği ama hak etmediğini düşündüğü şeylere karşı kendini nasıl savunmuş olduğunu gözyaşları içinde anlatıyordu. Bu şekilde ''büyük kötü leke'' imgesine sıkıcı tutunmuş, içindeki şefkati ve başkalarının ona şefkat göstermesi özlemini gizlemişti.

YAS TUTMA VE İÇSEL-DIŞSAL DEĞİŞİMLER

Sonraki seanslar keder doluydu. Pattie bunu şu sözlerle doğruluyordu: "Önceden nasıl olduğumu düşünüyorum ve çok üzülüyorum. Benim parçam olan şeylerin yasını tutuyorum. Bütün bunlar benim parçalarım. Bunun geçici bir durum olduğunu biliyorum ama Tanrım, çok acı veriyor!" Pattie sigarayı bırakmak için çaba harcıyor ve şöyle diyordu: ''Sanırım sigarayı bırakmam simgesel olarak kötü yanlarımı terk etmem anlamına geliyor. Doğru şekilde nasıl yas tutulacağını hiçbir zaman bilemedim. Tuttuğum yasta daima suçluluk ve depresyon vardı ama şimdi suçluluk ve depresyon olmaksızın da yas tutulabileceğini öğrendim."

Bitiş tarihini kararlaştırdıktan bir buçuk ay sonra, açıkça yas tutabilmeye başlayan Pattie yeni bir benlik yaratmakla uğraşıyordu: ''Artık hasta olmak için bir gerekçem yok, bu tuhaf bir his." Yeni bir sağlık merkezine kaydoldu, biraz daha kilo verdi. Çok iyi görünüyordu.

Bu dışsal değişiklikleri yaparken, içsel değişikliklerin de gerçekleştiğini açıkça söylüyordu (benimle özdeşleşmesi ve onun arzu ettiği gibi özdeşleşmesi). "Sizin gibi olduğunu bildiğim tek kişi benim. Analist olmayı gerçekten istemiyorum ama diğer insanlarla konuşurken bazı şeyleri ayıklamaya ihtiyacım var. Çok analitik oldum. Şimdi farklı bir düzeydeyim. Bu gerçekten beni geriyor."

Pattie, çiftliğe çalışmaya gelen Steve adlı genç bir adama çok yoğun bir ilgi duydu. Steve bazen geceleri çiftlikte kaldığında Pattie onunla ilişkiye girmeyi düşündü. Böylece analizindeki kayıp öğeyi bulacak ve sürekli bir erkek arkadaşa sahip olacaktı. Ancak dürtülerine göre hareket etmek yerine

önce onu tanımak istedi: ''Onu, sizin beni dinlediğiniz gibi dinlemeye başladım. Bir dileğim gerçekleşiyor, seks, yaşamımı daha fazla yönetemeyecek."

ESKİ BİR SEMPTOMUN ORTAYA ÇIKIŞI

Pattie, Steve'e deli gibi aşıkken kendini aniden "dağılmış" hissetmiş ve bir bara gidip yabancı biriyle cinsel ilişkiye girmişti. Ertesi gün bitlenmiş olmaktan büyük bir kaygı duyuyordu ve seansa geldiğinde olanları bana büyük bir utançla anlattı. İlk başta, bunları analiz etmeye devam etmesi konusunda onu cesaretlendirmek adına hiçbir şey söylemedim. Çok iyi hissettiği halde neden bara gidip bir yabancıyla yatarak eski semptomlarını tekrar ettiğini utanarak da olsa öğrenmek istedi. Birlikte olduğu yabancının ''bir pislik torbası" olmadığını, etkileyici biri olduğunu söyledi. Tüm deneyim boyunca "dağılmış" olduğu halde, bunu bana söylemek zorunda olduğunu ve bundan çok rahatsız olacağını düşünüp durduğunu anlattı. Daha sonra bağırmaya başladı: "Lanet olsun! Sen bir fiyaskosun!"

Bu sözlerle beni mi kastediyor olduğunu yoksa benim onun hakkında düşünmemi beklediği şeyleri mi söylüyor olduğu açık değildi: "Acı çekiyorum ama seni de götüreceğim! Dibe tek başıma batmayacağım!" diye haykırdı.

Bir dönem psikoloğu ile çalıştıktan sonra daha iyi hissettiğini ama sonra aniden depresif olduğunu hatırladı. Paniğe kapılan ailesi onu hemen terapiste götürmüş, terapistte "Bunun olmasından korkuyordum" diyerek telaşa kapılmıştı. Bu olaydan bir süre sonra Pattie hastaneye yatırılmış ve ihanete uğradığını hissetmişti.

"Eski analistimle, milyonlarca kez de ailemle yaptığım şeyi tekrarlıyorum" dedi. Semptomlarının geri dönüşü konusunda umutsuzluğa düşmediğim için beni takdir ettiğini söyledi. Ona tedavi edilemeyeceğinden korktuğumu anlatmak yerine, "Analize devam edelim" demiştim.

İşin aslı, bir yabancıyla birlikte olduğunu söylediğinde, küçükken elini tutmak istediği için yere yapıştırdığı oğlan gibi *hissetmemiş*tim. Halen elimi ona uzatabiliyordum. Kolayca elde edilemeyen bu tarz bir hoşgörünün Pattie gibi hastalarla uzun süre yaşanan deneyimlerle elde edildiğini düşünüyorum. Ona analizin sonlandırma evresindeki bir hastanın eski semptomlarına geri dönme eğiliminin veda etmek amacıyla olabileceğini söyledim. Eski semptomunu yalnızca geçmişi tekrar etmek için değil, anlamını kavramak için ziyaret ettiğine memnun olmuştum. Sonraki seansa, eski semptomunu ziyaret etmekten hoşlanmadığını söyleyerek başladı: "Bunu tekrar etmek istemiyorum, onu analiz edebilirim" diyerek Steve'e aşık olmasının, cinsel duygularının ve bara gitmesinin tümüyle "aktarım dışavurumları" olduğunu ekledi. Daha önce ona bu terimi söylediğimi hatırlamıyordum; davranışının kaynağını doğru şekilde belirlemesinin yanı sıra, başka bir şekilde duymuş olduğu bu terimi doğru yerde kullanıyor olması beni çok memnun etti. Bu terimi nereden öğrendiği hakkında sorulacak bir soru, terimin anlama dair yaptığı ciddi arayışa müdahale olurdu. Beni bırakmaktan ve psikolojik anlamda "eski aile yuvasını" terk etmekten söz etti. Elbette gösterdiği ilerlemede engeller çıkması halinde eski meme/penis olgusunun ortaya çıkıp çıkmayacağını öğrenmek istemesi çok olağandı.

EBEVEYNE İLİŞKİN İÇE YANSITMALARI GÖZDEN GEÇİRME

Anne ve babası çiftliği ziyaret ettiklerinde Pattie onları çok dikkatlice gözlemliyordu Onların kötü parçalarını nasıl içselleştirdiğini fark edince şaşırıyordu. Kendine ait olduğunu sandığı kendiliğinin aslında büyük ölçüde anne ve babası ile özdeşimlerinin birleşimi olduğunu keşfediyordu. Searles (1978) bu tür bulgulara zamanından önce müdahale etmenin, hastanın bu tür içe yansıtmalarını yaptığı kendiliğinin özüne incitici bir saldırı olabileceği konusunda uyarır. Ayrıca, "analist yorumlamayı, kendi kişilik işleyişinde sahip olduğu reddedici dolaylılık ruhu içinde yaparsa, bu şekilde yapılan yorumlama için söz konusu kişilik özelliklerinin herhangi bir kayda değer unsuru hastanın duygularını (1) kendi olağan kimlik duygusundan, (2) içe yansıtmasını büyük oranda elde ettiği anne ve babasından, (3) analistinden izole etmesine yol açacağından" (s. 19-20) da erken yapılan müdahaleler incitici olacaktır. Bununla birlikte, sonlandırma evresinde bu sorunlar karşılıklı olarak incelenir.

Pattie annesinin davranışının farkına varmış ve bunu örtük bir ifadeyle "Ben hiçbir şey yapamam. Yeterince zeki değilim" şeklinde özetlemişti. Babasının kendi kendine sürekli sert olması gerektiğini telkin ettiğini gözlemlemişti. Bu gözlemlerini aktardıktan sonra, onun zayıflığını hiçbir zaman ona karşı kullanmadığımı, başka şeylerle birlikte, babasını içe yansıtmasının sonucu olan kendi sertliğiyle onu baş başa bırakmama rağmen ona hiçbir zaman sert davranmadığımı söyledi. Pattie bunu bana yükleyerek kendi içsel sertliğinden kurtulmak istediğinde bunun bana hiç uygun olmadığını görmesinin onu çılgına çevirdiğini anlattı. Bara gidişi de

kısmen beni sert biri yapmak içindi. İçsel şiddetini bana yüklemek onu rahatlatacaktı. Sertliği bende dışsallaştırmadan yadsıma onun için hiçbir zaman seçenek olmamıştı.

YENİ KİMLİK İSTEĞİ

Pattie rüyasında onu öğrenci olarak kaydetmek isteyen bir okul temsilcisi ile görüştüğünü görmüştü. Pattie muhafazakâr bir biçimde giyinmişti ve bulundukları oda sardunyalarla doluydu. Gerçekte Pattie, yirmi yaşındayken bu okulun binicilik programına kaydolmuş ancak biniciliği iyi öğrenememiş ve oraya uyum sağlayamamıştı. Özellikle kadın öğretmenlerden birinden hiç hoşlanmamış ve birkaç ay içinde okulu bırakmıştı. Buna rağmen okul ona mezun haberleri bülteni göndermeye devam etmiş, o da açıkça dalga geçercesine onlara her yıl bir dolarlık bağış yapmaya devam etmişti. Bu rüyasındaki gün tortusu o gün yeni bir bülten almasıydı.

Pattie'nin rüyası, yaşamının bu parçasını bu kez farklı bir kimlikle tekrar yaşamak ve yabancılaşmadan oradaki insanların arasına girmek istemesini temsil ediyordu. Gerçekte okuldan bir sardunya aşırıp saksıya dikmiş ve ona çok iyi bakmıştı; öyle ki çiçek hâlâ yaşıyordu. Rüyadaki sardunyalar Pattie'nin olmak istediği her şeyle (saldırgan olmayan ve okuldan ayrılma ihtiyacı duymayan, sosyal açıdan kabul edilebilir bir kadın) kurduğu gizli bağ idi.

Pattie, adeta yeni bir Pattie elde etmek için kendisine ait resimleri kesip yapıştırıp tekrar bir araya getirerek eğleniyordu. ''Bazen eşofman giyip sağlık merkezine giderken kendimi bir

ahmak gibi hissediyorum. Ama mutlaka bunu sonuna kadar götüreceğim" diyordu. Yirmi sekiz yaşına giriyor olduğunu söyleyerek ''Benim giderim var mı?" diye sordu. Kaybettiği yıllar için üzüntü duyduğunu ifade etti. Ben de üzgün hissettim; ona geri getirmemizin mümkün olmadığı bu yılları akıllıca değerlendirmekten başka seçeneğimiz olmadığını söyledim.

Daha duyarlı bir binici olduğunu, atların kaldığı bölmeleri temiz tuttuğunu anlattı. "Ama rüyamdaki muhafazakâr giyimli kadınlığım konusunda rahat olmama imrendim. Ben henüz o noktada değilim" dedi. Bir arkadaşına, analizi sırasında neler öğrendiğini, içsel ve dışsal ihtiyaçlarının nasıl değiştiğini; şimdi iç ve dış dünyanın nasıl uyumlu göründüğünü yazdığını söyledi.

SİHİRLİ YASTIĞA İLK GÖNDERME

Bitiş tarihini kararlaştırdıktan üç ay sonra Pattie yaptığı bir çift yastıktan söz etmeye başladı. Yıllar önce yattığı hastanede işlemek için üzerinde atlı savaşçı deseninin olduğu bir çift yastık kılıfı aldığını anlattı. Şimdi bunları işlemeye devam ediyordu, yaklaşan Noel için birini de bana hediye etmeyi düşünüyordu. Yastığın tamamlanmasının, tedavisinin tamamlanmasıyla paralel olduğunu söyledi. Şimdi işlediği desenin Ortadoğu'dan bir savaş sahnesi olduğunu ve onun analizini temsil ettiğini düşünüyordu. İşleme yapmaktan zevk alıyor ve elinden gelenin en iyisini yapıyordu. Bana bir hediye yapma fikrinin kendisini mutlu ettiğinden söz etti. Karşılığında bir şey istemediği için bunun rüşvet sayılmayacağını, bu nedenle hediyesini analiz etmeme ve bana bir şey vermenin ona tattıracağı zevki burnundan getirmeme gerek olmadığını

düşünüyordu. Hiçbir şey söylemedim. Çok geçmeden babası ve Steve'le birlikte yeni atlar satın almak üzere Avrupa'ya gitti. Noel'den hemen önce geri döndü.

Bu yolculuk iş açısından çok başarılı olmuştu. Pattie uçakta gördüğü yakışıklı adamların hayalini kurmuştu. ''Bir tür başkalaşım evresindeyim. Henüz uçan bir kelebek değilim ama kesinlikle daha uzun süre tırtıl olarak da kalmayacağım!" dedi. Dükkâna gidip içini dolduracak bir şeyler aldıktan sonra yastığımın tamamlanacağını söyledi.

Pattie, Noel için ailesinin yanına gitmemeye karar vermiş ama onlara karşı duyarlı hissetmeye başlamasına da şaşırmıştı. Kendisi bir Noel partisi vermiş ve o gece rüyasında bir filmde izlediği ünlü bir erkek baleti görmüştü. Pattie benimle konuşurken hayali sevgilisini anlatan genç bir kız gibi görünüyordu. Steve'le birlikte uzun bir araba yolculuğuna çıkmıştı. Arabayı Steve kullanıyordu ve müziğin sesini sonuna kadar açmıştı. Pattie kulaklarını tıkamış ve Steve ile ilgili hayallere dalmıştı. Zihninde onu soyuyor ve onunla sevişiyordu. "Çok eğlendim, çok zevkliydi" diyerek şunları ekledi: "Üstelik *uygunsuz* eylemler yapmadım. Anında eyleme dönüştüremediğim düşüncelere, isteklere ve duygulara sahip olmak, benim için yeni bir tür özgürlük."

BABAYLA BİR YATAĞI PAYLAŞMA

Yeni yılın başında Pattie, biniciler arasında geniş bir hayran kitlesi olan ünlü bir biniciyi rüyasında görmüştü. Pattie dondurma yiyordu ve adam da dondurmasından yalamak istemişti. Pattie'nin gururu okşanmıştı ama adam dondurmasını

alarak çekip gitmişti. Bu rüyanın açık içeriği şuydu: Cinsel olarak önemli gördüğü biri ondan dondurmasını (memesini temsil ediyor) istemiş, sonra da onu küçük düşürmüştü. Bu rüya, at almak için babasıyla birlikte yaptıkları ilk Avrupa seyahatinde neler yaşadığını bana anlatmasını sağladı.

Bu olayı anne ve babasının, önce babası, ertesi gün de annesi olmak üzere, o yıl çiftliğe yaptığı ilk ziyaretlerinden sonra anlattı. Evde kedi beslediğini gördüğünde babası ona kızmıştı. Pattie seansa gelmek için araba sürdüğü sırada er geç eski meseleden, yani babasına olan öfkesinden söz edeceğimizi düşünmüştü. Bunu yaparak zaman kaybetmek istemiyordu ama o sırada kendini: ''Sikici Baba!'' diye mırıldanırken buldu. Pattie, babasıyla tek başına olmanın gerçekten çok kötü olduğunu söyledi; annesi baba-kız arasında tampon görevi görüyordu. Kızgınlıkla şunları ekledi: ''Son Avrupa seyahatimiz sırasında beni mutlu eden tek bir şey vardı: Babamla aynı odayı paylaşmak zorunda kalmadım!'' Pattie bu sözlerinin öneminin farkında değildi. Daha fazlasını söylemesi için onu cesaretlendirdiğimde at almak için çıktıkları ilk seyahatleri sırasında aynı odada kaldıklarını ve nedense ikiz yatakları yan yana getirdiklerini söyledi.

Bunu söylediği anda bu yaptıklarının ne anlama geldiği fark ederek kendini ''tuhaf'' hissetti. Yatmadan önce babasıyla tartıştıklarını hatırladı ve ''Aman Tanrım! Eğer kavga etmeseydik düzüşebilirdik! Bu çok daha kötü olurdu!'' diye bağırdı. Pattie babasıyla olan ilişkisini ''saldırgan bir aşk hikâyesi'' olarak tanımladı. Sakinleştikten sonra annesiyle olan farklı erken dönem ilişkisini ve bir kız olarak annesinden kaçmak, filizlenmek için babası tarafından nasıl sevilmek ve takdir edilmek istediğini gözden geçirdi. Babası onu

hayal kırıklığına uğratmış ve bir kız olarak özsaygıya sahip olma ümidini yıkmıştı. Şimdi artık, babasına karşı olumsuz davranışlarını onun dikkatini çekmek umuduyla olumsuz kimliğini *doğrulamak* için kullandığını anlamıştı. Ancak her şeyin altında yatan hâlâ onun sevgisini istemesi ve tüm bunların ne anlama geldiğini somut olarak anlamak için bir ödipal sahneyi tekrarlamasıydı.

Sonraki seansta Pattie güzelce giyinmiş, parfüm sürmüştü. Ofisime gelirken arabayı annesi kullanmıştı ve dışarıda kızını bekliyordu. Pattie'ye, annesinin aramıza koyduğu bir tampon olup olmadığını sordum; durum böyleyse Avrupa'daki yatak odası hakkında daha fazla konuşmamızın zor olacağını düşündüm.

Mary ve annesinin birlikte çiftliğe günübirlik bir ziyaret yaptığını ve bu ziyaretin onların arasındaki bağlılığı gözlemlemesi için iyi bir fırsat olduğunu söyledi. Anneleri masada iki kız kardeş için yeteri kadar yiyecek yokmuş gibi davranmıştı. Bu durum Pattie'yi üzmemişti çünkü annesinin bu davranışının tekrarlayan bir kalıp olduğunu ve bu nedenle Pattie'nin babasına yöneldiğini görebiliyordu. Birdenbire ''Babam Mary'yi *de* düzüyor!" dedi. Pattie bir yandan babasının yarattığı hayal kırıklığını dile getirmek, diğer yandan da eskiden babasıyla saldırgan bir aşk ilişkileri olduğunu belirtmek istiyordu.

Sonraki seansa yeni bir manto giymiş olarak geldi ve bana sıcak, şehvetli bir şekilde gülümsedi. Divana uzanır uzanmaz babasından nasıl bıkıp usandığını anlatmaya başladı. Atların egzersiz yapmaları ve eğitimleri için yapılan ringin durumundan şikâyet etti. Babası onun *ringi* ile ilgilenmiyordu ve onu *düzüyordu.* Ne söylediğini fark ettiğinde gergin bir

şekilde güldü ama artık semptomlar olmadan, daha fazla gerilmeden çözülmemiş ödipal istekleriyle yüzleşmeye hazır olduğunu hissettim. ''Gerçekten babamla yatmak istemiyorum. Ahlâki değerlerin ötesinde ondan bir erkek olarak hoşlanmıyorum. Ama çocukken ona ne kadar tutkun olduğumu anladıkça hayrete düşüyorum.'' diyordu. Çiftlikte kalmanın ''babası tarafından düzülmek'' olduğunu daha yeni anladığını söyledi. O günlerde, evli bir adamın metresi olan arkadaşını ziyaret etmişti. Onun da kendini çiftlikteki bir kapatma gibi hissedip hissetmediğini sorduğumda ''Ne takas ama! Çocukluk arzularıma doyum sağlamak için nevrotik bir kapatma olmak zorundaymışım!'' diye bağırdı.

NEVROZDAN KURTULUŞ

Pattie, sonraki iki seansını "sırrını" tartıştığımız için ne kadar rahatlamış olduğunu anlatarak geçirdi. "Artık çaresiz hissetmiyorum. Eğer çiftlikte kalırsam bu benim seçimim olacak. Kalırsam atları sevdiğim için kalacağım!" dedi. Maddi durumu hakkında gerçekçi bir değerlendirme daha yaptı. Pattie'yi köklü bir değişiklik yapması konusunda cesaretlendirmemeye dikkat ederek olanları özümsemesine yardım ettim. Ona zamanı geldiğinde geleceği hakkında kendi kararlarını verebileceğini ve nerede yaşayacağına da kendisinin karar vereceğini söyledim. "Şimdi kendimi yalnız hissediyorum. Gelecekte yalnız kalmamak için babamdan vazgeçtim. Öfkem hâlâ dinmedi ama bunu girişkenliğe dönüştürüyorum" dedi.

Pattie "muhteşem bir rüya" olarak adlandırdığı rüyasında dağda kayak yapıyordu. "Kayak takımlarını giydim.

Onların bir parçası gibiydim. Bana yabancı değillerdi. Her şey akıyordu. Kovalamaca yoktu, yüzleşme yoktu. Yaşamımın en iyi anlarını geçiriyordum! Ben ve benim dağım! Kontrol bendeydi!" dedi. Çağrışımları Pattie'ye ailesiyle birlikte olan mutsuz bir kayak deneyimini hatırlattı. İyi kayamadığı için aşağılanmış hissetmişti. Onu geride bırakıp kendileri kaymışlardı. ''Gerçekten kaymak istiyorum. Tabii ki rüyamdaki gibi iyi kayamam ama en azından çocukluğumdaki korkumu, terk edilme korkumu yendiğimi biliyorum" dedi.

Sonraki seansta öfkesini nasıl girişkenliğe dönüştürdüğüne dair bir örnek verdi. Birkaç atı eğitim dersine götürürken yardımcılar dikkatsiz davranmış ve onun talimatlarını yerine getirmemişlerdi. Bu onu öfkelendirmiş ama bağırmak yerine hepsini bir araya getirmiş ve işlerini nasıl yapacaklarını anlatmıştı. Onları kontrol altına alma biçimi başarılı olmuştu.

Önceki gün, iyi giyimli ve kendine güvenli bir halde, bir mağazanın ödeme sırasına beklemişti. Sırada beklerken, çocukluğundaki çatışmaların onu anne ve babasıyla kalmaya zorladığını ve bilinçsiz olarak mazoşizmini körüklediğini düşünmüştü. Atlar yaşamında önemli bir yer kaplıyordu, bunun öncesinde de fareler ve hemstırlar olmuştu. ''Kim lanet olası zamanını kemirgenlerle harcamak ister ki?" diye soruyordu kendine. Artık çiftlikte inanılmaz derecede fazla iş yükü vardı ve dinlenmek istiyordu.

Bu düşüncelere dalmış durumdayken, sırada bekleyen bir adam Pattie'ye kızgın olup olmadığını sormuştu. Adamın sorusuyla irkilerek şaşırmış bir halde şöyle cevap vermişti: "İlginiz için teşekkürler. Artık kızgın değilim, sadece yorgunum, bitkinim o kadar." Bana bunu anlatırken hıçkırarak ağlamaya başladı.

Ara sıra durup hıçkırarak ağlamanın ona kendini daha özgür hissettirdiğini söyledi. Bunun ardından, kısa süre öncesine kadar bastırdığı ama artık bastırmayı bıraktığı başka bir anısını anlattı. Çocuktu ve kendini hasta hissediyordu. Mary ağlıyordu, annesi de onunla ilgileniyordu. Pattie de ağlamaya başlamıştı. "Babam beni susturdu. Kollarımdan tutup odanın diğer ucuna fırlattı. Ağlamayı kestim" diye anlatırken hıçkırarak ağlamayı sürdürdü. Anne ve babasını değiştirmek için nasıl inatlaştığını anlattı. Tekrar güvenebileceği gerçekten iyi birer anne ve baba yaratmak için çalışmıştı ama bu "planı" uygularken engellerle karşılaşmıştı. Gitme zamanı geldiğinde bana yaşlı gözlerle baktı ve şöyle dedi: "Şimdi rahatça ağlayabiliyorum. Ne gelişme ama! Teşekkürler" Sanırım Pattie, çok derinden duygulandığımı sezmişti.

Etkin Keder

Bana daha sonra tüm gün ağlamayı sürdürdüğünü söyledi. Tedavisinin bitmesine iki aydan az kalmıştı. Babasının onu odanın diğer tarafına fırlattığı anısını hatırlamasından yola çıkarak Pattie'ye onu dışarı atmamı bekleyip beklemediğini sordum. Bunu beklemediğini ama bazen "ya çişini yap ya da lazımlıktan kalk" diyormuşum gibi hissettiğini söyledi. Bitiş tarihi belirlemiş olmamızın onu "içini dışını bildiği şeyleri" yapmaya motive ettiğini söyledi ama bazen beni bir daha görmeme fikrinin onu korkuttuğunu itiraf etti. Çalışmaya başladığımızda onun zihninde bir tanrı olduğumu söyledi. Daha sonra bir makine, insan olmayan bir nesne ve sonra da onu dinlediği için para alan bir doktor olmuştum. Şimdiyse, yirmi yedi yıllık yaşamı boyunca tanıştığı en önemli insan olduğumu düşünüyordu.

Bir toplantıya katılmak için seanslarımızdan birini iptal ettiğinde üzgündü ve "Tekrar ağlamak istiyorum. En iyi arkadaşımı kaybediyormuşum gibi hissediyorum" dedi. Pattie şimdi kederle daha kolay başa çıkabiliyordu. Pattie gibi hastalar tedavilerinden önce kederlerini etkin bir şekilde yaşayamazlar (Searles, 1982). Pattie şimdi şöyle diyebiliyordu: "Ayrılığımızı katlanılabilir yapan şey artık muhtaç durumda olmamam ama bazen gerçek dünya gerçekten berbat bir yer!" Pattie neyi kastettiğini açıklamak için aşağıdaki örneği vererek devam etti, benim günlük sorunlarla baş etme becerimle dolaylı olarak özdeşim kurdu.

Pattie kendisine yakın davranan genç bir kadınla tanışmış ve onunla öğle yemeğine gitmişti. Sosyal çevresini genişlettiği için çok memnundu. Yemekte kadın, lezbiyen olduğunu açıklayarak Pattie'ye karşı duyduğu cinsel istekten söz etmişti. Pattie de sakin olmayı başararak eşcinsel eğilimleri olmadığını söylemişti. Hatta kadının travmatik çocukluğunu anlatmasını sağlamıştı. Pattie kadınla empati kurmuştu ve ayrılırlarken kadın kendini daha iyi hissetmişti.

SİHİRLİ YASTIKTAKİ SIRLAR

Tedavinin bitişinden iki ay önce Pattie, İkinci Adımda rüyasında gördüğü Nazi üniformalı kadınla ilgili önemli bir rüyasını anlattı. Bu seferki rüyasında kadın daha sofistike ve seçkin görünmesine rağmen Pattie onu tanımıştı. Kadın, Pattie'ye bir sepet dolusu yabancı dil sözlüğü verdi (Almanca, Fransızca, Rusça ve hatta belki Türkçe). Pattie bunun harika bir hediye olduğunu düşünmüş ve onu veren kadından korkmamıştı. Kadının beni temsil ettiğini anlamıştı. Bu kez farklı türde bir

anneydim; bazı konularda hâlâ mesafeli ve kontrollüydüm ama yardımcı da oluyordum. Sözlüklerden bazıları Almanca olduğundan, Sigmund Freud'la ilişkilendirilmiştim. Freud'un çalışmaları birçok dile çevrilmiştir ve ben de Pattie'ye bilinçdışı ile iletişim kurabilmesi için psikanaliz dilini öğretmiştim. Pattie'nin çağrışımları bana vereceği ''yastığa'' yönelmişti. Rüyasında, karşılık olarak ben de ona bir hediye vermiştim. Rüyadaki gün tortusu, Pattie'nin annesinden doldurulması için yastığı bir dükkâna götürmesini istemesiydi. Yastığın Noel'de hazır olmadığını çünkü o zaman hâlâ benimle ilgili çelişkili duygulara sahip olduğunu söyledi. Şimdi yastığı bana vermek için hazırdı. Ofisimin duvarında asılı olan farklı ülkelere ait resimlerden söz etti, bunlardan biri de Meksika'dandı. Bu resimle ilgili herhangi bir çağrışım kurmadı. Bu resimlerden bazılarının bana hastalarım tarafından onları hatırlamam için bırakıldığını sandı. Aynı zamanda o da bana bırakmak üzere bir şey yaratıyordu. Bu, ruhunu çırılçıplak soymak gibiydi.

Sonraki seansa başlarken yastıktan söz etti ve şöyle dedi: ''Bunu kabul etmek zorundasınız. Ben de bunu size vermek zorundayım. Beni unutmanızı istemiyorum. Yastığı bir yere fırlatıp atacağınızı düşünmüyorum. Onu eve götürebilirsiniz ama bence yastığı da tıpkı resimler gibi ofisinizde tutacaksınız.''

Pattie'ye, bana bir hediye vermek istediği için teşekkür ettim ve yaptığı işi takdir ettim. Yastıktaki desen çok karmaşıktı, dikkatli bir çalışma gerektiriyordu. Ama onu hatırlatmak için neden bir yastığa ihtiyaç duyacağımı düşündüğünü sordum. Yastık sihirliydi ve eğer aramızda analiz edilmemiş sihirli bir nesne bırakırsak bunun bir regresyon aracına dönüşebileceğini anlattım. Hatta yastığın içine sakladığı ''son bir sırrı'' olabileceğini söyledim.

Korkunç Türk

Pattie, bir keresinde kendimi ''korkunç Türk'' olarak adlandırdığımı hatırladı. Ben hayal meyal hatırlıyordum. Tedavisinin ilk yıllarıydı ve benimle ilgili paranoid kaygılarla doluydu. Dışsallaştırmalarına ve yansıtmalarına anlayış göstermiş ama bunlar onu ele geçirmek için geri döndüklerinde tehlikeli olmadıklarını düşünmesini sağlamak amacıyla işi oyun oynar gibi yapmaya çalışmıştım. Beni bir yıl boyunca "KT Korkunç Türk" (İngilizcesi TTT The Terrible Turk) olarak adlandırdığını söyledi. Seanslara gelmek için araba kullanırken yolda buna dair kafiyeler uyduruyordu. Benim şakayla yaklaşmam, onun da bu şakacı kimliğimle özdeşleşmesini sağlamıştı. Böylece o da dışsallaştırmalarını, yansıtmalarını ve Korkunç Türk imgesini şakacı bir yaklaşımla ehlileştirmişti ama yine de bu şakacılığın altında gerçek bir tehlike potansiyeli olabileceğini biliyordu.

Yastığımdaki desenin Haçlılar ve sarıklı Türkler arasındaki bir savaşa benzediğini söyledi. Ona, yastığa sakladığı son sırrının benimle ilgili olumsuz düşünceleri olabileceğini söyledim. Aramızdaki savaşın simgesel bir temsilini verirse, aramızdaki saldırganlıktan konuşması gerekmeyecek ve ikimizin arasında çözülmemiş bir şey kalmayacaktı.

Pattie'nin babasıyla ''saldırgan aşk ilişkisini'' hatırladım. Şimdi babasından kurtulduğunu söylese de, ikimizin ilişkisinin babasıyla olan ilişkisinin yansıması olup olmadığını merak ediyordum. Yastıklar bir çiftti ve ben başımı birine koyarken o da diğerine başını koyacaktı; babasıyla ikiz yatakları birleştirmelerine benzer şekilde biz de ikiz yastıkları paylaşacaktık.

Beni doğruladı. Babası ve Steve'le yaptığı son Avrupa seyahatine benim yastığımı da götürmüştü. Bu sıra dışı davranışın anlamını çözmek onu şaşırtmıştı. At satın almak üzere gittiği ilk Avrupa seyahatinde babasıyla ''yatmış'' ve ikinci geziye benim yastığımla giderek, simgesel olarak benimle yatmak istemişti. Ancak aktarımındaki enseste karşı savunma olarak yastığın bulunduğu valizi nasıl olduysa Avrupa'daki havaalanında kaybetmişti (valizi daha sonra bulunup gönderilmişti).

Sonraki seansında daha sıcak bir gülümsemesi vardı, beni de dostça selamlayarak ''Merhaba! Yastık hikâyesine geri dönelim. Tüm bunlar ve yastığı Avrupa'ya götürmemle ilgili dün söylediklerinizi hakkında düşündüm. Yastığın içinde çalışmamızda bitmeyen işler var. Sizinle aynı fikirdeyim.'' dedi. Ardından da ''son sırlarını'' analiz etmeye başladık.

Benimle ilk çalışmaya başladığında divanımın deseninde bir ağız gördüğünü hatırladı. Divanda uzanırken kayarak bu ağzın içine düşmekten korkmuştu. Nazi üniformalı kadın rüyasını görene kadar kafası bir süre annesinin imgesi ve bunun bendeki yansımasıyla meşgul olmuştu. Bazen beni bir erkek olarak düşünüyor ve divanda uzanmasını cinsel çağrışımlarla ilişkilendiriyordu. Daha sonra, Nazi üniformalı kadınla ilgili ilk rüyanın ardından o uzanırken yanına geldiğimi hayal ediyor ama ona gerçekten saldırabileceğimi asla düşünmüyordu. Tedavi boyunca bu gibi düşüncelere kapılmış ama bana bunlardan hiç söz etmemişti. Aslında yastığı bana vermeyi birkaç yıldır düşünüyordu ama bundan da söz etmemişti.

Kısa bir süre önce, o divanda uzanırken yanına uzanıp ona dokunduğum fantezisini kurmuştu. Bu ''iyi bir dokunuş''

olacaktı ve arzu edilebilir bir kadın olduğunu göstermek için ona sarılacaktım. Bu fanteziyi kurduktan sonra bir partiye gitmiş ve etkileyici genç bir adamla dans ederek flört etmişti. Adamın kız arkadaşı araya girerek adamı, Pattie'yi yatağa atmak istemekle suçlamıştı. Pattie bunun çizgiyi aşmak olduğunu düşünmüştü; adam da kız arkadaşına böyle bir şeyin olmadığını söylemişti. Kadın ısrarla adamın niyetinin bu olduğu konusunda diretince, Pattie ona adımın böyle bir fikri olsa bile "Tango iki kişiyle yapılır" (bu benden aldığı bir anlatımdı) diyerek asla tanımadığı biriyle yatmayacağını söylemişti.

Preödipal Sırlar

Pattie yastığı, yıllarca yanından ayırmadığı biberona (ayrılık kaygısına karşı bir zafer simgesi) benzetiyordu. Pattie'ye göre bana vereceği yastığı saklamam, benim nazarımda onun sonsuza kadar saklanması demekti. Yastığın içine gizlenmiş ödipal sırrı analiz edilmişti; şimdiyse ödipal sırrını bilinç düzeyine çıkarıyordu. Bu düzeyde, yastığı kabul edip saklarsam, bağımlı çocuk Pattie içimde ''canlı'' kalacaktı çünkü tıpkı Pattie'nin daha önce çaldığı biberona saplanıp kalması gibi, ben de yastığa saplanıp kalacaktım.

Pattie'ye, ablamın hastalığından sonra taşındığım ofisimdeki resimler hakkında bilgi vermeye karar verdim. Bu resimler önceki ofisimden gelmemişlerdi. Tedaviyi sonlandırmak üzere olduğumuzdan bu resimlerin onun için sır olarak kalmasını istemiyordum. Ayrıca beni aktarım bulanıklığı karışmış gerçek bir nesne olarak görmesini istiyordum.

Resimlerden birisinin Meksika'dan geldiğini söyledim. Pattie resimdeki güvercinlerin yerine kendi tavus kuşlarını koyduğunu hayal ettiğini söyledi. Bana bir hastam tarafından verilmemiş olan başka bir resimde, ormandaki bir kelebek resmedilmişti. Geçmişe ait içe yansıtmalarından kurtulmak için bir yönünün kelebek sembolizmini kullandığını fark etmiştik. Pattie'ye geriye kalan tüm resimlerin yeğenlerimden biri tarafından yapıldığını ama resimlerdeki yüzlerden bazılarının korkmuş ve kaygılı görünmesinden dolayı onların hastalarım tarafından yapıldığını sanmasına şaşırmadığımı söyledim. Ona kaygılı olduğumu hissettiği bir zamanı (bkz. Dördüncü Adım) ama onunla çalışmaya devam etmek için kendimi kontrol edebilecek yeterlilikte olduğum konusunda güvence verdiğimi hatırlattım. Yeğenimin bu resimleri yaptığı sırada annesi olan ablamın ciddi şekilde hasta olduğunu ve kızının da bu nedenle çok büyük endişeleri olduğundan; hiç şüphesiz resimlerin sıkıntılı bir ruh halinin ürünleri olduğunu anlattım. Pattie'nin dikkatini sakinleştirici renklere ve duyusal figürlere çekerek ressamın diğer duygularını da gayet iyi ifade edebildiğini söyledim.

Hastalarımdan hediye alma alışkanlığım olmadığını söylesem şaşırıp şaşırmayacağını sordum. Gelen hediyeleri beğenmediğim için değil, hediye verme isteğinin analiz edilmesinin daha önemli olması nedeniyle kabul etmediğimi söyledim. Pattie buna şaşırmadığını söyledi ama seansının bitmesine yakın hediyeyi almam için ısrar etmeye başladı. Nevrozuna geri dönmek için açık bir kapı bırakmak istiyordu.

ESKİ İMGELERİ GÖZDEN GEÇİRME

Ertesi gün ona gösterdiğim ilginin gerçekliği konusunda güvence istedi. Benden, ensest olmadan onu seven baba

olmamı istiyordu. Avrupa'da babasıyla aynı yatağı paylaştığı otel odasını tekrar hatırladı ve şöyle dedi: ''O kadar korkunçtu ki, çok rahatsız hissettim. Bu deneyimden hiç hoşlanmadım!"

Pattie, beni sevdiğini söyledi; bunu ilk kez özgürce ve açıkça ifade ediyordu. Babasından istediği gibi sevgisine karşılık verdiğimi bilirse benden ayrılmayı hayal edebileceğini söyledi. Bu görüşmemizden sonra lezbiyen arkadaşını kısa bir ziyaret yaptı. Arabasıyla eve dönerken cinsel organının bitlenip bitlenmediğini düşünmüş ama bunu hemen zihninden atmayı başarmış ve beni sevdiğini itiraf ettikten sonra neden o kadını görmeye gittiğini analiz etmişti. Heteroseksüel bir aşkta başarısız olma ve hayal kırıklığı olasılığından hâlâ korktuğunu fark etmişti. Bunun üzerine, yetişkin heteroseksüelliği karşısında savunma olarak kısa bir süre için annesine (lezbiyen arkadaşı) regrese olmuştu. Pattie'nin kendini analiz etme kapasitesi beni çok memnun etmişti.

Pattie kendisinde bir şeyin daha değiştiğinden söz etti. Artık her şey için anne ve babasını suçlamıyordu. Onlara en son ilkokuldayken hediye ettiği sevgililer günü kartlarından almıştı.

Bölmeye Geri Dönüş

Pattie'nin "büyük kötü leke"ye ve baştan çıkaran kadına bölünmüş kendilik imgelerine yaptığı ziyaretler, gündüz bir ofiste çalışan, gece de sokak kadını olarak yaşamını kazanan bir kadını konu alan bir filmi izledikten sonra başlamıştı. Pattie filmden çok etkilenmiş ve video kasetini kiralayıp günde üç kez izlemişti. "Bu dünyada yalnız değilim, benim gibi karşıt yönlerini bütünleştirmeye çalışan başka kişiler de var" dedi.

Filmde bir adamın aşkı, kadının bölünmüş tarafını onarmasına ve fahişelik yapmadan da seksi bir kadın olmasına yardım ediyordu. Ancak kadın, "tedavisinden" önce, ona şehvet duyan, bağnaz ve sert bir vaizi öldürüyordu. Vaiz, Pattie için ödipal babasını ve kendi sert süperegosunu temsil ediyordu.

Pattie bununla ilgili bir çağrışımda bulunurken, sekiz yaşındayken tomurcuklanmaya başlayan dişiliğinin, tıpkı filmdeki kahramanın vaizi baştan çıkarması gibi, babasını depresyona sokmuş olduğunu hissettiğini anladı. Tedavisinin başlangıç yıllarında en büyük korkusunun beni sıkmak (depresyona sokmak) olduğunu hatırladı.

Pattie'nin dikkatini, yaptığı hiçbir şeyin babasının depresyonunu değiştirmediğine ve bilinçsiz olarak kendini sorumlu hissetmeye devam ettiğine çektim. Ayrıldığımızda benim üzülebileceğimi ve bununla baş edemeyebileceğimi söyledi. Uzun süre, bu fikir onu iyileşmeyi (dişiliğinin tomurcuklanması) istemekten alıkoymuştu. Ona ayrıldığımızda üzgün hissedebileceğimi ve onun da aynı şekilde hissedebileceğini söyledim. Bu tür duygularla depresyona girmeden baş edip edemeyeceğini sordum.

Sonraki seansta hastalığını, tedavisini ve "son sırları"nı gözden geçirmeye devam etti. Beni aktarım nevrozunun dışında görmek için çok çaba gösteriyordu.

Yaklaşık sekiz yıl önce çiftliğe taşınmasını hatırladı. Çok uzun süre atlarla birlikte kalabiliyordu çünkü onlar insan değildi ve ona çok daha az zarar verebilirlerdi. O zamanlarda küçük işleri nasıl külfetli bulduğunu anımsadı. Örneğin, bir anahtarı yere düşürdüğünde onu bulmak için harcadığı çaba gözünde fazlasıyla büyüyordu. "Artık küçük şeylerden yılmıyorum" dedi.

YENİ BİR NESNE OLARAK ANALİST

Pattie yaşamımı nasıl yönettiğimi bilmek istiyordu. Ben bir analisttim ve bir hastanenin başhekimiydim. Seminerlere katılmak için çok fazla seyahat ettiğimi düşünüyordu. İşleri başkalarına nasıl atadığımı sordu; babasının kolayca yapamadığı bir şeydi bu.

Ailemi merak ediyordu. Çocuklarım olduğunu biliyordu. Önceden eşimin Barbie bebeğe benzediğini düşünüyordu ama artık bundan vazgeçmişti. Bunun gözden geçirilmesi gereken aktarım anlamları vardı. Çocukken annesiyle yaptığı pazarlıkta emziği karşılığında aldığı oyuncak, bir Barbie bebekti. Şimdi onun için sihirli olan nesnelerin sonuncusu olan yastığın sihrinden vazgeçiyordu. Artık benim bir Barbie bebeğimin olmasını gerekmiyordu. Ona seanslarımızın dışında kalan yaşamımın ayrıntılarını açıklamak yerine, beni yıllardır gördüğünden dolayı aslında yaşamım hakkında çok fazla şey bildiğini söyledim. Belki de evimin nasıl göründüğü gibi şeyleri bilmek istiyor olabileceğini ama asıl önemli olanın seanslardaki sözlü ve sözsüz iletişimimiz sırasında beni tanımış olması olduğunu anlattım. Zihnini yoklarsa benimle ilgili sandığından daha fazla şey biliyor olduğunu fark edeceğini söyledim. Pattie de bunun doğru olduğunu kabul etti.

PENİSTEN VAZGEÇME

Tedavisinin son ayına başladığımızda, Pattie bir seansa ayağında bir bandajla gelerek ayağının altındaki siğili aldırdığını söyledi. Ona siğilin virüs nedeniyle olduğunu söylemişlerdi. Büyükçe olan bu siğili lazerle kesip aldıktan sonra ona gösterdiklerinde onu bir salyangoza ya da deniz kabuğuna benzettiğini söyledi. Siğili eve götürmek için istemiş

ve onu makyaj masasının üzerine koymuştu. O gece rüyasında hayranı olduğu bir erkek şarkıcıyı görmüştü. Gerçekte bu adam onun tedavi gördüğü hastanede yatmış olan bir hastaydı. Rüyasında onunla birlikte sarmaşıklarla ve gür çalılarla kaplanmış, kırık kapılı, kaleye benzeyen bir eve gittiğini görmüştü. Evde bulundukları sırada adam Pattie'nin vajinal salgısından örnek alıp bir test tüpüne koymuş ve inceledikten sonra kanserli olmadığını söylemişti. Bu eylem sanki cinsel ilişki gibi ama "fazlasıyla klinik olarak" gerçekleşmişti. Çağrışımları, "vücudumda bir delik açıldı" dediği siğilin alınmasının penisinden vazgeçme çabasını simgelediğini ortaya koyuyordu. Pattie bu tür girişimleri geçmişte tedavisinde ilerleme gösterdiği dönemlerde de tekrarlamıştı. Şimdi farklı olan şey, bir penise sahip olma arzusunu kolayca kabul etmesi ve penisinden vazgeçip vazgeçmeme arasındaki çatışmaya *kaygı* duymadan bakabilmesiydi. Ayrıca artık kendisini simgesel olarak kadını hale getirmek konusunda heyecan duyuyordu. Bu da yaşamının bu evresinde geldiği noktayı yansıtıyordu. Rüyasındaki çalılarla kaplı kapı vajinasıydı ve artık açılmıştı. Vücudundaki delik ve güzel deniz kabuğu kadın cinsel organını temsil ediyordu. Pattie vajinasının ne kadar "iyi" olduğundan emin değildi ama "klinik" olarak tedavi edildiğini biliyordu.

Sonraki gün, makyaj masasının üstündeki "salyangoz"un büzüldüğünü fark etmişti ve öğleden sonra da yok olduğunu görmüştü. Görünüşe göre birisi, büyük olasılıkla da o sırada çiftlikte olan annesi toz alırken atmıştı. Bir gün kadar bir süre onun tekrar ortaya çıkma ihtimalini düşünmüştü. Yaşadığı bilinç dışı süreçlerin penisine veda etmesini zorlaştırdığını düşünerek avunmuştu. Eskiden "diken gibi" bir kişiliği olduğundan söz etti (diken sözcüğünün İngilizce karşılığı olan "prick" sözcüğü ayrıca argoda penis anlamına

geliyordu) ve şimdi farklı olduğunu, artık daha anlayışlı ve kadınsı biri olduğunu söyledi. Girdiği bir sosyal ortamda ne kadar güzel davrandığına dair bir örnek verdi ve şöyle dedi: "Belki de siğilimi aldırdığım içindir."

Seanslardan birinin sonunda cüzdanını divanda "unuttu" Buna dikkatini çekerek "klinik" muayene yapmam için simgesel olarak vajinasını geride bıraktığını söyledim. Vajinasının işlevsel olup olmadığını kendisinin bilebileceğini ifade ettim.

PATOJENİK TRAVMAYI GÖZDEN GEÇİRME

Sonraki seansta, küçük bir uçağın bulunduğumuz binanın üzerinden geçtiğini duyduk. Pattie bunun "Pattie'nin Cinsel Çekiciliği" yazan bir afiş taşıyan bir uçak olduğu fantezisini kurdu. Sonraki birkaç seans boyunca "savaş yarası" (siğilinin alınması) efsanesini sürdürdü. Ayağı acımaya devam ediyordu ve ahırda çalıştığı için enfeksiyon kapma ihtimali vardı. Bu nedenle doktoru antibiyotik ve ağrı kesici vermişti. Bu ilaçlar divanda uzanırken uykusunu getirdi ve onu bir tür trans haline soktu. Bu içine kapanık görünüşünün tamamen regrese olmasına bağlı olup olmadığını anlayamadım ama durum her ne olursa olsun yaralı ayağıyla ilişkili sembolizm artık değişmişti. Zihni ve ayağındaki bandaja ilişkin çağrışımları baskın patojenik travmasını (annesinin Mary'nin bakımı ve ortopedik sorununa verdiği önem) ziyaret ediyordu. Bu şekilde çocuk Mary ile özdeşim kurarak ve özdeşimini inceleyerek "berbat" olarak algıladığı çocukluk ortamından kendisini ayırıyordu. Ben herhangi bir şekilde telkin etmeden, kendiliğinden annesiyle konuşmayı deneyerek onun iki kız

kardeşin çocukluğunu nasıl hatırladığını öğrenmeye çalıştı. Annesi şimdi Pattie'ye çocuk Mary'nin ortopedik sorunu nedeniyle kendini suçlu hissettiğini itiraf ediyordu. Bunun düzelebileceğini öğrenmiş olsa da Mary'nin ortopedik destek kullanmak zorunda oluğunu görmek ona büyük üzüntü vermişti.

Tekrar Sihirli Yastık

Pattie, annesinin heykelciklerden oluşan bibloları biriktirdiğini hatırladığında bunların, annesinin zihninde Mary'yi temsil edip etmediklerini merak etti. Ayrıca biberonu saklamasının ve kendisinin de bir şeyler biriktirmesinin annesiyle kurduğu özdeşimle ilgili olup olmadığını düşündü. Daha sonra sihirli özelliklere sahip başka bir cansız nesne olan yastığa geri döndü. Yastığı basit bir hediye olarak kabul etmek yerine, anlamını analiz etiğim için bana teşekkür etti ve aksi halde "ilişkimiz küçümsenmiş, aşağılanmış olabilirdi" dedi. Eli kulağında ayrılığımız yüzünden Pattie fena halde üzüntülüydü.

DIŞ GERÇEKLİĞİ GÖZDEN GEÇİRME

Tedavinin bitiş tarihinden üç hafta önce Pattie'yle randevularımızın saatini değiştirdim. Saati "yanlış anlamış" ve seansa erken gelmişti. Beni her zamanki yerimde bulamadığında, tedavisinin ilk başladığı yer olan, hastanenin ana binasındaki ofisime doğru yürümüştü. Ben de oradaydım ve Pattie'nin zamanla ilgili yanılgısının ilişkimizin başladığı yere gelerek oraya veda etme isteğiyle ilgili olduğunu anladım.

Seansı orada yapma fikrine katılmamdan çok memnun oldu ve ofisin geçmişteki görüntüsünü hatırladı. "Burada bakır bir vazo vardı, şurada da bir saksı" dedi. Hafızası onu yanıltmıyordu. Orada çalışırken zihni kaotik bir durumda olmasına rağmen odanın gerçekliğini algılayabilmişti. O gece rüyasında eski komşularıyla "çocuklar gibi eğlendiğini" görmüştü.

Dönem dönem çiftlikte çalışmış olan eski sevgililerinden biriyle görüşüyordu. Pattie ondan hoşlanıyordu ama bu hoşlanma sevgili gibi değildi. İlişkilerini platonik seviyede tutuyor ve onunla bir arkadaş olarak sinemaya ve başka yerlere gidiyordu. Steve hâlâ çiftlikte çalışıyordu. Pattie'ye sosyal bir toplantı sırasında Steve'i tanıyıp tanımadığı sorulduğunda kendisini gururla şunları söylerken bulmuştu: "Aa, evet. O benim için çalışıyor." Pattie patrondu.

At işinden elde edilen kârı paylaşmak üzere babasıyla bir anlaşma yaptı. Çiftlik işlerinden sorumlu kişi karısıyla birlikte hâlâ çiftlikteki bir evde kalıyordu ve babası ondan artık Pattie'ye rapor vermesini istemişti. Pattie "Siğilim kesildikten sonra babam bana daha fazla saygı duymaya başladı!" şeklinde mizahi bir yorum yaptı. Pattie'nin benim hastane yöneticisi kimliğimle özdeşleştiğini fark ettim.

Tedavinin Sonundaki Yas

Tedaviyi sonlandırma tarihi yaklaşırken Pattie hâlâ sürekli bir erkek arkadaşa sahip olma ve tedavisi sonlanmadan önce bir adamla aşk ilişkisi yaşama arzusundan söz ediyordu. Evlenmek istiyordu ama ona aşık olacak bir adam bulmadan önce bana olan bağlılığını azaltmayı umut ediyordu. Benden ayrıldıktan sonra tutacağı yasının belki aylarca sürebileceğini anlamasına yardımcı oldum ve bunun bilincinde olmasını istedim.

PATOJENİK FANTEZİYİ GÖZDEN GEÇİRME

Tedavinin son haftasında Pattie baskın patojenik fantezisini son bir kez daha hatırladı. Bir rüya görmüştü ve bunu mizahi bir şekilde analiz etti. Bir gün seanstan sonra, şehir dışındaki bir yeri aramak amacıyla telefonumu kullanmak için izin istemişti. Binada diğer üç öğretim görevlisinin ofislerindekilerden başka telefon olmadığından ve ben de zaten ofisimden çıkmak üzere olduğumdan izin verdim. Bu olağandışı bir istekti ama telefon etmesi acil bir durum gibi görünüyordu. Daha sonra, telefonumu kullanırken yandaki kapta bir makas olduğunu fark ettiğini söyledi. Bu, göreceği uzun rüyanın gün tortusu olmuştu. Rüyasında Pattie, yabancı kişilerin işgal ederek gürültülü bir parti verdikleri bir köşkteki prensesti. Bir anlamda yabancılar tarafından dışarı atılmıştı. Bir adamın yardımıyla köşke geri döndüğünde, bina mütevazı ve sağlam şekilde inşa edilmiş bir taş ev halini almıştı. Orada elindeki makasla onun saçını kesmeye çalışan bir kadınla karşılaşmıştı. Makas ilk önce çok keskinken daha sonra kör bıçak halini almıştı. Pattie bu rüyanın, tedavisinin yeniden gözden geçirilmesi olduğunu söyledi. Rüya, Pattie'nin tedaviye başladığı zamandaki gizli kendini beğenmişlik temsilinin yanı sıra babasının prensesi olma isteğini de yansıtıyordu. Evi işgal edenlerse kardeşleriydi. Ben Pattie'nin eve dönmesine ve orayı değiştirmesine yardım eden adamdım. Makaslı kadın, küçükken Pattie'nin saçlarını canını acıtarak kesen annesiydi. (Annesi emziğini parçalarken de makas kullanmıştı.) Bu sonunda körleşen bir cezalandırma şekliydi.

Bu cezanın ne olduğunu tartışırken Pattie gülmeye başladı. Rüyasındaki daha derinlerdeki isteği şimdi anlamıştı. Gerçekte ofisimden telefon ettiği kişi Mary'ydi ve onunla

konuşurken kendisini analistinin ofisinde *yalnız* olduğunu ve onun telefonunu kullandığını söylerken bulmuştu. İşte tam o anda makası fark etmişti. Rüyasındaki makaslı kadın aynı zamanda Pattie'nin saldırgan kendiliğini temsil ediyordu ve elindeki makası Mary'yi öldürmek için annesinin rahmine saplamak istiyordu. Mary'ye analistinin odasında yalnız olduğunu söylerken onu ve kardeşlerini "öldürdükten" sonra annesinin/analistinin biricik çocuğu olma isteğini dışa vuruyordu. Saçının ve emziğinin kesilmesi bu öldürücü öfkesi için verilmiş bir cezaydı. Bu artık Pattie için gerilerde kalmış eski bir hikâyeydi ve eskisi gibi bunu ciddiye alarak dehşete kapılmak yerine, hem şaşırıyor hem de eğleniyordu.

SON YAS VE KUTLAMA

Tedaviyi sonlandırmadan bir gün önce, Pattie'nin annesi ve babası onu akşam yemeğine götürmüşler ve onun deyimiyle "mezuniyetini" kutlamışlardı. Pattie tedavisi süresince verdikleri maddi destek için onlara teşekkür etmiş, birlikte kadeh kaldırmışlardı. Onlara benimle gerçekleştirdiği çalışmanın kendisini "daha deneyimli, daha zeki ve yaşamla mücadele konusunda dünyadaki birçok insandan daha yetkin" yaptığını anlatmıştı. Anne ve babası da onun gelişiminden duydukları memnuniyeti dile getirmişlerdi.

Son görüşmemize, yasını ifade eden *siyah* bir gömlekle geldi. Divana uzanarak son rüyasını anlattı. Rüyasında beyaz kireç sıvalı bir ev görmüştü. Bu onun analizden geçirilmiş kendilik temsilini simgeliyordu. Evin çevresinde çok güzel yemyeşil bir çayır ve bir göl vardı. Evin kıvrımlı çok güzel bir mimarisi vardı (onun kadınsı vücudunun temsili). "Evin

yakınında atlar vardı ve onları besliyordum" dedi. Uyanıp bu rüyayı hatırladığında kendini çok mutlu hissetmişti. "Bugün çok üzgün olmayı bekliyordum. Dün ağladım. Ağlamam sorun değildi. Kendimi arınmış hissettim. Şimdi bu sayede kendimi daha iyi hissediyorum. Kendime acıma duygum ve hayal kırıklığım kalmadı" dedi.

Son seansında divandan kalkmaya ve benimle yüz yüze olmaya karar verdi. Oldukça utangaç görünüyordu ama yine de son rüyasında gördüğü atlardan mizahi bir şekilde söz ederek "Onlarla başladım ve onlarla bitiriyorum" dedi düşünceli bir ifadeyle.

Son seansı için gri bir kıyafet giymek istediğinden söz etti. Bu, benim ona siyah ile beyazın (onun karşıt kendilik ve nesne temsilleri) karışarak nasıl gri olduklarıyla ilgili uzun süre önce (İkinci Adımda) söylediklerimi simgeleyecekti. Ancak şu an hissettiği baskın duygu yas olduğundan onu simgelemesinin daha önemli olduğunu düşünerek siyah giyinmeyi tercih etmişti.

Pattie, hâlâ başarmak istediği çok şey olduğunu söyledi. Kendi ayakları üzerinde durma fikri onu hem heyecanlandırıyor hem de kaygılandırıyordu. Ona bir Türk atasözünü söyledim: "Görünen köy kılavuz istemez." Gülümsedi ve bana kısaca sarıldıktan sonra odadan çıktı.

EK

ALTI ADIM PROGRAMI İÇİN KÜÇÜK BİR KILAVUZ

Bu kitapta ele alınan tüm konuları özetlemeye çalışmadan bu konulara ilişkin bazı temel sonuçları vurgulayacağım.

Hastalar: Borderline kişilik organizasyonu olan insanların bir spektrumda yer aldıklarını ve kimilerinin diğerlerinden daha karmaşık bir durumda olduklarını düşünüyorum. Bu kitapta temel olarak *nesne ilişkileri çatışmaları ve yapısal çatışmaları* yoğun bir tedaviyle çözülebilecek olan *psikoza eğilimli hastaları* anlattım. Terapötik referans çerçevesi psikanalitiktir.

Terapistler: Hastalarıyla onların regrese olduğu durumlarda buluşmaları gerektiği için terapistlerin *başkalarının yararına regrese olabilme* becerisine sahip olması gerekir. Ayrıca *hastaların terapistlerinin analiz etme ve bütünleştirme gibi yararlı işlevleriyle özdeşim kurabilmeleri için terapistlerin onların içe yansıtma-yansıtma ilişkilerine terapötik olarak dâhil olabilmeleri gerekir.* Bu özdeşleşme hastaların ilerleyici gelişmelerini destekler. Bu tür bir terapötik çalışma yapacak her terapistin sistematik eğitim, gözetim ve denetimden geçmesi şiddetle tavsiye edilir.

Tedavi: *Tedavi, zaten regrese olmuş ve/veya psikolojik gelişimde ilerlememiş hastalarda terapötik regresyonu içerir.* Bu tür bir regresyon hazırlık çalışmalarından sonra oluşur ve

regresyonun ardından ilerleyici gelişme görülür. Bu koşullar altında varsayım, hastanın yapısal değişiklikler için daha iyi olanakları olacağı ve gelişmelerine devam ederek daha sağlıklı işlevlere sahip olacaklarıdır.

Nesne İlişkileri Çatışmaları ve Yapısal Çatışmalar: *Nesne ilişkileri çatışmaları ile yapısal çatışmalar birlikte görülse de*, başlangıçta nesne ilişkileri çatışmaları baskındır. Yapısal çatışmalarla ilgili asıl çalışmaya başlamadan önce nesne ilişkileri çatışmalarının çözülmesi gerekir ve bu birkaç yıllık bir çalışma gerektirebilir. Aslında bazı, hatta çoğu yapısal çatışma, ancak ve ancak nesne ilişkileri çatışmaları çözüldükten ve hastanın bastırma becerisi daha fazla geliştikten sonra görülür.

Çatışmaların ve bu çatışmalarla başa çıkmak için savunmaların daha üst seviyelere çıkışı tedavinin tamamı boyunca görülebilir ancak sonlandırma evresinde son bir gözden geçirme için geri dönecek olan nesne ilişkileri çatışmalarına özellikle dikkat edilmelidir.

Nesilsel Devamlılık: Oluşturulmuş olan başkalarının temsilleri nesilden nesile çocuklara aktarılabilir ve bu bazen çocuklarda *gelişen ruhsal yapıda karşıt özdeşleşmelere* yol açar. Terapistler bu olasılığa karşı dikkatli olmalıdır.

Terapistin İşlevleriyle Özdeşleşme: Ağır biçimde regrese olmuş ve/veya psikolojik gelişimde ilerlememiş hastaların tedavisinde en önemli iyileştirici faktörlerden biri *hastanın terapistin işlevleriyle özdeşleşmesidir.* Hastanın terapistin farklı işlevleriyle özdeşleşmesi tedavinin farklı aşamalarında görülür. Çocukluğunda ona annelik yapan kişide gelişimine yararlı olacak belirli işlevleri bulamamış yetişkin

bir hasta, eksik olan bu işlevleri bilinçsiz olarak terapistinden alabilir.

Terapötik Birliktelik: İlk ve en önemli adım terapötik birlikteliğin özünü oluşturmak, korumak ve sürdürmektir. Bu yapılmadığında terapistin araçları yararsız hale gelir.

Yorumlar: Hastanın çatışmalarının erken çocukluktaki psikolojik yapısıyla ilgili kısmı ilk başlarda yorumlanmaz. Ağır biçimde regrese olmuş ve/veya psikolojik gelişimde ilerlememiş borderline hasta, bu tür yorumları dinleyebilecek ve anlayabilecek durumda olsa da özümseme ve kullanma becerisine sahip olmayabilir. Çocukluktan gelen çatışmaların o anda, oradaki yansımaları açıklığa kavuşturulur ve hastanın "psikolojik açıdan düşünmesini sağlamak" için de "*bağlantı kurucu yorumlar*" yapılır.

Erken çocukluktaki psikolojik yapıya ilgili *yorumlar, hastanın terapötik olarak regrese olmasının ardından ilerleyici gelişimi başladığında yapılır.* Ancak burada önerilen teknik, hastanın tedaviyi sonlandırma evresine girmeden önce, çatışmalarının başlangıcının bilinç dışı yönlerini ortaya koyacağını ve infantil patojenik fantezilerini yeniden kuracağını vurgular.

Bu tür hastalara yorumlar ego açısından yapılmalıdır ve hastanın neden o şekilde hissettiğine ve farklı düşüncelerle nasıl bağlantı kurulduğuna dair açıklamalar yapılmalıdır. Örneğin, terapist "Kızgın olabilirsin çünkü..." dedikten sonra a düşüncesi ile b düşüncesi arasında bir bağlantı kurabilir. Eğer terapist hastasına id ya da süperego açısından yorumlama alışkanlığıyla yaklaşarak hiçbir açıklama yapmadan, "Kızgınsın" ya da "Kendini cezalandırıyorsun" gibi şeyler söylerse bir çıkmaza girilebilir.

Sınır Koyma: Terapist, başlangıçtan itibaren terapötik ortamı korumak amacıyla sınırlar koyarsa daha sonrası için ani bir sınır koyma ihtiyacı azalacaktır.

Durum Değerlendirmesi: Ağır biçimde regrese olmuş ve/veya psikolojik gelişimde ilerlememiş hasta terapistin karşı tepkiler vermesine neden olabilir ve karmaşa oluşturabilir. *Terapistin kendi analiz notlarını değerlendirmesi, hatta meslektaşlarıyla konsültasyon yapması önerilir.* Açıkçası, en önemlisi seanslarda hastayla empati kurulmasıdır *ancak terapötik süreç ve durum değerlendirmesi üzerinde düşünülmesinin seanslar dışında yapılması terapiste kılavuzluk edecektir.*

Aktarım Psikozu: Bu kitapta önerilen altı adım *aktarım psikozunun yönetilmesine* yardımcı olur. Genellikle hastanın yeni yarattığı bir geçiş nesnesini ya da olgusunu kullanarak aktarım psikozundan çıkması sırasında gelişen bir "terapötik hikâye" olur.

Aktarım Nevrozu: "Yukarı doğru gelişen" bir aktarım gerçekleşir. Burada önerilen teknik aktarım nevrozu geliştiğinde bu durumla yapılacak ciddi bir çalışma anlamına gelir.

Rüya Yorumları: *Başlangıçta rüyalar, bağlantı kurucu yorumlar ilkesine göre yorumlanır.* Açık içerikle gün tortusu arasında bir bağ bulunur. İkinci adımın sonuna doğru terapist, hastasının ruhsal gelişiminde erken çocukluktaki psikolojik yapısıyla ilgili öğeleri anlamak üzere rüyalarını incelemesine yardımcı olmaya başlar. Bu aşamadan ileri doğru gidildikçe rüya yorumlama, hastanın erken çocukluktaki psikolojik yapısıyla mevcut durumu arasında bağlantı kurmasına yardımcı

olacak mükemmel bir yol olur. Dördüncü, Beşinci ve Altıncı Adım boyunca rüyalar, nevrotik bir hastaya yorumlandığı gibi yorumlanır.

Sonlandırma Evresi: Sonlandırma evresi, ağır biçimde regrese olmuş ve/veya psikolojik gelişimde ilerlememiş psikoza eğilimli borderline hastaların tedavisinde özellikle önemlidir. *Sonlandırma aşaması tüm açık uçların sıkıca bağlamasına yetecek kadar uzun olmalıdır,* eğer açık uçlar bağlanmazsa, hastanın gelecekteki stresli koşullar altında patolojik olarak regrese olmasının kapısı açık kalır. Bu hastalarla, sonlandırma evresi aslında klasik psikanalitik süreci gibidir. Ancak, hastanın terapistinden ayrılışını kontrol etmek için gizli bir sihirli yol kullanma (ve tekrar kullanma) eğilimine karşı terapist tetikte olmalıdır. Hasta bu amaçla bir hediye teklif edebilir ve bunun da analiz edilmesi gerekir.

Ödül: Psikoza eğilimli borderline hastaların yoğun psikanalitik psikoterapisi zorlu ve uzun bir süreç olmakla birlikte, terapist için değerli bir ödüldür. Bu deneyim son derece özel ve samimidir. Tıpkı Pattie'de olduğu gibi, hastaların tedavilerinin başarılı olması, insanın kendi çocuğunun birey olmasını ve büyümesini izlerken hissettiklerinden farklı değildir.

Yazar Hakkında

Kıbrıs'ta doğmuş olan Prof. Dr. Vamık D. Volkan, tıp eğitimini Ankara Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Virginia Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden emekli olan Prof. Dr. Volkan, aynı zamanda da Washington Psikanaliz Enstitüsü'nden emekli bir eğitici ve süpervizör analist ve Uluslararası Diyalog Girişimi Vakfının (International Dialogue Initiative) başkanıdır. Finlandiya'da Kuopio Üniversitesi (Şimdiki adı, Doğu Finlandiya Üniversitesi), Türkiye'de Ankara Üniversitesi ve Rusya'da Doğu Psikanalitik Üniversitesi tarafından Şeref Doktorası ile ödüllendirilmiştir.

Virginia Üniversitesi Blue Ridge Hastanesi'nin tıbbi yöneticiliğini; Zihin ve İnsan Etkileşimleri Araştırma Merkezi'nin (Center for the Study of Mind and Human Interaction) başkanlığını yürütmüştür. Türk-Amerikan Nöropsikiyatri Birliği'nin ve Uluslararası Politik Psikoloji Topluluğu'nun kurucularından ve başkanlarından biridir. Amerikan Psikanalizler Koleji'nin eski başkanıdır.

Dr. Volkan, İsrail Tel Aviv'de Rabin İsrail Çalışmaları Merkezi'nde Yitzhak Rabin Bilim İnsanı; Massachusetts Cambridge Harvard Üniversitesi'nde Konuk Hukuk Profesörü; Avusturya Viyana'da Viyana Üniversitesi'nde Konuk Siyaset Bilimi Profesörü, Türkiye İstanbul'da Bahçeşehir Üniversitesi'nde Konuk Politik Psikoloji Profesörü ve Massachusetts Stockbridge'deki Austen Riggs Merkezi'nde Erik Erikson Üst Düzey Bilim İnsanı unvanlarına sahiptir. Ayrıca Ankara Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Cerrahpaşa Üniversitesi'nde Konuk Psikiyatri Profesörü olarak görev almıştır. 1980 ve 1990'larda ABD eski Başkanı Jimmy Carter tarafından yönetilen Carter Merkezi Uluslararası Müzakere Ağı'nın (International Negotiation Network) üyeliğini

yapmıştır. Arnavutluk ve Makedonya'da Dünya Sağlık Örgütü'ne (World Health Organization) geçici danışmanlık yapmış, İtalya'da Kişilik Bozukluklarını Araştırma Derneği'nin (Società per lo studio dei disturbi della personalità) Şerefli Danışmanı olmuş ve Avusturya'da Fulbright Bilim İnsanı ve "Freud Profesörü" olarak bulunmuştur.

Dr. Volkan on altı profesyonel derginin yönetim kurulunda yer almıştır ve çeşitli ulusal ve uluslararası organizasyonlar tarafından pek çok ödüle layık bulunmuş ve yirmi yedi ülkeden gelen destekle (son olarak 2014'te) Nobel Barış Ödülüne aday gösterilmiştir. Dr. Volkan düzinelerce kitabın yazarı, eş yazarı, editörü ve eş editörü ve yüzlerce kitap bölümünün ve bilimsel makalenin yazarıdır. Türkçe olarak basılan son kitapları arasında Princeton Üniversitesi tarih profesörü Norman Itzkowitz ile yazdığı *Atatürk/Anatürk: Mustafa Kemal'in Yaşamı, İç Dünyası, Yeni Türk Kimliğinin Yaratılışı ve Bugünkü Türkiye'deki Kimlik Sorunları* vardır.

Kaynaklar

Abend, S. M., Porder, M. S., ve Willick, M. S. (1983). *Borderline Patients:Psychoanalytic Perspectives.* New York: International Universities Press.

Abse, D. W., ve Ewing, J. A. (1960). Some problems in psychotherapy with schizophrenic patients. *American Journal of Psychotherapy* 14:505-519.

Akhtar, S. (1984). The syndrome of identity diffusion. *American Journal of Psychiatry* 141:1381-1385.

Akhtar, S., ve Thomson, J. A. (1982). Overview: narcissistic personality disorder. *American Journal of Psychiatry* 139:12-20.

Berg, M. D. (1977). The externalizing transference. *International Journal of Psycho-Analysis* 58:235-244.

Berkowitz, D. A., Shapiro, R. L., Zinner, J., ve Shapiro, E. R. (1974). Concurrent family treatment of narcissistic disorders in adolescence. *International Journal of Psychoanalytic Psychotherapy* 3:379-396.

Berman, L. E. A. (1978). Sibling loss as an organizer of unconscious guilt: a case study. *Psychoanalytic Quarterly* 47:568-587.

Bird, B. (1972). Notes on transference: universal phenomenon and hardest part of analysis. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 20:267- 301.

Bios, P. (1968). Character formation in adolescence. In *The Adolescent Passage,* pp. 171-191. New York: International Universities Press, 1979.

Boyer, L. B. (1961). Provisional evaluation of psycho-analysis with few parameters in the treatment of schizophrenia. *International Journal of Psycho-Analysis* 42:389-403.

_____(1967). Office treatment of schizophrenic patients: the use of psychoanalytic therapy with few parameters. In *Psychoanalytic Treatment of Characterological and Schizophrenic Disorders,* ed. L. B. Boyer ve P. L. Giovacchini, s. 143-188. New York: Science House.

_____(1971). Psychoanalytic technique in the treatment of certain characterological and schizophrenic disorders. *International Journal of Psycho-Analysis* 52:67-86.

_____(1977). Working with a borderline patient. In *Countertransference: The Therapist's Contribution to the Therapeutic Situation,* ed. L. Epstein ve A. H. Feiner, s. 533-574. New York: Jason Aronson.

_____(1983). *The Regressed Patient.* New York: Jason Aronson.

_____(1985). Discussion of "therapeutic regression and progressive development in the already severely regressed or undeveloped patient" by V. D. Volkan. Symposium on "intensive psychotherapy with disturbed people: fact or fiction." Children's Hospital, San Francisco, California, Ekim 13.

_____(1986). Technical aspects of treating the regressed patient. *Contemporary Psychoanalysis* 22:25-44.

Buie, D. H. (1985). *Review of Borderline Patients: Psychoanalytic Perspectives,* S. M. Abend, M. Porder, ve M. S. Willick. *International Journal of Psycho-Analysis* 66:375-379.

Burnham, D. L. (1969). Schizophrenia and object relations. In *Schizophrenia and the Need-Fear Dilemma,* ed. D. L. Burnham, A. I. Gladstone, and R. W. Gibson, s. 15-41. New York: International Universities Press.

Cain, A. C., ve Cain, B. S. (1964). On replacing a child. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry* 3:443-456.

Cambor, C. G. (1969). Preoedipal factors in superego development: the influence of multiple mothers. *Psychoanalytic Quarterly* 38:81-96.

Cameron, N. (1961). Introjection, reprojection, and hallucination in the interaction between schizophrenic patient and therapist. *International Journal of Psycho-Analysis* 42:86-96.

Coppolillo, H. P. (1967). Maturational aspects of the transitional phenomenon. *International Journal of Psycho-Analysis* 48:237-246.

Deutsch, H. (1942). Some forms of emotional disturbance and their relationship to schizophrenia. *Psychoanalytic Quarterly* 11:301-321.

Dewald, P.A. (1972). *The Psychoanalytic Process: A Case Illustration.* New York: Basic Books.

Dorpat, T. L. (1976). Structural conflict and object relations conflict. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 24:855-874.

Elbirlik, K. (1980). Organ loss, grieving and itching. *American Journal of Psychotherapy* 84:523-533.

Erikson, E. H. (1950). Growth and crises of the healthy personality. In *Identity and the Life Cycle,* s. 50-100. New York: International Universities Press.

_____(1956). The problem of ego identity. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 4:56-121.

Ferenczi, S. (1923). The dream of the "clever baby." In *Further Contributions to the Theory and Technique of Psycho-Analysis,* s. 349-350. Londra: Hogarth Press, 1950.

_____(1933). Confusion of tongues between adults and the child. In *Final Contributions to the Problems and Methods of Psycho-Analysis,* s. 156- 167. New York: Basic Books, 1955.

Fintzy, R. T. (1971). Vicissitudes of the transitional object in a borderline child. *International Journal of Psycho-Analysis* 52:107-114.

Freud, A. (1954). The widening scope of indications for psychoanalysis. In *The Writings of Anna Freud,* Cilt. 4, s. 356-376. New York: International Universities Press, 1968.

_____(1954b). Discussion remarks: problems of infantile neurosis. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 9:71.

_____(1963). The concept of developmental lines. *The Psychoanalytic Study of the Child* 18:245-265.

_____(1965). Normality and pathology in childhood. In *The Writings of Anna Freud,* cilt. 6. New York: International Universities Press, 1968.

Freud, S. (1937). Analysis terminable and interminable. *Standard Edition,* 23:216-253.

Fromm-Reichmann, F. (1950). *Principles of Intensive Psychotherapy.* Chicago: University of Chicago Press.

Frosch, J. (1970). Psychoanalytic considerations of the psychotic character. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 18:24-50.

Gedo, J. E., ve Goldberg, A. (1973). *Models of the Mind: A Psychoanalytic Theory.* Chicago: University of Chicago Press.

Giovacchini, P. L. (1967). Frustration and externalization. *Psychoanalytic Quarterly* 36:571-583.

_____(1969). The influence of interpretation upon schizophrenic patients. *International Journal of Psycho-Analysis* 50:179-186.

_____(1972). Interpretation and definition of the analytic setting. In *Tactics and Technique in Psychoanalytic Therapy,* ed. P. L. Giovacchini, s. 291- 304. New York: Science House.

_____(1975). Various aspects of the analytic process. In *Tactics and Techniques in Psychoanalytic Therapy,* cilt. II, ed. P. L. Giovacchini, s. 5-94. New York: Jason Aronson.

_____(1979). *Treatment of Primitive Mental States.* New York: Jason Aronson.

_____(1986). *Developmental Disorders: The Transitional Space in Mental Breakdown and Creative Integration*. New York: Jason Aronson.

Glover, E. (1955). *Technique of Psychoanalysis.* New York: International Universities Press.

Green, N., ve Solnit, A. J. (1964). Reactions to a threatened loss of a child: a vulnerable child syndrome. *Pediatrics* 34:58-66.

Greenacre, P. (1970). The transitional object and the fetish: with special reference to the role of illusion. *International Journal of Psychoanalysis* 51:447-456.

_____(1975). *On reconstruction. Journal of the American Psychoanalytic Association 23:693-712.*

Greenson, R. (1958). On screen defenses, screen hunger, and screen identity. In *Explorations in Psychoanalysis,* s. 111-132. New York: International Universities Press, 1978.

_____(1966). That "impossible" profession. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 14:9-27.

Greenspan, S. I. (1977). The oedipal-preoedipal dilemma. *International Review of Psycho-Analysis* 4:381-391.

Grinberg, L. (1979). Countertransference and counteridentification. *Contemporary Psychoanalysis* 15:226-247.

Gunderson, J. T. (1977). Characteristics of borderlines. In *Borderline Personality Disorders: The Concept, the Syndrome, the Patient,* s. 173-192. New York: International Universities Press.

Gunderson, J. T., Carpenter, W. T., ve Strauss, J. S. (1975). Borderline and schizophrenic patients: a comparative study. *American Journal of Psychiatry* 132:1259-1264.

Hann-Kende, F. (1933). On the role of transference and countertransference in psychoanalysis. In *Psychoanalysis and the Occult,* ed. G. Devereux, s. 158-167. New York: International Universities Press, 1953.

Hendrick, I. (1951). Early development of the ego: identification in infancy. *Psychoanalytic Quarterly* 20:44-61.

Hurn, H. T. (1970). Adolescent transference: a problem of the terminal phase of analysis. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 18:342-357.

Jacobson, E. (1964). *The Self and the Object World.* New York: International Universities Press.

Kafka, J. S. (1969). The body as transitional object: a psychoanalytic study of a self-mutilating patient. *British Journal of Medical Psychology* 43:207-212.

Kahne, N. (1967). On the persistence of transitional phenomena into adult life. *International Journal of Psycho-Analysis* 48:247-258.

Kavanaugh, J. G., ve Volkan, V. D. (1978). Transsexualism and a new type of psychosurgery: thoughts on Mac Vicar's paper. *International Journal of Psychoanalytic Psychotherapy* 7:366-372.

Kernberg, O. F. (1965). Notes on countertransference. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 13:38-56.

_____(1967). Borderline personality organization. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 15:641-685.

_____(1970). A psychoanalytic classification of character pathology. *Journal of the American Psychoanalytic Association 18:800-822.*

_____(1975). *Borderline Conditions and Pathological Narcissism.* New York: Jason Aronson.

_____(1976a). *Foreword to Primitive Internalized Object Relations,* V. D. Volkan. New York: International Universities Press.

_____(1976b). *Object Relations Theory and Clinical Psychoanalysis.* New York: Jason Aronson.

_____(1980). *Internal World and External Reality.* New York: Jason Aronson.

_____(1984). *Severe Personality Disorders: Psychotherapeutic Strategies.* New Haven: Yale University Press.

Khan, M. M. R. (1974). *The Privacy of the Self: Papers on Psychoanalytic Theory and Technique.* New York: International Universities Press.

Klein, M. (1946). Notes on some schizoid mechanisms. *International Journal of Psycho-Analysis* 27:99-110.

_____(1955). On identification. In *Directions in Psychoanalysis,* ed. M. Klein, P. Heimann, ve R. E. Money-Kyrle, s. 309-345. Londra: Tavistock.

Knight, R. (1953). Borderline states. *Bulletin of the Menninger Clinic* 17:1-12.

Kohut, H. (1971). *The Analysis of the Self.* New York: International Universities Press.

Kramer, P. (1955). On discovering one's identity. *The Psychoanalytic Study of the Child* 10:47-74.

Kramer, S. (1986). Identification and its vicissitudes as observed in children: a developmental approach. *International Journal of Psycho-Analysis* 67:161-172.

Kubie, L. S. (1968). Unsolved problems in the resolution of the transference. *Psychoanalytic Quarterly* 37:331-352.

Langs, R., ve Searles, H. F. (1980). *Intrapsychic and Interpersonal Dimensions of Treatment.* New York: Jason Aronson.

Lerner, H. D., ve Lerner, P. M. (1982). A comparative study of defensive structure in neurotic, borderline, and schizophrenic patients. *Psychoanalysis and Contemporary Thought* 5:77-115.

Lerner, H. D., Sugarman, A., ve Gaughran, J. (1981). Borderline and

schizophrenic patients: a comparative study of defensive structure. *Journal of Nervous and Mental Disorders* 169:705-711.

Lindon, J. A., ed. (1967). On regression: a workshop. *Psychoanalytic Forum* 2:293-316.

Little, M. I. (1981). *Transference Neurosis and Transference Psychosis.* New York: Jason Aronson.

Loewald, H. W. (1960). On the therapeutic action of psychoanalysis. *International Journal of Psycho-Analysis* 41:16-33.

_____(1982). Regression: some general considerations. In *Technical Factors in the Treatment of the Severely Disturbed Patient,* ed. P. L. Giovacchini, ve L. B. Boyer, s. 107-130. New York: Jason Aronson.

Mack, J. E. (1984). Paper presented at the Committee on International Relations at the Fall Meeting of the Group for the Advancement of Psychiatry (GAP), Kasım 10-12.

Mahler, M. S. (1963). Thoughts about development and individuation. *The Psychoanalytic Study of the Child* 18:307-324. New York: International Universities Press.

_____(1968). *On Human Symbiosis and the Vicissitudes of Individuation.* New York: International Universities Press.

_____(1972). A study of the separation-individuation process and its possible application to borderline phenomena in the psychoanalytic situation. *The Psychoanalytic Study of the Child* 27:403-424.

Meissner, W. (1978). Theoretical assumptions of concepts of the borderline personality. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 26:557-595.

Miller, I. (1965). On the return of symptoms in the terminal phase of psychoanalysis. *International Journal of Psycho-Analysis* 45:487-501.

Modell, A. H. (1963). Primitive object relationships and the predisposition to schizophrenia. *International Journal of Psycho-Analysis* 44:282-292.

_____(1968). *Object Love and Reality.* New York: International Universities Press.

_____(1976). The "holding environment" and the therapeutic action of psychoanalysis. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 24:285-307.

Niederland, W. G. (1956). Clinical observations on the "little man" phenomenon. *The Psychoanalytic Study of the Child* 11:381-395.

Novey, S. (1968). *The Second Look: The Reconstruction of Personal History in Psychiatry and Psychoanalysis.* Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Novick, J. (1982). Termination. *Psychoanalytic Inquiry* 2:329-365.

Novick, J., ve Kelly, K. (1970). Projection and externalization. *The Psychoanalytic Study of the Child* 25:69-95.

Olinick, S. L. (1964). The negative therapeutic reaction. *International Journal of Psycho-Analysis* 45:540-548.

_____(1969). Empathy and Regression. In *The Psychotherapeutic Instrument,* s. 3-16. New York: Jason Aronson, 1980.

_____(1970). Panel report: the negative therapeutic reaction. *Journal of the American Psychoanalytic Association 18:655-672.*

_____(1980). *The Psychotherapeutic Instrument.* New York: Jason Aronson.

Olinick, S. L., Poland, W. S., Grigg, K. A., ve Granatir, W. L. (1973). The psycho-analytic work ego: process and interpretation. *International Journal of Psycho-Analysis* 54:143-151.

Ornstein, A., ve Ornstein, P. H. (1975). On the interpretive process in schizophrenia. *International Journal of Psychoanalytic Psychotherapy* 4:219-271.

Ozbek, A., ve Volkan, V. D. (1976). Psychiatric problems within the satellite extended families of Turkey. *American Journal of Psychotherapy* 30:576-582.

Pao, P-N. (1965). The role of hatred in the ego. *Psychoanalytic Quarterly* 34:257-264.

_____(1979). *Schizophrenic Disorders.* New York: International Universities Press.

Poznanski, E. O. (1972). The "replacement child": a saga of unresolved parental grief. *Behavioral Pediatrics* 81: 1190-1193.

Racker, H. (1968). *Transference and Countertransference.* New York: International Universities Press.

Rangell, L. (1966). An overview of the ending of an analysis. In *Psychoanalysis in the Americas,* ed. R.E. Litman, s. 141-173. New York: International Universities Press.

_____(1979). Countertransference issues in the theory of therapy. *Journal of the American Psychoanalytic Association (Suppl.)* 27:81-112.

Rapaport, D. (1952). Projective techniques and the theory of thinking. In *The Collected Papers of David Rapaport,* ed. M. M. Gill, s. 461-469. New York: Basic Books, 1967.

Rosenfeld, H. A. (1954). Considerations regarding the psycho-analytic approach to acute and chronic schizophrenia. *International Journal of Psycho- Analysis* 35:135-140.

_____(1966). Discussion of "office treatment of schizophrenic patients" L. B. Boyer. *The Psychoanalytic Forum* 1:351-353.

Schowalter, J. E. (1983). Some meanings of being a horsewoman. *The Psychoanalytic Study of the Child* 38:501-517. New Haven: Yale University Press.

Schulz, C. G. (1980). The contribution of the concept of self-representation—object-representation differentiation to the understanding of the schizophrenias. In *The Course of Life: Psychoanalytic Contributions toward Understanding Personality Development.* Cilt. Ill, ed. S. I. Greenspan, ve G. H. Pollock, s. 453-470. Washington, D.C.: NIMH.

Searles, H. F. (1963). Transference psychosis in the psychotherapy of chronic schizophrenia. *International Journal of Psycho-Analysis* 44:249-281.

_____(1966). *Collected Papers on Schizophrenia and Related Subjects.* New York: International Universities Press.

_____(1975). The patient as therapist to his analyst. In *Tactics and Techniques in Psychoanalytic Therapy Cilt. II: Countertransference,*

ed. D. L. Giovacchini, s. 95-151. New York: Jason Aronson.

_____(1976). Transitional phenomena and therapeutic symbiosis. *International Journal of Psychoanalytic Psychotherapy* 5:145-204.

_____(1977). Dual- and multiple-identity processes in borderline ego functioning. In *Borderline Personality Disorders: The Concept, the Syndrome, the Patient*, s. 441-455. New York: International Universities Press.

_____(1978). Techniques of therapy. In *My Work with Borderline Patients,* s. 3-25. New York: Jason Aronson.

_____(1979). *Countertransference and Related Subjects.* New York: International Universities Press.

_____(1982). Some aspects of separation and loss in psychoanalytic therapy with borderline patients. In *My Work with Borderline Patients,* s. 287-326. New York: Jason Aronson, 1986.

_____(1986). *My Work with Borderline Patients.* New York: Jason Aronson.

Shapiro, E. R., Shapiro, R. L., Zinner, J., ve Berkowitz, D. A. (1977). The borderline ego and the working alliance. *International Journal of Psycho-Analysis* 58:77-87.

Shapiro, E. R., Zinner, J., Shapiro, R. L., ve Berkowitz, D. A. (1975). The influence of family experience on borderline personality development. *International Review of Psycho-Analysis* 2:399-411.

Smith, L. (1949). *Killers of the Dream.* New York: W. W. Norton.

Socarides, C. W. (1978). *Homosexuality.* New York: Jason Aronson.

Spitz, R. A. (1957). *No and Yes: On the Beginning of Human Communication.* New York: International Universities Press.

Stone, M. H. (1980). *The Borderline Syndrome.* New York: McGraw-Hill.

Tähkä, V. (1979). Psychotherapy as phase-specific interaction: towards a general psychoanalytic theory of psychotherapy. *Scandinavian Psychoanalytic Review* 2:113-132.

_____(1984). Psychoanalytic treatment as a developmental continuum: considerations of disturbed structuralization and its phase-specific encounter. *Scandinavian Psychoanalytic Review* 7:133-159.

Tähkä, V., Rechardt, E., ve Achte, K. A. (1971). Psychoanalytic aspects of the Finnish sauna bath. *Psychiatrica Fennica* 63-72.

Ticho, E. E. (1972). Termination of psychoanalysis: treatment goals, life goals. *Psychoanalytic Quarterly* 41:315-333.

van der Waals, H. G. (1952). Discussion of the mutual influences in the development of ego and id. *The Psychoanalytic Study of the Child* 7:66-68. New York: International Universities Press.

Volkan, V. D. (1965). The observation of the "little man" phenomenon in a case of anorexia nervosa. *British Journal of Medical Psychology* 38:299-311.

_____(1968). The introjection of and identification with the therapist as an egobuilding aspect in the treatment of schizophrenia. *British Journal of Medical Psychology* 41:369-380.

_____(1972). The "linking objects" of pathological mourners. *Archives of General Psychiatry* 27:215-221.

_____(1974). The transsexual issue: a cautionary psychiatric insight. In *Marital and Sexual Counseling in Medical Practice,* ed. D. W. Abse, L. M. Nash, ve L. M. R. Louden, s. 383-404. New York: Harper and Row.

_____(1975). Cosmic laughter. In *Tactics and Techniques in Psychoanalytic Therapy* Vol. 2, ed. P. L. Giovacchini, s. 427-440. New York: Jason Aronson.

_____(1976). *Primitive Internalized Object Relations.* New York: International Universities Press.

_____(1979a). *Cyprus—War and Adaptation: A Psychoanalytic History of Two Ethnic Groups in Conflict.* Charlottesville: University Press of Virginia.

_____(1979b). The glass bubble of a narcissistic patient. In *Advances in Psychotherapy of the Borderline Patient,* ed. J. LeBoit, ve A. Capponi, s. 405-431. New York: Jason Aronson.

_____(1980a). Narcissistic personality organization and "reparative" leadership. *International Journal Group of Psychotherapy* 30:131-

152.

_____(1980b). Transsexualism: as examined from the point of view of internalized object relations. In *On Sexuality: Psychoanalytic Observations,* ed. T. B. Karasu, ve C. W. Socarides, s. 189-221. New York: International Universities Press.

_____(1981a). Transference and countertransference: an examination from the point of view of internalized object relations. In *Object and Self: A Developmental Approach,* ed. S. Tuthman, C. Kaye, ve M. Zimmerman, s. 429-451. New York: International Universities Press.

_____(1981b). The immortal Atatürk: narcissism and creativity in a revolutionary leader. *The Psychoanalytic Study of Society* 9:221-255. New York: Psychohistory Press.

_____(1981c). *Linking Objects and Linking Phenomena.* New York: International Universities Press.

_____(1982a). Identification and related psychic events: their appearance in therapy and their curative value. In *Curative Factors in Dynamic Psychotherapy,* ed. S. Slipp, s. 153-176. New York: McGraw-Hill.

_____(1982b). Narcissistic personality disorder. In *Critical Problems in Psychiatry,* ed. J. O. Cavenar, ve H. K. Brodie, s. 332-350. Philadelphia: Lippincott.

_____(1982c). A young woman's inability to say no to needy people and her identification with the frustrator in the analytic situation. In *Technical Factors in the Treatment of the Severely Disturbed Patient,* ed. P. L. Giovacchini, ve L. B. Boyer, s. 439-465. New York: Jason Aronson.

_____(1984). *What Do You Get when You Cross a Dandelion with a Rose? The True Story of a Psychoanalysis.* New York: Jason Aronson.

_____(1985a). The need to have enemies and allies: a developmental approach. *Political Psychology* 2:219-247.

_____(1985b). Suitable targets of externalization and schizophrenia. In *Towards a Comprehensive Model of Schizophrenic Disorders,* ed. D. B. Finesilver, s. 125-153. New York: Analytic Press.

_____(1985c). Becoming an analyst. In *Analysts at Work: Practice,*

Principles and Techniques, ed. J. Reppen, s. 215-231. New York: Analytic Press.

_____(1986). The narcissism of minor differences in the psychological gap between opposing nations. *Psychoanalytic Inquiry* 6:175-191.

Volkan, V. D., ve Akhtar, S. (1979). The symptoms of schizophrenia. In *Integrating Ego Psychology and Object Relations Theory,* ed. L. Saretsky, G. D. Goldman, ve D. S. Milman, s. 270-285. Dubuque, Iowa: Kendall/Hunt.

Volkan, V. D., ve Berent, S. (1976). Psychiatric aspects of surgical treatment for problems of sexual identification (transsexualism). In *Modern Perspectives in the Psychiatric Aspects of Surgery,* ed. J. Howells, s. 447-467. New York: Brunner-Mazel.

Volkan, V. D., ve Çevik, A. (1989) Turkish fathers and their families. In *Fathers and Their Families,* ed. S. Cath, A. Gurwitt, ve L. Grinberg. New York: International Universities Press.

Volkan, V. D., ve Corney, R.T. (1968). Some considerations of satellite states and satellite dreams. *British Journal of Medical Psychology* 41:282-290.

Volkan, V. D., ve Kavanaugh, J. G. (1978). The cat people. In *Between Fantasy and Reality: Transitional phenomena and objects,* ed. S. Grolnick, L. Barkin, ve W. Muensterberger, s. 289-303. New York: Jason Aronson.

Volkan, V. D., ve Itzkowitz, N. (1984). *The Immortal Atatürk: A Psychobiography.* Chicago: University of Chicago Press.

Wallerstein, R. S. (1986). *42 Lives in Treatment: A Study of Psychoanalysis and Psychotherapy.* New York: Guilford Press.

Weigert, E. (1952). Contribution to the problem of terminating psychoanalyses. *Psychoanalytic Quarterly* 21:465-480.

Winnicott, D. W. (1953). Transitional objects and transitional phenomena. *International Journal of Psycho-Analysis* 34:89-97.

_____(1956). On transference. *International Journal of Psycho-Analysis* 37:386-388.

_____(1960). The theory of the parent-infant relationship. In *The Maturational Processes and the Facilitating Environment,* s. 37-55. New York: International Universities Press, 1965.

_____(1971). *Playing and Reality.* London: Tavistock.

Zetzel, E. R. (1971). A developmental approach to the borderline patient. *American Journal of Psychiatry* 127:867-871.

Zinner, J., ve Shapiro, R. (1972). Projective identification as a mode of perception and behavior in families of adolescents. *International Journal of Psycho-Analysis* 53:527-530.

Zuckerman, R., ve Volkan, V. D. (1989). Complicated mourning over a body defect: the making of a "living linking object." In *The Problem of Loss and Mourning: A Psychoanalytic Perspective,* ed. D. Dietrich ve P. Shabad. New York: Inretnational Universities Press.

6 Adımda "Borderline"

Kişilik Organizasyonunun Tedavisi

Dr. Vamık D. Volkan, değerli ve seçkin bir klinisyen, öğretmen ve uluslararası üne sahip bir yazar ve psikanalitik alanda yaratıcı bir psikanalisttir. Bu ilham verici kitabında, borderline hastaları tedavi yönteminin tekniklerini güçlü, açık ve zaman zaman şiirsel bir dille sunuyor. Çoğu analistin hiç yapmadığı şekilde, terapi sırasındaki kendi tepkilerini, karşı aktarımlarını, duygu ve düşüncelerini açık ve dürüst bir biçimde paylaşıyor. Çoğunlukla doğrudan Kıbrıs'ta geçirdiği çocukluğunu yansıtan duygusal tepkileri, terapiye önemli yararlar sağlanmasına hizmet ediyor.

Dr. Volkan'ın tedavi yaklaşımı, hastalarının terapötik süreçte birbiri ardına yaşadıkları deneyimlerini gerçekte yaşandıkları sırayla ele alan altı adımdan oluşuyor. Dr. Volkan psikoza eğilimli borderline hastalarından dokuzunun özel tedavilerini anlatırken, ağır biçimde regrese olmuş yüksek düzeyde borderline hastalar ve diğer tiplerdeki hastalarla engin deneyimlerine dayalı klinik çalışmalarını paylaşıyor. Kitabın ikinci kısmında anlatılan Pattie'nin altı yıl, yedi ay süren analiz hikayesi, tedavinin altı adımının uygulanışını gösteriyor. Dr. Volkan bu süreci **"içruhsal dünyaya uzun bir yolculuk"** olarak betimliyor. Borderline kişilik organizasyonunu anlatmaya tedavileri raporlanan hastaların verilerine dayalı kaynakların seçkin bir incelemesini yaparak başlıyor. Bunun ardından da şu altı adımdan oluşan kendi terapi yöntemini anlatıyor: **(1) Bir Gerçeklik Temelinin Kurulması,** terapötik birlikteliğin özünün oluşturulması. **(2) İlk Bölme Aktarımı,** hastanın divana uzandığı ve yaşamla da genel olarak kurduğu şekilde analistle "kaotik" bir ilişki kurduğu dönem, **(3) Yeniden Etkinleştirilmiş ve Aktarımla İlişkili Geçiş Olgusuna Yol Açan Odaklanmış Psikotik Aktarım,** odaklanmış psikolik aktarımın ve buna bağlı karşı tepkinin ortaya çıktığı terapötik regresyon, **(4) İkinci Bölme Aktarımı,** karşıt kendilik ile nesne temsillerinin bütünleştirilmesine yol açan gelişimsel bölmenin ortaya çıkması, **(5) Aktarım Nevrozunun Gelişmesi,** bir aktarım nevrozunun gelişmesi ve Oedipus kompleksinin, bütünleştirilmiş kendilik ve nesne temsilleri ile ilk kez deneyimlenen değişimlerinin gerçek anlamda belirgin hale gelmesi ve **(6) Üçüncü Bölme Aktarımı ve Sonlandırma,** yaklaşan ayrılığın bilinmesiyle ortaya çıkan ve kaybedilmekte olan eski nesne çatışmalarının yasını tutmak için son defa bu çatışmaların ortaya çıkması, gözden geçirilmesi ve çözümlenmesi...

Dr. Volkan'ın yaklaşımı gecikmiş gelişim süreçlerini sistematikleştirmeye dayanıyor. Kullandığı teknik hastayı terapötik regresyona girişe ve yapısal değişikliklerle birlikte gelişme, yeni özdeşimler ve sonrasında da üst düzeyde bütünleştirmeye hazırlıyor. Dr. Volkan'ın kitabı çığır açan bir çalışma ve klinisyenler için çok zorlu hastalarla çalışmalarında gerek duyacakları olmazsa olmaz bir kaynak niteliğinde...

PUSULA Yayınevi & www.pusulayayinevi.com

"Bu kitap, (benim düşünceme göre yanlış olarak) analistlerin kendi yazılarında yoğun psikanalitik jargon arkasında saklandıkları, yeterli klinik data vermediklerini, kendi öznel deneyimlerini ortaya çıkartmaktan kaçındıklarını ve klinik malzemelerini sistematik bir şekilde sunmadıklarını beyan eden psikanalizi kritik yapan kişilere ürpertici bir etki yapmalıdır. Dr. Volkan'ın kitabı bir teorik bayram, bir klinik müceveher ve bir edebi zevktir..."

Dr. Salman Akhtar

"Usta bir teorisyen, analist ve eğitmen tarafından yazılmış, klinik bilgi ve deneyim taşlarıyla dolu bu zengin kitap, her düzeydeki terapistleri ne yapmaları (ne olmaları) gerektiği doğrultusunda bilgilendirecek ve psikoza eğilimli borderline hastaların tedavisinde usta olmalarını sağlayacak. Bu kitabın borderline hastalarla psikoterapi yapmaya talip olan herkes tarafından okunması ve tekrar okunması gerekir..."

Dr. Terry C. Rodgers

"Vamık Volkan'ın, Pattie'nin psikotik hastalığın derinliklerinden duygusal sağlık ve zihinsel doluluğa ilerlemesinin tasvirî denînden etkileyici, büyüleyici ve ilham verici... Analizin son derece başarılı sonlanmasıyla gelen hüzne karşın, hastanın sağlığına kavuşturulması, sadece hastayı ve Dr. Volkan'ı değil, kitabın içine fazlasıyla dahil olan okuru da mutlu ediyor. Bu kitap, çok fazla ya da az klinik deneyime sahip psikoterapist ve psikanalistlere şiddetle tavsiye ettiğim bir eser. Şahsen ben bu kitaptan çok şey öğrendim..."

Dr. Harold F. Searles

pusula yayınevi

9 786054 912148